

JONATAN VINKLER (ur.)

Primož Trubar
Ta drugi deil tiga Noviga
testamenta
1560

Svetiga Paula ta dva listy
h tim Corintariem inu ta
h tim Galatariem
1561

Svetiga Paula lystuvi
1567

ZBRANA DELA PRIMOŽA TRUBARJA

JONATAN VINKLER (ur.)

Primož Trubar
Ta drugi deil tiga Noviga
testamenta
1560

Svetiga Paula ta dva listy
h tim Corintariem inu ta
h tim Galatariem
1561

Svetiga Paula lystuvi
1567

Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Ta drugi deil tiga Noviga testamenta 1560; Svetiga Paula ta dva listy h tim Corintariem inu ta h tim Galatariem 1561; Svetiga Paula lystuvi 1567 Znanstvena monografija*

Zbirka: *Zbrana dela Primoža Trubarja, 13*

Urednik zbirke in izdaje, transkribiral, prevedel, opombe in komentarje ter spremno besedo napisal:

dr. Jonatan Vinkler

Oblikovanje in prelom: *ing. Primož Orešnik*

Digitalizacija: *dr. Jonatan Vinkler*

Založnik: *Pedagoški inštitut*

Za založnika: *dr. Igor Ž. Žagar*

Ljubljana 2018

ISBN 978-961-270-293-9 (CD)

Naklada: 500 izvodov

ISBN 978-961-270-294-6 (pdf)

<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-294-6.pdf>

ISBN 978-961-270-295-3 (html)

<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-295-3/index.html>

DOI: <https://doi.org/10.32320/978-961-270-294-6>

© 2018 Pedagoški inštitut

Izid Zbranih del Primoža Trubarja 13 je podprla Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, in sicer skozi večletni projekt objave zahtevnih knjižnih del.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=297869568

ISBN 978-961-270-294-6 (pdf)

ISBN 978-961-270-295-3 (html)

VSEBINA

Ta drugi deil tiga Noviga testamenta	13		
Predguvor čez vse lystuve s. Paula	19		
Predguvor čez ta Lyst h tim Rymlanom	21		
Koku se ima ta beseda postava v tim pismu s. Paula zastopi/ti/	25		
Kai ie ta greh inu v kakovo grozzovito revo ie tiga človeka perpravil	31		
Koku se ta bessedna gnada per s. Paulu inu v tim S. pismu ima prov zastopiti	34		
Koku ta bessedna vera se ima zastopiti inu kai v sebi derži	35		
V kakovim zastopu s. Paul le-te try besede, pravica, pravičin inu pravičnu sturiene, iemle	38		
Koku se imajo te dvei bessedi duh inu messu per s. Paulu prov zastopiti	41		
Svetiga Pavla epistola oli lyst h tim Rymlanom	43		
TA I. CAPITUL	43	TA VII. CAP.	61
TA II. CAPUT	46	TA VIII. CAP.	65
TA III. CAP.	49	TA IX. CAP.	70
TA IIII. CAP.	53	TA X. CAP.	74
TA V. CAP.	56	TA XI. CAP.	76
TA VI. CAPITUL	58	TA XII. CAP.	80

TA XIII. CAP.	83	TA XV. CAP.	88
TA XIV. CAP.	85	TA XVI. CAP.	92
Svetiga Paula ta dva lysti h tim Corintariem inu ta h tim Galatariem		99	
Predguvor čez ta Pervi lyst svetiga Paula h tim Corintariem		101	
Svetiga Paula pervi lyst h tim Corintariem		107	
TA PERVI CAPITUL	107	TA IX. CAP.	130
TA II. CAP.	110	TA X. CAP.	133
TA III. CAP.	113	TA XI. CAP.	137
TA IV. CAP.	115	TA XII. CAP.	141
TA V. CAP.	118	TA XIII. CAP.	144
TA VI. CAP.	120	TA XIV. CAP.	146
TA VII. CAP.	123	TA XV. CAP.	150
TA VIII. CAP.	128	TA XVI. CAP.	157
Svetiga Pavla ta drugi lyst h tim Corintariem. Predguvor		160	
Ta druga epistola h tim Corintariem		162	
TA PERVI CAP.	161	TA VIII. CAP.	181
TA II. CAP.	165	TA IX. CAP.	184
TA III. CAP.	167	TA X. CAP.	186
TA IV. CAP.	170	TA XI. CAP.	189
TA V. CAP.	172	TA XII. CAP.	192
TA VI. CAP.	176	TA XIII. CAP.	195
TA VII. CAP.	179		
Svetiga Pavla lyst h tim Galatariem. Predguvor		198	

Svetiga Pavla lyst, pisan h tim Galatariem, s kratkimi, zastopnimi izlagami	209
TA I. CAP.	209
TA II. CAP.	211
TA III. CAP.	215
TA IIII. CAP.	219
TA V. CAP.	225
TA VI. CAP.	227
Svetiga Paula lystuvi h tim Efezeriem, Filiperiem, Colosseriem, Tessalonicheriem	231
Vsem Craincom inu Slovenom	235
Od tiga meista Efeza	239
Argumentum, tu ie summa, kratik zapopadik	241
Ta drugi deil tiga perviga capitula	243
Tiga drugiga capitula navuki	244
Od dobrih dell inu od pravih Božyh službi	246
Summa inu argument tiga tretyga capitula	248
Ta drugi deil le-te epistole se začne v le-tim četertim capituli	248
Ta V. cap.	250
Summa tiga VI. cap.	251

Svetiga Pavla epistola, tu ie en lyst, pissan h tim Efezeriem **253**

TA I. CAPITUL	253	TA IIII. CAP.	265
TA II. CAP.	257	TA V. CAP.	269
TA III. CAP.	261	TA VI. CAP.	273

Predguvor čez ta lyst s. Paula h tim Filpperiem **278**

Kadar inu koku ie s. Paul v tu meistu Filippes poklycan inu prišal	279
Argument, zapopadig inu summa te Epistole h tim Filiperiem	283
En drugi kratik argument oli summa le-te epistole	285

TA I. CAPITUL	286	TA III. CAP.	295
TA II. CAP.	290	TA IIII. CAP.	299

Svetiga Pavla lyst, pissan h tim Colosseriem **303**

Argument, summa, en kratik zapopadig vsiga lystu	304		
TA I. CAPITUL	306	TA III. CAP.	315
TA II. CAP.	311	TA IIII. CAP.	318

Svetiga Pavla pervi lyst, pissan h tim Tessalonicheriem **321**

Argument inu summa le-tiga lystu	322		
TA I. CAPITUL	323	TA III. CAP.	328
TA II. CAP.	325	TA IIII. CAP.	330
		TA V. CAP.	333

Ta drugi lyst h tim Tessalonicheriem	337		
Argument inu summa le-tiga lystu	337		
TA I. CAPITUL	338	TA III. CAP.	344
TA II. CAP.	341		
Predguvor čez ta lyst svetiga Paula h Timoteu	347		
Argument, summa inu kratig zapopadik vsiga Perviga lystu h Timoteu	349		
TA I. CAPITUL	351	TA IIII. CAP.	360
TA II. CAP.	355	TA V. CAP.	363
TA III. CAP.	357	TA VI. CAP.	366
Argument, summa, kratig zapopadig tiga Drugiga lystu svetiga Paula h Timoteu	371		
TA I. CAPITUL	372	TA III. CAP.	379
TA II. CAP.	375	TA IIII. CAP.	382
Predguvor čez ta lyst svetiga Paula, h Titu pissan	385		
Kai ie S. Paula pergnalu, de ie le-ta lyst Titu pissal	385		
Argument, summa inu kratig zapopadig le-tiga vsiga lystu	387		
TA I. CAPITUL	388	TA III. CAP.	393
TA II. CAP.	390		

Predgovor inu argument, kratig zapopadig svetiga Paula lystu, kir ie timu Filemonu pissal	396
TA I. CAPITUL	397
Jonatan Vinkler, Trubarjeva biblija – med prevajanjem in pisanjem	403
Ubi incipit philosophus, ibi definit theologus	405
Translatio: prevajanje v srednjem veku in civitas Christiana	412
Konstantin Filozof – začetek prevajanja Svetega pisma v slovanske jezike	414
Alfred Veliki in Otfried von Weissenburg: knjiga za »mlade samske može« ter verzificirana biblična summa	416
Bog je Španec in govorí špansko ter prva novela v slovenskem jeziku	420
Izbrana literatura	426
Jonatan Vinkler, K 13. knjigi Zbranih del Primoža Trubarja Uredniško poročilo	429
Seznam krajšav svetopisemskih knjig	433
Bibliografski opis	435
Zahvala	440

**TA DRUGI DEIL
TIGA NOVIGA TESTAMENTA,
V TIM BOŠ IMEL VSE LISTY INU PIS-
ma tih iogrov s kratkimi inu zastopnimi izlaga-
mi, zdai pervič iz mnogeterih iezikov v ta slo-
venski skuzi Primoža Truberia Crainca
zveistu preobernen.**

**Der ander halb Theil des neuen
windischen Testaments, darinn werden sein alle
Episteln und Geschrifften der h. Aposteln, mit Summa-
rien und kurtzen Ausslegungen.**

RO. 10. PSAL. 19

*Atqui in omnem terram sonus eorum et in fines
orbis terrarum verba illorum.²*

1| Drugi del slo-
venskega Novega
testamenta, v njem
bodo vsa pisma in
listi sv. apostolov s
povzetki in kratkimi
razlagami.

2| Rim 10,18: *Sprašu-
jem: mar niso slišali?
O, pač! Po vsej zemlji
se je razlegal njihov
glas in do koncev
sveta njihove besede.
Ps 19,5: Po vsej zemlji
gre njihov val, do
konca sveta njihove
besede.*

**V TIBINGI.
V tim leitu po Cristusovim roystvu.
M. D. LX.**

V LE-TIH BUQVAH BOTE

le-ta pisma poredu imeili:

S. Paula eden Lyst h tim Rymlanom,
Dva h tim Corintariem,
Eden h tim Galateriem,
Eden h tim Efezeriem,
Eden h tim Filipetiem,³
Eden h tim Colosoriem,
Dva h tim Tessaloniheriem,
Dva h timu Timoteiu,
Eden h timu Titu,
Eden h timu Filemonu,
Eden h tim Iudom,
S. Iacopa eden lyst,
S. Petra dva lystu,⁴
S. Ianža try lystuvi,
S. Judeža eden lyst,
S. Ianža Rezodivene inu tu skrivnu prerokovane.

Vi tukai zdai le ta Lyst h tim Rymlanom drukan imate, ta vi ta čas, dotle ty drugi vsi drukani bodo, preoberite inu lipu hranite inu molyte za me.⁵

³| Trubar je svojo napoved uresničeval postopoma (1560, 1561, 1567) in dovršil šele leta 1577, ko izide *Noviga testamentata* *pusledni deil*.

Dem Durchleüchtigisten Fürsten vnd Herren / Herren

Maximiliano Künig zu Böheim / Erzherzogen zu Österreich / Hertzogen
zu Burgundi / in Oberen vnd Nideren Slesien / Marggrauen zu Märhern /
Grauen zu Thirol / etc Snad / frid vnd alles
guts von Gott dem Vatter durch Jesum
Christum vnseren Herren
vnd Heiland.⁶

nädigster Herr Künig / was
mich verursacht vnd bewegt hat / das ich
vor wenig Jaren hab angefangen auch die
Windische Spraach mit den lateinischen
vnd teütschen Buchstaben zuschreiben /
vnd ettlich Christlich Büchlin in gemelter
Spraach trucken zulassen / vnd was derselbigen innhalt /
mag E. K. W.⁷ aufz beiliger getruckter teütscher Vorred
über das new Windisch Testament / vnd aufz der Copey
meines schreibens an den Durchleüchtigen / Hochge-
bornen Christlichen Fürsten von Würtemberg / etc. ein
lauteren vn[d] warhaftigen Bericht empfahlen. Vnd die-
weil solche angefangene arbeit dem Windischen Volck /
lenger je mehr gefällig vnd angenem / darumb / das jre
liebe Jugent / vnd die einfältigen / wölche kein
a ij and

6| Transkripcija in
prevod sta objavljena v: Edvard Vrečko
(ur.), *Primož Trubar: Nemški spisi 1550-1581. Zbrana dela Primoža Trubarja* 11. Ljubljana 2011, 59-77.

7| Eure Königliche
Würde.

SVMMA S. PAVLA PISMA

LUbi Slovenci, vi imate v le-tim lystei, kateri ie s. Paul tim kersčenikom, aydom inu iudo[m], kir so tedai v Rymi bili, pissal, ner te nucniše, potrebniše inu vissokeše riči, ia, vse tu, kar en kersčenik ima veiditi. Zakai on tukai v nim vuči, kai ie postava, kei ie evangelium, kai ie greh, kai ie štraifinga, kai ie gnapa, kai ie vera, kai ie pravica, kai ie Cristus, kai ie Bug, kai so dobra della, kai ie lubezan, kai ie vupane, kai ie cryž. Inu on tudi tukai vuči, koku se pruti vsakimu človeku, pruti periatelom, pruti souvražnikom, pruti brumnim, pruti grešnikom, pruti močnim, pruti šibkim v ti veri, vsak sam pruti sebi inu vmei sebo imamo deržati. Inu on tu vse Svetim pismom, s teimi exempli inu perglijami, sam sebo inu s teimi preroki cilu lipu inu dobru spryča inu poterdi, de zubper tak nega vuk nisče po risnici ne more kai reči. Obtu se vidi inu merka, de s. Paul ie hotel en krat v le-ta lyst vuss kersčanski inu ta pravi evangeliski navuk kmalu vkupe postaviti inu ta pravi pot inu zastop tiga Staroga testamenta pokazati inu dati na znane vsem ludem. Zakai gvišnu ie timu taku, de kateri le-ta Lyst h tim Rymlanom čestu prebere inu prov zastopi inu tu, kar bere, v nega sercei ohrani, ta isti ima to pravo luč inu ta prava vrata h timu Starimu testamentu inu k vusimu Svetimu Pismu. Za tiga volo le-ta
lyst

H TIM RYMLANOM.

lyst se ima od vseh kersčenikov za en velik šac inu za lubu imeiti inu veden brati.

In potehmal tu pismu s. Paula, kakor od tiga tudi s. Peter sam, ii. Pet. iii,⁸ prycuie, v nakaterih meistih se težku zastopi zavolo, kir nakatere bessede inu vukuvi, kir vkupe slišio, so časi deleč narazen postavleni inu kir časi po iudovski šegi te nega bessede pela, govori inu pisše. Za tiga volo sem iest te capitule na kosse inu na deila naraze[n] rezdeilil inu vsakiga deila oli kossa, kai inu od čes on nerveč v nim govori inu vuči, s kratkimi bessedami poveidal inu z drobnim pismon⁹ zapissal. Obtu vi, mui lubi bratie inu Slovenci, kadar vi en koss oli deil tiga texta tiga pisma s. Paula, kir ie s teim debelim pismon tukai zapissan, hočte brati oli ste vže prebrali, taku vselei preberite tudi od spreda inu na strani to kratko izlago tiga istiga deila, kir ie s teim puštobom timu glih, kir na strani stoy, znamonovan. Taku bote teim bule inu lažei te bessede, ta navuk inu to maningo s. Paula zastopili. Koku pag te ene bessede v tim pismu s. Paula se imajo zastopiti, tu bomo potle za le-teim v ti dolgi slovenski predguvori pravili. H timu dai no[m] Bug Oča suiga S. Duha, suo gnado, pomuč inu pravi zastop zavolo suiga Synu, Jezusa Cristusa, gospudi inu ohranenika našiga.

Amen

8| 2 Pt 3,16.

9| Pismom.

Volgt hernacher die windische Vorred über alle Epistel des S. Pauli.¹⁰

10| Od tod naprej
sledi slovenski
predgovor k vsem
písmom s. Pavla.

11| Čez.

Predguvor cež¹¹
vse lysti s. Paula.

P R E D G U V O R Č E Z V S E L Y S T U V E

s. Paula.

Otehmal v tim Drugim deilu tiga Noviga testamenta so ner več tiga s. Paula pisma in ta ista odspreda postavlena, zatu se spodobi, de mi tutkai nerpoprei poveimo, du ie s. Paul bil. Inu koku vissoku inu vrednu so ty nega vukuvi inu lystuvi od vseh vučenih inu zastopnih kersčenikov šacani inu ta nega pisma deržana.

Na tu ima vsaki dobri kersčenik veiditi, de s. Paul ie imel duye ime, ty eni so ga imenovali Saulus, eni pag Paulus, koker od tiga s. Lucas v tih buqvah tiga Diane tih iogrov v dostih meistih pisše, nerzastopniše v tim 13. capituli.¹³ Ampag on se v sieuh lysteh le Paulus imeniue inu pisše.

On ie bil iz te iudovske žlahte Benjamin royen v ti Ciliciški deželi, v tim meistu Tarši. On ie imel to rymsko purgarsčino inu frayngo, de ga nisče pod to rymsko oblastio nei smel prez cessarieve vole byti ne umoriti. Inu on ie v Ieruzalemu v šulo hodil, nega šulmoister ie bil Gamaliel, en vučen, brumen Iud; v nega mladosti se ie cilu brumsku deržal pred ludmi, ie bil vuče[n] v ti iudovski veri inu v tih moizesevih postavah. Ampag v tim inu per tim ie en hud, syln, oblasten souvražnik bil Cristusev, tiga evangelia inu vseh kersčenikov, te ie preganel, lovil inu končaval, možie inu žene, v Ieruzalemu inu po drugih meistih. Od tiga vsiga vi imate risničnu pissanu Act. 8, 9, 16, 21, 22, 26. Inu v nega lastnih lysteh Rom. 9, 11, 2. Cr. 11, Gal. 1, Phil. 3, 1. Thi. 1.¹⁴

Koku pag, kadai, kei, od koka¹⁵ ie on od te krive, falš iuc dovske

Vmei vsemi iogri
ie s. Paul nerveč
p/i/ssal.¹² Zatu
so nega lystuvi
odspreda postavljeni.

12| Besedilo je
poškodovan
do neberljivosti.

S. Paul ie bil en fray,
pošten, vučen mož,
ampag en syln
souvražnik tiga
evangelia.

13| Apd 13,9.

14| Apd 8,3; 9,1–2;
16,37–38; 22,3–5;
26,11; Rim 9; 11,1;
2 Kor 11,22;
Gal 1,13; Flp 3,5–6;
1 Tim 1,13.

Jezus sam iz nebes
po sili

15| Koga.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

ie s. Paula na tu
kersčanstvu pre-
obernil v tim drugim
leitu po sui matri.

16|Apd 8,3; 22,2–5;
26,9–11.

17|Besedilo je
poškodovano
do neberljivosti.
Pomensko se mesto
nanaša na Gal
1,13–16.

S. Paula lysti so z
veliko Božyo kunštio
inu modrushtio pi-
sani, v nih ie vse tu,
kar človeku sliši vei-
diti, de pride v
nebessa.

18|Štukov.

dovske vere na to pravo vero kersčansko preobernen,
podvučen inu kersčen inu k animu iogri inu pravimu prydigar-
yu tiga s. evangelia izvolen, poklican, odločen, postavljen inu
poterien, od tiga vsiga vi tudi naidete risnični inu lipu zastop-
nu inu po redi zapissanu v tih Buqyah tiga iogerskiga diane, v
tih 9., 22., 26. capitulih,¹⁶ inu v nega lystei Gal. /i./.¹⁷

Ta nega pisma inu navuki ty stari inu sadašni vučeniki inu
vsi zastopni kersčeniki za en velik nebeski šac imao inu
lubio, od nih veliku derže, pravio inu pisšeio, de potrebnišiga,
bulšiga inu modrešiga pisma inu navuka nei v tim Novim tes-
tamentu, koker so s. Ianža evangeli inu s. Paula lystuvi. On
nerbule inu zastopniše ta pisma Moizesova, Davidova, vseh
prerokov inu te Božye vunane službe tiga Stariga testamenta
izлага, on prov inu zastopnu povsod v nega lysteh pravi inu
vuči, zakai ie Jezus Cristus, Syn Božy k nom na ta sveit prišal,
kai ie nom ž nega martro dobriga sturil inu dobil inu de mi le
s to vero se nega zaslужene inu dobrute sturimo diležni inu
ratamo pred Bugom sveti, brumni inu pravični. On tudi
nerveč inu obilneše pisše od čudnih, skrivnih riči, od sodniga
dne, v kakovi štalti bomo od smerti vstaieli, kai se bode pred
sodnim dnem godilu, od anticrista inu od vseh žlaht riči inu
stukov,¹⁸ ki slišio h timu kersčanstvu. Inu on le-tu dei prov
inu spodobnu, zakai nega ie Cristus sam naloč inu suseb k
ani sui lastni possodi izvolil, v tu tretye nebu zameknil, un-
dukai ie on nemu čudne inu skrivne riči rezodil, pustil viditi
inu slišati. Nega ie z veliko gnado, z velikimi darmi, z veliko
modrustio, z velikimi caihni inu čudesi obdelil inu ga ie
odločil inu postavil, de ie moral koker ty drugi dvanaist iogri
pred Iudi, pred aydi, pred krali, pred vseh žlaht ludi po ve-
likih, neznanih, dalnih deželah inu meistih pridigovati
ta

H TIM RYMLANOM.

ta evangelium inu pryčovati, kar ie on od Cristusa veidil, vidil inu slišal. Inu on ie čez te druge iogre nerširše to kersčansko vero ž nega pridigo inu s pismom na tim sveitu rezglassil inu reztegnil, on ie nerveč aydov iz te temne¹⁹ h ti luči, iz te aydovski vere h ti kersčanski, iz zludieve oblasti h Bugi inu v ta nebesa obernil inu perpravil. Od le-tiga vsiga, kar smo tukai od navuka inu pisma s. Paula govurili, nom pravio inu pryčuo te Buqve tiga diane tih iogrov inu s. Paula lystuvi povsod zadosti.

19| Teme.

In summa: tu pismu sv. Paula ie vrednu, de se veden, od vsakiga človeka, nuč tar dan bere inu koker ta Očanaš umei izvuna. Ty eni stari vučeniki so nega vse pismu vsag teiden enkrat skuzi prebrali, zakai v nim so taki obilni trošti inu navuki, kir vsakiga človeka,aku po nim veruie inu dei, sturi serčniga inu vesseliga vseh²⁰ nadlugah inu pernaredniga h

ta pisma s. Paula
imaio vsi ludie veden
brati inu umeiti iz-
vuna.

timu večnimu lebnu skuzi Jezusa Cristusa, katerimu
Jezusu Cristusu, gospudi inu izveličariu našimu,
sred nega Očom inu S. Duhum bodi vsa
čast inu hvala zdai inu
vekoma, amen.

20| V vseh.

P R E D G U V O R Č E Z T A L Y S T h tim Rymlanom.

K ateri le-ta Lyst h tim Rymlano[m] pissan inu ta druga nakatera s. Paula inu drugih iogrov pisma hoče prov zastopiti, ta isti ima nerpoprei veiditi, de ta evangeli, ta dober glas inu marin od Cristuseviga diane, vuka, smer-

ta evangeli po Cris-
tusevim gor-
vstanenu se ie

PREDGVOR ČEZ TA LYST

zdaici povsod rez-glassil.

21| Rim 16,7,11.

22| Rim 1,8; 16,19.

23| Timu.

Ta hudič ie vselei
inu povsod tumu²³
pravim evange-
liskimu vuku zo vso
sylo inu hudo
kunštio bil zubper,
taisti souražil, za-
toroval inu
prevračal. Od tiga
tudi naidevte v tim 7.
capituli v ti Predgu-
voru.²⁴

24| Primož Trubar,
*Tiga Noviga testa-
menta ena dolga
predguvor*, 1557,
pog. VII, v: Jonatan
Vinkler (ur.), *Primož
Trubar, Tiga Noviga
testamenta ena
dolga predguvor
1557, En regišter,
ena kratka postila*
1558, Zbrana dela
Primoža Trubarja
8, Ljubljana 2012,
34–38.

ti, gorivstanena inu od vsiga opravila zdaici, koker ie Jezus v nebessa bil šal inu poslal S. Duha čez te iogre, se ie po vsim sveitu skuzi te iogre inu druge ludi rezodil inu rezglassil.// Iz Ieruzalema v ta Rym, pravio eni, so pernessli ta evangelium Narciscus, Andronicus, Iunias, Rom. 16.²¹ Eni pravi, de ty Iudi, ki so na vinkuštni dan per pervi s. Petra pridigi bili, so nerpoprei ta evangeli v Rym pernesli. Ty eni pag pravio, s. Peter ie nerpoprei v Rymi ta evangeli pridigal. Timu evangeliu so ty eni rymski ludi inu aydi prov inu terdnou verovali, katerih vero s. Paul sam v le-tim lysti v tim začetku inu na koncu sylnu hva-li, kir pravi Rom. 1, 16: »Od vaše vere po vsim sveitu se ozna-niue inu ta vaša pokorsčina ie vmei vsemi rezglasena.«²²

Per tim tudi sledni, kir ta pisma tih iogrov bere, ima veiditi, de ta Zludi po tei sui hudi šegi inu naturi, kir ie Cristusu inu vsem pravim kersčenikom sylnu souvraž, tudi tedai, kadar so ty iogri pridigali inu pissali, ie timu eva[n]geliu, tei pravi kersčanski veri skuzi to deželsko inu duhovsko gospoščino močnu zubper stal; on ie povsod te iogre, te prave pridigarie inu kersčenike preganel, lovil, byl inu moril. Inu kadar on s teimi kralji, šcofi, viudi, fary ne z obeno sylo ne močio tiga evangelia nei mogel premoči ne zatreći, na tu inu per tim ie on te falš cristuse, te falš prerroke inu iudovske vučenike gori obudil inu naredil; ty so ta pravi, risnični iogerski navuk od te vere v Jezusa tatlali, falšali, prevračovali, tu S. pismu krivu izlagali inu so diali inu vučili očitu: Ta martra inu zaslužene inu ta sama vere v Jezusa obeniga človeka ne izveliča, temuč vsaki, kir misli inu hoče priti v nebessa, ta isti mora vse Moizeseve postave popolnoma deržati, se obrezati, offrovati, sobote inu druge praznike praznovati, svinskiga messa, ryb prez šub, rakov, kervavic inu druge špendie ne ieisti etc. S takimi hy-navskimi

H TIM RYMLANOM.

navskimi falš vučeniki, kir so te ludi od evangeliskiga vuka na te Moizeseve postave napelovali inu pregovariali, de ty ludie zavolo tih Moizesevih službi inu zavolo lastne brume bodo pred Bugom brumni inu izveličani, so ty iogri, nerveč s. Paul, dosti muie, della inu krega imeili, zakai dosti preprostih keršenikov so ty falš preroki ž nih krivim vukum zepelali inu v ti veri zmotili. Te Galaterie so bili cilu od s. Paula vuka preobernili na iudovsko vero. Inu taki zepelavci so bili tudi v ta Rym prišli, zatu on tim Rymlano[m] na koncu le-tiga lystu taku pisše. Ro. 16. »Mui bratie, iest vas prossim, de vi gledaite na le-te, kir te zdražbe inu zmote gori nareiaio Zubper ta navuk, kateriga ste se vi navučili, inu deržite se od nih. Zakai kir so taki, ty isti timu gospudi Jezusu Cristusu ne služio, temuč suimu trebuhu, inu skuzi te slatke bessede inu perlizovane zepe-lavaio ta serca tih preprostih. Iest pag hočo, de vi bodete modri na dobru, ampag preprosti na hudu.«²⁵

Inu takim hudičevim falš prerokom inu vučenikom ie s. Paul povsod Zubper bil, Zubper nee pridigal inu pissal. On ie povsod te ayde inu Iude ž nega pridigami inu pismom vučil, de vsi žlaht ludi prez vsiga nih dobriga diane, prez lastne brume inu prez Moizeseve postave le iz same milosti Božje zavolo Jezusa Cristusa,aku v nega veruio, bodo pravični stu-rjeni pred Bugom inu izveličani. Kadar ie on v ti šuli v timu meistu Antiochy tim Iudom inu aydom od Jezusa dolgu pri-digal, na koncu te iste pridige le-taku govor, Act. 13: »Na tu bodi vom bratom veideče, de se vom skuzi le-tiga Jezusa tu odpusčane tih grehov oznanuie inu od tiga vsiga, od kateriga vi skuzi Moizeseve postave neste mogli pravični postati, skuzi le-tiga vsaketeri, kir veruie, pravičin postane.«²⁷ Inu on ner več inu zastopniše, suseb v tima dveima lystma h tim Rymlanom inu Galateriem, vuči inu spryčuie s teim S. pismom,

c 3 s teimi

25| Rim 16,17–19.

S. Paul tiga preroka Abacuca bessede, kir pravi: »Ta pravični bode iz te suie vere živ,«²⁶ nerveč brani inu izлага.

26| Rim 1,17;
Hab 2,4.

27| Apd 13,38–39.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

28| Vero.

Ta Lyst h tim Rymlanom ie ta pravi kluč k vusimu S. pismu.

Kateri hoče s. Paula pisma brati, ta mora te ene nega bessedede prov zastopiti.

29| Primož Trubar, *Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor*, 1557, v.: Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor* 1557, En regišter, ena kratka postila 1558, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 84–129.

s teimi psalmi inu Božymi zapuvidi, s team aydovskim inu iudovskim dianem inu lebnom inu s team Abraamom, de vsi žlaht ludie, Iudi inu aydi, so grešniki pred Bugom inu de nisče, Abraam tudi nekar, ž nega lastno brumo oli ž nega dobrimi delli nei v nebessa prišal, samuč kateri ie veroval tei Božy oblubi od Jezusa, taisti ie skuzi to vera²⁸ ratal brumen pred Bugom inu ie izveličan vekoma.

Obtu le-ta dva zdai imanovana lysta sta od vseh zastopnih kersčenikov za ner potrebniša timu kersčanstvu šacana inu deržana. Ty eni vučeniki pravio inu pišeio: »Kateri ta Lyst h tim Rymlanom bere inu zastopi, taisti ie prava vrata k vusimu S. pismu nešil inu odperl. Zakai prez zastopa le-tiga lystu oben človik ne bode obeniga S. pisma prov zastopil ne znal izložiti, ampag kateri le-ta lyst zastopi, zna, kai v sebi derži inu v serci ima, taisti vei, zastopi inu ima ta celi Stari inu Novi testament etc.«

Kai se pag v le-tim Lystu h tim Rymlanom poredu v enim vsakim capituli suseb govori inu vuči, tu istu hočmo potle pred vsakim capitulom inu na strani s kratkimi bessedami pokazati. Zdai hočmo tukai nakatere bessedede, katere s. Paul v le-tim lystei inu drugi čestu nuca, izložiti inu poveidati, kai ena vsakatera pomeni, kai v sebi derži inu koku se zastopiti imao. Zakai kateri le-tih bessed postava, greh, gnada, vera, pravica, messu praviga zastopa ne ima, ne vei, v kakovim zastopu ie te iste s. Paul govuril inu pissal, taisti le-tiga lystu nigdar ne bode zastopil. Inu koker le-te ene bessedede smo tudi v tim tretym deilu v ti naši dolgi predguvori čez ta Novi testament²⁹ izlužili,oli kadar na le-tih bessedah, de se prov zastopio, veliku leži, obtu hočmo te iste bessedede inu naketere druge, preden začnemo tu pismu s. Paula tolmačiti, izložiti.

Koku

H TIM RYMLANOM.

KOKU SE IMA TA BESEDA

postava v tim pismu s. Paula zastopi/ti/.

TO latinsko bessedo lex Nembcij imenuio Gesetz, ty Cro-vati inu Peami zakon, mi Crainci pag po tei nembsčini ni pravimo postava. Inu ty vučeniki deille to Božyo postavo na try deile. Tei eni pravio lex ceremonialis,³⁰ tu ie ta postava od tih iudovskih Moizesevih vunanih Božyh službi, koker so te postave od obrezane, od offrov, od praznikov, od prepovedane špendie etc. Tei drugi postavi pravio lex forensis vel politica,³¹ tu ie postava od purgarskih inu človeskih pravd, v ti Bug skuzi Moizesa zapoveda tim Iudom, koku imajo nih tatye, uboinike, prešušnike, curbarie, cupernike inu te hude, škodlive ludi umoriti inu štraifati, koku se nih kral, gospoščina na voiski inu s pravdami inu ty Iudi pruti nih hlapce[m], pruti ptuim inu bozim ludem inu s teim sposodilom imajo deržati. Tei trety pravio lex moralis,³² tu ie ta postava, kir zapoveda diati vse tu, kar ie prov, dobru inu poštenu, inu prepoveda, kar ie krivu, hudu inu gardu. Vuči inu zapoveda, koku se en vsaki človik pruti Bogu, pruti ludem, per sam sebi ž nega mislami, z bessedami inu zo vsem nega dianem, stanum inu rovnanem ima deržati. Časi ta besseda postava bode vzeta za vse S. pismu, Rom. 3.³³

Tei dvei pervi postavi, od vunanih Moizesevih Božyh službi inu od tih iudovskih pravd, so v tim Novim testamentu od Jezusa inu od tih iogrov gori vzdigneni inu rezvaleni, zatu mi kersčeniki se več koker ty Iudi ne obrezuiemo, živine v cerqvi ne kolemo, ne offruiemo inu sobot, tih iesenskih novih mescev, praznikov ne praznuiemo, mi ieimo svinsku messu, kervovice, alle inu rake,

Ta postava, ta Stari zakon, se deili na truye; tima dveima so le ty ludi bili, ampag trety so vsi ludie vekoma podverženi.

30 Obredna pravila.

31 Civilno pravo.

32 Lat. "nravni zakon".

33 Rim 3,2.

SUMMA S. PAVLA PISMA

rake, katerih ty Iudi neso smeli iesti. Mi tudi te tatye obešamo, ty iudovski tatye so morali samočetertu, kar so ukrali, poverniti, mi tiga zakona ne rezdiramo inu prez uržaha ne ločimo, koker ie tim Iudom bilu perpuščenu, ampag ta tretya postava, lex moralis, katero ie Bug nerpoprei v tu človesku serce zapissal inu potle zavolo, kir ie ta postava skuzi greh v tim človeku temna inu nezastopna ratala, ie Bug te postave summo, tu ie te Dessed zapuvidi na kamine table postavil inu dal vsem ludem. Le-to postavo ne Bug Oča, ne Bug Syn, ne Bug S. Duh, ne preroki, ne iogri neso gori vzdignili, ne rezvalili, temuč to isto čedale bule inu zastopniše izlagali, Math. 5, Luc. 6.³⁴ Zakai v le-ti postavi ie ta večna, terdna, stonovita, sveta, čista, modra, dobra, pravična vola inu šega Božya postavlena inu rezodivena, v ti Bug vse tu, kar ie dobru, poštenu, prov inu nuchnu, zapoveda inu kar ie kriju, hudu, gardu inu škodlivu, tu istu prepoveda. Gospud Bug v ti postavi hoče kratku od vsakiga človeka imeiti, de on od nega početva, roystva veden inu vselei na zemli inu potle, v nebesih, vekoma lubi Boga s celo dušo, s celim sercem inu suiga bližniga koker sam sebe. Tu ie, de ta človik nigdar drugiga ne misli, ne žely, ne govori inu ne dei, temuč le tu samu, kar Bogu dopade, inu de z dobro, z veselo volo ie pernaredin vsag čas zavolo suiga bližniga, tu ie, taku dobru zavolo souvražnika koker periatela, od sebe vse dati, zapustiti, vagati inu, ie li potreba, tudi umreti. Le-te inu tim glih riči le-ta tretya postava, koker to Cristus, Math. 5, Luc. 6,³⁵ sam izlaga, hoče od vseh ludi, mladih inu starih, od mož inu žeen, od bozih inu bogatih, imeiti. »Zakai ta postava,« pravi s. Paul, Ro. 7,³⁶ »ie duhovska,« ona ne hoče le samuč to vunano, videčo, človesko, purgarsko inu to nevolno inu hynavsko brumo inu pravico od tiga človeka imeiti, temuč veliku več to noterno, čisto,

³⁴| Mt 5,21–44;
Lk 6,27–38.

³⁵| Mt 5,21–44;
Lk 6,27–38.

³⁶| Rim 7,14.

H TIM RYMLANOM.

to, polno, ciло, stonovito svetust inu pravico tiga serca. Inu ta postava le samuč te, kir no popolnoma derže, žegnuie, ampag tee, kir ner to manšo zapuvid prelomio oli prestopio, preklei, izda ie timu Hudiču inu timu peku.

V le-tim zastopu to bessedo postava s. Paul nerveč v le-tim lystu inu drugdi (časi tudi za to drugo, ceremonisko postavo zupber te iudovske farizeie, kadar od obreze, od praznikov oli od prepovedane te spiže govori) iemle inu imenuie. Per tim pag ima vsaki človik, kir hoče s. Paula vuk vediti inu dobru zamerkati, de taciga človeka na tim sveitu (mumu Cristusa) nigdar nei bilu inu ne bode, kir bi taku, koker smo tukai zdai govurili, to postavo cilu inu popolnoma zadosti deržal inu dopernessil. Ta naša grešna, izkazena natura ne premore v tim životu tiga dopernesti, kar Bug v ti postavi zapoveda, koker s. Paul pryčuie, kir pravi, Rom. 8. »Ta messena šega inu missal nei pokorna inu podveržena tei postavi, ona tudi biti ne premore.«³⁷ Vsaki človik od mladiu noter, de umerie, ima notri v sebi inu v nega sercei hude, krive, nespodobne, tei postavi inu voli Božy zubper misli inu žele, on se Boga prov ne boy, popolnoma ne lubi, v težkih izkušnavah inu na smerti nega oblubom terdnu ne veruie, v nadlugah so nevolni inu se serde z Bugom. Inu aku glich nakeri se nakuliku derže izvuna pred ludmi po tei postavi Božy, taku vsai tiga ne deio s celim, z volnim sercem, temuč de od gospošćine štraifani ne bodo oli de v sromoto ne prido. Obtu pravi s. Paul čestu v le-tim lystu inu drugdi, de »skuzi ta dela te postave oben nei pravičin pred Bugom, zakai skuzi to postavo pride le tu spoznane tiga greha« inu »ta postava della ta serd,« Ro. 3. 4.³⁸ V tim drugim capituli le-tiga lystu te Iude, naisi so izvuna pred ludmi en pošten, brumen leben pelali, neso krali, ne curbali, so umeili te Dessed zapuvidi inu druge vučili, sylnu inu ostru svari, nee imenuie prešuštниke d cerkovne

Ta postava Božya, te Dessed zapuvidi nekar le samuč te vunane, telesne sturienne grehe, temuč tudi te noterne krive misli, hude, nespodobne žele, kir se z Božyo volo ne glijhajo, prepovedajo. Obtu ta postava čez pryča, de vsi ljudie so veliki grešniki inu timu ferđamnenu podverženi.

37| Rim 8,7.

38| Rim 3,20; 4,15.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

39| Mt 5,21–44.

cerkowne taty, slipe vučenike inu zepelavce zavolo, kir so iznotra polni hudih želi, hudobe, nida, souvraštva, offerti inu hynavščine bili// Cristus sam, Math. 5,³⁹ gdi on naketere zapuvidi izлага, pravi, de nekar le samuč ie ta en uboynik, kir eniga človeka z roko oli z mečom ubye, temuč tudi ta, kir se suiem bližnim serdi, nida, špot iz nega della, ie en ferdamnan uboynik inu grešnik pred Bugom. Inu nekar le samuč ie ta en prešuštnik, kir se z ano drugo ženo zmeša inu osmradi, temuč le-ta ie tudi en zgublen prešuštnik pred Bugom, kir le pogleda na eno drugo ženo inu te iste pegerue inu želi v nega sercei.

40| Mt 5,21–44;
Rim 7,7–10;
Gal 3,1–14, 4.
En pridigar, kir te postave, te Dessed zapuvidi prov, koker Cristus, Math. v., inu s. Paul, Rom. vii, ii. Gal. iii, iii.⁴⁰ ne izлага, ta isti te ludi na pravo evangelisko vero nigdar ne per-pravi inu ne pre-oberne.

S. Paul pag z le-to pravo izlago te postave, s katero on spryča, de vsi žlaht ludi, mali inu veliki, so po naturi zgubleni grešniki inu de oben človik s teim nega vunanem deržanem te postave inu ž nega lastnimi dobrimi delli pred to ostro, pravično pravdo Božyo ne obstoy inu ne bode pravičin, drugiga ne hoče inu ne vuči, temuč vsem ludem dati prov na znane nih izkaženo grešno naturo, de nih velike grehe, nekar le samuč te vunane, videče inu vsem ludem znane, temuč tudi te noterne, skrivne grehe, v sebi spoznaio, pred nimi se prestrašio, žaluio inu od nih puste inu de na tu isčeio gnado inu milost Božyo inu odpusčane vseh grehov per samim Jezusu Cristusu skuzi to vero, kateriga Jezusa ie Gospud Bug od večnusti po nega modrim, čudnim, akrivnim⁴¹ sveitu odločil inu postavil k animu spravlavchu inu odvetniku vse človeske žlahte inu per pravim času dal v to smert za naših grehov volo inu ga ie spet na trety dan obudil zavolo naše pravice, de od nega samiga skuzi to vero dobimo, k sebi inu na se perpravimo to celo, polno brumo, svetust inu pravico, kir pred Bugom vela inu s katero bomo mogli obstati na sodni dan pred nim. Inu tu s. Paul vuči, piše inu dei po Cristusevim inu

41| Skrivnim.

H TIM RYMLANOM.

inu tiga S. Duha vukum inu ukazanu. Zakai Cristus ie dial k suim iogrom, Luc. 24,⁴² ta pokura se mora pridigati inu tu odpusčane tih grehov v nega imeni. Inu kadar ie tim iogrom S. Duha poslati obluboval, ie k nim dial: »Kadar ta S. Duh pride, ta bode, zastopi: skuzi to pridigo, štraifal ta sveit (tu ie: vse ludi po vsim sveitu) zavolo tiga greha, kir v me ne verujo, inu zavolo te pravice, kir iest grem h timu Očetu etc.« Ioh. 16.⁴³ En vsaki zastopni pridigar, kir hoče tim ludem tu Cristusevu zaslужene prov inu zastopnu dati naprei inu na znane, kai ie že nega martro, smertio inu gorivstanenem vsem vernim dobriga dobil, inu tu nega opravilu slatku inu periazniu sturiti, ta isti mora nerpoprei ludem to Božyo postavo, te Dessed zapuvidi prov izložiti, iz te nim nih noterne porodne grehe inu to hudo natursko hynavščino rezodeti, potle nim iz prerokov, Esai. 53,⁴⁴ inu iogrov poveidati lipu zastopnu, de Jezus sam, tu nedolžnu iagne inu offer, ie vseh vernih grehe plačal inu izpussal. Zatu vže mi imamo pruti nemu inu nega Očetu hvaležni se izkazati inu en nov, pošten leben pelati vse naše dni; v taki viži s. Paul v le-tim lystu te Rymlane poredu, lipu inu zastopnu vuči. Nerpoprei daie aydom inu Iudom nih grehe na znane, potle nim kaže na Cristusa, h tretimu vuči, koku imao Bogu prov služiti.

Inu per tim inu poleg tiga ima en vsaki veiditi inu prov zastopiti, de s. Paul s teimi bessedami, kir pravi, de »oben človik skuzi ta della te postave nei pravičin pred Bugom,«⁴⁵ te Božye postave gori ne vzdigne inu ne zaverže, koker en⁴⁶ sam, nu⁴⁷ koncu tiga 3. capitula v le-tim lystei taku govor: »Mi to postavo ne rezdiramooli doli ne taremo, temuč mi terdim.«⁴⁸ Inu Rom. 7 pravi: »Ta postava ie sveta inu ta zapuvid ie sveta, pravična inu dobra.«⁴⁹ Inu on ne dopusti, de bi ty kersčeniki naprei

d 2 živeli

42| Lk 24,47.

43| Jn 16,8–9.

44| Iz 53,1–10.

Kadar se pridiguje,
de skuzi to postavo
inu skuzi naša dobra
della ne pridemo v
nebessa, temuč skuzi
to

45| Rim 3,20.

46| Ali: on.

47| Na.

48| Rim 3,31.

49| Rim 7,12.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

samo vero v Jezusa,
se ta postava, ne do-
bra della ne
zamečio, temuč ta
hynavščina, ta offert
tu prevzete tih ludi
se doli tlaci inu
zemečue inu tei
Cristusepi matri sami
ta prava spodobna
čast inu hvala daie.

živeli po nih luštih inu koker nih messu inu izkažena natura
pegeruie inu hoče, temuč on te farizeie inu vse hynavce, kir
hote prez gnade, milosti Božye, prez zaslužene inu vere v Je-
zusa ž nih dobrimi dellu deržanem te postave biti
izveličani. Tim istim on tukai pravi, de oni ž nih dobrimi del-
li ne z deržanem te postave prez te vere v Cristusa nigdar v
nebessa ne prido, temuč ostano pod to prekletvo te postave,
zakai postava nemogoče riči timu človeku zapoveda inu ta
človeska della inu bruma neso popolnoma dopernesena.
Sice s. Paul povsod velv vsem kersčenikom, de derže zapuvidi
Božye, da dobra della delaio, de v svetusti inu v pravici veden
služio Bogu inu strego inu deio dobru suimu bližnimu. Inu
le-tu ie tudi gvišnu: Katerikuli v Cristusa prov veruie, ta isti
tudi dobi tiga S. Duha, ta tiga verniga serce premeni inu na-
klane na dobru, v nim režiga inu od dan do dne to vero inu
lubezan pruti Bogu vegšo della inu poterduie inu sturi, de ta
človik nekar le samuč se tih vunanih smernih grehov varuie
inu te hude messene želee notri v sebi kole, mory inu stoy
zubper, de obeniga greha, kir ie Zubper to veist, ne dopernes-
sesse, temuč, de on tudi začne s celim sercem, z dobro volo,
z vesseliem inu z velikim luštom, kar nerveč premore, tim
Božym zapuvidom biti pokoren, on rata serčan inu volan v
nih nadlugah. Zakai on ie v sui veisti zagvišan skuzi ta evan-
geli inu S. Duha, de so nemu zabston, iz gnade, zavolo Jezu-
seve martre vsi nega grehi odpusčeni, de ie lub Bogu, de ga
ne zapusti v obeni nadlugi inu v ti smerti tudi nekar. Inu
Gospud Bug zavolo suiga Synu, v kateriga ta človik veruie,
tiga verniga človeka grehe, katere on iz šibkote tiga messa z
nevolo sturi inu časi pade, odpusti, pregleda inu šenka. Inu
Bug tudi ta⁵⁰ nega službe inu ta dobra della, kir so po Božy
postavi sturiena, naisi neso cilu dopernesena, za dobru
inu

H TIM RYMLANOM.

inu polnu gori vzame inu sebi pusti dopasti. Tulikain zdai, dosti dolgu, bodi od te postave govorieno. Od te tudi imate v ti pervi predguvori v tim 54. capituli.⁵¹

KAI IE TA GREH INU V KAKO- vo grozzovito revo ie tiga človeka perpravil.

TA greh ie vse tu, kar se ne zgliha s to Božyo šego inu volo, vse tu mišlene inu tihtane, pegerovane tiga serca, vse govoriene inu vse diane, kateru ie Zubper to postavo Božyo. Inu ta greh, kir ima sui začetig od Zludia inu od vse te fray, suievolne misli tiga perviga človeka, ie vse ludi perpravil, de so to nedolžnost, svetust, pravico, modrost inu ta večni leben zgubili, kateru vse ie bil Bug odločil inu dal vsi človeski žlahti. Inu ta greh ie tudi Gospudi Boga taku reserdil inu tiga človeka taku hudiga, kriviga, dolžniga sturil, de Gospud Bug ga ie moral po nega sveti pravi pravici inu risnici vsei žlaht revi inu nesreči na tim sveitu inu potle timu večnimu ferdamnenu podvreči inu izdati. Inu le-ta strašna definitio inu izлага inu tu opravilu inu škoda tiga greha ie iz Božyh bessed inu istih grozzovitih mnogeterih telesnih inu večnih štraifing, kir ie Bug na tiga človeka zavolo tiga greha polužil, vzeta. Bug ie govuril h timu Adamu, da bi on ne imel iesti od te iablani tiga spoznane dobriga inu hudiga, zakai na kateri dan bode on od te prepovedane iablane ieidel, na ta isti dan s to smertio umerie.⁵³ Inu potle čestu ie Bug skuzi Moizesa govuril taku: »Preklet bode vsaketeri, kir muih vseh postav inu zapuvid, kir so v tih buqvah zapissane, ne derski⁵⁴ popolnama.« Gen. 2, Deut. 28.⁵⁵ Tei smerti podveržen inu preklet biti ie tulikain, ob vse tu, kar ie človik nerbulšiga

d 3 pryel

51 Primož Trubar, *Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor*, 1557, pog. LIII, v: Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor* 1557, *En regišter, ena kratka postila* 1558, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 147–151.

52 Jak 1,15.

53 1 Mz 2,17.

54 Derži.

55 5 Mz 28,15.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

pryel od Buga, cilu obrupan inu timu ferdamnenu vekoma podveržen biti.

»Koker skuzi tiga eniga človeka ie ta greh prišal na ta svet inu ta smert skuzi ta greh, inu ie taku ta smert skuzi vse rinila, potehmal so vsi grešili,« pravi s. Paul, Ro. v.⁵⁶

⁵⁶| Rim 5,12.

⁵⁷| Ta.

⁵⁸| 1 Mz 3,5.

⁵⁹| Prešerna.

V tak greh, v tako revo inu žalost ie nas ta Hudič skuzi naše perve starše Adama inu Evo perpravil. Zakai Adam inu Eva sta bila na meistu vse človeske žlahte od Gospudi Boga to celo obilno brumo, svetust, pravico, nedolžnost, modrost inu de bi nigdar ne umerla, kratku, vse tu, kar sliši h timu večnimu lebnu, pryela zadosti. Inu taku nebesku blagu Bug nei le Adamu inu Evi, temuč tudi nih otrokom, tu ie, vsem ludem, bil dal inu odločil. Oli zavolo, kadar sta onadva z dobro volo bila grešila inu Bogu nepokorna, s teim sta onadva te vse dobre Božye daruve nekar le samuč sebi, temuč tudi nih vsem otrokom, tu ie, vsem ludem, zgubila inu grozzovite grehe nase inu na nas vse perpravila inu nalužila. Kakovi grehi so pag ty isti bili, katere sta Adam inu Eva dopernesla inu na nas perpravila, hočmo tutkai naketere poredu šteti inu poveidati. Nerpoprei sta cbivlala na Bugi inu na nega bessedni. Potle: ona sta zgubila to vero in od nee pala, zakai ona nesta verovala Bogu, kir ie nima prtil inu pravil,aku bota ieila od te prepovedane iablane, de umerieta, nesta za Buga rodila, ne bala nega štraifinge, sta se pustila tim Hudičevim slatkim oblubom zepelati. H tretimu: ona sta želeta po vegšim gospostvum, kateru ie nima to⁵⁷ Hudič obluboval dati, kir ie dial: »Aku bota ieila od tiga prepovedaniga sadu, bota koker boguvi,«⁵⁸ nesta zadosti imeila, kar ie Bug nima bil podvergal, vse stvari na zemli, v vodi inu v tim luffti. H četertimu: ona sta preveč skerbela, Božyo bessedo nazai postavila inu zapustila, drugdi inu drugo modrust inu vuk iskala inu izvprašovala. H petimu: ona sta offertna, prošerna⁵⁹ bila, sta hotela veliga inu mahtig biti inu se sturiti Bogu glih. K šestimu.

H TIM RYMLANOM.

mu. On sta z dobro volo inu zupber nyu veist Gospudi Boga zažmaala inu to nega zapivid prelomila. K setmimu.⁶⁰ Ona sta več timu Zludiu verovala koker Bogu, več od Zludia sta deržala inu bule ga slušala koker Gospudi Boga. K osmimu. Ona sta bila pruti Bogu sylnu nehvaležna za tih velikih dobrut, kir sta bila od iz gnade, zabston pryela, inu sta tiga S. Duha, kateri ie v nyu prebival, z dobro volo iz sebe izzegnala. H de-vetimu: ona sta sama sebe inu inu vso človesko žlahto suo lastno dobro volo v velike, težke reve inu nadluge inu v to smert inu v tu večnu pogublene pepravila inu pehnila etc. Pole, take inu tulike grehe so ty naši pervi stariši dopernesli, katere mi vse smo od nih erbali inu imamo do smerti na sebi. Mi po tei naši pervi naturi, prez S. Duha, ne znamo Boga v nega stanu, v ti S. Troyci. ne veimo ništer od nega Synu, koker od tiga Cris-tus sam prycuie, kir pravi, Math. 11. »Nisče ne zna tiga Očeta samuč ta Syn inu nisče ne zna tiga Synu samuč ta Oča«⁶¹ inu Iohan. 16. »Kadar S. Duh pride, bode štraifal ta sveit zavolo ti-ga greha, kir v me ne verujo.«⁶² Mi cbivlamo na Bugi inu na ne-ga bessedni, mi se nega pravde, prytežo⁶³ inu štraifing veliko oli skorai ništer ne boymo, nega risničnim evangeliskim oblubom v nadlugah inu na smerti terdnu ne veruiemo, mi ga zadosti ne lubimo, nom se ne zdy, de bi on vselei per nas bil, na nas gle-dal, nas varoval inu branil, nom se ne zdy, de bi on vse riči sam rovnal inu de se vese riči sture ž nega volo. Per tim v ti naši iz-kaženi voli inu v tim sercei so hude, garde, nespodobne misli, želes inu lušti, nemamo prave čiste lubezni pruti bližnjimu, smo polna nida, souvraštva, veliku od sami sebe deržimo. Le-te riči vse derži s. Paul za velike grehe inu te iste imenuie messeno šego inu missal inu za enu souvraštvu Zubper Boga, Ro. 8.⁶⁴ Za katerih riči inu grehov volo bodo vsi žlaht ludie, katerim

60| Sedmimu.

61| Mt 11,27.

62| Jn 16,8–9.

63| Prytežov.

64| Rim 8,6–7.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

65| Primož Trubar,
Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor, 1557,
pog. XVIII–XXXIII, v:
Jonatan Vinkler (ur.),
Primož Trubar, Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor
1557, En regišter,
ena kratka postila
1558, Zbrana dela
Primoža Trubarja
8, Ljubljana 2012,
55–84.

66| Rim 7,14–21;
Gal 5,17–21.
Kersčeniki, dotle so na tim sveitu (naisi gori iemlo v ti veri inu v tih daruvih tiga S. Duha), neso cilu prez greha inu madeža, se veden štritao z grehi, Ro. vii, Gal. v.⁶⁶ Oli ta velika gnada Božya nim grehe zanaša, pregleduje, zakriva inu odpušča zavolo Jezusa.

67| Jn 1,17.

68| Rim 5,17.

katerim taki grehi zavolo Božya Synu zaslužene ne bodo odpusčeni, po pravi pravdi inu pravici Boži ferdamnani. Od tiga porodniga greha inu od tih drugih sturienih velikih inu malih grehov smo mi poprei v ti pervi dolgi predguvori, v tim drugim deilu⁶⁵ dosti inu oblinu pissali, undukai vi več, kai ie greh inu kakovo veliko škodo ie nom sturil, naidete.

KOKU SE TA BESEDAD GNADA per s. Paulu inu v tim S. pismu ima prov zastopiti.

TO latinsko bessedo gracia mi Crainci koker Nembci tolmačimo gnada, Crovati y Peami milost. Ta ista bode časi za en dar zastoplena inu iemana, koker kadar mi taku govorimo: S. Paul ie imel velico gnado h pridiganu inu h pissanu, tu ie: s. Paul ie imel en velik dar od Buga, de ie umel dobrū pridigati inu pissati. Ampag v tih lysteh s. Paula inu drugdi čestu v tim S. pismu ta beseda gnada bode nerveč vzeta inu zastoplena za dobro volo, milost, lubezno inu periazno Božyo, katero Bug pruti tim vernim zavolo suiga Synu ima, kir ie volan inu iz serca pernaredin nim odpustiti vse grehe inu nim dati Cristusa, suiga Synu, zo vsem nega zasluženem inu dobruto inu tiga S. Duha zo vsemi ž nega daruvi inu ta večni leben. V takim zastopi to gnado s. Ianž inu s. Paul iemleta. S. Ianž, kir pravi, Ioh. 1. »Ta postava ie skuzi Moizesa dana, ampag ta gnada inu risnica ie skuzi Jezusa Cristusa bila sturiena.«⁶⁷ Inu s. Paul pravi, Ro. 5. »Ie li zavolo greha tiga eniga nih veliku umerlu, veliku več ta gnada inu dar se ie obilnu inu dostim pergodila skuzi to gnado tiga eniga človeka, Jezusa Cristusa.«⁶⁸ Inu na koncu tiga 5. capitula pravi: »Gdi ie ta greh obiln bil inu premogel, undukai ie ta gnada

H TIM RYMLANOM.

gnada še obilneše premogla. De koker ie ta greh gospodoval h ti smerti, taku ie ta gnada skuzi to pravico gospodovala h timu večnimu lebnu skuzi Jezusa Cristusa.⁶⁹ Inu Ro. 6. pravi: »Vi neste pod to postavo, temuč pod to gnado.⁷⁰ Pod to gnado Božyo biti oli to gnado Božyo imeiti ie tulikain, koker bi s. Paul rekjal: Vi kersčeniki imate odpusčane vseh grehov inu tiga S. Duha, vi ste lubi inu prietni Bogu zabston, zavolo Jezusa, našiga odrešenika, odvetnika inu bessednika, naisi še ostanki tih grehov notri v nas tyče inu prebivaio inu naisi smo šibki v ti veri inu dosti nečistiga inu gnusniga na inu notri v sebi imamo. Obtu s. Paul sam v le-tim lystei, Rom. 7, se za eniga velikiga grešnika očitu vunkai daie. Inu potle zdaici, Ro. 8., pravi, de na tih, kir so v Cristusa zasaieni, nei obeniga ferdamnena.⁷¹ Dotle tu naše izkaženu messu nei cilu umorieniu inu pocopanu, smo mi grešniki. Oli kadar mi v Cristusa vupamo inu ta začetig tiga S. Duha imamo, taku ie nom Gospud Bug taku dober, periatel, milostiv inu gnadiv, de te naše grehe, kir iz te šibkusti inu nekar radi sturimo, ne hoče na nas viditi ne soditi, temuč po tei veri v Cristusa z nami hoditi okuli, dotle ta greh cilu notri v nas bode umorien.

KOKU TA BESEDADA VERA SE ima zastopiti inu kai v sebi derži.

TA beseda vera per svetim Paulu inu drugdi v tim S. pismu v dostih meistih v sebi derži inu se per ni zastopiti tu pravu veidene, znane, zastopene inu verovane vseh articulov inu stukov, kir h ti kersčanski veri slišio. Inu tu cilu terdnu, stonovitu inu živu zevupane inu zanessene e na

Vsaki človek, kir hoče pravi kersčenik inu izveličan biti, tam

69| Rim 5,20–21.

70| Rim 6,15.

71| Rim 7,14–21; 8,1.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

ra v tiga praviga, dinya Boga, Očeta, Synu, S. Duha, inu te druge articule, koker S. pismu vuči, verovati inu deržati.

⁷² Atanazijeva veroizpoved, ki se pričenja z besedami:

»Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem.« Njen avtor naj bi bil Atanazij iz Aleksandrije (296/298–373), ki se je v zgodovino cerkve zapisal predvsem z zgodnjim formulacijom nauka o Trojici nasproti arjanstvu na koncilu v Nikeji (325). Atanazij naj bi veroizpoved sestavil v Rimu za časa papeža Julija I. (337–352). V Atanazijevi avtorstvo je prvi podvomil nizozemski protestantski teolog Gerrit Janszoon Vos (Gerardus Ioannes Vossius, 1577–1649), in sicer v delu *Dissertationes Tres de Tribus Symbolis, Apostolica, Athanasiano et Constantinopolitano* (1642). Zaradi omenjenega dvoma se veroizpoved ponekje poimenuje tudi Psevdootanazijski kredo.

H timu izveličanu nei zadosti verovati v Buga inu de Cristus ie bug inu človik, umerl, gorivstal, de sidi v nebesih, pride k nom na sodni da[n], temuč ie potreba, de vsaki suseb veruie, de vse tu, kar ie

na to oblubleno gnado inu milost Božyo zavolo Jezusa Cristusa. Vsaki človik, kir hoče to staro, pravo kersča[n]sko vero, katero ie sam Bug postavil inu od vseh imeiti hoče inu kir tiga človeka izveliča, hoče dobiti inu imeiti, ta isti mora nerpoprei veiditi inu znati ta pravi Božy stan v ti S. Troyci inu taku v Buga verovati, koker nas ta Logerska vera, katera v tim catehismu stoy inu ty otroci molio, inu ta Vera s. Atanazia inu ta niceniški concili iz S. pisma vuče.⁷² De zna inu veruie v to istorio od Božyga Synu, tu ie vse diane inu opravilu Cristusevu, koker so tu istu ty preroki inu evangelisti zapissali, koku ie tu človestvu nase vzel, vučil, caihne delal, martran, umorien, od smerti vstal, v nebessa šal, S. Duha poslal inu de pride soditi žive inu te mertve. Per tim de on tudi zna, zastopi inu terdnu veruie te druge vse štuke, kir so v tim S. pismu, v ti celi Bibly zapissani, kir slišio h ti veri kersčanski, koker so ty sacramenti, sodni dan, gorivstanene od te smerti, ta večni leben, tu ferdamnene tih hudih inu nevernih etc.

Inu raven tiga ie tudi potreba, de on terdnu veruie vsem Božym bessedom, katere ie Bug skuzi očake, prerroke, skuzi nega Synu inu iogre govuril inu zapissal, taku dobru tim nega oblubom od nega Synu koker nega prytežom cilu terdnu, iz serva veruie, k nim pervoluie, za gvišne inu za risnične ima inu derži. De kar ie kuli v ti Bibly od storienih Božyh riči pišsanu, veruie, de so gvišnu storienje, inu kar ie pišsanu, de se ima naprej še storiti, de bode tu istu vse gvišnu storienu inu dopernessenu. S. Paul v nega lysteh to bessedo vero iemle za tu terdnu, gvišnu inu stonovitu zevupane inu zanessene na to oblubleno gnado inu milost Božyo v Cristusu. De ta človik timu evangeliu veruie, de Gospud Bug vsem ludem, kir veruio v nega Synu, hoče iz gnade, zabston odpustiti vse grehe, rešiti od Hudiča, od večne smerti inu od pekla inu nemu dati ta večni ni

H TIM RYMLANOM.

ni leben; od take vere s. Paul govoru inu vissoku čez vse riči vzdigie. Zakai le-ta vera sama tiga človeka žalostno inu prestrašeno veist potrošta inu obesseli, s to bodo⁷⁴ tudi timu vernimu dan ta s. Duh, taisti v nim sturi enu vesselu, pokoinu serce, de se pruti Gospudi Bogu vseh žlaht nadlugah, tudi na smerti, vsiga dobri-ga zevupa, kliče na nega inu se trošta per pravim času gvišne pomuči, ie pernaredin inu volan vse tu diati, terpeti, kar Bogu dopade, z lušto[m], iz celiga serca služi Bogu inu suimu bližnimu. Spozna očitu to vero v Jezusa inu od te vere se ne pusti ne meču ne ognu odvleči, veden hvali Boga, kir ie nemu tako vero dal inu rezodil suio čudno skrivno volo od suiga Synu. Inu le-ta vera nei prez dobrih dell, prez lubezni pruti Bogu inu pru-ti suimu bližnimu, prez pošteniga lebna, taku malu koker tu sonce prez svitlobe inu koker ta ogen prez toplute oli vročusti, obtu ty ludie, kir se z vero hvalio, veliku od tiga evangelia inu od S. pisma govore inu obene lubezni pruti Bogu ne pruti bližnimu nemaio, v velikih smernih grehih Zubper to veist prebivaio, te vere očitu ne spoznaio, h tim malikovim službo[m] iz straha hodio, ty isti te prave, žive vere, kir človeka izveliča, nemaio, temuč to mertvo, hudičeve, kir ništer dobriga ne sturi, koker s. Iacob⁷⁵ govoru. Zakai ta prava vera kersčanska, kir tiga človeka serce vseh žlaht nadlugah trošta inu gori derži, nei enu človesku zmišlane, naidene oli dellu, temuč ta vera ie en dar Božy, koker Cristus inu Paulus pravita. Ta Gospud Bug suie[m] S. Duhu[m] skuzi tu serčnu inu zveistu poslušane inu brane te Božye bessede v tim človeskim sercei vužke,⁷⁶ naredi inu od da[n] do dne vegšo inu terdnešo della etc. »Obtu gledai en vsaketeri inu sa[m] sebe izkusi, ima li to pravo vero,aku Cristus v nim p[re]biva,« 2. Cor. 13.⁷⁷ Ie li zagviša[n] skuzi ta evangeli, de ie v Božy gnadi, ima li lušt inu volnu serce h ti Božy bessedu inu služiti Bogu, diati do-bru suimu bližnimu, de nemu ta kersčanska vera

e 2 čez

Cristus terpil inu opravil, de tu istu ie nemu h dobrimu sturil, de za nega vo-lo ima odpusčane vseh grehov, koker v ti Veri pravimo: »lest verio odpusčane vseh grehov, vstanene tiga života inu ta večni leben. Amen.«⁷³

74| Bode.

73| Prevod Apo-stolske veroizpo-vedi: »Credo in [...], remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam aeternam. Amen.«

75| Jak 2,14.26.

76| Vužge.

77| 2 Kor 13,5.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

78| Primož Trubar,
Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor, 1557,
pog. XXXVII, v:
Jonatan Vinkler (ur.),
Primož Trubar, Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor
1557, En regišter,
ena kratka postila
1558, Zbrana dela
Primoža Trubarja
8, Ljubljana 2012,
95–101.

80| Pravičnost, ki velja pred Bogom.
79| Besedilo je poškodovano do neberljivosti.

81| Mt 7,12. Zapis temeljnega krščanskega etičnega imperativa ali t. i. zlatega pravila:
Tako torej vse, kar hočete, da bi ljudje storili vam, tudi vi storite njim!

82| Hab 2,4; referenca v: Rim 1,17 in Gal 3,11.

čez vse te druge dopade inu terdnu napreivzetie, ima ostati per taki veri, tar si nemu per ni huduoli dobru godi. Aku pag take vere inu misli nema, ta isti prossi Boga zveistu za no, veden beri inu poslušai to bessedo Božyo, često hodi h ti Božy mizi, skuzi le-tu on bode dobil inu sprossil od Gospudi Boga v tim imeni Jezusa to pravo, živo vero, od katere s. Paul pisše inu govor, inu tiga S. Duha inu vse, kar nemu sliši h timu večnimu lebnu, amen. Eno izlago te vere vi tudi imate v ti pervi predguvori, v tim 37. capituli.⁷⁸

V KAKOVIM ZASTOPU S.

Paul le-te try besede, pravica, pravičin inu pravičnu sturiene, iemle.

Le-tei dvei bessedi, iustitia Dei, pravica Božya, katero Nembci tolmačuo Gerechtigkeit die vor Gott gilt,⁸⁰ inu iustus, pravičin, s. Paul v le-tim lystei inu drugdi v enim drugim zastopu, koker tu S. pismu v naketerih mestih inu koker se v tim gmain človeskim govorienu, iemle. Zakai ta besseda pravica v tim gmain govorienu inu v tim S. pismu se pravi inu zastopi dati inu sturiti vsakimu človeku, kar ie prov, spodobnu inu kar nemu sliši. Pravičin pag ie le-ta, kir se brumsku, poštenu derži, nikomer krivine ne syle ne dei, vsakimu taku sturi, koker Cristus vely, Math. 7, »koker bi on hotel, da bi se nemu sturilu«.⁸¹ Inu le-ta pravica se imenuje ena postavna, zapuvidna inu človeska pravica zavolo, kir se taka pravica od ludi dopernaša po tih Božyh postavah inu zapuvidah.

Ampag v le-tim lystei inu drugdi v tim S. pismu te besede pravica inu pravičin bode v enim drugim zastopu vzeta inu nucana. V tim zastopu, v katerim ie ta Abacuc prerok, 2, govuril, kir ie taku dial: »Ta pravičin bode iz te suie vere živ.«⁸² Le-te bessede s. Paul, Gal. 3, Ro. 1, le-taku izlaga, kir

Ta postava, človeska pravica než zadosti h timu izveličanu, ta nebeska, Cristuseva per /ni/⁷⁹ biti.

Ty pravi kersčeniki le z le-to brumo inu pravico nih veist myr-

H TIM RYMLANOM.

kir pravi: »Onu ie očitu inu veideče, de nisče skuzi to postavo pravičin ne rata pred Bugom, zakai ta pravičin bode te suie vere živ,«⁸⁴ inu odspreda v le-tim lystei, pred Abacucovimi besedami, Ro. 1, taku piše: »Mene nei sram tiga evangelia, zakai on ie ena krafft inu muč Božya h timu izveličanu vsakimu, kir veruie, neroprei timu Iudu, potle tudi aydu, zakai skuzi ta evangeli se rezodeva ta pravica Božya iz te vere v to vero.«⁸⁵ Inu potle Ro. 3 taku govori: »Zdai ie pag ta pravica Božya prez te postave rezodivena, katera ie spryčana inu poteriena skuzi to postavo inu preroke, le-ta pravica pag, kir ie skuzi to vero v Jezusa Cristusa čez vse inu na vse, kir veruio; oni so vsi grešniki, Iudi inu aydi, inu potrubuio te česti, kir Bug na nih hoče imeiti, ampak oni bodo zabston, skuzi nega gnado, skuzi to odrešitvu, kir ie v Cristusu, pravični sturieni.«⁸⁶ Inu 2. Cor. 5 pravi: »Bug ie tiga (zastopi: Cristusa), kir obeniga greha nei znal, k animu grehu (tu ie: k animu offru) sturil, de mi skuzi nega ta pravica Božya ratamo.«⁸⁷ Iz le-tih bessed vseh vsaki, kir prov na nee merka, lahku zastopi, de s. Paul tukai vseh le-tih bessedah ne govori inu ne pisše od te postavne, zapuvidne oli človeske pravice, katero mi deimo oli dopernašamo, kadar smo tim Božym inu človeskim postavom pokorni (Zakai en vsaki človik iz te suie lastne pameti inu zastopnosti vei inu zna tako pravico, de kateri se po tih Božyh inu človeskih pravih, pošteneih postavah inu zapuvidah derži, de ta isti ie en brumen inu pravičin človik.). Temuč on tukai govori inu pisše od ene druge, čudne, skrivne, tim ludem neznane, Božye pravice, katera ie skuzi ta evangeli, skuzi te preroke, Cristusa inu skuzi to S. pismu rezodivena inu dana na znane tim ludem. Katera pravica bode imenovana ena pravica Božya (nekar zapuvidna oli človeska), pravica te vere, ena evangeliska, kersčanska, do Buga zavolo nega Synu dana inu šenkana pravica, katera pra-

e 3 vica

no, pokoino inu veselo sture, pred Bugom obstoye inu izveličani bodo, kir stoy v tim oopusčanu inu zakrivenu tih grehov, pravita David, Psa. xxxii, inu Paul, Rom. iii.⁸³

84| Gal 3,11.

83| Ps 32,1;
Rim 4,7–8.

85| Rim 1,16–17.

86| Rim 3,21–24.

87| 2 Kor 5,21.

PREDGVOR ČEZ TA LYST

vica sama vela inu obstoy pred Bugom; le-ta pravica sama sturi tiga človeka cilu inu popolnoma pravičniga inu svetiga pred Bugom. Inu le-ta pravica drugiga nei, samuč tu večnu, skrivnu naprevzeti inu odločene Božye, kir hoče timu človeku, kir veruie v Božega Synu, iz gnade, iz milosti, zabston odpustiti vse grehe, za lubiga, za pravičniga, za svetiga pred sebo, pred vsemi angeli, pred vsemi človeki inu pred vsemi zludiemi vekoma soditi, šacati inu deržati. Zakai ty kersčeniki v tim kerstu so to Cristusevo pravico oblekli inu nase perpravili inu s to pravo vero no ohrane inu obderže vekoma. Koker s. Paul govori, Gal. 3. »Vsi ti, kir so kersčeni, so Cristusa oblekli inu so otroci Boži šuzi⁸⁸ to vero v Jezusa Cristusa postali.«⁸⁹ Bug Oča iz velike milosti zavolo Cristus seve martre vse ludi, kir deio pokuro, v Jezusa veruio, ima inu derži za pravične inu za brumne, koker de bi oni nigdar obeniga greha ne bili sturili inu vse zapuvidi bili deržali popolnoma. Od le-te pravice, od katere ta človeska zastopnost inu modrost ništer ne vei, s. Paul v le-tim lystei nerveč inu drugdi, glich tahu⁹⁰ ty psalmi, preroki inu evangelisti pišejo inu govore. Obtu ty nembski tolmačary inu iest za nimi tudi zavolo bulšiga zastopa smo mi to bessedo s. Paula iustitia Dei, pravica Božja tolmačili ta pravica, kir vela pred Bugom, zakai s. Paul ne govori od te pravice, kir Bug ima sam v sebi, po kateri vsakimu bo daial na sodni da[n] po nega dellu inu zasluženu, temuč od te pravice, s katero nas Bug obdili inu žegna zavolo Cristusa. Inu kateri prov veruie v Jezusa, ta isti ima le-to pravo, obilno pravico inu bode od Buga za pravičniga na sodni dan deržan inu obsoien. Od le-te pravice, kir pride inu dobimo skuzi vero v Jezusa, smo mi zadosti pissali v tim tretym deilu te naše perve predguvori;⁹¹ undu vi od tiga več berite.

To

88|Scuzi.

89|Gal 3,27,26.

90|Taku.

91|Primož Trubar, *Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor*, 1557, pog. XXXIII–XLV, v.: Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamento ena dolga predguvor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558*, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 84–129.

H TIM RYMLANOM.

To bessedo iustificatio⁹² mi Slovenci drigači ne moremo tolmačiti, temuč pravičnu dellane oli pravičnu sturiene. Inu s. Paul le-to bessedo v tim gmain purgarskim zastopu iemle inu nuca. V tih deželskih pravdah se tudi taku govor: Ta zatoženi ie od rihtarie inu od vseh, kir so per pravdi sideli, pravičin sturien, tu ie, rihtar inu vsa pravda ie spoznala, de ie po krivim obtožen, zatu ie ta zatoženi ledig, fray, prust, nedolžen naiden, rečen inu obsoien. Glih taku inu v le-tim zastopu s. Paul govor, kadar pravi inu piše: »Ta, kir veruie v Jezusa, ie sturien pravičin pred Bugom,«⁹³ tu ie tulikain, koker bi rekal: Gospud Bug ie tiga grešnika, kir veruie v Jezusa, od vse zatožene sturiene inu do-pernessene krivice, hudobe, pregrisenia fray, ledig, prostiga sturil, šacal, sodil inu h tim svetnikom odločil, de ga nisče naprej vekoma ne premore, ne smeji več kai kriviga oli hudiga oli grešnika⁹⁴ oli sromotniga oli nepošteniga dolžiti. Inu de ie le-tu ta pravi zastop inu ta prava izлага le-te bessedo IVSTIFICATIO, more en vsaki iz le-tih bessed s. Paula lahku inu risničnu zastopiti, kir pravi, Ro. 3. »IVSTICIFANTUR gratis etc.« Inu Ro. 4. »Nam si Abraham ex operibus IVSTIFICATVS fuit, habet quod glorietur, at non apud Deum.« Inu Ro. 5. »IVSTIFICATI ex fide, pacem habemus erga Deum.«⁹⁵ Le-te bessedo s. Paula se taku inu drigači nekar ne mogo izložiti: Oni bodo zaston, skuzi to gnado etc. pravični sturieni. Ie li Abraam pravičin sturien skuzi della, taku on ima, de se hvali, oli nekar per Bugi. Mi smo pravični sturieni ie te vere, obtu imamo myr z Bugom. Od le-tiga štuka inu bessedo smo mi v tim tretym deilu te naše perve predgovori tudi zadosti govurili; undukai vi več berite.

KOKU SE IMAIO TE DVEI BES-
sedi duh inu messu per s. Paulu
prov zastopiti.

Ta

Kateri ima to pravo vero v Jezusa, ta isti ie od samiga Boga rečen inu obsoien, fray, prust, ledig od vseh grehov, od vse postavne inu hudičeve tožbe inu ie sturien brumen, nedolžan inu svet.

92| Opravičenje.

93| Rim 3,22.

94| Grešniga.

95| Rim 3,24:
»Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemtionem quæ est in Christo Jesu.«
Rim 4,2:
»Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.«
Rim 5,1:
»Justificati ergo ex fide, pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum.«

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

Messeni, deželski
inu pozemliski ludie
so vti ty, kir ne ve-
rujo, Bogu ne služio,
suiga stanu ne pelajo
po vuki S. Duha inu
tiga Pisma. Duhov-
ski pag so vti, kir
se derže zo vsem po
Božji voli.

96| Gal 5,19–21.

TA bessedna messu nei le samuč tiga telessa, tih vud vu-
nane diane inu ty hudi lušti inu nečistost tiga messa,
temuč s. Paul tu messu imenuje koker Cristus Ioh. 3. Vse tu,
kar ie od messa, od tiga perviga človeskiga roystva royenu, ti-
ga vsiga celiga človeka s teim telessom inu s to dušo, zo vso
zastopnostio, šego inu missalio za tiga volo, kir vse tu, kar
človik po pervim roistvu na inu v sebi ima, tu istu le po mess-
enih, po človeskih inu po zemliskih ričeh misli, dei inu trahta.
Kratku: sledni človik, kir prez S. Duha, prez praviga zastopa
tiga evangelia inu S. pisma inu prez gnade, prez vere v Jezusa
govori, tihta inu pravi od Buga, od vissokih riči inu od
človeske modrusti, ie zgul messu. Zatu s. Paul, Gal. 5,⁹⁶ šteie
tudi tu malikovane, tu ie: vse falš Božje službe, inu ta serd, ta
nid, tu souvraštvo, to cupernyo vmei ta della tiga messa. Ta
Duh pag inu ta della tiga Duha imenuje s. Paul vse tu mišlene,
tihtane, della inu opravila, kir se deio po voli tiga S. Duha, po
pravim zastopi tiga S. pisma, naisi se z vunanimi vudi, s teim
telessom dopernašaio, koker tu dellu ie bilu duhovsku, kir ie
Cristus suim iogrom noge umival inu s. Peter sui čoln pelal
inu rovnal etc. Le-taku imate vi le-te bessedne, koker smo vom
tukai poredi izlužili, zastopiti. Inu od te se ne pustite nikomer
odpelati. Per takim pravim zastopu vsiga S. pisma nas ohrani
inu obderži Oča nebeski zavolo suiga Synu skuzi S. Duha,
amen.

KONEC TE PREDGUVORI
čez ta Lyst h tim Rymlanom.

SVETIGA PAVLA
EPISTOLA

SVETIGA PAV-

LA EPISTOLA OLI LYST H TIM

Rymlanom.

TA I. CAPITUL.

A. S. Paul v le-tim pervim capituli pravi nerpoprei od suiga poklicane h timu pridigarstvu, de se teim bule inu zjherše veruie nega vu/k/u. Per tim tudi pravi, de ta evangelium, kir on pridiguie, nei nov, temuč poprei izdavna skuzi te preroke v tu S. pism/u/postavlen. Potle pravi od Cristuseviga stanu inu od nega obeyu natur, de ie ta pravi, naturski, večni Syn Božy, tu prýcuiie, kir ie iz suie lastne moći vstal od smerti. Inu kir te verne S. Dubum obdili inu posvičie inu de ie tudi pravi človik, zakai on ie royen od Davidove žlahte; od le-tiga Božyga Synu ie Paulus h pridiganu pokloican. B. Pravi, komu ta lyst piše: tim svetnikom, tu ie, tim kersčenikom, kir so v Rymi. C. Začne ta lyst, hvali Boga, de tu kersčanstvu skuzi to pridigo tiga evangelia čedale le vegše perhaie. D. Se izgovarie, kir poprei nei v Rym prišal, de ta evangeli vsem ludem slisi inu ie ena žlahnta močna reč; tiga se nema nišče sramovati, zakai ta evangeli rezodeva to pravico, kir pride iz te vere, katera sama vela inu obstoy pred Bugom. E. Ta evangeli rezodeva tudi vso budubo inu krivino vseh ludi. Prycuiie, de ty aydi, kir neso Boga prov čestili, molili inu bali, temuč lickake⁹⁷ garde stvare, so tudi zubper to človesko zastopnost inu natursko postavo gresili. F. Šteie inu pravi naprei tim Rymlanom inu drugim aydom nih velike, garde grehe, de te iste spoznaio, od nih stopio, deio pokuro inu se na kersčansko vero preoberno.

Aul, en hlapec Jezusov Cristusov, poklican h timu jogerstvu, odločen h timu pridiganu ta evangelii Božii, [2]kateri ie on bil poprei oblubil skuzi te nega preroke, v tim Svetim pismu, [3]od nega Synu Jezusa Cristusa, Gospudi našiga, kir ie royen od tiga semena

A Davi-

A.
V tim začetku pravi,
de ie on od tiga praviga Cristusa, Božyga Synu, h timu
pridigarstvu postavljen.

97|Ličkake.

H TIM RYMLANOM.

A.
Act. ix, xiii,
Deut. xviii,
Luc. i.⁹⁸

98| Apd 9,15; 13,2;
5 Mz 18,15;
Lk 1,32.

B.
Rymlanom dobru
vzdaie.

C.
Je vessel, de ta vera
kersčanska povsod
gori iemle. Prossi
inu žely v Rymu tu-
di pridigati inu ter-
ditu to kersčanstvo.

D.
Paulus ie pernaredin
vsem ludem ta evan-
geli pridigati. Zakai
le ty.

Davidoviga po tim messei, ^[4]kir ie bil izkazan, de ie on ta Syn Božy skuzi to muč, po tim Duhu tiga posvičena, iz tiga, kir ie gori vstal od tih mertvih. ^[5]Skuzi kateriga smo mi pryeli to gnado inu iogerstvu, za volo de se ima slušati tei veri skuzi tu nega ime vmei vsemi aydi, ^[6]vmei katerimi ste vi tudi ty poklichani od Jezusa Cristusa.

^[7]Vom vsem izvolenim Božym inu poklicanim sven-tnikom, kir ste v Rymu, gnado vom inu myr od Buga našiga Očeta inu od tiga Gospudi Jezusa Cristusa.

^[8]Nerpoprei, iest zahvalim muiga Boga skuzi Jezusa Cristusa za vas vseh volo, de ta vaša vera se po vsim sveitu rezglassuie. ^[9]Inu Bug (katerimu iest v muim duhu, v tim evangeliu od nega Synu, služim) ie muia pryča, de iest veden inu vsag čas v muih molitvah vas v misli imam inu prossim, ^[10]aku bi se moglu koku pergoditi, de bi iest skuzi to volo Božyo kadai en srečen pot imel q vom priti. ^[11]Zakai iest želim vas viditi, de bi vom kakov duhovski dar podelil vom h poterienu, ^[12]tu ie, de bi iest z vami red bil potroštan skuzi to vašo inu muio vero, katero vmei nami imamo.

^[13]Lubi bratje, iest hočo de, imate veiditi, de sem čestu bil naprei si vzel q vom priti (ampag do-sehmal sem bil zaderžan), de bi tudi kakov sad imel vmei vami, koker vmei teimi drugimi aydi. ^[14]Iest sem en dolžnik tih Gerkov inu tih, kir neso Gerki, tih

tih vučenih inu tih, kir neso vučeni. [15]Obtu, kuliku ie na meni, sem iest pernaredin vom tudi, kir ste v Rymi, ta evangelium pridigati. [16]Zakai, iest se tiga Cristuse-viga evangelia ne sramuiem, zakai on ie ena muč Božya h timu izveličanu vsakimu, kir veruie, nerpoprei timu Iudu, potle timu Gerku. [17]Zakai v nim se rezodeva ta pravica, kir pred Bugom vela, iz vere na vero, koker ie pissanu: »Ta pravični bode is suie vere žyvel.«¹⁰⁰

[18]Zakai ta serd Božy se rezodeva iz nebes, čez vse hude neverne riči inu čez krivino tih ludi, kir to risnico v ti krivini zaderžuio, [19]zakai tu, kar se more veiditi od Buga, ie nim rezodivenu, zakai Bug ie nim rezodil. [20]V tim, kir se te nega nevideče riči, tu ie, ta nega večna muč inu bogastvu, vidio, kadar se rezgledaio ta nega della v tim stvarienu tiga svita, taku de se ne mogo izgovoriti. [21]Potehmal kadar so oni Boga spoznali, neso ga koker Boga čestili, ne hvalili, temuč oni so v nih rezmisilkih k ničemer ratali inu nih norsku serce ie temnu postalu:[22]Kadar so se za modre šacali, so norci ratali [23]inu so premenili to čast tiga nestrohliviga Boga na pergliho tiga pilda eniga strohliviga človeka inu tih letočih inu tih styrinogatih inu tih lazečih zviryn.

[24]Obtu ie Bug nee izdal v te lušte nih serc, v to nečistost, de nih lastna telessa vmei sebo zašpotuio, [25]kir so to nega risnico preobernili na lažo inu

A ii so

kir timu evangeliu
veruio, bodo izveli-
čani inu živi vekoma
per Bugi.
i. Thes. ii,
i. Cor. i,
Abac. ii,
Gal. iii,⁹⁹
Heb. x.

99 1 Tes 2,1–2;
1 Kor 1,15;
Hab 2,4;
Gal 3,11;
Heb 10,38.

100 Hab 2,4.

ε.
Tukai začne štraifati
te modre aydie, kir
neso tiga praviga
Boga, temuč te pilde,
ludi, dvičasčino,
ptyce, kače čestili
inu molili.
Heb. xi,
Eph. iiiii,¹⁰¹
Sap. xii.

101 Heb 11,3;
Ef 4,17–19;
Mdr 12,3–6.

§.
Per katerih ludeh ie
malikovane, krivi
vuk, un-

H TIM RYMLANOM.

dukai so tudi gardi,
sramotni, preveliki
grehi, vsa žlaht hu-
duba, lotria, syla inu
krivina.
Sap. xiii, ¹⁰²xivii,
Pro. i.

102| Mdr 13,10–19;
Mdr 14,22–27;
Prg 1,7.10–18.

so vegšo čast naluzili inu več služili tei stvari koker ti-
mu stvarniku, kateri ie žegnan vekoma, amen. [26] Za tiga
volo ie Bug nee izdal v te sramotne garde želes, zakai
nih žene so tu nih natursko nucane preobernile na tu,
kir ie zubper to naturo. [27] Glih taku tudi ty možye so
zapustili tu natursku nucane te žene, so goreli v nih lu-
štih eden na drugiga inu en mož s teim drugim možem
so to gardo reč dopernašali inu so ta nih lon, kateri ie
slišal na nih krivo falš maningo, sami na sebi pryeli. [28]
Inu glih koker oni neso rodili, de bi de bi Boga spo-
znali, taku ie Bug nee tudi izdal v eno izpačeno missal,
de so delali, kar se nei spodobilu, [29] so polni vse krivine,
curbarye, falšye, lakomnosti, hudube, polni nida, ub-
yena, zdražbe, golufye, hude šege, klafary, [30] opravlav-
ci, Boži souvražniki, sylniki, offertniki, samohvalniki,
zmislavci hudih riči, starišem nepokorni, [31] nezastopni,
kar s kum naredi oli komu kai oblubio, tiga ne derže,
nemaio obene naturske lubezni, se ne puste spraviti, so
nemilostivi. [32] Le-ty (naisi to pravico Božyo veido, de
ty, kir take riči delaio, so te smerti vredni) nekar le sami
tiga ne delaio, temuč oni imajo tudi enu dopadene na
tih, kir tu delaio.

TA II. CAPUT.

A. *V tim pervim capitulu ie te vunane velike grehe štraifal, v le-tim pag
štraifa nerpoprei to noterno izkaženo naturo, slipoto, hynavščino, offert,
hude želes inu lufe vseh ludi inu kir menio, kadar se z vunanimi vudi pred
ludmi poštenu derže, oni so zatu brumni pred Bugom; te
on*

on tukai h ti pokuri, tu ie, h pravimu spoznanu tih noternih inu vunanih grebov, inu h ti veri v Ježusa zveistu opomina inu vabi. B. Prity tim aydom inu Iudom žavolo, kir v tih smertnih grehib prebivaio, de bodo na sodni dan grozovitu ſtraifani,aku pokure ne deio. C. Pravi, de tudi ty aydi te Dessel žapuvidi v nih sercib imao žapissane. Sledni človik vei, kai ie prov, poſtenu, krivu, gardu, razboiniki, preſuštniki, tatie dobru veido, de krivu deio, zakai ta naturska postava ta huda inu nepoſtena della v nih veisti veden zatožue. D. Ostru svari te Jude, kir se hvalio, oni so nerbrumniſi inu vučenesi žavolo, kir oni te Moizeso postave imao inu umeio; te on tukai čezpriča, de so tudi koker ty aydi hudi inu grešniki, zakai oni ne derže obene žapuvidi popolnoma. E. Tih Iudov obrežovane tudi žaverže, potehmal oni tei Božy oblubí od Cristusa, na katero ie ta obreža kazala, neso verovali inu de tu obrežovane samu ne sturi praviga verniga Iuda, temuč ta prava vera inu deržane tih Božjih žapuvid.

O Btu, o, človik, kakeršni si ti, kir sodiš, ti se ne moreš izgovoriti. Zakai v kakeršnim ti eniga drugiga sodiš, v tim istim ti sam sebe ferdamnuieš, zakai ti tu istu delaš, kar sodiš. [2] Mi pag veimo, de ta Božya pravda ie po risnici čez te, kir take riči delaio. Inu ti meniš, [3] o, človik, kir sodiš te, kateri take riči delaio, inu ti tu istu delaš, de ti tei pravdi Božy ubežyš[?] [4] Oli ti tu nega prebogato dobruto inu tu nega poterplene inu nega dolgu zanašane za špot imaš[?] Ne veiš ti, de ta dobruta Božya tebe h ti pokuri vabi[?]

[5] Ampag ti po tuim terdim inu nepokornim sercem sam sebi zbiraš ta serd na ta dan tiga serda inu rezodivena te prave pravde Božye, [6] kateri bode dal vsakimu po nega dellih. [7] Le-tim, kir do konca veden dobru delaioč isčeio to čast inu hvalo inu de

A iii bi

A.
Hynavci inu samo-pravičary se vselei ž nih brumo offertuo inu druge ludi opravlajo.
Math. vii,
i. Cor. iiiii,
ii. Pet. iii.¹⁰³

103| Mt 7,2;
1 Kor 4,6;
2 Pet 3,3.

B.
Bug bode tim vernim, kir dobru deio, z dobrim, tim, kir hudu, s teim hudim na sod-

H TIM RYMLANOM.

ni dan lonoval.
Psal. lxii,
ii. Thes. i,
Math. xvi,
Apoc. xxii.¹⁰⁴

104 Ps 62,13;
2 Tes 1,7;
Mt 16,27;
Raz 22,12.

C.
Bug zavolo tih vunanih riči eniga mu-mu drugiga ne lubi.
On te grehe vuse glijh souvraži inu vsem glijh, kir v Cristusa veruijo, nega zapuvodi derže, ie milostiv.
Deut. x,
ii. Paral. xix,
Job xxxiii,
Math. viii,
Jacob i.¹⁰⁵

105 5 Mz 10,12–13;
2 Krn 19,7,9–10;
Job 34,11;
Mt 7,24;
Jak 1,27–27.

D.
Dosehmal ie sprýcal,
de vsi aydi so greš-niki, zdai začne

bi ne umerli, ta večni leben. [8] Le-tim pag, kir zdraž-be začeno inu tei risnici neso pokorni, temuč tei kri-vici so pokorni, [9] pride nemilost inu serd, nadluga inu reva, čez sledno dušo tiga človeika, kir hudu della, nerpoprei čez tiga Iuda inu tudi čez tiga Ger-ka, [10]ampag čast, hvala inu myr vsakimu, kir dobru dei, nerpoprei timu Iudu inu tudi timu Gerku.

[11] Zakai per Bugi nei obeniga rezgledane tih per-son, [12]obtu, kateri so prez te postave grešili, ty tudi prez te postave bodo zgubleni inu kateri so na tei postavi grešili, ty bodo skuzi to postavo obsoieni. [13] Zakai nekar ty, kir to postavo poslušaio, so pravični pred Bugom, temuč ty bodo pravični, kir to pastavo deio. [14] Zakai kadar ty aydi, kir nemaio te postave, vini po naturi te postavne riči deio, ty isti, naisi te postave nemaio, so sami sebi ena postava, [15]kateri izkazuio tu dellu te postave, zapissane v nih sercih, inu tu tudi pričuie nih veist inu te nih misli, kir se vmei sebo zatožuio inu izgovario, [16]na ta dan, kadar bode Bug sodil te skrivne riči tih ludi po muim evangeliu skuzi Jezusa Cristusa.

[17] Pole, ti se imenuieš en Iud inu se zanašaš na to postavo inu se z Bugom vissoku hvališ [18]inu ti veiš nega volo, ti prov daieš tim vissokim nucnim ričem, ti si podvižan iz te postave [19]inu se zevupaš biti en pelavec tih slepcev, ena luč tih, kir so v temmi, [20]en vižar tih neumeltalnih, en vuče-nik

tih nevučenih, ti imaš en model tiga spoznane inu te risnice v ti postavi. [21] Nu ti druge vučiš inu ne vučiš sam sebe. Ti pridiguješ, de se nema krasti, inu ti kra-deš. [22] Ti praviš, de se nema prešustvati inu ti prešu-stuieš. Ti preklinaš te malike inu ti kradeš tu, kar Bo-gu sliši. [23] Ti se s to postavo hvališ inu ti skuzi tu pregrišene te postave Boga zašpotuieš. [24] Zakai tu ime Božye ie šentovanu vmei temi aydi za vašo volo, ko-ker ie pißanu.

[25] Ta obreza gvišnu nuca, aku ti to postavo deržiš, aku ti pag to postavo prelomiš, taku ta tuia obreza ie na to neobrezo preobernena. [26] Aku tedai ta neobre-zan te pravde te postave derži, ne bode li ta nega ne-obreza za to obrezo šacana[?] [27] Inu ta, kir ie po na-turi neobrezan, aku to postavo ohrani, bode tebe, kir si skuzi ta puštab inu skuzi to obrezo to postavo pre-lomil, sodil. [28] Zakai kateri ie le izvuna en Iud, ta isti nei en Iud inu ta vunana obreza tiga messa nei ta ob-reza. [29] Temuč, kateri ie iznotra skrivaie en Iud, ta isti ie en Iud inu ta obreza tiga serca ie ta obreza, katera se v tim duhu inu nekar v tim puhštabi sturi, katere hvala ie iz Buga, nekar iz ludi.

TA III. CAP.

A. *Te Jude čez te ayde povisuje nekar za nih brume volo, temuč kir so to bessedo Božyo inu te oblube od Cristusa, te prave Božye službe inu tu pravu, risničnu S. pismu skuzi te očake, Moizesa inu prroke imeili, Ro. 9, Exod. 29, Psal. 147.¹⁰⁸ Tiga mi aydie nesmo imeili pred Cri-stusevim roystvu[m]. B. Zagovarie to bessedo Božjo, de ie prov, risnič-na, gvišna inu stonovita, aku glib ni vsi Iudi neso verovali.*

C. Zag-

pryčovati, de ty Žudi so tudi veliki grešni-ki inu de skuzi to postavo ne bodo re-šeni od grehov inu Božymu serdu ne vuydo.

Joh. viii,
Math. vii,
Psal. 1,
Esa. lii,
Ezeh. xxxvi.¹⁰⁶

106 Jn 8,37–47;
Mt 7,19;
Ps 50,22;
Iz 52;
Ezk 36,7.

ε.
Ty zacrame[n]ti, te vunane Božye službe prez vere nikogar ne izveličao.

Joh. viii,
Rom. ix,
Col. ii.¹⁰⁷

107 Jn 8,23–24;
Rim 9,4–8;
Kol 2,11.

108 Rim 9,4–5;
2 Mz 29,1–44;
Ps 147, 19–20.

H TIM RYMLANOM.

C. Zagovarie tudi sebe inu vse prave pridigarie, de kadar oni vuče, de oben človik skuzi to postavo oli že nega dobrimi dellí prez vere v Ježusa v nebessa ne pride, de oni s takim vukum te postave inu dobrih dellí, koker so obdolženi, ne zemečui. D. Odgovori tim Iudom inu spryča S. pismom, de ty Iudi pred ništer Bugom neso čez te ayde brumniši, de zavolo te postave inu dobrih dellí oben človik nei svet, brumen inu pravičin pred Bugom, de vsi ludie so hudi inu veliki grešniki, de skuzi to postavo tih grehov doli ne pridemo, temuč le-te grehe prov spoznamo. E. Zastopnu vuči, de mi to obilno pravico inu brumo, kir vela pred Bugom inu s katero bomo mogli obstati pred to ostro pravdo Božjo, le s to vero v Ježusa na se inu k sebi perpravimo. Tu ie: kadar mi teranu veruiemo, de Ježus sam ie nas že nega marstro, kryo inu smertio od vseh naših grehov, od te večne smerti, od Hudiča inu pekla odrešil inu odkupil, prez vsiga našiga dobriga diane inu zaslужena, taku nas Bug zavolo Ježusa inu te vere volo za brumne inu pravične lube suie otroke šaca inu derži. F. Oponaša še pag hynavcem, kir se offertuo inu hvalio s to postavo inu že nib dobrimi dellí. Na tu še pag pravi, de le za te vere volo bomo pravični pred Hugo[m]. Na koncu še pag te evangeliske pridigarie zagovarie, de oni tei postavi neso zubper, timuč^[10] no prov izlagajo, de ta postava nom daie na zjane te naše noterne grehe, to našo izkaženo naturo inu nas napelava inu goni odpusane izkati per Ježusu skuzi to vero.

109| Temuč.

A.
ludi so več dobriga
koker ty aydi od Bu-
ga pryle^[11]
Rom. x.^[10]

110| Rim 9,4–5.

B.
Bug derži vsem, kar
oblubi, tudi tim ne-
vrednim inu grešni-
kom.

SKakovo ričio tedai ty Iudi več velaio[?] Oli kai nuca ta obreza[?] ^[2]Gvišnu veliku. Nerpoprei zatu, kir so bile nim zevupane te bessede, katere ie Bug govuril.

^[3]Kai ie tedai zatu, aku glih nakateri neso verovali[?] Aku ta nih nevera tu Božyo risnično oblubo k nečemer sturi[?] ^[4]Nekar teku, temuč veliku več bodi Bug risničin inu sledni človik lažnik, koker ie pissanu, de »ti boš pravičin naiden v tuih bessedah inu de ti dobiš, kadar boš obsoie[n]«.

^[5]Aku

[5] Aku ta naša krivica to pravico Božyo hvali, kai hočmo mi reči[?] Je li tedai Bug kriv, kir se čez krivinu serdi[?] (Iest taku po človeiski šegi govorim./.) [6] Nekar taku. Koku bi Bug ta sveit sodil[?] [7] Aku ta Božya risnica skuzi moio lažo obilneši rata k nega česti, zakai tedai iest bom že koker en grešnik obsoien[?] [8] Inu nekar veliku več (koker se nom oponaša inu koker ty eni pravio, de mi govorimo) sturimo hudu, de dobru pride, katerih tu ferdamnane ie pravičnu.

[9] Kai tedai[?] Aku mi Iudi več velamo[?] Kratku, nekar, zakai mi smo odspreda uržahe naprei dali inu izkazali, de ty Iudi inu Gerki vsi so pod teim greshom, [10] koker ie pissanu, de »ga nei, kir bi bil pravičin, [11] nei le eniga, nei ga, kir bi zastopen bil, nei ga, kir bi po Bugi vpraša, [12] vsi so zešli, kmalu so nepridni ratali, nei ga, kir bi dobru sturil, nei eniga nekar. [13] Nih goltanic ie en odpert grob, nih iezike nucaio h golufii, pod nih žnablih ie madraski strapon. [14] Nih vusta so polna šentovane inu grenkusti, [15] nih noge so hitre to kry preliti. [16] Na nih potih ie zatrene inu zlu [17] inu tiga potu tiga myru neso spoznali, [18] pred nih očeh nei Božyga strahu.« [19] Mi pag veimo, de kar kuli ta postava pravi, tu ona tim, kir so pod to postavo, pravi, de se vsaka vusta zamaše inu de vus sveit bode dolžan Bogu. [20] Zakai skuzi ta della te postave ne bode obenu messu pred nim pravičnu. Zakai skuzi to postavo pride tu spoznane tiga greha.

B Nu,

C.
Vsem pravim priđigariem se gori vzdigui, de dobra della prepovedao; takim opravlavce[m] prity s teim pogublene[m].

D.
Zdai te lude s teimi aydi vkupe zgliha inu spryča S. pismon, de vsi ludie, mladi inu stari, so pred Bugom krivi, gresniki inu dolžniki.
Gal. iii,
Psal. xiii, v, cxl,
Psal. x, xxxvi,
Pro. i,
Esa.lix.¹¹¹

111 Gal 3,8–11;
Ps 14,1; 5,10; 140,4;
10,4; 36,2;
Prg 1,16;
Iz 59,7.

H TIM RYMLANOM.

ε.
Mi se le s to vero v
Jezusa te cele, popol-
nomo svetusti inu
pravice Božye, v
Cristusu vsem ludem
naprei postavlene
inu ponuine, sturi-
mo diležni.

[21] Nu, zdai ie pag prez te postave ta pravica, kir pred Bugom vela, rezodivena, katera ie poteriena inu spryčana s to postavo inu s teimi preroki. [22] Iest pag govorim od le-te pravice Božye, kir pride iz te vere v Jezusa Cristusa h tim vsem inu čez vse te, kir veruio. Zakai tukai eden mumu drugiga ne vela. [23] Zakai oni so vsi grešili inu mancaio te česti, katero bi Bug na nih imel imeiti. [24] Ampag oni bodo pravični storieni zabston, iz nega gnade, skuzi tu odrešitvu, kateru kateru ie v Jezusu Cristusu, [25-26] kateriga ie Bug naprei postavil k animu spravlavcu skuzi to vero v nega kry, s teim ie on tu suo pravico izkazal v tim, kir ie on te grehe, kateri so poprei pod teim Božym poterplensem storieni, odpusče, de on to suo pravico per sadašnim čassu izkazuie v le-tim, de ie on sam pravični inu le-ta, kir pravičniga sturi, tiga, kateri ie iz te vere v Jezusa.

112| Postave.

§₁₁₂
Te postane₁₁₂ dopol-
nene oli konec ie ta
Cristus; kateri v ne-
ga veruije taisti ie
pravičin, pravi drug-
di s. Paul,
Rom. x₁₁₃
Gal. ii.

113| Rim 10,4;
Gal 2,7-11.

[27] Kei ie tedai ta hvala[?] Ona ie proč pahnena. Skuzi katero postavo[?] Skuzi ta della[?] Nekar, temuč skuzi postavo te vere. [28] Zatu mi terdnu deržimo, de ta človik bode pravičin storien skuzi to vero, prez tih dell te postave. Ie li Bug le tih samih Iudov Bug[?] [29] Nei li on tudi Bug tih aydov[?] Ia, gvišnu, on ie tudi tih aydov Bug, [30] kateri bode to obrezo iz te vere inu to neobrezo skuzi to vero pravično sturil. [31] Aku mi tedai to postavo skuzi to vero doli taremo[?] Nekar, temuč mi to postavo terdimo.

TA

TA IIII. CAP.

A. V le-tim capituli poterduie inu spryčuie s teim Abraamom, S. pismom inu s to postavo ta sui predni pravi evangeliski vuk od te vere, na tu on pravi, de Abraam inu vsi s. očaki so le za te vere, kir so Božy oblubi od Cristusa verovali, iz gnade Božye inu kir so nim nih grebe¹¹⁴ bili odpusčeni inu nekar žavolo nih brume oli dobrih dell, pravični postali pred Bugom. B. De Abraam poprei, preden ie on obrezan bil, za same vere volo ie bil pravičin, zatu ie on od Buga imenovan Oča vseh vernih ludi, tib Iudov inu aydov. C. Abraamu ie dolgu poprei, preden ie ta postava skuzi Moisesa bila dana, ta obluba od Ježusa sturiena inu kir ie tei isti veroval, zatu ie on pravičin ratal, nekar skuzi to postavo, zakai ta postava grešnike le straši, tib grehov ne odpusče. D. Ta nebeska erbsčina se daie le iz gnade, žabston, žavolo te vere v Ježusa, de ta verni človik ie tiga večniga lebna gvišan inu v zveisti, sicer kadar bi Bug po naših delih inu žavolo naše brume inu službi daial tu nebesku kraljestvu, taku bi mi na nim žavolo naše nevrednusti vselei ciblali. E. Tiga Abraama veliko, stonovito vero sylnu inu vissoku hvali žavolo, kir ie vsem Božym oblubom inu bessedom, naisi so tei nega inu vsaki človeski zastopnosti bile zubper inu se zdeile inu vidile čudne, norske inu nemogoče, terđnu do smerti veroval inu cilu na te iste se zenessil. F. Koker ie Abraam skuzi to vero v Ježusa pravičin ratal pred Bugom, taku še zdai inu vselei vsi žlaht ludie,aku veruio prov v Cristusa, so pred Bugom pravični. Na koncu s kratkimi inu zastopnimi bessedami pridiguije od Cristuseviga opravila, zakai ie on umerl inu gorivstal, kai ie nom s teim dobriga sturil inu dobil.

Kai tedai porečemo mi od našiga očeta Abraama, de ie on nešil po tim messei^[?] [2] Ie li Abraa[m] skuzi ta della pravičin sturien, taku on ima to hvalo, ampag nekar per Bugi. [3] Kai pag tu Svetu pismu govori^[?] Abraam ie veroval Bogu inu tu ie nemu bilu k ani pravici persoienu. [4] Temu pag, kateri della, ne bo-

B ii de

114| Greh.

A.
To evangelisko vero,
de le s to vero v
Cristusa to pravico
inu odputstig od Bu-
ga dobimo, so tudi

H TIM RYMLANOM.

115| Dolga.
vsi starci s. očaki
imeili.

Esa. li,
Gen. xv,
Gal. iii,
Iac. ii,
Psal. xxxii.¹¹⁶

116| Iz 51,1–2;
1 Mz 15,6;
Gal 3,6–9;
Jak 2,20–24;
Ps 32,1–2.

117| 1 Mz 15,6;
17,9–14;
Gal 3,18.

B.
Obena postava, obe-
nu dellu, oben zacra-
ment, samuč ta pra-
va vera v Jezusa
izveliča.

Gen. xv, xvii,
Gal. iii.¹¹⁷

C.
Bug ie tim vernim ta
sveit podvergal. Kir
hote s teimi dellu te
postave priti v ne-
bessa, ty isti to

ta lon persoien iz gnade, temuč iz tega doga.¹¹⁵ [5] Am-
pag kateri ne della, temuč veruie v tiga, kir tiga ne-
vernika tiga pravičniga sturi, timu istimu bode ta vera
persoiena h ti pravici. [6] Koker David od izveličane ti-
ga človeka, katerimu Bug to pravico prez tih dell
persodi, govoril: [7] »Izveličani so ty, katerim so nih hu-
dube odpusčene inu katerim so nih greihi zakriveni. [8]
Izveličan ie ta mož, katerimu ta Gospud tiga greha ne
persodi.«

[9] Le-tu izveličane tedai, tyče li le-to obrezo oli tu-
di to neobrezo[?] Mi enkrat pravimo, de ta vera ie
bila timu Abraamu h ti pravici persoiena. [10] Koku ie
pag nemu bila persoiena[?] Tedai, kadar ie bil v ti
obrezi oli v ti neobrezi[?] Nekar v ti obrezi, temuč v
ti neobrezi. [11] Inu on ie potle pryel v tu znamine te
obreze ta petčat te pravice te vere, katero ie on imel v
ti neobrezi, de on bode en oča vseh tih, kir v ti neo-
brezi veruio, de se tudi nim ta pravica persodi. [12] Inu
de on bo en oča te obreze, nekar le samuč tih, kir so
od te obreze, temuč tudi le-tih, kir hodio po tih sto-
pinah te vere, katera ie bila v ti neobrezi našiga očeta
Abraama.

[13] Zakai ta obluba timu Abraamu oli nega seme-
nu, de bi on imel biti en erbič tiga svita, nei sturie-
na skuzi to postavo, temuč skuzi to pravico te vere.

[14] Zakai so li le-ty erbiči, kateri so od te postave,
taku ta vera ništer ne vela inu ta obluba ie doli per-
pravlena. [15] Potehmal ta postava ta serd gori
nareia.

nareia. Zakai gdi te postave nei, undukai tudi nei tiga prestoplena.

[16] Obtu ta erbsčina se da skuzi to vero, de ie iz te gnade, de ta obluba bo terdna slednimu semenu, nekar le samuč timu, kir ie iz te postave, temuč tudi timu, kir ie te vere tiga Abraama, kateri ie nas vseh oča, [17] koker ie pisanu: »Iest sem tebe postavil k animu očetu veliku aydov, poleg Boga.«

Katerimu ie on veroval, de te mertve sturi žive inu klyče te riči, kir neso, koker de bi bile: [18] On ie ta, kir ie na vupane, kir nei bilu na kai se zevupati, veroval, de ie imel biti en oča veliku aydov po tim, koker ie k nemu bilu rečenu: »Taku bode tuie seime.« [19] Inu on v ti veri nei bil šibag. On tudi nei gledal na tu suie telu, kateru ie uže mertvu bilu, kadar ie uže bil stu leit star, inu na to mertvo maternico te Sare tudi nekar. [20] Inu on tudi nei cbivlal na tei oblubi Božy zavolo te nevere, temuč on ie bil močan v ti veri inu ie dal to čast Bogu, [21] on ie veidil popolnoma, de ta, kir ie bil oblubil, ie mogoč inu de premore izkazati. [22] Obtu ie tudi nemu bilu persoienu h ti pravici.

[23] Le-tu pag, de ie nemu bilu persoienu, nei pisanu za nega samiga volo, [24] temuč tudi za našo volo, katerim bode persoienu, aku mi veruiemo na tiga, kir ie Jezusa, Gospudi našiga, od tih mertvih obudil, [25] kateri ie za naših grehov volo tiakai dan inu ie za naše pravice volo gori obuien.

vero v Jezusa zame-
čujo.

Psal. cxiii,
Gal. iii.¹¹⁸

D.

Bug ie vsem vernim
oblubil dati ta večni
leben zabston, de ga
bodo v nih veisti
gvišni.

Èsa. li,
Gen. xvii, xviii,
Luc. xiii, xix,
Gal. iii,¹¹⁹
Joh. viii.

118| Ps 114;
Gal 3,23–24.

119| Iz 51,2;
1 Mz 17,5, 18,10;
Lk 13,16; 19,9;
Gal 3,6–16;
Jn 8,33.

E.

Ca prava vera ie enu
cilu terdnu pervolova-
ne tiga serca h tim
Božim oblubom, de
tu serce se krega s
teim cbivlanem inu
to isto premore. Ta-
ko vero ie Abraam
imel.

Gen. xv¹²⁰
Heb. xi.

120| 1 Mz 15,1–6;
Heb 11,17.

F.

Kar ie v Biblji, tu ie
nom v nauku inu

H TIM RYMLANOM.

TA V. CAP.

troštu zapissanu.

Ko. xv.

i. Th. ii.

i. Joh. i.¹²¹

121| Rim 15,4;

1 Tim 2;

1 Jn 1,1-3.

A. Pridigie, kai dobriga, kakov nuc oli prid mi od te vere v Jezusa imamo inu prymemo, de naissi veliku na tim sveitu terpimo, taku vsai v ti veisti smo vselei vesseli, volni, pokorni inu lubimo Boga, zakai mi veimo, de smo skuzi to vero v Jezusa z Bugom spravleni inu zmyrieni, smo pred nim pravični sturieni, obtu smo Bogu lubi, inu de s to našo vero inu s teim vupanem v Buga ne bomo obnorieni ne zašpotovani. B. Hvali vissoku to veliko, neizrečeno lubezan Cristusa inu nega Očeta, katero sta imeila pruti nom že tedai, kadar smo hudi, veliki grešniki, neverniki inu souvražnici Božji bili, s teim on nas v ti veri poterduie inu žagvištie, de smo govišnu Bogu lubi inu v zveisti tiga večniga lebna. C. Pravi od kot, skuzi koga ie ta porodni greh prisál, kai ie inu kakovo revo, skodo inu nadlugo inu kakovu žlu ie ta greh sebo pernesil, de vse ludi mory inu ferdamnuie. Kai ie ta dar inu gnada Božja, od kot pride ta gnada inu ta večni leben. De ta gnada, milost Božja, ta pravica, kir vela pred Bugom, bode dana le skuzi Cristusa vsem vernim. Inu de ta gnada Božja žavolo Cristusa ie veliku vegši,obilnesi inu močneši, koker so vi grehi tiga svita. Zakai ie ta postava dana, de ona te grehe le rezodeva, vegše, grozovitiše inu močneše dela, s teim ona nas permoruie te gnade per samim Jezusu iskati.

A.
Ty verni v nadlugah
so vesseli inu se tro-
štaio z Božjo milo-
stio inu s to večno
nebesko prihodno
čestio.

Esa. xxvi,
Joh. xvi,
Eph. ii.¹²²
Jac. i.¹²²

122| Iz 26,12;

Jn 16,33;

Ef 2,5-7;

Jak 1,2-4.

Adar smo tedai mi skuzi to vero pravični sturi-
keni, taku mi imamo myr z Bugom skuzi Jezusa
Cristusa, Gospudi našiga, ^[2]skuzi kateriga mi tudi
imamo tu perstopylu skuzi to vero k le-tei gnadi,
v kateri mi stoymo, inu mi se v tim vupani hvalimo
te prihodne česti Božye. ^[3]Inu nekar samuč le le-
-tu, temuč mi se tudi hvalimo v tih nadlugah, ka-
dar mi veimo, de ta nadluga sturi tu volnu terple-
ne, ^[4]tu volnu terplene sturi tu iskušene, tu
iskušene sturi tu vupane. ^[5]Tu vupane pag ne zasro-
muie,

muie, zakai ta lubezan Božya ie izlyta v ta naša serca skuzi Svetiga Duha, kateri ie nom dan.

^[6]Zakai Cristus že tedai, kadar smo bili šibki po tim času, ie za te nevernike umerl. ^[7]Nu kumai kei eden za tu pravičnu vmerie, zakai za tu dobru lohki kei eden smeji umreti. ^[8]Obtu Bug izkazuie to suio lubezan pruti nom, de Cristus že tedai, kadar smo grešni-ki bili, ie umerl za našo volo. ^[9]Veliku več uže zdai, kir SMO V NEGA KRY PRAVIČNI STURIENI, bomo skuzi nega pred teim serdom ohraneni. ^[10]Smo li mi že tedai, kadar smo souvražniki bili z Bugo[m], skuzi to smert nega Synu spravleni[?] Veliku več uže zdai spravleni bomo ohraneni skuzi nega leben. ^[11]Inu nekar le samuč le-tu, temuč mi se tudi hvalimo v Bu-gi skuzi Jezusa Cristusa, Gospudi našiga, skuzi kate-rija smo mi uže to spravo pryeli.

^[12]Za tiga volo, koker skuzi eniga človeika ie ta greh prišal na ta sveit, inu skuzi ta greh ta smert, inu taku ie ta smert čez vse ludi pressla, potehmal so vsi grešili.

^[13]Zakai ta greh ie bil na tim sveitu do te postave. Ampag kadar te postave nei, taku ta greh se ne persodu-je. ^[14]Ia, ta smert ie kralovala od Adama noter do Moi-zesa, tudi čez le-te, kir neso vsi glihi inu s takim prestoplenem grešili, koker ie Adam, kateri ie en pild tiga, kir ie imel priti. ^[15]Ampag s teim darum nei, ko-ker ie s teim grehom. Zakai, ie li skuzi eniga greh nih veliku umerlu, veliku več ta gnada Božya inu

ta

B.
Čukai očitu inu za-stopnu govori, de smo le skuzi to marstro inu smert Cristusevu z Bugom spravleni inu pravič-ni sturieni.

Eph. ii,
Col. i, ii,
Joh. iii,
i. Pet. iii,
i. Joh. iii,
Heb. ix,
Sap. iii.¹²³

123 Ef 2,14–18;
Kol 1,5; 2;
Jn 3,16;
1 Pt 3,18;
1 Jn 4,10;
Heb 9,26;
Mdr 3,4.

C.
Od Adama erbamо vsi ludie ta porodni greh, za tiga volo moraio tudi ty otročiči umreti. Od Cri-stusa pag ty verni inu kersčeniki erbaio to celo

H TIM RYMLANOM.

124] 1 Mz 3,19;
Jn 4,10;
Gal 3,19.

obilno pravico, gna-
do, dar S. Duha inu
ta večni leben.
Gen. iii,
Joh. i, iii,
Gal. iii.¹²⁴

ta dar skuzi to gnado tiga eniga človeika Jezusa Cristusa ie obilneši prišla čez nih veliku. [16] Inu ta dar nei (le samuč čez en greh) koker (ie ta smert prišla) skuzi eden greh eniga grešnika. Zakai ta pravda ie od eniga h timu ferdamnenu, ampag ta dar ie iz dostih grehov h timu pravičnimu sturienu. [17] Zakai, ie li skuzi tiga eniga greh ta smert kralovala skuzi eniga, veliku več bodo le-ty, kir to preobilno gnado inu dar te pravice prymo, bodo kralovali v tim lebnu skuzi tiga eniga Jezusa Cristusa. [18] Obtu koker skuzi eniga greh ie tu ferdamnene čez vse ludi prišlu, glich taku skuzi eniga pravico ie tu pravičnu sturiene tiga lebna čez vse ludi prišlu. [19] Zakai koker skuzi tiga eniga človeka nepokorsčino ie veliku grešnikov postalo, glich taku tudi skuzi tiga eniga pokorsčino bode nih veliku pravičnih. [20] Ta postava pag ie poleg noter prišla, de bi ta greh obilneši ratal, undukai ie ta gnada še veliku več preobilneši ratala. [21] De koker ie ta greh v ti smerti kraloval, glich taku kraluie ta gnada skuzi to pravico h timu večnimu lebnu skuzi Jezusa Cristusa.

TA VI. CAPITUL.

A. *Odgovori tim nevernikom inu nezastopnim, kir zubper ta eva[n] geliski vuk taku govore: Aku nas le ta sama vera v Ježusa brumne sturi inu izveliča inu de ta gnada Božja ie vegši, obilneši inu močnesi, koker so vsi naši grehi, taku nom vže nei potreba več dobriga diati, ne služiti Bogu. Takim u krivimu zupergovorienu odgovori inu pravvi,*

vi, de ty kersčeniki, kadar so skuzi to vero v Jezusa to gnado, odpuščane vseh grebov dobili inu pravični sturieni pred Bugom, nemaio naprei več gresiti, temuč te grehe, hude žele s to Božjo pomočjo notri v nih telessih moriti inu en nov, svet leben pelati. Per tim izlaga, kai ta kerst v sebi derži inu pomeni, de v tim kerstu, kir smo v to vodo pogroženi oli ž no obliti, pomeni, de so ty naši grehi s Cristusom red pocopani, de Bug tih neče več na nas viditi, de tu naše grešnu hudu tellu ie umorienu inu cryžanu, de nema več gresiti, inu kir smo iz kersta izgroženi, pomeni, de smo s Cristusom ustali od grebov inu od te smerti, de vže naprei vse naše dni imamo v brumi, v pravici inu v svetosti hoditi inu prebivati, Lu. i.¹²⁵ B. S temi bessedami, kir pravi: »Ne pustite timu grebu v tim vašim telessu regirati etc.,«¹²⁶ dai na znanje, de tudi v tih svetnikih so grebi, nezastop, hude inu nespodobne žele inu misli tei Božji postavi žubper. Obtu oni veden inu do smerti molio »Odpusti nom naše dolge«, oli oni ž nimi voiskuo, ne dopuste, de bi v nih te veye oli ta sad pernesli, veliki zrasli inu premogli. C. On tudi odgovori tim, kir iz nezastopnosti oli iz budobe taku govore: Aku nesmo več tei postavi podverženi, taku zdai smemo gresiti inu diati, kar hočmo. H tim istim tukai pravi, de ty verni so le od te prekletve te postave rešeni inu frayeni, de nih več, aku glib te iste popolnoma ne derže, ferda[m]na, ampag od te pokorsčine nekar. Obtu ty verni, naisi so iz gnade izveličani, so dolžni biti pokorni tei postavi, kuliku nerveč premogo. D. Kaj ie poprei v le-tim capitulu skuzi perglīhe inu temnu govuril, tu istu zdai na koncu žastopnu inu preprostu govoril inu vuči, koku ty verni, kadar so kerčeni inu skuzi to vero brumni pred Bugom sturieni, se imajo deržati ž nih vudi. Per tim opomina zmisiliti na ta konec, lon, prid inu žold, kir ie vsakimu zuseb, timu grešniku ta večna smert, timu vernimu ta večni leben, od Buga postavljen inu odločen.

K Ai mi h timu porečemo[?] Bomo li mi tedai v tim grehu prebivali[,] de ta gnada teim obilneši bode[?] ^[2]Nekar taku. Mi, kir smo timu grehu umerli, koku bi mi potle hoteli v nim živetij[?] ^[3]Ne veiste li vi, de mi vsi, kir smo na Jezusa Cristusa kers-
C čeni,

A.
Mi smo v Cristusa
skuzi to vero inu ta
kerst zasajeni inu
vpelcani, Joh. xv.
Col. ii, Gal. iii.¹²⁷
Obtu ima-

125| Lk 1.

126| Rim 6,12.

127| Jn 15,1–5;
Kol 2,2;
Gal 3,26.

H TIM RYMLANOM.

129| Kersčeni.

mo od nega, koker ta
vpelcana veyca od
suiga debla, veck inu
muč timu grehu zub-
per stati.
Gal. iii,
Col. ii, iii,
Eph. iiiii,
Heb. xii,
i. Pet. ii,
i. Cor. vi,
ii. Thi. ¹²⁸

128| Gal 3,27;
Kol 2,6–13; 3,1–3;
Ef 4, 19–20;
1 Pt 2, 9–10.21–24;
1 Kor 6,11;
2 Tim 2,11.

130| »Gospudi našimu« je dostavek Primoža Trubarja, najverjetnej po vplivom Luthrovega prevoda. *Biblia: das ist Die gantze heilige Schrift, D. Martin Luther*, 1545 (Luthrova edicija "zadnje roke"; nadalje L1545) mesto vsebuje, Vulgata Clementina, 1592 (nадalje V) pa ne.

131| 1 Mz 39,7–13;
2 Sam 11,2–4.

B.
Ta greh v ložefu nei
gospodoval koker v
Davidiu.
Gen. xxxix,
ii. Reg. xi. ¹³¹

čeni, smo na nega smert keršeni[?] ^[129] [4] Obtu smo mi uže že nim red pocopani skuzi ta kerst v to smert, de koker ie Cristus od tih mertvih gori obuden, skuzi to čast tiga Očeta, taku imamo mi tudi v enim novim lebnu hoditi. ^[5] Zakai smo li mi že nim red v to gliho te nega smerti vpelcani, taku mi tudi timu nega gori-vstanenu glih bodemo. ^[6] Kadar mi le-tu veimo, de ta naš stari človik ie že nim red cryžan, de se tu grešnu tellu rezvali, de mi uže več naprei nemamo timu grehu služiti. ^[7] Zakai, kateri ie umerl, ta isti ie pravičin storien od tiga greha. ^[8] Smo li mi pag s Cristusom umerli, taku mi veruiemo, de bomo mi tudi že nim živelj. ^[9] Inu mi veimo, de Cristus, kir ie gori od te smerti obuden, naprei več ne umerie. Ta smert ne bode čez nega več naprei gospodovala. ^[10] Zakai, kir ie on umerl, ie on umerl timu grehu en samkrat, kir ie on pag živ, ie on Bogu živ. ^[11] Taku se vi tudi za te iste deržite, de ste mertvi timu grehu, živi pag Bogu v tim Jezusu Cristusu, Gospudi našimu. ¹³⁰

^[12] Ne pustite tedai kralovati ta greh v tim vašim mertvaškim tellesu, de bi vi nemu pokorni bili v tih nega luštih. ^[13] Inu ne podaite te vaše vude timu grehu k ani brambi te krivine, temuč podaite sami sebe Bogu, koker ty, kir ste iz mertvih živi, inu te vaše vude Bogu k ani brambi te pravice. ^[14] Zakai ta greh ne bode čez vas gospodoval, potehmal vi neste pod to postavo, temuč pod to gnado.

Kai

[15] Kai tedai[?] Bomo li mi grešili, kir nesmo pod to postavo, temuč pod to gnado[?] Nekar taku. [16] Ne veiste li vi, de katerimu se vi podaste za hlapce, de hočte pokorni biti, tiga istiga, katerimu ste vi pokorni, ste vi hlapci, oli tiga greha h ti smerti oli te pokorsčine h ti pravici. [17] Ampag hvala Bogu, de ste vi hlapci tiga greha bili, oli vi ste iz serca bili pokorni timu modlu tiga vuka, v kateri ste vi napelani. [18] Inu vi ste od tiga greha rešeni, ste hlapci postali te pravice.

[19] Iest moram po človeski šegi govoriti zavolo te šibkote tiga vašiga messa. De koker ste vi te vaše vude podaieli, de so služili tei nečistosti inu hudubi, od ene hudube do druge, taku tudi zdai podaite te vaše vude služiti tei pravici h timu posvičenu. [20] Zakai kadar ste tiga greha hlapci bili, tedai ste vi te pravice bili prosti. [21] Kakov sad ste vi tedai imeili v tih ričeh, katerih se vi zdai sramuiete[?] Zakai tih istih riči konec ie ta smert. [22] Zdai pag, kir ste rešeni od tiga greha inu ste Božy hlapci ratali, imate ta vaš sad v tim posvičenu inu ta konec ta večni leben. [23] Zakai ty žoldi tiga greha ie ta smert, ampag ta dar Božy ie ta večni Leben skuzi Jezusa Cristusa, Gospudi našiga.

TA VII. CAP.

A. Pravi, de ta postava ie nom kersčeniko[m] zdai koker en mertov možene žene, kir nema več oblasti nas zatožiti, prekleti inu ferda[m]nati. Zakai Cristus ie te postave muč inu pravdo premogel inu umuril inu ker smo tei
C ii postavi

C.
Ta postava te verne
več ne obsoduje, oli
nim ne dopusti diati,
kar nih žele hote.
Joh. viii,
ii. Pet. ii.¹³²

132| Jn 8,34;
2 Pt 2,19.

D.
Kersčeniki se imajo
sercom, vsemi vudi
od hudiga na dobru,
od krivine na pravico,
od greha na sve-
tust preoberniti.
Esa. ii,
Ezech. xxxvi.¹³³

133| Iz 2,4;
Ezk 36.

H TIM RYMLANOM.

134| Kol 2,14.

135| Lk 1.

136| 1 Kor 15,56.

postavi dolžni bili, tu ie on plačal in ta dolžni register rezderl. Col. 2.¹³⁴ Inu mi smo vže zdai drugimu možie, tu ie, Cristusu skuzi to vero, zaročeni, timu imamo naprei biti pokorni inu služiti prez vsiga straha z volnim, z vesselim sercem sercem, v pravici inu svetusti vse naše dni. Luc. 1.¹³⁵ B. Spet od te postave, koker ie bil odspreda v tim 5. capituli na koncu začel, govorí, kai ona per nim inu per vseh kersčenikih opravla, de ona v tih ludeh ta greh le vegši inu močnesi dela, te ludi zatožue, straši, žalostne inu cagove dela, mory inu ferdamnuie, koker 1. Cor. 15 tudi pravi, de »te smerti bodec ie ta greh, ta muč tiga greha pag ie ta postava«.¹³⁶ Obtu ta postava obeniga človeka pred Bugom ne sturi pravičniga, temuč le budiga inu kriviga. Inu de ta postava na tim nei kriva inu dolžna, zakai ona ie dobra, pravična inu sveta, temuč ta naš erbovi oli porodni greh greb inu ta naša izkažena grešna natura. C. Zagovarie druguč to postavo, ona nei kriva na našim pogublenu, temuč ty naši grehi, zakai »tiga greha lon ie ta smert«. Rom. 6. Inu de ta postava te grehe notri v nas velike inu strašne dela inu nas tei večni smerti izdaie, s teim nas ona goni h Cristusu, de nas spet skuzi to vero v nega žive sturi. Inu de ta postava ie duhovska, tu ie, ona hoče tiga celiga serca, to noterno popolnomo čisto brumo inu pravico od nas imeiti inu nekar le to videčo vunano, človesko inu purgarsko. Potle govorí od tiga noterniga duhovskiga krega, kir ty kersčeniki imajo žnih lastnim messum inu s teimi porodnimi grehi, dotle so na tim sveitu, de bi radi popolnoma bili pokorni Bogu, oli ne premogo. D. S. Paul toži inu klaguje čez to suo izkaženo grešno naturo, kir nemu ne dopusti tei Boži postavi inu nega sveti voli eno celo, volno, polno pokorstino izkazati. Za teim hvali Boga, de ga ie skuzi suiga Synu od te postavne prekletve odresil. Na koncu pravi, de to postavo derži s to volo inu missalio, ampag s celim, polnim dianem inu dopernasenem nekar.

A.
Ty kersčeniki so v
drugim zakonu, lo-
čeni od te Moizeseve
postave inu Crist-

N E veiste li vi, bratje (iest s teimi, kir to po-
stavo znaio, govorim), de ta postava gospo-
duie čez tiga človeka ta čas, dotle ie živ[?] ^[2] Zakai
ena žena, kir ie pod možem, dotle ie ta mož živ, ie
k nemu skuzi to postavo pervezana. Ampag, aku
ta mož umerie, ta ie ona od te postave tiga mo-
ža

ža prosta. [3] Ie li ona tundai per enim drugim možu, do-
tle ie nee mož živ, taku ona bode ena peršusnica ime-
novana,aku pag ta mož umerie, taku ie ona prosta od
te iste postave, de nei prešnusnica,¹³⁸ kadar ona drudi-
ga¹³⁹ moža vzame. [4] Glih taku tudi vi, mui bratie, ste
umorieni tei postavi skuzi tu tellu Cristusevu, de ste
vi eniga drugiga, tu ie tiga, kir ie gorivstal od te smer-
ti, de mi ta sad Bogu pernessemo. [5] Zakai tundai, kadar
smo v tim messei bili, so ty grešni lušti (kir so se skuzi
to postavo vzdigovali) v tih naših vudih muč imeili ta
sad tei smerti pernesti. [6] Zdai pag, kir smo od te po-
stavei rešeni inu smo ni, kir ie nas v yeči deržala,
umerli, taku de imamo mi služiti v ti novini tiga Duha
inu nekar v ti starosti tiga puštaba.

[7] Kai tundai mi porečemo[?] Ie li ta postava
greh[?] Nekar taku, ampag iest bi tiga greha ne bil
spoznal, samuč skuzi to postavo, zakai iest bi od
tiga lušta ne bil ništer veidil, de bi ta postava ne bi-
la rekla: Ti nemaš luštov imeiti. [8] Ta greih pag ie en
uržah vzel na tei zapuvidi inu ie delal notri v meni
vse žlaht lušte. Zakai ta greh prez te postave ie bil
mertov, [9]iest sem pag nekedai prez te postave živ
bil. Ampag kadar ie ta zapuvid bila prišla, ie ta
greh spet živ ratal, [10]iest sem pag umerl inu se ie
nešlu, de ta zapuvid, kir ie bila meni h timu lebnu
postavlena, ie ona meni ratala h ti smerti. [11] Zakai ta
greh ie uržah vzel na tei zapuvidi, ie mene obno-

C iii ril

usu zaročeni; timu
imaio vže naprej biti
podverženi, volni inu
pokorni.
i. Cor. viii,
Math. v. xix.¹³⁷

137| 1 Kor 7,39;
Mt 5,31–32; 19,9.

138| Prešnusnica.

139| Drugiga.

/B./
Ta postava ne vzame
proč tiga greha, te-
muč ga da prov spo-
znati, tiga grešnika
straši inu permoruite,
de isče gnade per
Cristusu.
Exod. xx,
Deut. v,
Psal. xix,
Ezai. xlviij,
i. Thji. i,
Gen. vi, viii.¹⁴⁰

140| 2 Mz 20,17;
5 Mz 5,21;
Ps 19,8;
Iz 48,18;
1 Tim 1,8;
1 Mz 6, 8.

H TIM RYMLANOM.

ril inu ie mene ubil. [12] Sice ta postava ie sveta inu ta zapuvid ie sveta inu pravična inu dobra.

[13] Je li tedai tu, kar ie dobru bilu meni sturienu, ena smert[?] Nekar taku. Ampag ta greh, de se izkaže, de ie greh, skuzi tu, kar ie dobru bilu, ie meni delal tu smert. De ta grešni greh skuzi to zapuvid bo čez nemasso velik sturien. [14] Zakai mi veimo, de ta postava ie duhovska, iest sem pag messen, prodan pod ta greh, [15] zakai, kar iest dellam, tiga ne hvalim. Zakai iest tiga, kar hočo, ne dellam, temuč tu, kar iest souvražim, tu istu iest dela[m]. [16] Aku pag iest tu, kar nečo, dellam, taku iest pervoluiem tei postavi, de ie dobra. [17] Taku iest uže nesem ta isti, kir tu della, temuč ta greh, kir v meni prebiva. [18] Zakai iest veim, de v meni, tu ie, v muim messei, ništer dobriga ne prebiva. Tu hotene ie dobru per meni, ampag de bi tu dobru dopernessel, tiga iest ne naidem. [19] Zakai tu dobru, kateru iest hočo, tiga iest ne sturim, temuč tu hudu, kateru iest nečo, tu istu iest dellam. [20] Aku pag tu, kar nečo, iest sturim, taku iest tiga istiga ne dellam, temuč ta greh, kir v meni prebiva.

[21] Taku iest naidem skuzi to postavo, de kadar iest hočo dobru sturiti, de tu hudu se mene derži. [22] Zakai iest imam lušt h ti Božy postavi po tim noternim človeku, [23] ampag iest vidim notri v muih vudih eno drugo postavo, kir se zuper stavi tei postavi muie misli inu mene v to iečo daie tei postavi tiga greha, katera ie v tih muih vudih. [24] Iest, bog člov-

vik,

C.
Ty pravi kersčeniki,
dotle so v tim životu,
ne mogo biti cilu
prez grehov, oti oni
se veden ž nimi voi-
skuio inu v sebi dol
tlačio.

D.
»Oben človík,« pravična Job xix inu Da-
vid, Psal. xxliii, »nei
pravičn pred Bogom.«¹⁴¹ Zastopi:
skuzi

141| Job 4,17;
9,2; 15,14;
Ps 142,2.

vik, du bode mene od tiga telessa le-te smerti odre-
šil[?] ^[25] Iest zahvalim Boga skuzi Jezusa Cristusa, Go-
spudi našiga. Tukai iest uže s to misselio služim tei
postavi Božy, ampag s teim messum tei postavi tiga
greiha.

TA VIII. CAP.

A. *Trošta te kersčenike, de aku glib oni v tim izkaženim messei ne mogo cilu
biti prez grehov inu te Božye zapuvidi deržati popolnoma, de oni zatū, kadar so
le v Cristusa skuzi to vero zasaieni inu zubper te nih messene žeče štritaio, ne
bodo zgubleni. Zakai Cristus ie te naše grehe skuzi ta sui greh, tu ie, suiem of-
from na cryžu (ta greh se časi v tim S. pismu za ta gresni offer imeniue, Ozee 4,
2. Cor. 5),¹⁴² tih vernih grehe zaterl inu pogubil, de nim na tim izveličani več ne
škoduje, inu ie te zapuvidi Božye popolnoma dopernessil. Math. 5. Rom. 10.¹⁴³*
*Inu tu nega doplnene bode tim vernim persoienu. Kadar pag Cristus ž nega
Očetom tim vernim S. Duha daie, ta isti skuzi ta evangeli v vseh pravih ver-
nih sercib nareia tu pravu spoznane Božye inu de začno lubiti Boga inu izka-
zati to pokorsčino tim Božym zapuvidom. Obtu ty verni nemaio v nih telessu
več dopustiti te hude messene žeče inu lušte, temuč S. Duha s to bessedo Božyo
gospodovati. B. Pravi, v kakovi viži so ty verni od te postave rešeni; nekar ta-
ku, de bi ni imeili biti pokorni, temuč de nih več ne ferdamna, zakai Bogu inu
nega voli, v ti postavi rezodiveni, ie sledna stvar dolžna biti pokorna. Le-ty
ludie pag po tim messei živo inu hodio, kateri nemaio prave vere inu kir v tih
velikih, smertnih grehib zubper nih veist prebivalo. Kakovi so pag ty isti smer-
tni grehi, te iste s. Paul po redu šteie. Ro. 1. 1. Cor. 6. Gal. 5. Apoc. 21.¹⁴⁴ Ty pag
bodo od S. Duha pelani inu regirani, kir pravo vero imajo, Boga za swiga mi-
lostiviga očeta derže, se gvišne pomuči od nega troštaio, nih leben inu stan pela-
io po Božy bessedu, stoye tim budim želem zubper, v nadlugah so volni, vessels
inu serčni. C. Te verne zavolo, kir moraio na tim sveitu veliku terpeti, z lepi-
mi inu z mnogimi argume[n]ti inu s prychami trosta. Nerpoprei s to nebesko
glorio inu čestio; ty verni, kir so na tim sveitu od vseh ludi zašpotovani inu
zaverženi, bodo v ti večnosti per Bugi v veliki časti raven vseh angelov inu
svetnikov vekoma prebivali. Obtu v nadlugah imamo zmisiliti, kam po tei
smerti pridemo, inu v tim terpleni vesselsi biti. Potle trošta te verne zo vsemi
stvari, kir moraio tudi za Božyo vo-*

tu deržane inu do-
polnene te postave.

142| Oz 4,13;
2 Kor 5,21.

143| 353| Mt 5,21–45;
Rim 10,4.

144| Rim 1,23–32;
1 Kor 6,9–10;
Gal 5,19–21;
Raz 21,27.

H TIM RYMLANOM.

lo terpeti: živina, ptice, rybe se koleio inu moree, drevie se žge, zelišča se suše inu ieido, obtu tudi veden žaluio, vzdihajo inu želete tiga sodniga dne. H četertimu: s teim vupanem oli offanem mi smo vže gvišnu otroci Božji skuži to vero ratali, naisi še te nebeske erbičine nesmo posseli, mi imamo pag na to isto z dobrim, terdnim zevupanem čakati. H petimu: s to pomočio Š. Duha, kadar smo mi v nadlugah oli na smerti, taku ie Bug per tih vernih suiem S. Duhum,aku glih tu nih messu ne radu terpi, se smerti boy, taku S. Dub iznotra v nih sercei nee z Božimi oblubami trošta, nee nareia inu naklane, de se z vesseliem tei Božji voli podado inu se gvišne pomuči inu odrešena troštaio. K šestimu: s teim vesselim koncem, de tih vernih nadluge so nim nucne, dobre, nim h dobrimu prido, za nimi pride tu večnu vesselie. K sedmimu: s teim Božim izvolenem, de ty, kir so od Buga v ti večnosti izvoleni inu odločeni h timu večnimu lebnu inu potle h ti pravi veri skuzi ta evangeli poklicani inu pravični tar čisti sturieni skuži to vero, ty isti imaio tudi s Cristusom red terpeti na tim sveitu. V le-tih puslednih besedah imaio ty verni v nih nadlugah en velik, terde[n] trošt. D. Zagvisuie terdnu vse verne, de so Bogu zavolo nega Synu cilu lubi inu de nee, naiso neso cilu prez grehov, ne hoče ferdamnati inu de te lubezni, katero Bug pruti nim ima, obena nadluga, oben angel ne hudič, obena oblast ne gosposcina oli kaka druga reč ne odloči, ne rezdere, ne oberne inu doli ne perpravi.

A.
Ty mali, odpustlivi
grehi, prez katerih v
tim slabim životu ne
moremo biti, bodo
pred Bugom na tih
vernih od Cristusa
zakriveni, ampag
pred

145| L1545: »SO ist nu
nichts verdamlichs
an denen / die in
Christo Jhesu sind /
die nicht nach dem
Fleisch wandeln /
sondern nach dem
Geist.« V: »Qui non
secundum carnem
ambulant.«

O Btu uže zdai nei obeniga ferdamnena na tih, kateri so v Cristusu Jezusu, kir ne hodio po tim messei, temuč po tim Duhu.¹⁴⁵ [2] Zakai ta postava tiga Duha, kir živu della v tim Cristusu Jezusu, ie mene rešila od te postave tiga greha inu te smerti. [3] Zakai, kar ie tei postavi bilu nemogoče (zavolo, kir ie skuzi tu messu bila šibka), tu istu ie Bug sturil, kir ie poslal suiga lastniga Synu v eni podobi tiga grešniga messa inu ie ta greh v tim messei skuži ta greh ferdamnal, [4] de ta pravica, katero ta postava

postava hoče imeiti, notri v nas bode dopolnena, kir ne hodimo po tim messei, temuč po tim Duhu[m]. [5] Zakai kateri so messeni, ty isti po messenih ričeh misslio, kateri so pag duhovski, ty isti po duhovskih. [6] Zakai ta šega tiga messa ie ta smert, ampag ta šega tiga Duha ie ta leben inu myr. [7] Zakai ta messena šega ie enu souvraštvu zuper Boga, zakai ona se tei Božy postavi ne podverže inu ona se tudi ne premore. [8] Kateri so pag messeni, ty isti ne mogo dopasti Bogu. [9] Vi pag neste messeni, potehmal ta Božy Duh v vas prebiva. Ie li pag kei eden, kir tiga Cristuseviga Duha nema, ta isti nei nega. [10] Ie li pag Cristus v vas, taku tu tellu ie mertvu zavolo tiga greha, ta Duh pag ie ta Leben zavolo tiga pravičniga sturiena. [11] Aku pag tiga Duh, kir ie Jezusa od te smerti obudil, notri v vas prebiva, taku ta isti, kir ie Cristusa od te smerti obudil, bode tudi ta vaša mertvaška telessa žive sturil zavolo tiga Duha, kir notri v vas prebiva.

[12] Za tiga volo, lubi bratie, mi smo dolžniki nekar timu messu, de bi mi po tim messu živeli. [13] Zakai aku bote vi živeli po tim messei, taku umeriete. Aku vi pag s teim Duhum ta della tiga messa bote morili, taku bote živeli. [14] Zakai vsi ty, kir bodo od Svetiga Duha goneni, ty isti so otroci Božy, [15] zakai vi neste tiga hlapceviga duha pryeli, de bi se vi imeli spet batí, temuč vi ste pryeli tiga otročiga duha, skuzi kateriga mi vpyemo: »Abba, Oča.« [16] Ta D isti

mertvaškimi, kir so
zubper to veist, se
moraio varovati.
Joh. viii,
Gal. iii,
Heb. vii,
ii. Cor. v.¹⁴⁶

146 Jn 8,36;
Gal 4,4–5;
Heb 7,23–25;
2 Kor 5,16–17.

B.
S. Duh skuzi ta
evangeli tih vernih
serca dela vessela,
nim pomaga te grehe
moriti, nee zagvošuje,
de so izveličani, de
radi inu z vero

H TIM RYMLANOM.

molio inu de volnu
terpe.

[147] Gal 4,5–7;
2 Tim 1,7;
2 Kor 1,23;
Ef 1,3.

Sal. iii,
ii. Thi. i,
ii. Cor. i,
Eph. i.

C.

Trošta te verne v
nadlugah z Božym
oblubami, z nebesko
večno glorio, zo vse-
mi stvari, z iogri inu
z martyrniki, z vu-
panem tiga večniga
lebna, z vesselim
kercom^[148] vseh
nadlug/ah/ inu s te-
im izvolenem
Božym.
Math. v,
ii. Cor. iii, v,
i. Joh. iii,
Joh. xvi,
Jere. xxii.

[149] Gospostva.

[148] Sercom.

isti Duh daie pryčo našimu duhu, de smo otroci Božy.

[17] Smo li mi pag otroci, taku smo mi tudi erbiči, ia, er-
biči Božy inu ravenerbiči Cristusevi. Obtu terpimo
mi ž nim, de bomo tudi ž nim h ti časti povišani.

[18] Zakai iest za gvišnu deržim, de tu terplene tiga sa-
dašniga čassa nei vrednu tiga prihodniga gospotva,^[149]
kateru se bode nad nami rezodevalu, **[19]** zakai vsa stvar
čaka z velikim želene[m] na tu rezodivene tih Bo-
žyh otruk. **[20]** Zakai ta stvar ie podveržena timu niče-
meriu, nekar rada, temuč zavolo tiga, kir ie no pod-
vergal na zevupane. **[21]** Zakai tudi ta stvar bode rešena
od te službe tiga strohnena h ti gosposki frayngi tih
Božyh otruk. **[22]** Zakai mi veimo, de shledna stvar z
nami red vzdihuie inu žaluie do le-tiga časa. **[23]** Inu
nekar le ona sama, temuč tudi mi sami, kir te perve
daruve tiga Duha imamo, vzdihuemo notri v nas po
tei otročini inu čakamo na tu odrešitvu tiga našiga
telessa. **[24]** Zakai mi smo ia izveličani, oli vsai le v tim
vupani. Tu vupane pag, kateru se vidi, nei vupane.
Zakai koku more eden tu vupati, katero on vidi[?] **[25]**
Aku mi pag na tu, kar ne vidimo, se zevupamo, taku
mi na tu istu z volnim terplenem čakamo. **[26]** Glih ta-
ku ta Duh tudi pomaga tei naši šibkoti. Zakai mi ne
veimo, kai inu koker bi se spodobilu moliti, temuč
ta Duh, ta prossi sylnu za nas s teim neizrečenim
gostim vzdihanem. **[27]** Kateri pag ta srca izprašuie, ta
isti

isti zna to missal tiga Duha, zakai on po voli Božy prossi za te svetnike. *

^[28] Mi pag veimo, de vse riči služio h dobrimu tim, kir Boga lubio, kir so po nega napreivzeti poklicani. ^[29] Zakai katere ie on poprei znal, te iste ie on tudi poprei odločil, de bodo podobni timu pildu nega Synu, de ie on ta perviroyeni vmei dostimi braty. ^[30] Katere ie on pag poprei odločil, te iste ie on tudi poklical, katere ie on pag poklical, te iste ie on tudi pravične sturil, katere ie on pag pravične sturil, te iste ie on tudi gosposke sturil.

^[31] Kai tedai mi k le-tim ričem porečemo: Ie li Bug za nas, du nom bo zuper^[?] ^[32] Kateri nei suimu lastnimu Synu zenessil, temuč ga ie za nas vseh tiakai dal, koku bi on nom tudi ž nim red vsiga ne šenkal^[?] ^[33] Du bode te izvolene Božye zatožoval^[?] Bug ie ta, kir pravične dela. ^[34] Du ie ta, kir ferdamnuie^[?] Cristus ie ta, kir ie umerl. Ia, on ie tudi veliku več ta, kir ie gori obuden, kateri ie na tei de-stnici Božy inu prossi za nas. ^[35] Du nas hoče odločiti od te lubezni Božye^[?] Aku nadluga, aku tesnoba^[,] aku lakota^[,] aku nagota^[,] aku nežihrost^[,] aku meč^[?] ^[36] Koker ie pissanu: »Mi smo sledni dan za tutto volo umorieni, mi smo šacani za te zaklane ovce.« ^[37] Ampag v le-tih ričeh vseh mi premagamo skuzi tiga, kateri ie nas lubil. ^[38] Zakai iest sem gvišen, de ne

D ii smert,

D.
Bug te verne risničnu ohrani inu izveliča. Potehmal suiga Synu nei šonal za našo volo. S tako Božyo periazno inu s Cristusevim odvestvom se imamo v nadlugah inu na smerti ležoč troštati.
Nu. xiii.
Esa. l, liii.
Gen. xxii.
Joh. iii.¹⁵⁰

150 4 Mz 14;
Iz 50,8–9; 53,10–12;
1 Mz 22,17;
Jn 3.

H TIM RYMLANOM.

151| Trubar je na tem mestu izpustil »ne moči«; enaka prevodna rešitev v L1545 »³⁸Denn ich bin gewis / Das weder Tod noch Leben / weder Engel noch Fürstenthum / noch gewalt / weder gegenwertiges noch zukünftiges / ³⁹weder hohes noch ti-effes noch keine andere Creatur / mag vns scheiden von der liebe Gottes / die in Christo Jhesu ist vnserm HErrn.« V: »neque fortitudine.«

152| Apd 10,45;
11,1–3.

smert, ne život, ne angeli, ne viudstu, ne oblasti, ne vpryčne riči, ne prihodne,¹⁵¹ ^[39]ne vissokota, ne globo-kota, ne obena druga stvar nas ne bode mogla odločiti od te lubezni Božye, katera ie v tim Cristusu Je-zusu, Gospudi našimu.

TA IX. CAP.

A. Dosehmal ie s. Paul od Ježuseviga opravila, zaslužena inu dobrute, tu ie, od odrešena te preklevte te postave, tih grehov, te smerti, tiga Hudija inu pekla, od te prave pravice, kir vela pred Bugom, skuzi koga smo z Bugom spravleni, od darov inu pomuči S. Duha, od myru, vesselia te visti, od erbsćine tiga večniga lebna, od nadlug tih vernih, tu ie, od tih nervegših inu potrebnisih riči inu štukov, kir slisio h timu izveličanu, zadosti vučil. Ždai pag v tih 9., 10., 11. capitulih pravi, de tak šac Cristusev nekar le samuč tim Iudom, koker so ty eni inu tudi ty Iudi pervič, Act. 10., 11., ¹⁵² menili, temuč tudi h tim aydom inu velikim grešnikom,aku veruio timu evangeliu, slisi. Obtu on tukai nerpervič klaguje čež te Iude žavolo, kir od nih taku malu so timu evangeliu verovali. Potle on iz stariga S. pisma prycuie, de nekar le samuč ty Iudi, temuč vsi ty, kir Božy oblubi od Ježusa veruio, so ty pravi otroci Božy. Zakai te ludi nekar ta kry oli ta stricina velikih svetih ludi oli ta dobra della, temuč ta gnada Božya, aku veruio v Ježusa, izveliča. B. Odgovarie tim, kir mislio, vprašaio inu govore taku: Potehmal Bug ie vsigamogoč, vse riči inu stvare moraio diati, kar on hoče inu nega voli ne more nišče zubper stati, zakai tedai on ne sturi, de bi vsi ludie verni inu brumni bili? Zakai vseh ne izveliča? Zakai ie on tiga Iacopa izvolil, Ezava pa, nega brata, kir ie z Iacopom red kmalu inu v enim času, od eniga očeta inu od ene matere počet inu royen, nekar? Inu kadar Bug te ene izveliča, te druge nekar, taku ie Bug na tih ludeh, kir so zgubleni, kriv inu dolžan. Na taku nespodobnu, krivu inu hudičevu mislene inu govoriene zubper tu Božye rovnane piše tukai s. Paul. Zagovarie Boga inu pravi, de Bug nikomer ne dei krivu, temuč le dobru, kogar izvaliča, tiga on ne izveliča žavolo lastne nega brume, zaslužena oli za kake druge riči, temuč iz gnade, iz milosti žavolo nega Synu,

Synu, aku v nega veruie, inu kogar on ferdamna, tiga on po pravici zavolo ne-ga grehov, budobe, nepokure inu nevere ferdamna. Inu per tim svari take hude misli, vpr/a/šane inu govoriene, de za take vissoke, skrivne Božje riči, zakai Bug vseh glich ne izveliča, nemamo vprašati, ne govoriti Bogu žubper, temuč mi imamo tim gmain Božym oblubom, de hoče vsem žlaht ludem, kir deio pokuro, v Cristusa veruio, biti milostiv inu dati ta večni leben, verovati inu s to vero naš leben inu stan po Božym vuku inu velenu deržati. C. Pravi zastopnu, za čes volo so ty Iudi izpahneni iz Božjega kralevstva, zavolo, kir neso Cristusu inu nega evangeliu verovali, so menili inu se zdai dosti ludi menio, de s teim deržanem te postave, ž nib brumo inu dobimi delli, prez te vere v Jezusa, hote priti v nebessa inu pravični biti pred Bugom. V tim bodo obnorieni.

Iest risnico v Cristusu govorim inu ne lažem, od tiga meni tudi prycuie ta muia veist v tim Svetim Duhu, [2]de ena velika žalost inu en betež prez nehane ie v muim sercei. [3]Iest sem želil sam panan biti od Cristusa zavolo muih bratov, kir so mui strici po tim messei, [4]kateri so Izraeliti, katerih ie ta otročena inu tu gospostvu inu ty testamenti inu ta naredba te postave inu te Božye službe inu to oblube, [5]katerih so ty očaki, iz katerih ie Cristus po tim messei, kateri ie en Bug čez vse riči žegnan vekoma, amen. [6]Nekar pag taku (iest ne govorim), de bi ta beseda Božya bila doli pala. Zakai neso vsi Izraeliti, kateri so od Izraela, [7]inu tudi nekar vsi, kir so od Abraamoviga seme-na, neso zatu (zdaici) otroci, temuč v tim Izaacu se bode tebi tu seime imenovalu, [8]tu ie, nekar ty, kir so otroci po tim messei, so otroci Božy, temuč ty otroci te oblube bodo za tu seime šacani. [9]Zakai ta besse-

D iii da

A.

Tih ludov nevera inu zgublene gre s. Pau-lu sylnu k serci. Po-tle prycuie s to oblu-bo Božyo, sturieno h timu Abraamu, Sar-i inu Rebeki, de ne stricina, ne naša bruma oli dobra del-la, temuč ta sama vola, milost inu obluba Božya vse iz-peliča.

Exod. xxxii, xxix,
Deut. vii.¹⁵³

153| 2 Mz 32,13;
2 Mz 19,5–6;
5 Mz 7,6.

H TIM RYMLANOM.

Rom. i, ii,
Gal. iii,
Gen. xviii, xxi, xxvii,
Gen. xxxv
Mal. i.¹⁵⁴

154| Rim 1,3;
Rim 2,28;
Gal 4,5–6;
1 Mz 18,10.14;
1 Mz 21,12;
Mal 1,2–3.

da te oblube ie le-ta (kir pravi): »Iest hočo priti okuli le-tiga čassa inu Sara bode eniga synu imeila.«^[10] Inu nekar le samuč le tu, temuč tudi ta Rebecca, katera ie od tiga eniga Izaaca, našiga očeta počela^[11] že tedai, preden so otroci rojeni bili inu ništer, ne dobriga ne hudiga, sturili, de tu napreivzetie Božye terdnu ostane po tim izvolenem,^[12] nekar zavolo tih dobrih dell, temuč kir (iz gnade) pokliče, ie bilu rečenu: »Ta vegši bode timu manšimu služil,«^[13] koker ie pissanu: »Iest sem Iacopa lubil, Ezova pag sem souvražil.«

B.
»Svišnu ie, de Bug hoče, de bi vsi ludie bili izveličani. Inu de ty, kir so izveličani, so le iz gnade izveličani. Zakai pag Bug vseh ne izveliča, za to ne imamo vprašati,« pravi s. Ambrož, *Dictione gentium.*¹⁵⁵
Exod. xxxiii, ix,
*Esa. xlvi, lxviii.*¹⁵⁶

[14] Kai mi tedai porečemo[?] Ie li krivina per Bugi[?] Nekar taku. **[15]** Zakai on pravi h timu Moysesu: »Katerimu sem iest milostiv, timu sem milostiv, inu čez kateriga se iest usmilim, tiga istiga se iest usmilim.«
[16] Obtu nei tiga, kir hoče, ne tiga, kir teče, temuč ie tiga Božyga usmilena. **[17]** Zakai tu Pismu pravi h timu faraonu: »Za tiga volo sem iest tebe obudil, de iest izkažem na tebi to muio muč inu de tu muie ime bode oznanenu po vsim sveitu.«
[18] Obtu, čez kateriga on hoče, čez tiga se on usmili, kateriga pag on hoče, tiga istiga on opterjni. **[19]** Natu ti k meni porečeš: Kai tedai toži čez nas[?] Du ie ta, kir more nega voli zubper stati[?] **[20]** Ampag, o, človik, du si ti, kir Bogu zubper odgovarieš[?] Aku ena sturiena reč pravi li h timu, kir ie no sturil: Zakai si ti mene sturil taku[?] **[21]** En lončar, kir lonce dela, ne ima li oblasti iz ene illove keppe sturiti eno posso-

do

155| S. Prosperi Aquitani opera incertae auctoritatis, Libri duo de vocatione omnium gentium, v:
J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus, series latina* 51,
0647–0722B.

156| 2 Mz 33,19;
2 Mz 9,16;
Iz 45,9; 64,7.

h timu poštenu, to drugo pag h ti sramoti[?] [22] Kai ie tedai[?] ¹⁵⁸ Aku ie Bug hotel izkazati ta sui serd inu dati na znane to suio muč, ie on z velikim dolgim zanašanem terpil te possode tiga serda, kir so perpravlene bile h timu pogublenu, [23] inu de ie on tudi dal spoznati tu veliku blagu nega gospostva na tih possodah te milosti, katere ie on perpravil h timu gospostvu. [24] Te iste (possode) smo mi, katere ie on poklical nekar sa- muč iz teh Iudov, temuč tudi iz tih aydov, [25] koker on tudi skuzi Ozea govoril: »Iest bom ta folck, kateri nei bil mui, ta mui folk imenoval, inu to muio lubo, katera nei bila luba. Inu bode na tim meistu, gdi ie k nim rečenu: Vi neste mui ludie, undukai bodo imenovani synuvi tiga živiga Boga.« [27] Esaias tudi vpye čez Izrael: »Aku glih tu štivene tih izraelskih otruk bode koker tiga morskiga peiska, taku vsai le ty ostanki bodo ohraneni.« [28] Zakai tukai ie dokonana inu okračena ta bessedna v ti pravici, zakai ta Gospud bode sturil eno okračeno bessedo na zemli. [29] Inu koker ie Esaias poprei govuril: »De bi nom ta Gospud te voiske ne bil pustil tu seime ostati, taku bi mi bili koker Sodoma inu bi tei Gomori bili perglihani.«

[30] Kai tedai mi poročemo[?] (Le-tu hočmo mi reči.) ¹⁵⁹ De ty aydi, kateri neso postopovali po tei pravici, so to pravico obderžali, le-to pravico pag

Sap. xv,
Jere. xviii,
Eccl. xxxiii,
Ose. ii,
Esa. x, i,
Amos ix,
Zah. xiii.¹⁵⁷

157 | Mdr 15,2;
Jer 18,7–10;
Sir 33,13;
Oz 2,1;
Iz 10,22–23; 1,9;
Am 9,8–12;
Zah 13,1,8–9.

158 | »Kai ie tedai?« je Trubarjev dodatek; L1545 in V te povedi nimata.

C.
Vsí ludi, Turki,
hynavci, kir timu
eva[n]geliju

159 | »(Le-tu hočmo mi reči.)« je Trubarjev prevodni dodatek, ki ga L1545 in V nimata.

H TIM RYMLANOM.

prov ne veruio, naisi
se pred ludmi brum-
sku derže, bodo
zgubleni.
Psal. cxviii.¹⁶⁰

160] Ps 119,1–6.

pag, kir pride iz te vere. [31] Ta Izrael pag, kir ie postopaval po tei postavi te pravice, nei prišal h ti postavi te pravice. [32] Zakai tu[?] Zatu, ker te iste neso iz te vere, temuč iz tih dell te postave iskali. Zakai oni so se opoteknili ob ta kamen tiga opotaknena, [33] koker ie pissanu: »Pole, iest položim v tim Sionu en kamen tiga opotaknena inu eno skalo tiga zblaznena, de vsaki, kir v nega veruie, ne bode zasramovan.«

TA X. CAP.

A. Spet klaguie čez te Iude inu čez vse samopravičarie žavolo nih nezastopnosti inu slipote, kir menio ž nih brumo inu dobrimi delli, prez vere v Ježusa, biti brumni inu dopasti Bogu. Na tu on tukai očitu pravi, de vse Moizejeve postave, vse S. pismu le na samiga Cristusa kažejo. Zakai Cristus ie ta konec, tu ie, tu dokonane inu dopolnene vseh postav, de vsaketeri, kir v nega veruie, ta isti ie brumen, svet inu pravičin pred Bugom. Ta postava tudi, pravi tukai s. Paul, oblubuie ta večni leben timu, kateri no popolnoma derži, oli kadar oben te iste cilu deržati ne premore, obtu ie potreba vsakimu, kir hoče vekoma živ biti per Bugi, de on skuzi to vero v Ježusa dobi ta večni leben inu nekar skuzi tu deržane tih postav. Potle svari te nevernike inu epicurarie, kir cbivilo inu ne veruio, de bi nas Cristus ž nega smertio bil odresil od Hudicā inu od pekla inu ž nega gorivstanenem brumne inu svete sturil, kir taku špotom govore: *Du vei, ie li Cristus v nebesih? Ie li v pekli bil?* S takimi bessedami iz Božyga Synu, nega martre inu gorivstanena špot delaio. Natu vely, de imao timu evangeliu, tim pravim pridigom od Cristusa verovati;aku tu deio, iz serca veruio v Ježusa inu ga s teimi vusti spoznaio pred vsemi ludmi, taku bodo izveličani. B. Pravi, de Bug hoče inu premore vse ludi, Iude inu ayde, kir bodo verovali inu klicali na Ježusa, izwellčati.¹⁶¹ Per tim vely vsem ludem poslušati te evangeliske pridigarie. Zakai skuzi tu poslušane inu brane tiga evangelia dobodo to pravo vero. Potle prycuie s teim Davidom, Moizesom in Esayom, de ta evangeli bo po vsim sveitu pridigan,

161] Izveličati.

*gan, ampag malo Iudov bode verovalu, bodo timu evangeliu zubper govurili
inu de ty aydi bodo ta cerkov inu ty Božy izvoleni ludie.*

BRATIE, ta dobra vola tiga muiga serca inu ta prošna, kir se sturi h Bugi za ta Izrael, ie, de bi izveličani bili. [2] Zakai iest nim le-tu pryčovane daiem, de oni imaio en ayffer Božy, oli nekar po tei zastopnosti. [3] Zakai oni ne spoznaio to pravico, kir pred Bugom vela, inu isčeio nih lastno pravico gori postaviti, de taku tei pravici, kir pred Bugom vela, neso podverženi. [4] ZAKAI CRISTUS IE TA KONEC TE POSTAVE HTI PRAVICI VSAKIMU, KIR VERUIE. [5] Moizes ta dobru pisše od te pravice, kir pride iz te postave, da kateri človik sturi te riči, bode skuzi nee živ. [6] Ampag ta pravica, katera ie iz te vere, ta le-taku govoril: Ne reci v tuim sercei: »Du hoče gori v nebessa stopiti[?]« Tu ie, Cristusa doli iz nebes pelati. [7] Oli: »Du puide doli v ta prepod[?]« Tu ie, Cristusa od tih mertvih nazai pelati. [8] Kai pag tedai pravi[?] »Poleg tebe ie ta besseda, v tuih vustih inu v tuim sercei.« Tu ie ta besseda te vere, katero mi pridiguiemo. [9] Zakai aku ti stuiemi vusti spoznaš Gospudi Jezusa inu veruieš v tuim sercei, de ga ie Bug od te smerti gori obudil, taku ti boš izveličan, [10] zakai kateri iz serca veruie, ta isti ie pravičin, inu kateri s teimi vusti spozna, ta isti bode izveličan. [11] Zakai tu pismu pravi: »Kateri na nega veruie, ta isti ne bode zasromovan.«

[12] Inu tukai nei obeniga rezlotka vmei Iudom inu E vmei

A.
Ty kersčeniki bodo
od Buga šacani za
pravične inu izveličani
nekar za nih
brume, službi oli dobriga diane volo, temuč, kir v Jezusa inu
timu evangeliu veruio.

Gal. iiiii, iii,
Levit. xviii,
Math. v,
Deut. xxx,
Esa. xxviii,
Psal. ii.¹⁶²

162| Gal 4,9; 3,3;
Mt 5,17;
5 Mz 30,12–14;
Iz 28,16;
Ps 2.

B.
Pridiga ti-

H TIM RYMLANOM.

ga evangelia ie ena potrebna, nucna reč v ti cerqui, naisi ty ludi inu dosti ludi ne verui, zakai skuzi no se pride h pravi veri, h pravipmu spoznanu tiga Božyga stanu, nega vole inu k molenu.

Act. x, ii,
Joel ii,
Esa. liii, liii,
Naum i,
Job. xii,
Psal. xix,
Deut. xxxii,
Esa. lxx.^[163]

- ^[163] Apd 10,34,36;
Apd 2,21;
Jl 3,5;
Iz 52,7; 53,1;
Nah 2,1;
Jn 12,38;
Ps 19,5;
5 Mz 32,21;
Iz 65,2.

vmei Gerkom, zakai on ie vseh glih en Gospud, bogat čez vse te, kir na nega kličeio. ^[13] Zakai kateri kuli bode klical na tu ime tiga Gospudi, ta bo izveličan. ^[14] Koku oni hote pag na tiga klicati, na kateriga neso verovali^[?] Koku pag hote na nega verovati, od kateriga neso ništer slišali^[?] ^[15] Koku hote pag slišati prez pridigarie^[?] Koku hote pag pridigati, samuč oni bodo poslani^[?] Koker ie pissanu: »O, koku lipe so te noge tih, kir oznanuio ta myr, tih, kir tu dobru oznanuio.« ^[16] Oli oni neso bili vsi timu evangeliu pokorni. Zakai, Esaias pravi: »Gospud, du ie veroval timu, kar so slišali od nas^[?]« ^[17] Taku ta vera pride iz tiga poslušane, to poslušane pa ie skuzi to bessedo Božyo. ^[18] Iest pag pravim: Neso li oni slišali^[?] Gvišnu »nih glas ie vunkai šal po vsih deželah inu nih bessede do kraiev tiga svita.« ^[19] Iest pag pravim, Izrael nei li ga spoznal^[?] Nerperovič Moizes pravi: »Iest hočo vas dražiti h timu ayffranu skuzi en folk, kateri nei mui folk, inu skuzi en norski folk iest hočo vas reserditi.« ^[20] Za le-teim Esaias tudi smeji taku reči: »Iest sem naiden od tih, kir mene neso iskali, iest sem se očitu izkazal tim, kir neso po meni vprašali.« ^[21] H timu Izraelu pag pravi: »Iest sem ta celi dan te muie roke iztegoval h timu folku, kir ne hoče verovati, inu kir zubper govorí.«

TA XI. CAP.

A. Trošta

A. Trošta spet te Iude, de ne bodo vsi ferdamnani, de iz žnih naketeri bo-
do verovali inu izveličani, iz tih istih ie on eden. Potle pravi, kai ie ta ur-
žah, de ta vegši del Iudov inu drugih ludi bodo zgubleni; drugi nekar, sa-
muč, kir ne hote timu evangeliu verovati, ki ne hote skuzi to gnado inu
milost Božjo, v Cristusu vsem ludem naprei nesseno inu postavljeno, temuč
skuzi nih dobra della inu zaslužene priti v nebessa. Inu de od taciga nezasto-
pa inu souvraštva zubper ta evangeli inu od slipote tih Iudov inu hynavcev
so izdavne poprei Esaias, David inu drugi preroki prerokovali. B. Še pag
trošta te Iude s to vero tih aydov inu pravi: Kadar ie Bug taku dober inu
milostiv, de ie te hude, pregresne, malikovske ayde, kir so diali pokuro inu
timu evangeliu verovali, v to suio gnado inu milost vzel, veliku več on te
Iude, ta sui poprei izvoleni folk,aku bodo verovali nega Synu, gorivzame inu
izveliča. Inu de ty ayde žnih kersčansko vero te Iude dražio, nareiaio inu
vabio, de bi oni tudi timu evangeliu verovali. Per tim tudi te ayde ostru
opomina inu vuči, de se žnih vero čez te Iude nemaio offertovati, temuč de
veden v Božjim strahu inu v pohlevscini prebivaio, prossio Boga, de nim take
prave vere inu te suie milosti ne odvleče. C. Prerokuie inu S. pismom prycue,
de pred sodnim dnem se dosti Iudov na kersčansko vero preoberno, koker tu
per sadanašnjim času slíšimo, de dosti Iudov se kersčue. Zakai Bug hoče vsem
ludem inu grešnikom biti milostiv. D. Tu težku, vissoku disputirane, kateru
ie v tih 3. capitulih poredu imel, zakai so ty Iudi od Buga pahneni inu ty ay-
di na nih meistu gorivzeti, dokona inu zepre s teim začudenem inu pravi, de
oben človik, kokerkuli moder, vučen inu kunsten, ne premore vseh Božjih riči
inu rovnane izgruntati. Obtu imamo le nega rezodiveni bessedi verovati, de
hoče vse ludi, kir deio pokuro inu v nega Synu veruio inu kir bodo nemu po-
korni, izveličati.

TEst tedai pravim, ie li Bug te suie ludi zavergal[?]

TU bodi deleč. Zakai iest sem tudi en Izraelitar, iz
Abraamoviga semena, od te žlahte Beniaminove. [2]

Bug nei zavergal te suie ludi, katere ie on poprei

E ii spo-

A.
Bug to iudovsko
žlahto nei od sebe
odpehnil. Zakai ty
iogri

H TIM RYMLANOM.

inu drugi verni so
Judi bili, ampag kar
ie nih odpahtenih,
ty isti so zavolo nih
neveri odpahteni,
koker ie od nih pre-
vokovanu.
Jere. xxxi,
iii. Reg. xix,
Deut. ix,
Esa. vi,
Math. xiii,
Joh. xii,
Act. xxviii,
Psal. lxix.^[64]

[164] Jer 31,7;
1 Kr 19,10;
5 Mz 29,3;
Iz 6,9–10;
Mt 13,14–15;
Jn 12,40;
Apd 28,26–27;
Ps 69,23–24.

spoznał. Ne veiste li vi, kai tu Pismu od tiga Eliasa pravi[?] Koku on prossi Boga Zubper ta Izrael, rekoč: [3] Gospud, oni so te tuie prerroke ubyli inu tuie altarie rezvalili inu iest sem sam ostal inu oni isčeio meni mui život vzeti.« [4] Ampag kai pravi k nemu ta Božya odguvor[?] »Iest sem sebi ohranil sedem tavžent mož, kateri neso suih kolen poklunili pred teim Baalom.« [5] Glih taku per tim sadašnim času so čez ostali eni ostanki po tim izvolenem te gnade, [6] ie li pag iz te gnade, taku nei iz tiga zaslužena tih dell, sice ta gnada bi ne bila gnada. Ie li pag iz tiga zaslužena tih del, taku ta gnada ništer nei, sice tu zaslužene bi ne bilu zaslužene. [7] Kai ie uže[?] Kar Izrael isče, tiga ne doseže, ampag tu izvolene ie doseže, ty drugi so oslipleni, [8] koker ie pissanu: »Bug ie nim dal eniga bodečiga duha, oči, de ne vidio, inu vušesa, de ne slišio do donašniga dne.« [9] Inu David pravi: »Oberni sse nih myza k animu štryku inu lovlenu inu udarcu inu nim k animu povernenu. [10] Oslepi nih oči, de ne vido, inu ugibli doli veden nih herbat.«

B.
Bug hoče na tim
sveitu imeti vselei
eno cerkov, tu ie ene
ludi, kir Boga prov
znaio, česte, od

[11] Taku iest tedai pravim, so li se oni za tu opoteknili, de bi imeili pasti[?] Nekar taku. Ampak skuzi nih padec ie tu izveličane tim aydom došlu, de bi nee h timu ayfranu dražilu. [12] Zakai, aku nih padec ie tu veliku blagu tiga svita inu nih doli iemlene ie tu veliku blagu tih aydov, koku veliku več nih obilnu dopolnene[?] [13] Iest z vami, aydi, govorim, potehmal

tehmal sem iest tih aydov ioger, iest muio službo često delam, [14]de bi koku mogel te, kir so muie messu, h timu ayffranu rezdražiti inu iz nih naketere izveličati, [15]zakai kadar nih odveržek ie ta sprava tiga svita, kai bi tu nih gori iemlene druziga bilu, samuč koker de bi se ta leben od tih mertvih semkai vzel[?] [16]Ie li tu začene svetu, taku tu testu ie tudi svetu, inu ie li ta koren svet, taku so te veye tudi svete. [17]So li pag naketere veye odlomlene, ti pag, kir si ena dyvia olika bil, si noter v ne vceplen inu si diležen ratal tiga korenja inu tolsti te olike, [18]ne hvali se Zubper te veye. Aku se ti pag Zubper nee hvališ, (taku ti imaš veiditi,) de nekar ti tiga korena ne nošiš, temuč tu koren tebe. [19]Na tu ti pag porečeš: Te veye so odlomlene, de sem iest vpelcan. [20]Ti prov praviš. Oni so odlomleni zavalو¹⁶⁶ nih nevere, ti si pag obstal skuzi to vero. Ne bodi preofferteren, temuč bui se. [21]Zakai, aku Bug nei tim naturskim veyem zenessil, gledai, de se kei ne pergodi, de on tudi tebe se ne bo šonal. [22]Obtu pogledai ti to dobruto inu ostrobo Božyo, to ostrobo na tih, kir so pali, to dobruto pag na tebi, aku v ti dobruti ostaneš, sice ti boš tudi izsecan [23]inu oni, aku v ti neveri ne ostano, bodo vcepleni, Bug premore nee dobru spet vcepiti. [24]Zakai si li ti iz te olike, katera ie po naturi dyvia bila, vunkai izsecan inu Zubper to naturo v to dobro oliko vceple[n], koku veliku več le-ty, kir so naturski, bodo v nih lastno oliko vcepleni.

E iii Lubi

nega Synu prov drugim pridiguo inu molio; obtu, kadar ty Judi neso hoteli prov verovati, ie Bug nom aydom to gnado dal, de prov veruiemo. S tako gnado pag se mi nemamo prevzeti, temuč bogaboeči inu healežni biti pruti Bogu.

Rom. i,
i. Th. ii,
ii. Th. i,
Jere. xi,
Eccles. vii,¹⁶⁵
ii. Cor. iii,

165| Rim 1,5;
1 Tim 2,7;
2 Tim 1,11;
Jer 11,16;
Sir 7,1;
2 Kor 3,5.

166| Zavolo

H TIM RYMLANOM.

C.

Hyti pravi, stari Boži
kersčanski veri se
bedo od dan do dne
ty emi Juđi, aydi,
Turki inu falš ker-
ščeniki preobračova-
li.

Luc. xx,
Esa. lix,
Jere. xxxi,
Psal. xiii,
Heb. viii, x.¹⁶⁷

167| Lk 21,24;
Iz 59,20–21;
Jer 31,31–34;
Ps 13;
Heb 8,8–12;
Heb 10,16.

D.

Mi nemamo po tei
skriveni, temuč po tei
v tim evangeliu rez-
odiveni voli Boži
vprašati.

Sap. ix,
Esa. xi,
i. Cor. ii.¹⁶⁸

168| Mdr 9,13;
Iz 12;
1 Kor 2,16.

[25] Lubi bratje, iest hočo, de imate veiditi le-to skrivenust, de ne bote sami per sebi offertni, de ta sli-pota se ie en deil pergodila timu Izraelu, dotle ie tu dopolnene tih aydov noter prišlu, [26] inu de taku ta ce- li Izrael bode izveličan, koker ie pißanu: »Ta odre- šenik pride iz Siona inu bode to nevernost proč obernil od tiga Jacopa [27] inu le-tu ie mui testament ž nimi, kadar iest vzamem proč nih grehe.« [28] Po tim evangeliu iest nee imam za souvražnike za vašo volo, ampag po tim izvolenu so oni meni lubi zavolo tih očakov. [29] Zakai ty daruvi inu tu poklicane Božye so prez grevinge. [30] Zakai koker vi nakedai neste vero- vali Bogu, zdai pag ste vi milost dobili skuzi nih ne- vero, [31] glij taku so oni zdai neverni, kadar ste vi to- milost dobili, de oni tudi dobe to milost.

[32] ZAKAI BUG IE VSE POD TO NEVERO ZAPERL,
DE ON VSEM MILOST IZKAŽE.

[33] O, koku ena globoka inu bogata reč ie ta mo- drost inu spoznane Božye, te nega pravde se ne mo- go zapopasti inu ty nega poti se ne mogo izvprašati. [34] Zakai du ie to missal tiga Gospudi spoznal[?] Oli du ie nega svitnik bil[?] [35] Oli du ie nemu kai poprei dal, de bi se nemu spet povernilu[?] [36] Zakai od nega inu skuzi nega inu v nim so vse riči, nemu bodi ta čast vekoma, amen.

TA XII. CAP.

A. Doseh-

A. Dosehmal ie s. Paul žadosti vučil te Rymlane to vero, de Bug vse žlaht¹⁶⁹ ludi le za vere v Ježusa volo v suio milost vzame, grehe odpusti. Vle-tim capituli pag inu potle te kersčenike, kir so skuzj to vero v Ježusa brumni, sveti inu otroci Božy postali, vuči, kakove offre inu službe imajo, dotle so na tim sveitu, Bogu izkažovati, koku ž nih životom, telesson, stanum inu lebnom se deržati. De nemaio, pravi tukai s. Paul inu drugdi s. Peter, 1. Pet. 2,¹⁷⁰ naprei več to nezastopno živino, koker ty Iudi inu aydi, klati, žgati inu offrovati, temuč nih lastna živa telessa imao veden offrovati Bogu. Tu ie: te nih hude žele imao notri v sebi moriti, nih tellu čistu inu svetu ohraniti, tim Božym zapuvidom biti pokorni. Inu ž nih darmi se nemaio prevzeti, temuč ž nimi eden drugimu služiti, koker ty vudi vsakim telesu eden drugimu strego. B. Vely pridigariem, de zvestiu inu prov pridiguo, tim špitalmostrom, de tim božim ž dobro volo strego, tim bogatim, de radi, ž vesseliem bugaime dado, tim gospodarem, de dobru gospodare, vsem gmain kersčenikom vely, de se vmei sebo iz serca lubio, poštuo, veden molio, božim inu potrebnim ludem pomagao, nikomer hudu ne govore inu de se varuio pred offertio. C. Zapoveda vsem vernim, de se poblevnu, poštenu inu brumsku povsod, vselei, pred vsemi ludmi derže inu ž nih dobrimi dellu nih vero izkažo, ž nikomer ne serde inu ne kregaio, de sami se ne mesčuo, nih souvražnike lubio, dobru za hudu deio.

NAtu iest vas, bratie, skuzi te milosti Božye prossim, de vi podaste vaša telessa Bogu k animu živimu, svetimu inu perietnimu offru, de ta vaša služba Božya bode pametna. [2] Inu timu svitu ne bodite vi glich, temuč preminite se skuzi tu ponovlene te vaše misli, de bote znali prov, kai ie ta vola Božya, kai ie dobru, perietnu inu popolnoma. [3] Zakai iest vsakimu,

169| Žlaht.

170| 1 Pt 2,12.

A.
Kersčeniki so skuzi
to vero v Ježusa dru-
guč rojeni, ponoble-
ni inu dobra debla
sturieni, obtu

H TIM RYMLANOM.

imaio vže naprei čiste misli, dobro šego imeti inu dober sad pernesti.

Ephe. v, iiiii,
i. Thes. iiiii,
Phil. iiiii,
i. Cor. xiiii,
i. Pet. ii, iiiii.¹⁷¹

- 171|** Ef 4,22–24;
1 Tes 4,12;
Flp 4,8;
1 Kor 12,12;
1 Pt 2,1.11–12;
1 Pt 4,3.

B.
Vsaki kersčenik ima ž nega darum, stanum inu oblastio Bogu inu nega bližnemu zveistu služiti.

i. Cor. xiiii,
Math. vi, v,
Heb. xiii,
ii. Cor. ix,
Amos v,
Eph. iiiii,
i. Pet. i, ii, v.¹⁷²

- 172|** 1 Kor 12,4–7;
Mt 6,1–2; 5,20;
Heb 13,2–3;
2 Kor 9,5–12;
Am 5,14–15;
Ef 4,25;
1 Pt 1,22; 2,12.

vsakimu, kir ie vmei vami, skuzi to gnado, kir ie meni dana, pravim, de oben kai več od sebe ne derži, temuč tu, kar se spodobi deržati, de bode pošten inu treziv po tim, koker ie Bug enimu vsakimu rezdelil to mero te vere. ^[4]Zakai, koker mi v tim enim telessu dosti vudov imamo, ampag ty vudi ne imaio vsi glih eniga diane, ^[5]taku mi nas dosti smo enu tellu v Cristusu inu sledni eden tiga drugiga vudi.

^[6]Inu mi imamo mnogetere daruve, nom dane po tei gnadi. Ima li du tu prerokovane, de se tu istu s to vero zgliha. ^[7]Ima li du kako službo, ta isti strezi tei službi. Kateri vuči, ta isti strezi timu vučenu, ^[8]kateri opomina, ta isti strezi timu opominanu. Kateri komu kai daie, ta isti dai s preprostim sercem. Kateri ie čez druge postavljen, ta bodi flissig. Kateri milost izkazuie, ta isti no izkaži z vesseliem. ^[9]Ta lubezan ne bodi falš, ne hynavska. Souvražite tu, kar ie hudu, deržite se h timu, kar ie dobri. ^[10]Lubite se vmei sebo s to bratovsko lubezno. Pridi eden timu drugimu s teim poštovanem naprei. Kar imate stuřiti, v tim ne bodite lini. ^[11]Bodite goreči v tim duhu. Strezite timu času. ^[12]Bodite vesseli v tim vupanu, v nadlugah terpežlivi. Veden inu do konca molyte. ^[13]Tim svetnikom v nih potrebi podilite. Radi erperguite. ^[14]Dobru recite tim, kir vas preganeio, žegnajte vi nee inu ne kalnite. ^[15]Vesselite se s teimi veselimi inu plačite se s teimi, kir se plačeio. ^[16]Bodite ene missli eden pruti drugimu.

Ne

Ne vzdiguite tih vaš missel h tim vissokim ričem, temuč deržite se doli h tim nizkim. Ne deržite sami sebe za modre. [17] Nikomer ne povraćuite hudu za hudu. Flissaite se tiga poštena pred vsemi ludmi. [18] Ie li mogoče inu kuliku na vas leži, taku imeite zo vsemi myr. [19] Nekar se sami ne mesčuite, vi lubeznivi, temuč daite meistu timu serdu, zakai onu ie pissanu: »Meni sliši tu mesčene, iest hočo poverniti, pravi ta Gospud.« [20] Obtu, ie li tui souvražnik lačen, dai nemu ieisti, ie li žeien, dai nemu piti, kadar ti tu deiš, taku ti živu ogale zbiraš na nega glavo. [21] Ne pusti se od hudiga premoći, temuč premozi tu hudu s teim dobrim.

TA XIII. CAP.

A. *Zapoveda vsakimu človeku sui lastni pravi, mali ali veliki gospočini v tih ričeh, kir neso zubper Boga, volno pokorščino izkažati. Zakai ta gospočina nema od sama sebe take oblasti inu moči, temuč Bug ie nim to isto dal, de s to isto imajo Bogu inu tim ludem služiti, pravi vuk, prave Božje službe terditi, te brumne myriti, te hude štraifati. Obtu ima vsaki dati tei gospočini, kar ni sliši, de s teim nih oblast mogo gori deržati, myr inu pravico terditi inu obrniti. Ta gospočina, «pravi, »ie en služabnik Božj; s teim opomina inu vuči sledno gospočino, de nih oblast inu službo imajo po Božji voli pelati inu opraviti, nikomer syle ne krivine sturiti. B. Vely vsem kersčenikom, v kakersním stanu inu oblasti so, de to lubezan pruti vsem ludem izkaž; kadar tu istu deio, taku obene zapuvidi Božje ne prelomio, zakai zapuvidi sreda inu konec ie ta lubezan. C. Opomina, de terdnu veruimo timu evangeliu, to gnado inu milost Božjo, v Cristusu vsem ludem naprei postavleno, z vesseliem inu s pravo vero gori vzamemo. Inu de vže naprei, v ti veri stoyeč, poštenu pred Bugom inu pred ludmi hodimo, de nemamo več požrehbi, ne pyanci, ne curbary biti, ne niča ne souvraštva vmei sebo imeiti inu tu naše tellu z maso gori deržati.*

F Vsaka

B.
Ty verni se imajo
pruti vsem ludem
periažnibu inu po-
štenu, tu ie, po tih X.
zapuvidih, deržati,
de taku ž nih dobrimi
delli te hude inu
neverne h ti veri per-
vabio inu perpravio.

Phil. ii,
Prov. xx, xxv,
i. Pet. iii,
ii. Cor. viii,
Heb. xii, x,
Math. v.

173 Flp 2,14;
Prg 25,21–22; 20,23;
1 Pt 3,8–11;
2 Kor 8,21;
Heb 12,14; 10;
Mat 5,21–44.

H TIM RYMLANOM.

A.

Sledni kersčenik ie dolža[n] suo gospoščino lubiti, poštovati, ni v pravih ričeh biti pokoren inu zveistu dati, kar ni sliši, inu za no prositi.

Sap. vi,
Math. xvii, xxii,
i. Pet. ii,
Jere. xxviii,
Ezech. xlvi.¹⁷⁴

174| Mdr 6,3;
Mt 17,24–25; 22,21;
1 Pt 2,13–15;
Jer 27,7,11;
Ezk 46,18.

B.

Kažak vsakiga človeka¹⁷⁵ lubimo, taku smo pruti osem ludem sturili, kar smo dolžni.

Exod. xx,
Levit. xix,
Math. xxii,
Gal. vi,
i. Thij. i.¹⁷⁶

176| 2 Mz 20,12–17;
3 Mz 19,18;
Mt 22,23;
Gal 5,14;
1 Tim 1,5.

Vsaka duša bodi tim visšim oblastom podveržena. Zakai nei oblasti samuč od Buga inu te oblasti, kir so, so od Buga nareiene. [2] Obtu, kateri te oblasti stoy zuper, ta isti tei Božy naredbi zuper stoy. Inu ty, kir zuper stoie, ti isti bodo čez sami sebe to sodbo pryeli. [3] Zakai ti vyudi neso tim dobrim dellom k animu strahu temuč, tim hudim. Inu aku se ti nečeš te oblasti batí, taku sturi ti tu, kar ie dobru, inu boš hvalo od nee imel. [4] Zakai ona ie en služabnik Božy, tebi h dobrimu. Aku ti pag hudu sturiš, taku se ti bui, zakai ona ne nossi tiga meča zabston. Ona ie en služanik Božy, en mesčavec h timu serdu čez tiga, kir hudu sturi. [5] Za tiga volo ie potreba pokornim biti, nekar le samuč zavolo tiga serda, temuč tudi zavolo te vysti. [6] Inu za le-tiga volo vi te pravde plačuite, zakai oni so služabniki Božy, kir na tu istu gle-dajo. [7] Obtu daite vsakimu tu, kar ste dolžni. Komu pravdo, timu pravdo; komu col, timu col; komu strah, timu strah; komu čast, timu čast.

[8] Ne bodite nikomer kai dolžni, samuč le-tu, de se vi vmei sebo lubite. Zakai kateri tiga drugiga lubi, ta ie to postavo dopolnil. [9] Zakai le-tu: ne prešustvai, ne vbyai, ne kradi, falš pričovane ne govorji, ne želi inu ie li kaka druga zapuvid, ta ista ie v le-tei bessedi zapopadena: Lubi tuiga bližniga koker sam sebe. [10] Ta lubezan timu bližnimu hudiga ne sturi. Obtu ta lubezan ie te postave dopolnene.

Inu

[11] Inu kadar mi veimo le-tu, tu ie le-ta čas, de ie ta ura tukai, de se mi od tiga sna gori obudimo. (Zakai tu naše izveličane ie zdai bliže koker tedai, kadar smo verovali.) [12] Ta nuč ie minila, ta dan pag se ie perblížal. Obtu verzimo od sebe ta della te tamnote inu obleicimo tu orožie te luči. [13] Hodimo poštenu koker podnevi, nekar v pozreisčini inu v pyanstvi, nekar v postelah inu v nečistustih, nekar v kreigu inu v nidu, [14] temuč obleicite tiga Gospudi Jezusa Cristusa. Inu ne skerbite za tu messu, de bi hoteli nega luštom zadosti sturiti.

TA XIII. CAP.

A. Tim Iudom ie bilu od Buga skuzi Moizesa dosti riči od messa, od ptyc, od divyasicine, od ryb, od kry, od rakov ieisti prepovedanu inu dosti praznikov praznovati zapovedanu. Nu, take take zapuvidi od spiže inu praznikov ie Cristus gori vzdignil. De ty kersčeniki vse riči, kir so zdrave, smeio inu mogo ieisti prezgreba inu vsag dan delati. Oli take kersčanske frayne inu perpusčena neso vsi Iudi, inu ty iogri tudi nekar, pervič inu zdaici zastopili, Act. 10, 11, 15, Gal. 2.¹⁷⁸ Ty eni, naisi so uže kersčeniki bili, so menili, oni so še dolžni takim Moizesevim postavom od spiže inu proznikov¹⁷⁹ deržati, ty drugi pag iz aydov inu iz Iudov, kir so v ti korsčanski¹⁸⁰ veri terdni inu vučeni bili, so ieili pred vsemi vse žlaht spiže, neso sobot več praznovali inu so iz takih šibkikh preprostih kersčenikov špot delali inu z nimi disputirali. Take prešerne, offertne kersčenike tukai s. Paul svari inu vuči, de imao s teimi šibkimi poterplene imeiti inu nih visty ne zmotiti ne režalovati. Raven tiga t/u/di te šibke vuči, de nemaio te, kir vse žlaht spiže sledni čas ieido inu vseh praznikov ne praznui, soditi inu ferdamnati. Zakai oni tudi per ieidi inu pred nih dellu s pravo vero hvalio Boga. B. Vely no[m] vsem kersčenikom, de mi nikogar ne z ydio, ne s pytiem, ne z bessedo, ne z dianem v ti ve-

F 2 ri

Ta Novi testament
zastopnišče/ koker ta
Stari od Cristusa go-
vori, zatu smo dolžni
biti hvaležni inu ti-
mu evangeliu pokor-
ni.

i. Thes. v,
Luc. xxi,
Gal. v.¹⁷⁷

177| 1 Tes 5,4–8;
Lk 21,34;
Gal 5,19–21.

178| Apd 10,10–15;
11,3; 15,1;
Gal 2,12.

179| Praznikov.

180| Kersčanski.

H TIM RYMLANOM.

ri ne zmotimo, ne zblažnimo inu v tu cbivlane ne perpravimo. Zakai taku cbivlane inu zblažnene vžame iz tiga človeka serca ta strah Božy inu to vero, de za Buga več ne rodi inu na nega ne kliče v nadlugah. Obtu en vsaki perferdamnenu nega duše gledai, de on suiga bližniga z obeno ričio v ti veri ne zmoti, zakai, kar človik s cbivlom inu prez te vere dei, tu istu ie greb inu Bogu ne dopade.

A.
Tim novim preprostim kersčeniko[m],
kir se puste podvuci-
ti, kadar zdaici vseh
stukov te vere ne za-
stopio inu od svih
starih navad inu
službi, kir neso zub-
per Boga, ne hote
pustiti, se ima zene-
sti inu nih nezastop
inu preproščeno na
bulše izložiti.
Jac. iiiii,
Col. ii,
Phil. ii,
Gal. vi,
ii. Cor. v,
Esa. xlivi,
Math. xxvi.¹⁸¹

181] Jak 4,11–12;
Kol 2,16;
Flm 2;
Gal 6,5;
2 Kor 5,10;
Iz 45,23;
Mt 25,31–33.

TIga šibkiga v ti veri vzamite ga vi gori, nekar da bi ga vi s teim disputiranem v tu cbivlane perpravili. [2] Eden veruie, de se more ieisti od vseh riči, en drugi pag, kir ie šibag, iei zeele. [3] Kateri iei, ta ne ferahtai tiga, kir ne iei. Inu kateri ne iei, ta tiga, kir iei, ne sodi, zakai Bug ga ie gori vzel. [4] Du si ti, kir eniga ptuiga hlapca sodiš[?] On suimu lastnimu go-spudi stoy oli pade. On pag more dobru gori postavljen biti, zakai Bug ie mogoč nega gori postaviti. [5] Ede[n] derži od eniga dne več koker od drugiga, en drugi pa derži vse dni glih. En vsaketeri bodi dobru zagvišan v sui maningi. [6] Kateri kai derži od tih dni, ta derži timu Gospudi, inu kateri kai ne derži od tih dni, ta timu Gospudi ne derži. Kateri iei, ta timu Gospudi iei, zakai on zahvali Boga. Inu kadar ne iei, ta timu Gospudi ne iei inu zahvali Boga. [7] Zakai oben nas nei sam sebi živ inu oben sam sebi ne umerie. [8] Zakai, smo li mi živi, taku smo mi živi timu Gospudi, aku pag mi umeriemo, taku mi timu Gospudi umeriemo. Obtu, smo li mi živi oli umeriemo, taku smo ti-ga Gospudi. [9] Zakai k le-timu ie tudi Cristus umerl

umerl inu ie gorivstal inu ie spet oživil, de on čez te mertve inu čez te žive gospoduje. [10] Ti pag, zakai so-diš sodiš tuiga brata[?] Oli ti tudi, zakai ferahtaš tui-ga brata[?] Potehmal mi vsi bomo pred ta rihtni stol Cristusev naprei postavleni, [11] zakai onu ie pissanu: »Koker sem iest živ, pravi ta Gospud, meni se mora slednu kolenu pokloniti inu sledni iezik bode spoznal Boga.« [12] Obtu en vsakateri od nas bode od sam sebe dal raitingo Bogu. [13] Obtu ne sodimo več eden tiga drugiga, temuč veliku več sodite vi le-tu, de oben su-imu bratu opoteknena oli zblaznene ne postavi.

[14] Iest veim inu sem zagvišan v tim Gospudi Jezusu, de obena reč sama na sebi nei nečista, temuč le-timu, kir šacha, de ie kaka reč nečista, timu istimu ie nečista. [15] Aku pag tui brat zavolo te spiže žalosten rata, taku ti uže več ne bodeš po tei lubezni. Ne pogubi s tuio spižo tiga, za kateriga ie Cristus umerl. [16] Obtu gledaite, de tu vaše dobru ne bode šentovanu. [17] Za-kai tu kralestvu Božye nei ta spiža inu tu pytie, te-muč ta pravica inu ta myr inu tu vesselie v tim Svetim Duhu. [18] Kateri tedai v le-tih ričeh Cristusu služi, ta isti ie perieten Bogu inu ty ludie nemu prou dado. [19] Obtu trahtamo po tih ričeh, kir k myru inu h pobul-šanu vmei nami služio. [20] Ne rezderi tu dellu Božye zavolo te spiže. One so, ia, vse riči čiste, ampag hudu ie timu človeku, kir s teim opoteknenem nega vysti

F iii iei.

B.
Prava vera inu služba Božya ne stoy v ti spiži, na ieidi, na pytiu, na dneh oli na gwantu, temuč v tim sercu, v ti veri, v tim duhu inu v ti risnici.
Joh. iii.,
Tit. i,
i. Cor. viii,
ii. Mach. vi.¹⁸²

182 Jn 4;
Tit 1,15;
1 Kor 8,9–13;
2 Mkb 7,1–2.

H TIM RYMLANOM.

iei. [21] Onu ie dobru ne ieisti messa, ne pyti vina, ne kai druziga sturiti, skuzi kateru se tui brat opotakne oli zblazne oli šibag rata. [22] Ti imaš vero[?] Imei no per sam sebi, pred Bugom. Izveličan ie ta, kir sam sebe ne sodi v tim, kar on prov da. [23] Kateri pag cbivla inu na tu iei, ta isti ie ferdamnan, zakai on ne iei iz te vere. Vse tu pag, kar ne gre iz te vere, ie greh.

TA XV. CAP.

A. *Vely, de tih slabih kersčenikov pomancane, grehe inu tadle imamo preterpeti, nekar zdaici koker ta farizeus, Luc. 18, nih ferdamnati, temuč z lepimi bessedami podvuciti inu vabiti spet h ti pokuri inu h pravi, terdni veri. Zakai Cristus tudi z nami veliku terpi, naš grehe pregleduje inu suemi darmi, suo močio inu oblastio se nei offertoval. Phi. 2. Temuč zo vsem nom služil. Potle pravi, s čemu mi imamo tu S. pismu brati, de se iz tiga navučimo biti volni inu terpežlivi, de se v tih naših nadlugah inu težkih izkušnavah tiga prihodniga dobriga večniga lebna imamo troštati inu s takim troštom te nadluge lahke inu kratke sturiti. Zakai tu S. pismu le od tiga prihodniga lebna inu nebeskiga vesselia govorji inu vse ludi tiakai napelava. B. Pravi, naisi ie Cristus le tim Iudom pridigal inu služil v nega clovestvi, s teim ie on hotel Božym oblubom sturiti žadosti, oli taka nega služba inu martra ie tudi tim aydom skuzi evangelium ponuiena inu podilena. Zatu ty Iudi inu aydi, koker David tudi vely, imajo hvaliti Boga. C. Prossi te rymske verne Iude inu ayde, de ta nega pisma inu navuk od nega za dobru gori vzamo. Zakai on tu dei koker en ioger, kir ima gnado inu poročene od Buga, inu tak vuk ie Božy inu risničin, zakai Bug ta nega vuk s teimi caihni inu čudesi skuzi nega poteriuie. Inu on s to nega evangelisko pridigo offruie, tu ie, ner to vegšo službo Bogu izkažuie, de skuzi to pridigo tudi ty aydi postano en svet offer Božy, tu ie, de se cilu Bogu podade, Bogu, nega bessedi terdnu veruio, ga česte inu hvalio, klicejo na nega, nemu z vesseliem, z dobro vistio služio inu so z dobro volo pokorni. D. Pra-
vi od*

vi od nega pusledniga hoyena v Ieruzalem. Inu koku ie od tih aydovskih kersčenikov eno almožno zbral; to isto hoče tim iudovskim kersčenikom v Ieruzalemu zveistu dati. Zakai tedai te bila povsod velika dragota inu ty kersčeniki so bili čestu obrupani inu pregnani, obtu so veliko lakoto terpeli. Tim so ty drugi kersčeniki zveistu pomagali; od take lakote, vlečena inu ieče s. Paula neides pissanu Act. II, 20, 21.¹⁸³ E. Opomina vse kersčenike, de za nega zveistu inu iz serca molio, zakai on ie veidil, de ty neverni Iudi so nemu bili sylnu souvraž žavolo, kir ie bil on od nih vere pal inu kir ie povsod žubper nih vero pridigal inu pissal, obtu ie potreboval Božye pomuči inu varovane.

183| Apd 11,29;
20,35; 21,16.

MI pag, kir smo močni, smo dolžni tih šibkih slabust nesti inu nekar nom sami sebi dopasti, [2] ampag en vsaketeri od nas ima dopasti suimu bližnemu h dobrimu inu h pobulšanu. [3] Zakai Cristus tudi nei sam sebi dopal, temuč koker ie pissanu: »Tih feržmaaine, kir so tebe feržmaali, ie na me palu.« [4] Zakai vse riči, katere so poprei zapissane, te so no[m] h timu navuku zapissane, de skuzi tu volnu terplene inu trošt tiga Pisma imamo tu vupane. [5] Inu Bug tiga volniga terplena inu trošta dai vo[m], de bi ene misli vmei sebo bili, po Jezusu Cristusu, [6] de bi vi z ano misselio, z anemi vusti hvalili Boga inu Očeta našiga Gospudi Jezusa Cristusa. [7] Obtu vzamite se gori vmei sebo, koker ie Cristus vas gori h ti hvali Božy.

[8] Iest pag pravim, de Jezus Cristus ie bil en služabnik te obreze zavolo te risnice Božye, de ie poterdel te oblube, tim očakom sturiene. [9] Ty aydi pag imajo hvaliti Boga za tako milost, koker

A.
Kadar naš brat kak tadel oli greh ima na sebi, tiga imamo s krotkimi bessedami svariti inu podvijati na pravi pot. V nadlugah se imamo tih Božjih oblub, kir so v ti Bibly zapissane, terdnu z vero deržati.
Gal. vi,
Psal. lxix,
Ro. iii,
i. Cor. i,
Phil. ii.¹⁸⁴

184| Gal 6,10;
Ps 69,10;
Rim 4,23–24;
1 Kor 1,10;
Flp 2,2.

B.
Cristus ie ia po tim človestvi od iudovske

H TIM RYMLANOM.

žlahte royen, oli ž
nega pridigo, martro
ie aydom, vse[m]
žlaht lude[m] služil,
vse[m] vernim dobil
ta večni leben.
ii. Reg. xxii,
Psal. xviii, cxvii,
Deut. xxxii,
Esa. xi.¹⁸⁵

185| 2 Sam 22,50;
Ps 18,50; 117,1;
5 Mz 32,43;
Iz 11,10.

C.
Opomina te Rymlane,
de ta nega vuk
koker Božy gori
vzamo z dobro volo,
zakai on ima enu
zuseb poročene od
Buga tim aydom
povsod pridigati ta
evangelium inu nee
h ti pravi veri per-
praviti.
Esa. lii,
Ro. i,
i. Thes. ii.¹⁸⁶

186| Iz 52,15;
Rim 1,1;
1 Tes 2,4.

187| L1545, V:
Illyricum.

koker ie pissanu: »Za tiga volo iest hočo tebe hvaliti
vmei teimi aydi inu tuimu imenu peiti.« ^[10] Inu zupet
pravi: »Vesselite se vi, aydi, ž nega folkom.« ^[11] Inu zu-
pet: »Hvalite tiga Gospudi vi vsi, aydi, inu čestite ga
tudi ž nimi red vi vsi ludie.« ^[12] Inu zupet Esaias pravi:
»Bote ta koren tiga Iessa inu ta, kir vstane, gospodo-
vati čez te ayde, na tiga bodo ty aydi vupali.« ^[13] Ampag
Bug tiga vupane, ta napolni vas vsakim vesseliom inu
myrom v tim verovanu, de vi bote obilnu vupane
imeili skuzi to muč tiga Svetiga Duha.

^[14]Iest pag, lubi bratie, dobru veim od vas, de ste
polni dobrute, napolneni vsiga spoznane, de pre-
morete sami eden drugiga opominati. ^[15]Ampag iest
sem vom, lubi bratie, nakuliku serčneši pissal, ko-
ker ta, kir se[m] hotel od tih riči vas opomeniti za-
volo te gnade, katera ie meni dana od Buga, ^[16]de
sem en služabnik Jezusov Cristusov vmei temi ay-
di, de offruiem ta evangeli Božy, de ty aydi bodo
en perieten offer, posvičen skuzi Svetiga Duha. ^[17]
Obtu iest imam s čim se hvaliti v Cristusu Jezusu, v
tih ričeh, kir slišio Bogu. ^[18]Zakai iest bi ne smel kai
od tih riči govoriti, katerih bi ne bil Cristus skuzi
mene sturil; iest sem te ayde h ti pokorsčini per-
pravil s to bessedo inu s teimi dellí, ^[19]skuzi to muč
tih caihnov inu čudessov inu skuzi to muč tiga Du-
ha Božyga, taku de sem od Ieruzaleme inu undu-
kai okuli noter do te Slovenske dežele¹⁸⁷ napolnil
s teim

s teim evangeliom Cristusevim. [20] Inu iest sem se flis-sal pridigati ta evangelium nekar undu, kir ie Cristus poprei bil imenovan, de bi na eniga drugiga grunt ne zidal, [21] temuč, koker ie pissanu: »Le-ty, katerim nei od nega oznanenu, bodo vidili inu ty, kateri neso sli-šali, bodo zastopili.« [22] Inu za le-tiga volo sem iest če-stu bil zaderžan q vom priti. [23] Ampag zdai, kadar nemam v le-tih deželah več prostora, želim vže v dostih leitih q vom priti, [24] kadar iest v to Išpanio povlečem, taku hočo q vom priti. Zakai iest vupam, de v tim istim skuzi hoiene vas bom vidil inu de bom od vas tia-kai izpremlen, oli vsai taku, de se vas poprei nakuliku naveličam.

[25] Zdai pag iest vlečem tiakai v Ieruzalem služiti tim svetnikom, [26] zakai ty iz Macedonie inu iz Ahaie so radi eno gmain štivro vkupe zlužili tim bozim svetnikom v Ieruzalemu. [27] Zakai taku ie nim dobrum dopalu inu oni so nih dolžniki. Zakai, so li ty aydi od nih tih duhovskih riči diležni ratali, se spodobi, de oni tudi nim služio s teimi telesnimi. [28] Kadar tedai le-tu dopernessem inu le-ta zapečaten sad nim izročim, hočo skuzi vas v to Ispanio vleči. [29] Iest pag veim, de kadar q vom pridem, de iest s polnim žegnom tiga evangelia pridem.

[30] Inu iest vas, bratje, prossim skuzi Jezusa Cristusa, Gospudi našiga, inu skuzi to lubezan tiga Duha, de vi meni v muim štritanu pomagate s teimi molytvami pruti Bogu, [31] de iest bom rešen od tih ne-

G vernih

D.
Sarmani inu šulary
so dolžni nih vučenikom,
kir prov, zvei-
stu pridiguo inu vu-
če, dati nih potrebo.
Act. xx,
i. Cor. ix, xvi,
ii. Cor. viii, ix,
Gal. vi.¹⁸⁸

188| Apd 19,21;
1 Kor 16,6;
2 Kor 8,1; 9,2.12;
Gal 6,6.

E.
Eden za drugiga,
nerveč za pridigarie
moramo vede[n]
molyti, zakai tih ver-
nih proš-

H TIM RYMLANOM.

ne per Bugi veliku
velaio.

ii. Cor. i,
Eph. vi.¹⁸⁹

189| 2 Kor 1,11;
Ef 6,18.

vernih v ti Iudovski deželi inu de ta muia služba, katero iest imam sturiti v Ieruzalemu, bode perietna tim svetnikom, ^[32]de iest z vesseliem q vom pridem skuzi to volo Božyo inu de se z vami ohladim. ^[33]Ta Bug pag tiga myru, ta bodi zo vsemi z vami, amen.

TA XVI. CAP.

A. *Hvali to ženo Febo inu vely Rymlanom, de no za lubu imaio, ni v ni potrebi svetuio inu pomagaio žavolo, kir se ie zo vsem deržala, koker eni verni ženi sliši, i. Thi, 5; ona ie tudi nemu inu drugim kersčenikom stregla inu od nee blaga ž nimi podilila. Inu per le-ti Febi ie le-ta lyst iz Corinta v Rym poslal. B. Nakaterim rymskim kersčenikom zdravie inu vse dobru prossi, tu ie, koker mi Crainci govorimo, službo spoveida, nerveč tim, kir so nih vero ž volnim terplenem, ž lubezno, s podilene[m], s pomaganem, s erperganem inu žo vsemi dobrimi dellí pruti Bogu inu pruti ludem izkazali. C. Opomina inu vely, de se ty kersčeniki veruijo pred falš perizavskimi vučeniki, kir iz nih lastne pameti, iz sa[n], iz ličkakih prikazin Bogu služiti vuče, zakai takí, naisi veliku, višsoku slatkimi bessedami govore od Buga, ne isčeio česti Božye, ne izveličane suiga bližniga, temuč suiø lastno hvalo, sui nuc inu dobitag, de mogo le sui lastni trebuh mazati. Phil. 3. Col. 2. 2. Pet. 2.¹⁹⁰ D. Na koncu hvali Boga v tim imeni Cristusa žavolo, kir ie v tih puslednih časih to veliko skrivnust, ta evangeli, de le skuži to vero v nega Synu hoče te ludi izveličati, pustil tudi tim aydom po vsem sveitu pridigati inu vsem ludem oznaniti inu rezodeti.*

A.
Kersčeniki imaio
eden drugimu poma-
gati inu služiti.

190| Flp 3,18–19;
Kol 2,8;
2 Pt 2,1–3.

Iest vom poročim to Febo, našo sestro, te cenhre-ske cerqve služabnico, ^[2]de vi no gori vzamete v tim Gospudi, koker se spodobi tim svetnikom, inu stuite ni poleg vseh ričeh, v katerih ona bode vas potrebo-vala, zakai ona ie tudi nim dostim poleg stala inu tudi meni samimu.

B.
Vmei teimi

^[3]Poveite to službo od mene tei Prisci inu timu Aquilu,

Aquilu, muim pomogavcem v Cristusu Jezusu, ^[4] katera sta nyu vrat za mui život bila podlužila, katerima nekar le iest sam hvalo daiem, temuč tydi vse aydovske cerqve, ^[5] poveite tudi službo tei cerqvi, kir ie v nega hiši. Poveite službo Epenetu, muimu lubeznivimu, kateri ie ta pervični iz tih v ti Ahai v Cristusu. ^[6] Poveite službo tei Mariy, katera ie dosti muie inu skerbi z nami imeila. ^[7] Poveite službo Andronicu inu Iunianu, muim strycom, kir sta z meno v ieči bila, katera sta velika vmei temi iogri inu sta tudi pred meno bila v Cristusu. ^[8] Poveite službo Ampliamu, muimu lubimu v tim Gospudi. ^[9] Poveite službo Urbanu, našimu pomočniku v Cristusu, inu Stahimu, muimu lubimu. ^[10] Poveite službo Apellenu, timu izkušeuimu^{^[192]} v Cristusu. Poveite službo tim, kir so iz Aristobuleve družine. ^[11] Poveite službo Erodionemu, muimu strycu. Poveite službo tim, kir so iz te Narcissove družine, tim, kir so v tim Gospudi. ^[12] Poveite službo tei Tryfenami inu Tryfozami, katere se muiatio v tim Gospudi. Poveite službo tei Perzidi, mui lubi, katera ie dosti muie imeila v tim Gospudi. ^[13] Poveite službo Rufu, timu izvolenimu v tim Gospudi, nega inu mui materi. ^[14] Poveite službo Asyncritimu, Flegontemu, Ermanu, Patrobamu, Erbenu inu tim bratom, kir so per nih. ^[15] Poveite službo Fillolugu inu Iuliami, Nereumu inu nega sestri inu Olymпу inu vsem svetnihom,^{^[193]} kir so per nih. ^[16] Pros-

G ii site

kersčeniki tedai v Rymi nei bilu papežov ne cardinalov, temuč eni dobrí pridigary, pošteni možie inu dobre žene.
Act. xviii.^{^[191]}

191 | Apd 18,2–3.18.26.

192 | Izkušenimu.

193 | Svetnikom.

H TIM RYMLANOM.

site v tim svetim kušanu eden drugimu zdravie. Te cerqve Cristuseve vom zdravie prossio.

C.
Ty navuki inu Božye
službe, kir so Cristu-
sevemu inu iogerski-
mu vuku Zubper, se
nemaio od nikogar
gori vzeti.

[17] Poleg tiga iest vas, bratje, prossim, de vi merkai-
te na te, kir rezločena inu zmote Zubper ta vuk, ka-
teriga ste se vi navučili, delaio, inu deržite se vi od
nih. [18] Zakai, kir so taki, ty isti ne služio timu Gospu-
di Jezusu Cristusu, temuč suimu trebuhu inu oni ž
nih slatkimi inu perlizavskimi bessedami zapelavaio
ta nedolžna serca. [19] Zakai ta vaša pokorsčina ie k vu-
sem vunkai prišla, zatu se iest gvišnu od vas vesselim.
Iest pag hočo, de vi bote modri na tu dobru, ampag
preprosti na tu hudu. [20] Ampag ta Bug tiga myru po-
tepta v kratkim tiga hudiča pod vaše noge. Ta gnada
našiga Gospudi Jezusa Cristusa bodi z vami. [21] Vom
službo spoveduo Timoteus, mui pomogavec, inu
Lucius inu Iazon inu Sozipater, muy strici. [22] Iest,
Tertius, kir sem pissal le-ta lyst, vom muio službo
spoveim v tim Gospudi. [23] Vom službo spoveida Gai-
us, kir mene inu te cele cerqve erperguie. Vom zdra-
vie prossi ta Erastus, meistni kamrar, inu ta brat
Quartus. [24] Ta gnada našiga Gospudi Jezusa Cristusa
bodi zo vsemi z vami, amen.

C.
Cristus ie ž nega sta-
num inu opra-

[25] Le-timu pag, kateri vas premore poterediti po
muimu evangeliu inu po tei pridigi od Jezusa Cristu-
sa, skuzi katero ie ta skrivnust rezodivena, katera
ie bila

ie bila od večniga časa zamelčana,^[26]ampag zdai ie rezodivena skuzi tu pismu tih prerokov, po tei zapu-
vidi tiga večniga Boga, de se ima ta pokorsčina te ve-
re vmei vsemi aydi gori nareediti,^[27]timu istimu

Bogu, kir ie sam moder, bodi čast
skuzi Jezusa Cristusa veko-
ma, amen.

vilom bule v tim
evangeliu koker v tih
prerokovih pismih
rezodive[n].

Le-ta lyst tim Rymlanom ie iz Corinta pißan inu
poslan per tei Febi, služabnici te
cenhreske cerqve.¹⁹⁴

logri so preproste,
nizke sle inu legate
imeili.

Tiga Lystu h tim Rymlanom konec.

194 S stavkom »Le-
-ta lyst tim Rymla-
nom ie iz Corinta
pißan inu poslan
per tei Febi, služab-
nici te cenhreske
cerqve.« Trubar sle-
di L1545: »An die
Römer. Gesand von
Corintho / durch
Pheben / die am Di-
enst war der gemei-
ne zu Kenchrea.« V
takega zaključka po-
glavja ne pozna.

G ii Za

H TIM RYMLANOM.

Z A T E I M B O T E I M E I -
li (aku Bug hoče skorai) te druge lys-
ti s. Paula inu tih drugih iogrov
vse, nerpoprei ta dva h tim
Corintariem.

TA XVI. CAP.

V TIBINGI.

Na noviga leita dan
ie le-ta lyst dokonan.

V tim leitu po Ćristusevim roystvu

M. D. LX.

SVETIGA PAULA
TA DVA LYSTI H TIM CO-
RINTARIEM INU TA H TIM GALA-
tariem, zdai pervič iz mnogeterih iezikov v ta
slovenski zveistu tolmačeni inu
skratku tar zastopnu iz-
losženi.

SKUZI PRIMOŽA
Truberia Crainca.

Des heiligen Apostels Pauli zwu
Epistelen an die Corinthiern und die zun Galatern. Jetzt
erst in die gemeine Windische Sprach trewlich verdol-
metschet, sampt zugethonen kurtzen und ver-
ständigen Ausslegungen.¹⁹⁵

195 Svetega aposto-
la Pavla dvoje pisem
h Korinčanom in
eno h Galatom.
Sedaj prvič preve-
dana v navadni slov-
enski jezik; pridane
kratke in razumljive
razlage.

V TIBINGI.
V tim leitu po Cristusevim roystvu.
M. D. LXI.

PREDGUVOR ČEZ TA PERVI LYST

svetiga Paula h tim Corintariem

Le-ti predguvori inu potle, v tih drugih čez s. Paula lysty ne bomo več pravili, du ie s. Paul bil inu koku visšoku so ta nega pisma od vseh zastopnih inu vučenih kersčenikov šacana inu deržana, zakai od tiga smo mi vže poprei, v ti predguvori čez ta nega Lyst h tim Rymlanom pissali zadosti. Temuč mi hočmo tukai poveidati nerpoprei, kakovu meistu ie tu Corintus nekadai bilu, kakove malikove službe, hudube, nečistost, curbarye inu veliki grehi so se v nim dopernašali, kakovo štrafingo ie bil Bug poslal čez tu istu meistu, kadai inu skuzi koga ie od te aydovske na to kersčansko vero preobernenu inu pod kakovo gospočino zdai prebiva. Potle hočmo poveidati, kateri lysti ie s. Paul poprei inu h puslednjimu pissal, zakai ie ta h tim Rymlanom odspreda postavljen. H retimu:¹⁹⁶ kai ie s. Paula pernaredilu, de ie on le-ta Lyst h tim Corintariem taku pissal. H četertimu: od kakovih riči v le-tim lystu piše, kai vuči inu kakove grehe inu tadle na tih Corintaryh štraifa.

Tu meistu Corintus leži v ti Gerski deželi, katero sadašni Lahji inu Barcaroli Moreio imenujo. Onu ie pervič gori prišlu inu sezidanu okuli 1511 leit pred Cristusevim roistvum. Inu zavolo, kir vmei dveima moriamama leži inu ima dve veliki, lipi porti, to eno pruti Azii, to drugo pruti Laški deželi, de od vseh stran, po muryu inu po suhim, mogo kupci nih blagu inu kupčio lahku v to Corintu perpelati. Od tiga ie tu meistu v kratkim čassu syll-

Pravi, od kakovih riči se bode v le-ti celi predguvori govurilu.

196|Tretimu.

Bug ie te Corintarie pervič zavolo nih malykowane inu ne-zmasnih grehov štraifal. Potle ie nim spet suo gnado podelil, k nim s. Paula poslal, ta ie nim dolgu inu zveistu pridigal.

A ii nu

PREDGUVOR ČEZ TA I. LYST

nu bogatu postalu, taku, de ie 323 leit suie lastne krale imeilu. Inu v nim so eni purgary bili, de mnogeteri ie tulikain koker en viuda oli en kral premogel. Oli kadar ty Corintary so te malike molili inu nim služili, nerveč tei bogini Veneri. Tei so bili eno veliko cerkov sezidali inu v to isto več koker tavžent mladih cурbent postavili. Za tih volo ie tudi dosti ludi od da-leč perhaialu inu so ž nimi n/i/h denarie reztresovali. Ty Corintary so se ž nih velikim blagum bili zlu prevzeli, offertovoli, iz ptuih, neznanih ludi špot delali, so enkrat rymske purgarie inu legate s to scalnico oblili bili. Raven tiga so veden v vseh žlaht luštih tiga messa, v nečistosti inu v velikih grehiah prebivali. Obtu ie Bug te Rymlane ž nih voisko čez nee poslal, ty so tu Corintu po syli dobili, vse ziduve rezvalili, tu meistu cilu obrupali, ta vegši deil ludi pobyli inu pomurili, h puslednimu so ie vugžgali,¹⁹⁷ de ie do grunta zgorelu. Inu le-tu se ie godilu 141 leit pred Cristusevim roystvum. V tim istim času so tudi tei dvei meisti Cartago v ti Affrici inu Numancia v ti Išpany od Rymlanov rezdiane inu zatrene. Bug ie tudi tedai dosti kralevstvi inu meist zavolo tih krivih malikovih službi inu velikih grehov pustil končati inu zatreti. Potle čez 100 leit, tu ie 36 leit pred Cristusevim roystvum, ie ta Augustus, (ta drugi) rymski cessar, tu Corintu zavolo tih dobru ležečih portov h ti kupčiy spet pustil sezidati inu obterditi. V le-tu meistu, v tu Corintu, ie tudi s. Paul tedai, kadar ie po tei Gerški deželi pridigal, bil prišal, v tim 51. leitu po Cristusevim roystvu. Inu ie v nim z myrom puldrugu leitu pridigal inu dosti Corintariev iz te aydovščine na kersčanstvu preobernil. Od tiga s. Lucas, Act. 18,¹⁹⁸ zastopnu pisše. Zdai ie pod to tursko oblastio. Turk ie tu Corintu pet leit po Constantinopolu do-bil, po Cristusevim roystvu 1457 leit.

S. Paul

197| Vužgali.

198| Apd 18,8,11.

H TIM CORINTARIEM.

S. Paul nei te nega lysti taku po tei versti, koker so zdai v ta Novi testament postavlene, pissal inu taku poredu postavil. On ie ta dva h tim Corintariem inu ta dva h tim Tessalonicheriem, ta pervi h Timoteiu inu ta h Titu poprei preden ta h tim Rymlanom pissal. Potle za teim h tim Rymlanom ie on iz Ryma pissal ta h tim Galateriem, h tim Efezeriem, h tim Filiperiem, h tim Coloseriem, h timu Filemonu inu ta pusledni h timu Timoteiu. De ta h tim Rymlanom ie ner ta pusledni nega lyst, kir ie on pissal, preden ie bil v Rym prišal, mahin čas, preden ie bil v Ieruzalemu lovlen. De pag ta lyst h tim Rymlanom ie nerpoprei inu odspreda tih drugih vseh postavljen, tu nei, koker bi on nerpervič od s. Paula bil pissan, temuč zavolo nega vrednusti inu dobrute, zakai v nim nervegše inu potrebnije riči, koker od greha, postave, od vere, koku, skuzi kai brumni inu pravični ratamo pred Bugom etc., vuči. Koker smo od tiga tudi v ti predgovori čez to isto epistolo govurili.

Per tim se ima tudi veiditi, kai ie s. Paula permoralu le-ta Lyst h tim Corintariem pissati./. S. Paul ie v tim Corintu, koker smo poprei pravili, eni cilu leitu inu šest mescev prebival inu v nim nerpoprei tih Iudom, potle tim aydom pridigal, Act. 18.²⁰¹ Inu ie te Corintarie s preprostimi inu zastopnimi bessedami navučil vse štuke prave vere inu kir slišio h timu izveličanu, katere ie on potle v ta Lyst h tim Rymlanom postavil. Oli ty eni Corintary, inu nerveč le-ty, kir so se za vučene, kunštne inu modre deržali inu kir so umeili veliku klafati, z offertnimi inu slatkimi bessedami od čudnih, vissokih, skrivnih riči dosti govoriti inu dišputirati, ty isti neso per takim samim pravim vuku s. Paula hoteli ostati, so zdaici, koker ie s. Paul iz Corinta drugom bil vlekal, druge, čudne, nove navuke od te vere začeli inu iz s. Paula vuka, koker iz nizkiga, žleht

A ii inu

Ta Lyst h tim Rymanom ie zavolo nega vrednusti inu dobrute, nekar zavolo starosti oli de bi ga s. Paul nerpervič bil pissal, od starih kersčenikov odspreda postavljen.

Sdi se kuli inu v ka-
keršno nivo tu pravu
Božje seime seye,
undu inu v to isto
vselei ta huđi sou-
vražnik sui kokol
inu grašico perseye
inu zmeša.¹⁹⁹
Math. xii.¹⁹⁹
Berite ta vii. capitul
v ti naši Dolgi pred-
govori.²⁰⁰

199| Mt 13,24–30.

200| Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testa-menta ena dolga predgovor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558*. Zbrana dela Primoža Trubarja 8. Ljubljana 2012, 34–38.

201| Apd 18,11.

PREDGUVOR ČEZ TA I. LYST

202| Nepokorniki.

203| Nuca.

inu preprostiga, pot delati; s tako samohvalo so oni v tim Corintu v mei kersčeniki eno veliko zdražbo inu rezločene sturili. Inu raven tiga so se tudi v tim Corintu gerdi inu nespodobni grehi prez vse štraifinge inu zubper govoriena dopernašali. Taki²⁰² inu samohvalci inu tu nespodobni veliki grehi inu zmesnave, kir so se v tim Corintu od kersčenikov godili, so permorali s. Paula le-ta lyst pissati. Kateri nom per sadašnim času tudi dobru služi inu nucha²⁰³ inu nucal bode vsimu kersčanstvu do sodniga dne. Obtu ga ima vsaki človik čestu inu zveistu prebrati inu kar v nim vuči, dobru zamerkati, po nim se deržati inu kar štraiffa inu prepoveda, pred teim istim se varovati.

Kratku poredu pravlene, od kakovih riči s. Paul v le-tim lystu govorji inu piše.

Le-ta lyst ima 16 capitolov, v tim od mnogeterih pisše./ Nerpoprei štraifa te Corintarie zavolo nih nyda, zdražbe inu krega, kir so vmei sebo imeili zavolo nih vučenikov, kir so od eniga več koker od drugiga deržali inu zanašali, s teim so v ti cerqvi secte inu ločitve delali. Per tim tudi nee svary, kir so se tim samohvalce[m] ž nih offertnimi, vissokimi inu slatkimi bessedami od tiga praviga vuka pustili odpelati. Tu on dei v tih pervih tryeh capitulih. V četertim pravi, de vsi pridigary, farmoštri inu šcofi so le služabniki Božy, de nemaio ž nih daruvi inu službo v ti cerqvi gospostva, ne prazne hvale iskatи. De nemaio pridigariev soditi, ne hvaliti preveč, ne ferdamnati, de tako sodbo Bogu, kir sam zna vseh serca, puste. V tim V. capituli svary ostru te Corintarie zavolo, kir so eniga kecariem kateri ie per sui mačehi ležal, vmei sebo terpeli. Timu istimu prity s teim pannom. Inu per tim pravi inu vuči, zakai inu koku ty hudi, falš, hynavski kersčeniki se imajo panati. De en pridigar, farmošter oli
pravi

H TIM CORINTARIEM.

pravi šcoff ž nega bogaboiečimi inu zastopnimi farmani ima vse te, kir v nega cerqvi oli gmaini v velikih grehih zubper to veist prebivaio, od te kersčanske gmaine, od vseh sacramentov odločiti, ne pyti, ne ieisti, ne obeniga društva ž nimi imeiti. V tim zastopu od panna sam Cristus govori, Math. 18.²⁰⁴ V tim VI. capit. svary te kersčenike, kir za lickakih²⁰⁵ mahnih posvetnih riči so se pred aydovsko gospoščino pravdali. Natu vely, de iz kersčenikov ene izvolio, kir take riči vmei nimi zaslišio, spoznaio, rezločio, sodio inu zmyre. Potle skstraifa²⁰⁶ tudi to curbario inu spryčuie, de tak greh ie velik inu grozzovit pred Bugom. Tu on dei zavolo, kir ty Corintary so zlu tiga curbane navaieni bili inu za greh neso deržali. V tim VII. cap. daie odguvor inu navuke, koku se dečle, ty hlapčiči, ty zakoniki, te zakonice, te vduve, ty hlapci, te dekle v tim kersčanstvu imao deržati. V tim VIII. cap. prepoveda, de h tim malikovim falš Božym službom nemaio hoditi, ne od nih offrov, ne žegna ieisti, de s teim tih šibkih inu slabih kersčenikov v ti veri ne zblazne inu ne zmotio. V tim IX. cap. vely, de ty kersčeniki vmei sebo inu pruti tim šibkim v ti veri se derže, koker se ie on pruti tim šibkim vernim Iudom inu aydom deržal./. Inu per tim tudi pravi, de tim pridigariem se ima nih žold inu potreba dati, zakai taku ie Bug Oča inu Cristus postavil inu zapovedal. V tim X. cap. s teimi grozovitimi štraifingami, s katerimi ie Bug te hude, neverne inu nepokorne Iude v ti pusčavi štraifal, straši te Corintarye, vse kersčenike, de se tih grehov, hudih luštov, tiga malikovane, tu ie, pred falš Božymi službami, varuio. Na koncu zapoveda, de nikogor, koker on dei, v ti veri ne zblaznio. V tim XI. cap. vuči, koku se možye inu žene, kadar

204| Mt 18,15–17.

205| Ličkakih.

206| Štraifa.

PREDGUVOR ČEZ TA I. LYST

kadar so v cerqvi inu molio, gdi ie Bug ž nega angeli vpryčo, s pokrivanem imao deržati. Potle štraifa, kir se neso prov obhiali, vely, de se taku obhaieio, koker ie sam Cristus rekal inu gori postavil. V tim XII. cap. de Bug Oča, Syn, S. Duh tim vernim mnogetere, vsakimu suseb, daruve daie. Obtu en vsaketeri, kakeršne dary ima, se nema ž nimi prevzeti, ne offertovati, temuč suimu bližnemu, koker v tim človeskim životu en vud timu drugimu, streči inu zveistu služiti. V tim XIII. cap. pravi, de sledni kersčenik ž nega darmi ima služiti inu sturiti dobru suimu bližnemu, sice nega daruvi pred Bugom ne bodo ništer velali. Zakai Bug ie take daruve dal tim ludem, de ž nimi to lubezan na tim sveitu pruti vsakimu izkažeio. Potehmal v ti večnosti, v nebesih, vmei Bugom, angelom inu vsemi svetniki, oben vegši dar oli dellu ne bo, samuč ta prava, serčna, čista, sveta lubezan. V tim XIV. cap. vuči inu vely, de v ti cerqvi vse službe Božye, te pridige, kersčovane, molytve, petye, obhajane se imao v tim gmain vsake dežele zastopnim ieziku opraviti inu dopernesti. In de te žene očitu v ti cerqvi nemaio pridigati. V tim XV. cap. spryčuie s Cristusom, s Pismom inu s teimi sei-meni, de ty mertvi spet gorivstano z anem lipim životom. V tim XVI. vely, de Corintary eno almožno vkupe zlože h pomocian tim kersčenikom v Ieruzalemu. Potle opomina, de ostano do konca per tei veri inu de se lubio vmei sebo.

Na koncu te ene poročuie, tim Corintar-
iem inu enim službo spovei-
da inu zdravie prossi.

SVETIGA

SVETIGA PAULA

PERVI LYST H TIM
Corintariem.

TA PERVI CAPITUL.

A. *V tim začetku ie tu podpisane inu zgurane pismu. De on, Paulus, kir ie od samiga Jezusa k animu iogru postavljen, piše le-ta lyst tim kersčenikom, kir so v Corintu inu v drugih, bodi v iudovskih oli v aydovskihm deželah inu kraih bili. Od Sostena, s. Paula tovariša, du inu kai ie bil, berite Act. 18. B. Hvali Boga, de tu nega pryočovane od Cristusa, tu ie, ta pridiga tiga evangelia, ie od tih Corintariev gori vzetu, zakai skuj to nega pridigo so oni od Buga mnogetere duhovske daruve pryeli, de so terdni inu stonoviti v ti veri, de so zagvišani v nih visty, de Cristus na sodni dan nee k sebi vzame v ta nebessa. Inu nee trošta, de Bug po sui riſnični oblubi nee per taki veri bo do konca obderžal. C. Začne od tiga rezdilena, od kateriga nerveč v le-tim lystei, zuseb v tib pervih štyrih capitulih, piše, govoriti, de kersčeniki imajo biti ene misli, vole inu šege, v ti veri se ne ločiti, nekar po vučenikih, temuč po Cristusu cristiani²⁰⁷ se imenovati. Zakai pravi vučeniki nekar nase, temuč na Cristusa kažejo inu k nemu samimu vse ludi napelavaio. Per tim pravi, de ta besseda od cryža, tu ie, ta evangeli, tim modrim inu vučenim tiga svita se en preprost inu norski vuk vidi, ołi kir pag nemu veruie, bo izveličan. D. Pravi, de oben človík, kokerkuli visoku vučen inu moder, ne more od sam sebe h timu pravimu Božymu spoznanu te S. Troyce priti. Inu naisi si ty eni Iudi inu modri aydi iz tiga evangelia špot delaio, taku vsai vse te, kir nemu prov veruo, izveliča. Zakai v nim se Cristus, ta cela modrost inu muč Božya rezodeva. E. Š teimi Corintarmi inu zo vsemi kersčeniki pryočwie, de ta norrost Božya, tu ie, ta preprosta pridiga od Cristusa, ie ena močna reč, zakai ona iz norskih, preprostih, nizkih, sibkib, zaverženih, grešnih, zasromovanih ludi sturi modre, vučene, visoke, močne, poštene, slete, ia, otroke inu erbiče Božye, Ioh. 1. Inu te modre, kunſtne, vučene, močne, oblastne inu žlahtne tiga sviga zavolo nih malikovane inu kir so timu grebu,*

B tei

207 Druga najzgodnejša pojavitve zapisa besede kristjan v opusu Primoža Trubarja. Prva pojavitve v Apd 11,26 v: Jontan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Ta evangeli svetiga Matevža 1555; Ta pervi deil tiga Noviga testamenta 1557*. Zbrana dela Primoža Trubarja 12. Ljubljana 2017, 577.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

208| Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamenta ena dolga predgovor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558. Zbrana dela Primoža Trubarja 8. Ljubljana 2012, 120–124.*

209| Take prevodne rešitve L1545 in V ne poznata. L1545: »⁵Das jr seid durch jn an allen stückchen reich gemacht / an aller Lere / vnd in aller Erkentnis. ⁶Wie denn die predigt von Christo in euch krefftig worden ist / ⁷Also / das jr keinen mangel habt an Jrgent einer Gaben / Vnd wartet nur auff die offenbarung vnser s HErrn Jhesu Christi ...«

V: »⁵quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia. ⁶Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis : ⁷ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi ...«

A
Pravi, du inu komu pišše le-tiga lyst.
Acto. xviii,
Johan. xvii,
Heb. ix,
Gallat. i.

B
Pridigarii, kadar merkaio, de timu evangeliu dosti ludi veruio, imao za tu Boga zahvaliti.
Tit. ii,
Philip. iii,
i. Thes. v,
ii. Thes. iii[i].

C
Ty verni nemaio sec-
tirarii biti, ne pape-
žniki ne luterski se imenova-

tei večni smerti inu timu Hudicu podverženi, žasromuie. Ter nerpusledniše bessede le-tiga capitula sem v ti Dolgi predgovori, v tim 43. cap.²⁰⁸ izlužil; undu vi berite.

Aulus, en poklican ioger Jezusov Cristusov skuzi to volo Božyo, inu ta brat Sostenes ^[2] tei gmaini Božy, kir ie v tim Corintu, tim posvičenim skuzi Jezusa Cristusa, tim poklicanim svetnikom inu vsem tim, kir kličeio na tu ime našiga Gospudi Jezusa Cristusa na vseh nih inu naših kraih. ^[3]Gnado vom inu myr od Buga, našiga Očeta, inu Gospudi Jezusa Cristusa.

^[4]Iest zahvaluiem veden muiga Boga za vašo volo, za to gnado Božyo, kir ie vom dana skuzi Jezusa Cristusa, ^[5]de ste vi skuzi nega v vseh ričeh bogati postali v sledni bessedi inu vsakaterim spoznanu//. ^[6](Koker tu pryčovane od Jezusa Cristusa ie vmei vami poterie-nu./) ^[7]Taku de vom ne manca na obenim daruvi, de vi uže čakate na tu rezodivene našiga Gospudi Jezusa Cristusa, ^[8]kateri vas bo tudi poterdel do konca, de ne bote obtoženi na ta dan našiga Gospudi Jezusa Cristusa. ^[9]Bug ie zveist, skuzi kateriga ste vi poklicani v tu tovarištvu nega Synu Jezusa Cristusa, Gospudi našiga. ^[10]Ampag iest vas, bratie, opominam v tim imenu našiga Gospudi Jezusa Cristusa, de vi vsi eno reč glich govorite inu de vmei vami ne bodo rezlotki, temuč bodite v ti eni misli inu v ti eni maningi vkupe

vkupe zloženi. [11] Zakai meni ie naprei prišlu od vas, mui bratie, od te družine te Cloe, de so zdražbe vmei vami. [12] Iest pag od le-tiga govorim, kir en vsaketeri od vas pravi: Iest sem Paulov, iest sem pag Apollov, iest sem pag Ceffov, iest sem pag Cristusev. [13] Ie li Cristus rezdilen[?] Ie li Paulus za vas cryžan[?] Oli ste li vi v tim Paulovim imeni kersčeni[?] [14] Iest zahvalim Boga, de nesem vas obeniga kerstil, samuč Crispa inu Caia, [15] de kei eden ne reče, iest bi bil v muim imeni kersčoval. [16] Iest sem tudi kerstil tiga Steffana družino, sice ne veim,aku bi bil koga drugiga kerstil. [17] Zakai Cristus mene nei poslal kersčovati, temuč ta evangeli pridigati, nekar z modrimi bessedami, de ta cryž Cristusev prazen ne rata. [18] Zakai ta besseda od cryža tim, kir bodo zgubleni, ie ena norrost. Nom pag, kir bomo izveličani, ie ena muč Božya. [19] Zakai onu ie pissanu: »Iest hočo to modrost tih modrih k ničemer sturiti inu to zastopnost tih zastopnih hočo zavreči.« [20] Kei ie ta modri[?] Kei ie ta vučeni[?] Kei ie dišputirar tiga svita[?] Nei li Bug to modrost tiga svita k ani norici sturil[?]

[21] Zakai potehmal ta sveit skuzi to nega modrost Boga v ti nega modrusti nei spoznal, ie dopalo Bogu skuzi to norsko pridigo te, kir ni veruio, izveličati. [22] Potehmal ty Iudi hote te caihne imeiti inu ty Gerki po modrusti vprašaio. [23] Mi pag pridiguiemo Cristusa, tiga cryžaniga, tim Iudom

B ii enu

ti[?] Timu evangeliu,
naisi ie tei človeski
zastopnosti inu
modrusti zubper, se
ima terdnú verovati.
Rom. xv,
Philip. iii,
Rom. xii,
Acto. xviii,
i. Cor. iii, xvi,
Gal. v,
Esa. xxix, xxxiii.

D
»Kateriga sam Bug
skuzi ta evangeli ne
vuči, ta isti nigdar ne
bo Boga prov znal,
ne veroval,« pravi
Ireneus.
Math. xii,
Luc. xi.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

210| Prevodna rešitev »(pridiguiemo mi)« posnema L1545: »²⁴Denen aber die beruffen sind / beide Jüden vnd Griechen / predigen wir Christum / göttliche Krafft vnd göttliche Weisheit.« V: »²⁴ipsis autem vocatis Judæis, atque Græcis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam ...«

211| Prevodna rešitev »(so poklicani)« posnema L1545: »²⁶SEhet an / lieben Brüder / ewren befrruff / Nicht viel Weisen nach dem fleisch / nicht viel Gewaltige / nicht viel Edle sind beruffen ...«

V: »²⁶Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobilis ...«

212| Apd 18,6,12–13.

Naisi se ta evangeli očitu vsem ludem pridigue inu piše, taku osai nervę le ty nizki, zaverženi ludie nemu veruio.
Math. xi.

enu zblaznene inu tim Gerkom eno norrost, ^[24]ampag tim, kir so poklicani, tim Iudom inu Gerkom (pridiguiemo mi)²¹⁰ Cristusa, eno muč Božyo inu eno Božyo modrost, ^[25]zakai ta Božya norrost ie modreši, koker so ty ludie inu ta Božya šibkota ie močneši, koker so ty ludie.

^[26]Zakai vi, bratje, vi vidite tu vaše poklicane, de nekar veliku modrih po tim messei, nekar veliku oblastnikov, nekar veliku žlahtnikov (so poklichani), ^[27]temuč Bug ie izvolil tu, kar ie norsku pred sveitom, de on te modre zasramuie. Inu Bug ie izvolil te šibke riči tiga svita, de on zasramuie tu, kar ie močnu. ^[28]Inu Bug ie izvolil te riči na tim sveitu, kir neso žlahtne inu kir so zažmaane, inu te riči, kir neso bille, de on te riči, kir so, k ničemer sturi, ^[29]de se obe-nu messu ne hvali pred nim. ^[30]Iz tiga istiga ste vi tudi v Cristusu Jezusu, kateri ie nom sturien od Buga k ani modrusti inu k ani pravici inu k animu posvičenu inu k animu odrešitvu, ^[31]de koker ie pissanu: »Kir se hoče hvaliti, ta se hvali v tim Gospudi.«

TA II. CAP.

A. *Tim offertim pridigariem, kir le iz človeske kunsti inu modrusti inu nekar iz praviga zastopa tiga S. písma pridigujo, zubper zagovarie inu pravi, on ie v Corintu inu drugdi to prycovane Božye, tu ie, ta evangeli, z velikim strahom (kakovo nadlugo ie v Corintu terpil, berite Act. 18)²¹² pridigal preprostu, prez vse offerti. Oli per taki nega šibki pridigi, s katero ie vučil vse ludi, de le ta cryžani Cristus sam vse verne v nebessa perpravi, ie S. Duh bil inu izkažal suo muč v tim, kir ie*

ie skuzi tako nega nizko pridigo veliku ludi od te iudovske inu aydovske vere na to kersčansko preobernil inu z mnogeterimi daruvi obdelil. Per tim pravi, de ta nervegši, bulsi modrost, kir človeka izveliča, se navuči iz tiga evangelia, od katere modrusti ty viudi, velaki, doctary inu modri tiga svita od sami sebe, prez pridige tiga evangelia, ništer ne veido inu ne zastopio. B. Pravi, de to skrivno modrost Božyo inu navuk, de Bug le te, kir v Cristusa verujo, izveliča, ty pridigary nemaio od sami sebe, iz suie zastopnosti, temuč od S. Duha skuzi to pridigo, koker Cristus tudi pravi h Petru, Math. 16: »Messu inu kry nei tebi rezodelu, de ti mene znas,²¹³ temuč mui oča, kir ie v nebessih.«²¹⁴ Ta naturski človik, tu ie, en človik ž nega dušo, pametio inu zastopnostio, kir nei skuzi ta kerst, bessedo Božyo od S. Duha drugučroyen, ponovlen inu navučen, ta to skrivno, čudno missal ino volo Božyo, de le zavolo te vere v Jezusa te izvolene ludi izveliča, nigdar ne more spoznati inu zastopiti. Nicodemus inu Paulus sta oba naturska modra inu vučena bila, oli dotle nesta S. Duha ne vere v Jezusa imeila, nesta porodniga greba provznala, ne od Cristusa, zakai ie človik ratal inu umerl, ništer veidila. Iohan 3, Phil. 3.²¹⁵

TNu iest, mui bratje, kadar sem q vom bil prišal, ne-sem bil prišal z vissokimi bessedami oli z veliko modrustio vom oznanovati tu pryczovane Božye. ^[2]Zakai iest nesem šacal za veliku kai drugiga umeiti vmei vami, samuč Jezusa Cristusa inu tiga istiga cryžaniga. ^[3]Inu iest sem bil v ti šibkosti, strahom inu z velikim trepetanem per vas ^[4]inu muia besseda inu muia pridiga nei bila v lepih, kunštnih bessedah te človeske modrusti, temuč v tim izkazanu tiga Duha inu te moči, ^[5]de ta vaša vera ne bo (gruntana)²¹⁷ na tei človeski modrusti, temuč na Božii moči. ^[6]Sice mi govorimo to modrost vmei popolnomi, nekar pag to modrost ti-

B ii ga

²¹³| Znaš.

²¹⁴| Mt 16,17.

²¹⁵| Jn 3,1–12,
Flp 3,5–11.

A
»Ubi incipit philosphus, ibi definit theologus.«²¹⁶
En kersčenik nema po človeski zastopnosti inu modrusti, temuč po Božji besedi verovati.
i. Cor. i,
Acto. xviii,
ii. Pet. i,
Esa. lxviii.

²¹⁶| Ni mogoče, da bi kdo brez filozofije razumel teologijo.
²¹⁷| Prevodna rešitev »(gruntana)« po-snema L1545; »⁵Auff das ewer glaube besthe / nicht auff Menschen weisheit / sondern auff Gottes krafft.«
V: »⁵ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.«

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

ga svita inu tih viudov tiga svita tudi nekar, kir pogino, ^[7]temuč mi govorimo od te modrusti Božye v ti skrivenosti, kir ie skrivna, katero ie Bug pernaredil, preden ie ta sveit bil, h timu našimu gospostvu, ^[8]katero oben od tih viudov tiga svita nei spoznal. Zakai de bi no bili spoznali, oni bi tiga Gospudi tiga gospostva ne bili cryžali. ^[9]Temuč, koker ie piſſanu: »Te riči, kir obeno oku nei vidilu inu obeno uhu nei slišalu inu v obeniga človeka serce neso priſle, ie Bug perpravil tim, kir ga lubio.«

B
Čy, kir so od S. Duha skuzi evangeli navučeni od Čristusviga stanu inu dia-
ne, so prvo modri inu vučeni pred Bu-
gom.
i. Cor. i,
ii. Pet. i,
Sap. ix,
Esa. xl,
Rom. xi.

^[10]Ampag nom ie Bug rezodil skuzi suiga Duha. Zakai Duh s flissom izisce vse riči, tudi te globoke riči Božye. ^[11]Zakai kateri človik vei tiga človeka riči^[?] Samuč tiga človeka duh, kir ie v nim. Glih taku tudi te riči, kir so Božye, niſče ne vei, samuč ta Božy Duh. ^[12]Mi pag nesmo tiga duha le-tiga svita pryeli, temuč tiga duha, kir ie iz Buga, de mi veimo, kakove riči so nom šenkane od Buga, ^[13]katere mi tudi govorimo, nekar z vučenimi te človeske modrusti besedami, temuč tiga Svetiga Duha, inu zglihuiemo te duhovske riči z duhovskimi. ^[14]En naturski človik ne zastopi tih riči, kir so tiga Božyga Duha, nemu so ena norrrost inu nih ne more spoznati, zakai one se moraio duhovsku soditi. ^[15]En duhovski sodi vse riči, ampag on ne bo od nikoger soyen. ^[16]Zakai »du ie to missel tiga Gospudi spoznal^[?] Oli du ga bode

bode podvučil[?]« Mi pag imamo to missal Cristusevo.

TA III. CAP.

A. Še pag tim offertnikom, kir so nega vuk za žeht, nizig, preprost inu za špot deržali, odgоварие inu pravi, on bi tudi bil umil te Corintarie vissoke, kunštne riči vučiti, oli žavolo, kir so messeni, tu ie, kir so več človeskima zastopnimu vuku koker tei Božy bessedi verovali, obtu nei nee globoke riči vučil. Per tim nee štraifa, kir so se žavolo nih pridigariev narazen dilili. Inu pravi, de ty pridigary od sami sebe te ludi vučene inu verne ne sture, temuč Bug ž nega S. Duhum skuži nih pridigo. S teim bi rad te Corintarie per pravim vukum tiga evangelia inu vkupe per myru obaderžal. B. Hvali inu terdi sui vuk, de ie prov. Zakai on ie ta pravi grunt inu zacetig te stonovite vere kersčanske per nih polužil, kir ie vučil, de le Ježus Cristus sam ie obranenik inu izveličar vseh vernih. Per tim vely vsem vučenikom, de oni na tak nega grunt, tu ie, na ta risnični Božy vuk, zlatu, srebru inu žlahtnu kamine kladeio, tu ie, de prov po voli inu bessedi Božy od Cristusa vuče, de ž nih vukum pred Bugom inu zastopnimi hersčeniki²¹⁸ obstoye. Sicer aku sočie, stelo oli slamo bodo polagali na ta grunt, tu ie, kriju, po nih lastni zastopnosti, od Cristuseviga stanu inu opravila timu evangeliu žubper vučili, taku nih vuk na ta dan, tu ie, po času inu na sodni dan, inu v tim ognu, tu ie, v težkih izkušnavah inu nadlugah, ne bo obstat, pogine inu konec vzame. C. Sylnu opomina inu zapoveda, de ty kersčeniki nih cirqvioli templov, tu ie, nih teless, kir so v tim kerstu Bogu že gnana, s falš vukum inu s krivo vero ne šturaio inu ne omadežuo. D. Pravi, de ty, kir od suje modrusti veliku derže, so veliki norci pred Bugom. Ty so pag prov modri, kir nih zastopnost tei Božy bessedi podveržo inu de veruio nekar tu, kar nih lastna pamet, temuč kar ta evangeli nee vuči. Mi nemamo obeniga človeka, kokerkuli vučenigaoli modriga, bessedooli navuka čez Božy vuk staviti. Angeli, iogri inu vse stvare neso tih vernih gospudie, temuč le služabniki, Cristus sam ie vseh vernih gospud, Bug Oča pa ie Cristusev gospud po tim človestvi.

218| Kersčeniki.

Inu

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

A
Pridigarii se nemaio
ž nih pridigo offerto-
vati, temuč prepro-
stu inu zastopnu te
ludi vučiti, nekar go-
spodovati, temuč
služiti.

Heb. v, vi,
Galat. v,
Acto. xviii,
i. Cor. xvi,
Johan. vi,
Acto. ii,
Psal. lxii.

B
Vsi pridigarii, kir
hote prov vučiti,
imaio le na Cristusa,
de ie on sam vseh
vernih izveličar, ka-
zati inu le po vuki
tih iogrov vučiti.
Math. vii, xvi,
Esa. xxviii,
i. Pet. i.

INu iest, mui bratie, nesem mogel z vami koker s teimi duhovskimi govoriti, temuč koker s teimi messenimi, koker z mladimi otruki v Cristusu. [2] Mleku sem vom pyti dal, nekar špižo. Zakai vi te neste mogli inuše zdai ne morete, [3] zatu kir steše messeni. Zakai kadar so vmei vami nydi inu kregi inu rezlotki, neste li vi messeni inu hodite po človeski šegi[?] [4] Potehmal kadar eden pravi, iest sem Paulov, ta drugi pag, iest sem Apollov, neste li vi messeni[?] [5] Du ie tedai Paul[?] Du ie Apollo[?] Služabniki so oni, sku-zi katere ste vi verovali, inu tu istu, koker ie ta Go-spud vsakimu dal. [6] Iest sem flancal, Apollo ie zelyval, ampag Bug ie ta rasselk dal. [7] Taku ne ta, kir flanca, ie kai, ne ta, kir zelyva, temuč Bug, kir stori, de raste. [8] Sice ta, kir flanca, inu ta, kir zelyva, ie eden koker ta drugi. En vsaketeri bo pryel sui lon po nega dellu, [9] zakai mi smo le ravendelovci Božy, vi ste pag Božya rall inu tu gorizidane.

[10] Iest po tei gnadi Božy, kir ie meni dana, sem ta grunt koker en moder paumoišter polužil inu en drugi gori zyda. En vsaketeri pag gledai, koku on gori zyda. [11] Zakai en drugi grunt nisče ne more položiti mumu le-tiga, kir ie položen, kateri ie Jezus Cristus, [12] aku pag du zyda na le-ta grunt zlatu, srebru, žlahtnu kamine, derva, senu, ster-nisče, [13] taku vsakiga dellu bode rezodivenu, zakai ta dan bo rezodil, potehmal onu bode v tim ognu rez-

rezodivenu inu vsakiga dellu, kakovu ie, bo ta ogen izkussil. [14] Aku kei eniga dellu, kir ie gori sezydal, obstoy, taku on bo lon pryel, [15]aku pag kateriga dellu zgorii, taku on bo škodo terpil, on bo pag izvelyčan, oli vsai taku koker skuzi ogen.

[16] Ne veiste li, de ste vi ta tempel Božy[?] Inu de ta Duh Božy notri v vas prebiva[?] [17] Aku du ta tempel Božy oskrunii, tiga bo Bug končal. Zakai ta tempel Božy ie svet, kateri ste vi.

[18] Oben sam sebe ne obnorii; kateri vmei vami se zdy, de ie moder, ta bodi en norec na tim sveitu, de moder rata. [19] Zakai ta modrost tiga svita ie ena norrost per Bugi. Zakai onu ie pißanu: »On te modre v nih kunštih zapopada.« [20] Inu spet: »Ta Gospud zna, de te misli tih modrih so ličkake.« [21] Obtu oben se ne hvali v tih človekih. Zakai vse riči so vaše, [22]bodi Paul oli Apollo, bodi Ceſtas oli ta sveit, bodi ta život oli ta smert, bodite te riči, kir so vpryočo, oli te prihodne, vse so vaše [23]inu vi ste Cristusevi, Cristus pag ie Božy.

TA IIII. CAP.

A. Pravi, za koga inu koku se imajo ty pridigarij deržati, za več inu za mane nekar, temuč za Božje hlapce, kir te Božje skrivnusti, tu ie, ta evangelium, kir ie pred sveitom inu tei človeski žastopnosti skriven, imajo zveistu povsod vsem ludem rezodeti inu pridigati. Inu kadar so ty eni ta nega vuk ferdamnovali, ty eni pag hvalili, se on vleče pred to pusledno pravdo tiga sodniga dne. B. Dokona ta pervi štuk, od kateriga ie nerveč v tih le-tih pervih styrih²¹⁹ capitulih govuril, de oben pri-digari

C
Ty, kir falš vuče oli
od prave vere stopio,
ty Božye veže rez-
byao.
i. Cor. vi.
ii. Cor. vi.
Johan. ii.

D.
K/r/ivi napuki, falš
vere imu službe so od
človeske modrusti
inu od hudiče prišle.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

digar ne kersčenik nema ž nega kunšto čez druge se vzdigovati, ne zdražbe v ti cerqvi začenati; vely, de na nega, *Apolla* inu na te iogre gledaio inu na nih en navuk vzamo, ty se ž nih d/a/ruvi, kir /s/o bili veliki inu mnogeteri, nigdir neso offertovali, ne ž nikomer kregali, inu de vsaki reznišli, kar eden umei oli ie v kaki oblasti, tu on vse le od *Buga* ima inu nekar od sam sebe. Per tim nee štraifa inu se nim špota, kir so govurili: »Mi veimo prez tih iogrov, kai imamo diati inu verovati, de v nebessa pridemo inu de nom dobru bode.« Na tu pravi k nim, de nišče žavolo te vere oli kunšti, koker malu ty iogri, se nemaio velike častioli dobriga lebna na tim sveitu troštati, temuč le vseh žlaht nadlug. Obtu, de v takih revah inu izkušnavah per veri obstoymo do konca, ie potreba, de se veden od drugih vučimo, pridiže poslušamo inu beremo. Potle sebe pruti nim žagovarie, de on nee ne štraifa iz souvraštva, temuč iz prave očine lubezni, zakai in nih ta pravi duhovski oča, kir ie nee ž nega pridigo na kersčansko vero preobernil inu rody h timu večnimu lebnu. C. Opomina, de za nim hodio, tu ie, de za nega vuk terdnu derže, zakai nega vuk ie stonovitin, se tam tar tam ne preobrača inu ne preminuie koker tih falš pridigariev, on povsod glib, v eni viži vuči, koker tu bodo od nega mlaisiga Timotesa slbišali.²²⁰ Potle pritiž ž nega prihodom tim offertnim vučenikom, kir so le marine izkladali inu klafali inu basne pravili na pridigi inu ništer prov nucniga inu iz serca vučili, de bi ludie od nih vuka brumniši ratali, zakai per pravi evangeliski pridigi ie vselei S. Duh, ta isti tih zveistih poslušavcev serca naklana, de taki pridigi veruio, pokuro deio, lubio suiga bližniga inu se zo vsem derže po Božy bessedi.

A
Hvala sturi pridigarie prešene, tadlane pohlevne, obtu imao gledati, de ž nih oppravilom inu ratingo obstoye na sodni dan.
ii. Cor. vi.

ZA take nas derži sledni človik, koker za služabnikе Cristusove inu za šaffarie tih skrivnih Božyh riči. [2] Nu, na tih šaffaryh se drugiga ne isče, temuč de bodo zveisti naideni. [3] Meni ie ena mahina reč, kir bom od vas soyen oli od eniga človeskiga dne inu iest se tudi sam sebe ne sodim. [4] Muia veist obene hude riči ne vei na sebi, oli skuzi

skuzi tu iest nesem sturien pravičin. Ta Gospud ie ta, kir bo mene sodil. [5] Obtu ne sodite obene riči pred teim čassom, dotle ta Gospud ne pride, kateri bo tudi dal na svitlubo te riči, kir so v temmi skrivene, inu bo-de rezodil te sveite tih serc inu tedai en vsaketeri bo imel hvalo od Buga.

[6] Le-tu pag, mui bratie, sem skuzi enu pomeine-ne na me inu na Apolla prelužil za vašo volo, de se na nas navučite, de oben več čez tu, kar ie pissanu, od sebe ne derži, de se kei eden za koga volo zubper drugiga ne napuši. [7] Zakai du ie tebe čez te druge naprei vlekal[?] Inu kai imaš ti, kateriga nesi ti pryel[?] Si li ti pag pryel, kai se tedai hvališ, koker de bi ne bil pryel[?] [8] Vi ste uže zdai syti, vi ste uže zdai bogati, vi ste tu kralevstvu prez nas dobili inu, Bug hotel, de bi ie dobili, de bi tudi mi z vami red kralovali. [9] Iest šacam pag, de Bug nas, kir smo ty pusledniši iogri, ie izkazal koker te, kir so tei smerti čez dani. Zakai mi smo sturieni k animu rez-gledanu timu svitu inu tim angelom inu tim ludem. [10] Mi smo norci zavolo Cristusa, vi ste pag modri v Cristusu. Mi smo šibki, vi pag močni, vi ste česčeni, mi pag smo zaverženi. [11] Noter do le-tiga časa terpi-mo mi lakoto inu žeio, smo nagy, bomo po lyci bye-ni, nemamo nigdir terdniga ostanca, [12] mi se trudimo inu delamo z lastnimi rokami. Nom se hudu reče,

C ii mi

Deut. xxix,
Jere. xxiii,
Luc. xii,
i. Cor. xv,
ii. Th. i,
Job i.

B
Štraifa te Corintarie,
kir so se hvalili, de
so vučeneši inu bulši
koker on, Apollo inu
ty iogri, inu kir ž nih
darudi le to prazno
posvito hvalo inu
dobruto so iskali.
Inu vidio vsag dan,
de iogri inu pravi
kersčeniki moraio
veliku za prave vere
volo terpeti.
Jac. i,
Psal. xlivii, cxxiiii,
Acto. xviii,
Rom. xii,
Gal. iii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

mi dobru govorimo, nas preganeio, mi terpimo, [13]nas šentuio, mi za nee prossimo. Mi smo koker ena pre-kleta reč tiga svita inu ene smety vseh ludi do dana-sniga dne. [14]Iest pag vom ne pišem le-te riči, de bi hotel vas zasromovati, temuč iest vas opominam koker muie lube otroke, [15]zakai aku ste vi glih desset tavžent šulmoistrov imeli v Cristusu, taku vi vsai ne-mate veliku očetov, zakai iest sem vas v Cristusu Je-zusu skuzi ta evangeli rodyl.

C
Nei zadosti h timu večnemu lebnu le pridigati inu h pridi-gom hoditi, temuč prov pridigati inu po pravi pridigi z vero zo vsem lebnom se deržati.
i. Cor. x,
Phil. iii,
Jac. iii.

[16]Obtu vas prossim, bodite moi postopavc; [17]za ti-ga volo sem tiga Timotea q vom poslal, kateri ie moi lubi inu zveisti syn v tim Gospudi, ta vom bo spume-nil te muie poti, kir so v Cristusu, koku iest povsod v sledni cerqvi vučim. [18]Ty eni so se napušili, koker de bi iest ne imel q vom priti, [19]ampag iest q vom skorai pridem,aku ta Gospud bo hotel, inu hočo spoznati nekar le te bessedeh napušenih, temuč to muč. [20]Zakai tu kralevstvu Božye ne stoy v tih bessedah, temuč v ti močy. [21]Kai hočte vi[?] Aku imam q vom pri-ti s to šybo oli s to lubezno inu s krotkim duhum[?]

TA V. CAP.

A. *Te Corintarie inu nib offertne, nemarne vučenike ostru svari žavolo, kir tiga kecarie, kir ie per sui mačehi ležal, neso štraifali inu od te kersčanske gmaine odločili. Za teim pravi inu vuči, koku se imai-jo ty očyti veliki grešniki panati, de ta cerkov, tu ie, ty stari zastopni kersčeniki inu pridigary, imao vkupe priti inu timu ne-pokurnimu*

pokurnimu grešniku to gmaino kersčansko, tu tovarištvo²²¹ inu družbo vseh vernih v tim imeni inu s to oblastio Cristusa prepovedati, Math. 18. Inu en tak, po pravi pravdi panan inu odločen od te cerque, ie gvišnu pod to hudyčovo oblastio taku dolgu, dotle prave pokure ne dei inu se spet ne perdruži h tim pravim kersčenikom. Le-ta kecar ie bil spet v cerkov vzet, zakai on se ie bil pokuril, 2. Cor. 2, 7.²²² B. Spryča s teim curbariem, kir ga neso pehnili od sebe, de nih pridigariev offart inu hvala ništer nei vredna. Inu vuči s to pergliko od iudovskiga velikiganočniga iagneta inu praznika, per katerim ty Iudi ossem dni poredu neso smeili kissliga oli qvasniga kruha ieisti ne v hysí imeiti, temuč le pogače. De oni tudi ta stari qvas, tu ie, falš vuk inu hynavščino, Luc. 12,²²³ hude lušte inu grehe od sebe daio. Inu de vže naprei za Cristusevo volo, kir ie nas suo martro inu kryo očistil inu posvečil, imamo biti enu novu testu, en svet, čist inu pošten leben pelati, praviga vuka se deržati inu služiti Bogu v svetusti inu v risnici. C. Zastopniše na znane daie, s kakovimi grešniki nemamo tovarišta, ne gmaine deržati. S teimi, kir hote bratje, tu ie, pravi kersčeniki, biti inu per tim v velikih grehih, kir so tei veisty zubper, prebivaio, s takimi nemamo iesti, samuč ie li vupane, de hote spet diati pokuro. Sicer s Turki, z Iudi, z aydi inu s papežniki moremo ieisti, vmei nimi prebivati, z nimi kupčovati, ampag k nih falš Božym službom nemamo hoditi.

C Illu gre en glass, de ie curbarya vmei vami inu ena taku curbarya, kir se vmei aydi nekar ne imenuie, de eden suiga očeta ženo ima. [2] Inu vi ste napuhneni inu se neste veliku več plakali, de bi ta, kir ie le-tu sturil, proč iz vmei vas bil vzet. [3] Iest sem gvišnu, naisi nesem s telessom vpryčo, ampag s teim duhum sem vpryčo koker ta, kir ie vpryčo, uže sodil, de ta, kir ie taku le-tu sturil, v tim imeni našiga Gospudi Jezusa Cristusa, kadar vi vkupe pridete, [4]z vami inu z muiem du-

C iii hum

221| Tovarištvo.

222| 2 Kor 2,6–7.

223| Lk 12,1.

A
S. Paul eniga kersčeniga curbarie zludiči izroči, de ga martira inu spet h pokuri perpravi, de z dušo inu s telessom na sodni dan bo izveličan.
Levit. xviii,
Col. ii,
Math. xviii,
i. Thit. i.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

hum inu s to oblastio našiga Gospudi Jezusa Cristusa,
[5] se ima izdati timu zludu k animu končanu tiga mes-
sa, de ta duh na ta dan tiga Gospudi Jezusa bo ohra-
nen.

B
Ena grintova ovca
enu cillu /k/ardelu
ovac os/kr/uni.
Gal. v.
Exod. xiii, xii,
Esa. liii,
Joh. i.

C
Bug sam te vunane
nepokorne, neverne
ludi štraifa/,/ ta cer-
kov pag te suie ima
veden z vukum, sva-
rom na dobru nape-
lovati.
Ecce. xiii,
Math. xviii,
ii. Thes. iii,
Deut. xiii.

[6] Vaša samahvala nei dobra. Ne veiste vi, de enu
maihiunu qvassa enu cillu testu kissilu sturi[?]

[7] Obtu iztergaite ta stari qvas, de bote enu novu
testu, koker ste opresni. Zakai tu naše velikunočnu
iagne Cristus ie za nas offran. [8] Obtu obhaiamo ta
praznik nekar v tim starim qvassei te hudube inu falš-
ye, temuč v tih opresnikih te čistosti inu risnice.

[9] Iest sem vom pissal v tim lystei, de se nemate pe-
čati s teimi curbarii. [10] Tu pag iest ne menim s teimi
curbarii tiga svita ili s teimi lakomniki oli s teimi
odertniki oli s teimi, kir te pilde česte, sice vi bi mo-
rali iz tiga svita poiti. [11] Zdai pag sem iest vom pissal,
de se vi s teimi ne pačaite;aku ta, kir se en brat ime-
nuie, ie en curbar oli en lakomnik oli eden, kir pilde
česti, oli en šentovavic oli en pyanic oli en odertnik, s
takimi vi nemate ieisti. [12] Zakai kai meni sliši te, kir so
izvuna, soditi[?] Ne sodite vi te, kir so iznotra[?] [13]
Te, kir so izvuna, bode Bug sodil. Gonite proč od vas
tiga, kir ie hud.

TA VI. CAP.

A. *Svary te Corintarie, kir so se pred aydi inu pred neverno gospočino
pravdali, zakai s takim nih kregom so sturili, de ty neverniki
so iz*

so iż te vere kersčanske inu evangelia špot delali. Per tim vuči, de kersčeniki nemaio nikomer budu inu krivu diati, temuč sylo inu krivino volnu terpeti. Za teim pravi, de oben človik, kir malikuie, tu ie, kir Bogu po nega bessedi ne služi inu te garde smertne grehe dopernaša, v nebessa ne pride, samuč on skuži to pomuč tiga S. Duha dei pravo pokuro, zakai le ty, kir Cristusu inu timu evangeliu veruio, bodo od vseh grehov očiščeni, svety inu brumni sturieni pred Bugom. B. Odgovarie tim, kir so taku nesramnu govurili: »Kadar mi kersčeniki smemo vse žlaht špendie prez greha ieisti, taku tudi smemo per sledni ženi ležati etc.« Na tu on pravi: »Špendia inu trebuh konec vzemo, tu ie, po tim lebnu ne bomo več ieili ne pyli, temuč bomo prez vse spiže živelj koker ty angeli. Ampag ta naša telessa bodo vstaiela od smerti inu bodo per Bugi vekoma.« Obtu tih naših teles nemamo s curbaryo ne z drugimi grebi omadežiti. Inu kateri curbaa oli z drugimi grebi suie tellu oskruni, ta isti se loči od Buga, suie lastnu tellu, kir ie Bogu v kerstu žegnanu inu ena cerkov S. Duha postallu, rezbya inu štura, S. Duha izpahne iż sebe, to kry Cristusevo, s katero ie on rešen inu odkuplen od hudiča inu od večne smerti, zašpotuie. Obtu sledni kersčenik ima pred curbami inu pred grebi koker pred budimi kačami bežati inu suie tellu čistu inu svetu Bogu na čast inu na hvalo deržati inu ohraniti.

K Adar eden vmei vami ima kako reč z anem drugim, koku on smeji se z nim kregati pred teimi krivimi inu nekar pred svetniki^[?] ^[2] Ne veiste vi, de ty svetniki bodo ta sveit sodili^[?] Aku ta sveit bode od vas soien, neste tedai vi vredni manših riči soditi^[?] ^[3] Ne veiste vi, de mi bomo te angele sodili nekar le samuč, kar h timu životu sliši^[?] ^[4] Obtu, kadar vi za te riči, kir h timu životu slišio, se pravdate, taku te, kir so v ti cerqvi za ništer deržani, k rihtariem postavite. ^[5] Tu vom k ani sromoti

A
V veliki vrednosti bodo pravi kersčeniki na sodni dan, kir bodo s Cristusom red čez vse hude, neverne krale, vyude, zludie, papeže, šcofe, farye, menihe, Turke inu ayde sod/i/li inu pravdo rekli.
Sap. iii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

Psal. cxlix,
Math. xii, xix, v,
Deut. xxv,
Rom. xii,
Ephes. v,
Col. iii,
Gal. v,
Tit. iii.

moti govorim. Nei tedai cilu obeniga modriga vmei vami[?] Ia, eniga nekar, kir bi mogel soditi vmei brati[?] [6] Temuč en brat s teim drugi se krega, inu tu pred nevernimi[?] [7] Onu ie uže enu upomacane vmei vami, kir krege imate vmei sebo. Zakai veliku več ne pustite sebi krivu sturiti[?] Zakai veliku več vi skode ne terpite[?] [8] Temuč vi krivu deite inu škodo sturite inu tu istu tim bratom. [9] Ne veisti vi, de ty nepravični tiga Božya kralevstva ne bodo erbali. Ne pustite se zepelati, ne ty curbary, ne ty, kir malikom služio, ne prešusniki, ne ty mehki, ne sodomitary, [10] ne tatyе, ne īakomniki, ne pyanci, ne šentovavci, ne odertniki bodo tu kralevstvu Božye erbali. [11] Inu le-taki ste vi na-keteri bili, ampag vi ste obmiveni, vi ste posvičeni, vi ste pravični ratali skuzi tu ime tiga Gospudi Jezusa inu skuzi tiga Duha našiga Boga.

B
Kersčeniki, kir so od S. Duha skuzi to vero v Jezusa brunni inu sveti sturieni, nemaio naprej več suih teles s preveliko spižo, z nezmasnim pytiem, ne s curbanem, ne z drugimi mertvaškimi grehi ogarditi, temuč nih tellu ko-

[12] Vse riči se meni spodobe, oli neso vse pridne, vse riči so v mui oblasti, oli iest nečo biti pod obeniga oblastio. [13] Ta spiža sliši timu trebuhu inu ta trebuuh tei spiži, ampag Bug to spižo inu ta trebuuh rezvali. Tu tellu pag nekar tei curbary, temuč timu Gospudi inu ta Gospud timu telessu.

[14] Inu Bug ie tiga Gospudi obudil inu on nas tudi obudi skuzi to suo muč. [15] Ne veiste vi, de ta vaša telessa so vudi Cristusevi[?] Aku iest tedai vza-mem te Cristuseve vude inu bom iz nih curbine vude

vude sturil[?] Tu bodi deleč. [16] Ne veiste vi, de kateri na eni curbi vissi, ta isti ie enu telu ž no[?] Zakai »dva,« pravi on, »bodeta v eni messei«. [17] Ampag kateri vissi na tim Gospudi, ta isti ie en duh ž nim. [18] Bežite pred curbaryo. Sledni drugi greh, kir človik sturi, ie izvuna tiga telessa, ampag kateri curbaa, ta greši na suim lastnim telessu. [19] Ne veiste vi, de ta vaša telessa so en tempel tiga S. Duha, kir ie v vas, kateriga vi imate od Buga inu vi neste sami sui[?] [20] Zakai vi ste dragu kupleni. Obtu čestite Boga v tim vašim telessu inu v tim vašim duhu, kateri so Božy.

TA VII. CAP.

A. Daie odgovor na mnogeteru vprašane, koku se ty kersčeniki s teim zakonom, vdustvom inu divičtvom imajo deržati. Inu pravi koker Cristus, Math. 19,²²⁴ katerimu ie ta gnada od Buga dana, de more biti prez žene oli prez moža, ta bode mnogeterih skerbi inu nadlug odvzet inu prust. Kateri pag v suim messei inu naturi počuti te goreče lušte, de prez ženskiga oli moškiga spolu ne more biti, ta isti se ima inu more prez greha oženiti oli omožiti, tar si bodi hlapčič, dečla, vdovic, vduva, far oli menih, žlahtnik, kmetič oli pastyr. Ty Iudi inu aydi so čestu le iz serda oli iuterne oli gardusti oli bolezni inu za drugih mahinib riči volo nih poročene žene gonili inu ločili od sebe inu nih zakon premenovali. Tiga Paulus po Cristusevim navuku od kersčenikov kratku neče imeiti, temuč de zakoniki, tar si iz nyu eden bodi veren, ta drugi neveren, čuden, serdit, bog oli bolan, imajo vkupe ostati do smerti. Aku se pag eden odloči (prešustvu, sice obena reč zakona ne loči, Math. 5, 19),²²⁵ de ta isti sam, prez druge žene oli moža ostane oli de se spet ž nega družetom spravi. Inu de ta verni zakonik, od kateriga se ta neverni loči, bodi možoli žena, nema zdaici drugiga vzeti, temuč en

D č/a/s

ker eno cerkovco
Božyo lipo čisto deržati.
i. Cor. x,
Eccl. xxxvii,
Rom. vi, viii,
Gen. ii,
Math. ix,
Ephe. v,
i. Cor. iii, vii,
ii. Cor. vi,
i. Pet. i,
Heb. xii.

224| Mt 19,12.

225| Mt 5,32; 19,9.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

226| 1 Pt 3,1.

čas čakati inu se pruti nevernimu s pohlevščino, z brumo, s poštenem inu zo vso ričio taku deržati, de suiga neverniga budiga družeta splejt k sebi inu na to pravo evangelisko vero prapravi inu preoberne. 1. Pet. 3.²²⁶ Per tim tudi pravi, de en vsaki v tim nega stanu, poklycanei inu dellu, v katerim ie on h ti veri kersčanski prišal (aku nei Božy bessedi zubper), ima ostati. Zakai ta evangeli tih dobrih, postenih inu nucnih deželskih pravd, navad, postav, službi inu oblasti ne premenuie inu ne prestavle, temuč le ta serca, zastop, to missal inu volo h Bugi preobrača. Bodí eden obrežan oli neobrezan, tu ie, Iud oli ayd, mož oli žena, kral, viuda, žlahnik, purgar, kmetič, blapec oli dekla, aku pravo vero v Ježusa ima inu pela sui stan po Božym vuku, ta isti ie en služabnik Cristusev inu en erbič tiga nebeskiga krabevstva.²²⁷ C. V Corintu so tudi eni hynavci bili, kir so tu divičtvu vissoku hvalili, ta žakon pag koker en grešni stan tadlali. Na tu on tukai pravi, koker od Buga nei zapovedanu tiga divičtva oli nunstva deržati do konca, oli nega svit inu maninga ie le-ta, kateri more v divičtvu, prez moža oli prez žene biti, ta prov dei, zakai v žakonu ie veliku skerbi, dosti della inu muie z možmi, ženami, z otruki inu s pohystvo[m]. Per tim ty kersčeniki za vere volo bodo čestu pregnani, obrupani, lovljeni inu umorieni; tu ty, kir so sami, ležei poterpe. Inu potehmal tu vesserie, ty lušti tih žakonikov koker te druge dobre inu hude posvitne riči, žalost, blagu, buštvu, zdravie, bolezan, kratku terpe, zatu ie enimu bulše biti samimu. Oli per tim on ne hoče obeni dečli tiga žakona prepovedati, temuč nim dopusti slobodnu v ta žakon stopiti po Čristusevimi vuku, Math. 19.²²⁸ Inu tim, kir so v žakonu, vely, de v nim ostano. On tukai le pravi, v katerim stanu ie ležei prebivati inu služiti Bogu. Potle vely tim starišem, de nih sčerom, kir prez moža ne mogo biti, dado moža. Na koncu tudi tim vduvom dopusti se h tim vernim spet omožiti.

228| Mt 19,12.

A
Žakon ie od Buga
pervič zatu postavljen, de se v nim ta
sveit z ludmi

SIce od tih riči, kir ste vi meni pissali. Onu ie timu človeku dobru, de se on te žene ne dota-kne. [2]Ampag zavolo curbarye vsakateri imei suo lastno ženo inu vsakatera imei suiga lastniga moža.

moža. [3] Ta mož poverni tei ženi to dolžno dobro volo, glich taku ta žena timu možu. [4] Ta žena nema oblasti čez suie tellu, temuč ta mož, glich taku tudi ta mož ne-ma oblasti čez suie tellu, temuč ta žena. [5] Ne odvleci se eden timu drugimu, samuč ie li obeyu dobra vola do eniga čassa, de bote h postu inu k molitvi čas imeili. Inu pridite spet vkupe, de vas ta hudič ne bo izkušaval za vaše nezmasse volu. [6] Le-tu pag iest go-vorim po tim dopusčanu inu nekar po ukazzanu. [7] Iest bi pag hotel raiši, de bi vsi ludie bili, koker sem iest. En vsakateri pag ima sui lastni dar od Buga, eden ta-ku, ta drugi pag taku. [8] Iest pag tim, kir neso v zako-nu, inu tim vduvom pravim, de ie nim dobru,aku ostano tudi koker iest. [9] Aku se pag ne zderže, taku de v zakon stopio, zakai bulše ie v zakon stopiti ko-ker goret.

[10] Tim zakoniko[m] pag zapoveim nekar iest, temuč ta Gospod, de ta žena se ne loči od tiga moža. [11] Aku se pag loči, taku ona ostani prez mo-žene oli se spet z možom spravi. Inu de ta mož ne pusty te žene od sebe. [12] Tim drugim pag iest, ne-kar ta Gospud, pravim,aku en brat ima eno ne-verno ženo inu ona pervoluie ž nim prebivati, ta se ne loči od nee. [13] Inu aku žena ima eniga never-niga moža inu on pervoluie ž no prebivati, ta se ne loči od nega. [14] Zakai ta neverni mož ie posvi-

D ii čen

gmera inu raste.
Potle de ie arcnya
zubper nečistost,²²⁹
de se ty ludi s curba-
ryo ne pregrešo inu
ne omadežuio.
i. Pet. iii,
Job vi, viii,
Joel ii,
Acto. xvi,
i. Thit. v.

229| Nečistost.

B
Sledni kersčenik ima
v tim nega stanu,
bodi v zakonu, v
oblasti oli v službi,
ostati inu deržati se
po Božy postavi inu
zo vsemi ludmi myr
inu periazen terditi
inu ohraniti.
Math. v, xix,
Deut. xxviii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

Mal. ii,
i. Esd. ix, x,
i. Pet. iii,
Ephe. iiiii,
i. Tit. vi,
i. Cor. vi,
i. Pet. i.

čen skuzi to ženo inu ta neverna žena ie posvičena skuzi tiga moža. Sice vaši otroci bi bili nečisti, zdai so pag sveti. [15] Aku se pag ta neverni loči, taku nai se loči, v takih ričeh en brat oli sestra nei s to službo podveržen. Inu v tim myru ie nas Bug poklycal. [16] Kai ti veiš, žena,aku tiga moža boš ohranila[?] Oli kai ti veiš, mož,aku to ženo boš ohranil[?] [17] Bodи koker bodи, vsaketeri, koker ie nemu Bug podelil, vsaketeri, koker ga ie ta Gospud poklycal, taku bodи. Inu taku po vseh cerqvah ukazuiem. [18] Ie li gdu obrezan poklycan[?] Ta to neobrezo nase ne iemli. Ie li gdu poklycan v ti neobrezi[?] Ta ne pusti se obrezati. [19] Ta obreza ništer nei inu ta neobreza ništer nei, temuč tu deržane tih Božyh zapuvid. [20] En vsaketeri v tim poklycanu, v katerim ie poklycan, ostani. [21] Si li poklycan en hlapc, taku se ti ne kumrai,aku pag moreš frey biti, tu ti raiši gori vzemi. [22] Zakai ta hlapc, kir ie v tim Gospudi poklycan, ie en frayman tiga Gospudi. Glih taku, kir ie en frayman poklican, ta isti ie en hlapc Cristusev. [23] Vi ste dragu kupleni, ne bodite tih ludi hlapci. [24] Bratje, en vsaketeri v tim, v katerim ie poklycan, ostani per Bugi.

[25] Od dečel iest nemam obene zapuvidi od tiga Gospudi, ampag moi svit dam koker ta, kir sem milost dobil od Gusподи, ^[230] de bom zveist. [26] Meni se na tu le-tu dobru zdy za sadašne potrebe volo, de timu

Mož, žena, dečla,
vdova, bodи bogoli
bogat, kar ima do-
briga oli

230| Gospudi.

timu človeku ie dobru taku biti. [27] Si li h ti ženi pervezan[?] Taku ne isči rezveze. Si li odvezan[?] Taku ne isči žene. [28] Aku pag eno ženo vzameš, nesi grešil. Inu aku ena dečla se omoži, nei greišila. Ampag taki bodo revo imeili v tim messei. Iest vom pag zanašam. [29] Le-tu pag iest pravim, bratje, ta čas ie kratig. Obtu ty, kir žene imaio, de bodo, koker bi ne imeili, [30] inu ty, kir se plačeio, koker bi se ne plakali, inu ty, kir so vesseli, koker bi se ne vesseli, inu ty, kir kupuio, koker bi ga ne posseli, [31] inu ty, kir uživaio tiga svita, koker bi ga ne uživali. Zakkai ta štalt tiga svita se rezzyde. [32] Iest bi pag hotel, de bi bili prez skerbi. Kateri ie prez žene, ta skerbi za te riči, ki so tiga Gospudi, koku bi timu Gospudi dopal. [33] Kateri pag ženo vzame, ta skerbi za te riči tiga svita, koku bi ženi dopal, [34] inu en tak ie rezdilen. Inu ena žena, kir nei omožena inu ie dečla, ta skerbi za te riči, kir so tiga Gospudi, de ie sveta s teim tellum inu s teim duhum. Katera pag ie omožena, ta skerbi za te riči, kir so tiga svita, inu koku bi dopala timu možu. [35] Le-tu pag iest vom h dobrimu pravim, nekar de bi iest hotel vom en štrik na vrat vreči, temuč zavolo, kir ie poštenu inu pridnu, de vi timu Gospudi prez vsega deržane morete služiti. [36] Aku se pag komu zdy, de sui dečli ie nespodobnu, kir ie uže dobru stara inu se mora taku

D iii sturiti,

terpi na tim sveitu,
tu vse skorai konec
vzame, obtu nemamo
le zemliskimi, temuč
veliku več z nebeski-
mi ričmi veden okuli
hoditi inu služiti
prov Bogu.
Psal. lxxx,
i. Pet. iii,
Esa. xl,
i. Johan. ii,
Luc. xii,
i. Thij. v,
Rom. vii,
i. Thes. iii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

sturiti, taku on sturi, kar hoče, on ne greši, nai stopio v ta zakon. [37] Kateri pag terdnu v suim sercei si naprei vzame inu nemu nei potreba, ima oblast čez suio volo inu ie le-tu v nega sercei cilu odločil suo dečlo taku ohraniti, ta dobru sturi. [38] Obtu tudi ta, ki suo dečlo možu da, dobru sturi, inu kateri ne da možu, bule sturi. [39] Ena žena ie h ti postavi pervezana, dotle ie nee mož živ,aku pag nee mož zespy, taku ie ona prosta; h komu se ona hoče, more se omožiti, de se le sturi v tim Gospudi. [40] Srečniši pag ie,aku ona taku ostane, po mui maningi. Meni se zdy, iest imam tudi tiga Božyga Duha.

TA VIII. CAP.

231| Samimu.

232| Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamenta ena dolga predgovor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558*. Zbrana dela Primoža Trubarja 8. Ljubljana 2012, 41–43.

233| Verjetno je imel Trubar na tem mestu v mislih ritual in prostor *culinæ* z njegovo (pred)-antično tradicijo darovanja jedilnih in pitnih darov pokojnikom.

A. *Ty aydi po vsim sveitu so tudi koker ty Iudi vso žlaht /živino, špendie inu časi ludi inu druge riči offrovali, cerqe, altarie židal, praznovali inu žegnana inu zynme obhaiali. Oli eni tiga pag neso iz vere inu timu pravimu samimn²³¹ Bogu, koker ty s. očaki inu ty verni Iudi, Abel, Noe, Abraam, Moizes, David etc., diali (berite ta 10. capitul v ti Dolgi predgovori),²³² temuč h tim malikom, tu ie, pildom, mertvim ludem, živini, pticom, kačom inu mnogeteri stvari na nebi inu na zemli. Zakai ty aydi so ličkakih bogov inu pildov okuli tridesseti tavžent imeili. Inu od tacib offrov inu malikoviga žegnane so ty eni prešerni, prekunštni kersčeniki v tim Corintu inu drugdi, kadar so od tih aydov, kir so nih žnanci oli periateli od sosedi bili, k nim povableni bili, ieili očitu v nih cerqvah oli britovih.²³³ Inu so se z le-takimi bessedami izgovariali: »Mi kersčeniki veimo, de ie le en sam Bug Oča inu nega Syn, naš Gospud, inu de ty aydovski boguvici, pildi inu maliki nesništer, so le en les, yl, kuffer, srebru oli zlatu, obtu, kadar mi od tih aydovskih bogov inu malikovskih službi ništer ne deržimo, mi moremo slobudnu, fray,*

nu, fray, žiher inu prez vsiga greba od tih malikovskih offrov inu s temi aydi, gdi hote, ieisti etc.« Takim preveč vučenim inu modrim kersčenikom v le-tim capituli s. Paul ostru odgovarie, štraifa, vuči, vely inu pravi, de ty kersčniki v tim krivu deio inu gresiu, zakai oni s takim nih veidenem, zpanem, kunštio in frayngo te slave, preproste, maluvučene kersčenike v ti veri zmotuo. Za tiga volo imao gled/a/ti, de to kersčansko slobodnost oli frayngo nekar po sui voli, temuč tim slabim kersčenikom h dobrimu, h poterenu te vere inu per pravim času, meistu inu per zastopnih, vučenih kersčenikih uživaio. Inu de s tako kersč/a/nsko fr/a/lyngu inu umeitelo oli kunštio obeniga verniga ne zmotio, ne zblazno v ti pravi veri.

Dtih riči, kir se malikom offruio, mi veimo, de vsi tu veidene imamo. Tu veidene napuši, ta lubezan pag gorisazida. [2] Aku se pag katerim zdy, de on kai vei, ta še ništer ne vei, koker bi imel veiditi. [3] Ampag aku gdu lubi Boga, ta isti ie spoznan od nega. [4] Od tih špyž pag, kir se tim malikom offruio, mi veimo, de ta malik ništer nei na sveitu inu de obeniga drugiga Boga nei, samuč ta edini. [5] Inu naisi so, kir bodo boguvi imenovani, bodi na nebi oli na zemli (potehmal ie dosti bogov inu dosti gospodov), [6] taku mi vsai imamo le eniga Boga, tiga Očeta, od kateriga so vse riči inu mi v nim, inu eniga Gospudi, Jezusa Cristusa, skuzi kateriga so vse riči inu mi skuzi nega. [7] Oli pag tu veidene ne²³⁴ per vseh, zakai naketeri veideoč še zdai ieido od malikov, koker od tih riči, kir so malikom offrane, inu nih veist, kadar ie šibka, bo omadežina. [8] Ta spyža nas ne sturi perietne

A
Vše tu, kar en človík
vei, zna inu zastopi
od Buga inu v ti ve-
ri, s tem on ima ti-
mu bližinu služiti
inu ž nim vselei,
povsod se deržati, de
ta preprosti kersče-
nik v ti pravi veri bo
poterden, inu nekar
zase ohraniti inu ž
nim se pred ludmi
offertovati.
Acto. xv,
i. Cor. x,
Deut. iiiij. viii,
Esa. xl, xlivii,
Rom. xi, xiiii.

234|Nei.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

ietne Bogu, zakai aku mi ieimo, ne bomo zatu bul-
ši, aku mi pag ne ieimo, ne bomo zatu mane imeili.
[9] Ampag gledaite, de ta vaša slobodnost ne rata k
animu udarcu tim šibkim. [10] Zakai aku gdu tebe (kir
tu veidene imaš)²³⁵ v ti malikovi hyši per myzi sede-
čiga zagleda, ne bode li tiga istiga veist, kir ie ši-
bag, pernaredna ieisti te riči, kir so offrane tim ma-
likom[?] [11] Inu taku ta brat, kir ie šibag, za kateriga
volo ie Cristus umerl, zavolo tuiga veidene pogine.
[12] Inu taku, kir grešite na tih bratih inu ranite nih
šibko veist, na Cristusu grešite. [13] Obtu, aku ta
spyža muiga brata zmoti, taku nečo ieisti nigdar
messa, de muiga brata ne zblaznim.

TA IX. CAP.

A. *Vle-tim capituli še bule ta nega vuk zubper ter prekunštne kersčenike terdi, de ty šibki preprosti novy kersčeniki s to kersčansko frayngo inu s teimi ričmi, kir neso prepovedane ne zapovedane, se nemaio v ti veri zmotiti. Zakai on sam, kir ie en ioger, z velikimi daruvi darovan, inu kir ie te Corintarie na kersčansmo vero preobernil, dosti riči, kir so nemu bile od Buga dopušcene, koker od vseh spyž ieisti, suo ženo sebo voditi, žold od suih farmanov vzeti, nei sturil, ne vzel, de ty šibki kersčeniki v ti veri od nega ne bodo zblažneni inu tudi ty nega zuperniki ne mogo reči, on pridiguije ta evangeli za suiga nuca volo. Inu on tukai šestemi argumenti inu prýčami, katere ie on iz te naturske, zastopne, inu Moizeseve, potle tudi iz Cristuseve postave inu navade vzel, spryča, de se ima tim pridigariem dati nih žold inu potreba. Inu de sledni²³⁶ pridigar ima rad, volnu, s flissom ta evangeli pridigati inu pruti tim preprostim, šibkim, dobriga serca ludem zo vsem se taku deržati, de nee h ti pravi veri perpravi inu v ti isti do konca obderži; kir tiga ne dei, taisti bo koker ta nežveisti hlapec, kateri ie bil sui centner inu suo lybro skril,*

235| Prevodna rešitev »(kir tu veidene imaš)« po-snema L1545: »
10Denn so dich (der du das Erkentnis hast) jemand sehe zu Tische sitzen im Götzenhause / wird nicht sein Gewissen / die weil er schwach ist / verursachet / das Götzenopffer zu essen?«

V: »¹⁰Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem : nonne conscientia ejus, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolo lothyta ?«

236| Sledni.

ro skril, Math. 25, Luc. 19,²³⁷ od Buga otru štraifan. B. Vely inu opomina s to pergliho, kir vštric²³⁸ za vadlo teko, de vsi verni nih grešnu tellu, kir ie le b tim hudim luštom pernagnenu, derže na vuždi, de bo Božy bessedi inu S. Duhu do inu v ti smerti pokornu.

Neisem li en ioger[?] Neisem li fray[?]²³⁹ Neisem li našiga Gospudi Jezusa Cristusa vidil[?] Neste li vi muie dellu v tim Gospudi[?]^[2] Aku tim drugim nesem en ioger, taku sem vsai vom. Zakai ta pečat muiga iogerstva ste vi v tim Gospudi. ^[3] Muia odguvor per tih, kir me vprašaio, ie le-ta: ^[4] Neimamo mi oblasti ieisti inu pyti[?]^[5] Neimamo mi tudi te oblasti eno ženo, sestro voditi okuli koker ty drugi iogri inu bratie tiga Gospudi inu Cefas[?]^[6] Oliaku le iest sam inu Barnabas nemava oblasti tega sturiti[?]^[7] Gdu kadai voiskuie na sui lastni špendii[?] Gdu zasadi en vinograd inu od nega ssadu neiei[?] Oli du passe enu kardelu inu neiei od od mleka tiga kardela[?]^[8] Aku iest le-te riči po človeski šegi govorim[?] Ne govori li tiga tudi ta postava[?]^[9] Zakai v ti Moizesevi postavi ie pißanu: »Timu vollu, kir mlati, nemaš vust zavezati.« Ima li Bug skerb za volle[?]^[10] Oli ne pravi li tu le za našo volo[?] Ia, gvišnu le-tu ie za našo volo pißanu. Zakai ta, kir orra, ta ima na vupane orrati inu ta, kir mlati, ta ima na vupane mlatiti, de on nega vupane bo diležin. ^[11] Kadar smo mi vom te duhovske riči ssiali, ie li tedai ena velika reič, kir mi tu vaše messenu žanemo[?]

E ^[12] So li

²³⁷ Mt 25,14–30,
Lk 19,11–27.

²³⁸ Vštric.

A
Kar Bug zapoveda,
koker verovati nega
bessedom inu oblubom,
lub/i/ti bližniga,
starše poštovati,
inu kar prepoveda,
koker malikovati,
šentovati, prešutvarati,
tiga oben človik
nema prelomiti. Am-pag, kar nei zapovedanu
oli prepovedanu
od Buga, koker
ieisti rybe oli messu
v petig, golo oli las-sato glavo, čern oli
bell grant nositi. Zá-konik oli vđovic oli
hlapeči biti. Tu ie
vsakimu fray inu per
nega voli stoy, oli
vsai ima gledati na
tiga šibkiga, de on
ga ž nega frayngó v
ti veri ne zmoti.
Acto. ix, xxii, xxvi,
zvi, xviii, xxi.

²³⁹ Prevodna rešitev posnema L1545:
»¹Bjn ich nicht ein Apostel? Bin ich nicht frey? Hab ich nicht vnsern HErrn Jhesum Christum gesehen?
V: »Non sum liber ? non sum Apostolus ? nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi ?«

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

ii. Cor. xii, xi,
Phil. iii,
Math. viii,
Luc. iii,
Deut. xxv, xviii,
i. Tit. v,
Rom. xv,
Gal. vi, ii,
Math. x,
Acto. xx,
ii. Thes. iii,
i. Cor. x.

240| Pišem.

[12] So li ty drugi te oblasti čez vas diležni, zakai veliku več mi[?] Oli mi nesmo le-te oblasti uživali, temuč smo vse terpeli, de kaciga zaderžane timu evangeliu Cristusevimu ne sturimo. [13] Ne veiste vi, de ty, kir ofruio, ieido od offrov[?] Inu ty, kir per altariu stoye, tiga altarie uživaio[?] [14] Inu taku ie tudi ta Gospud postavil, de ty, kir ta evangeli oznanuio, imaio od tiga evangelia živeti. [15] Ampag iest nesem tiga obeniga užival. Inu iest le-tiga ne pisem,²⁴⁰ de bi se imeilu meni taku sturiti, zakai onu bi meni bulše bilu, de bi iest umerl, koker de bi gdu meni muio hvalo k ničemer sturil. [16] Zakai aku iest ta evangeli pridiguiem, nemam zatu kai se hvaliti, zakai iest tu moram diati inu ve meni, aku ne bodem tiga evangelia pridigal. [17] Obtu, aku iest rad le-tu deim, taku bom lon imel, aku pag nerrad, taku ta šaffarya ie meni poročena. [18] Kakov tedai bo meni lon[?] Le-ta, de kadar ta Cristusev evangeli pridiguiem inu tu istu deim fray, zabston, de te moie oblasti krivu ne uživam v tim evangeliu. [19] Zakai kadar sem bil fray od vsakiga, sem se vsakimu k animu hlapcu sturil, de bi nih dosti dobil. [20] Obtu sem se sturil tim Iudom koker en Iud, de bi te Iude dobil, tim, kir so pod to postavo, sem se sturil koker eden, kir ie pod to postavo, de iest te, kir so pod to postavo, dobim. [21] Tim, kir so prez te postave, sem se sturil, koker bi prez te postave bil (naisi nesem prez te

te postave Božye, temuč sem tei Cristusevi postavi podveržen),^[24] de bi te, kir so prez te postave, dobil. ^[22] Tim šibkim sem se sturil koker šibag, de bi te šibke dobil. Iest sem se vsakimu vsaku sturil, de bi iz vseh vsai naketere ohranil. ^[23] Le-tu pag iest deim zavolo tiga evangelia, de bom nega diležin.

^[24] Ne veiste li vi, de ty, kir vštric teko, de vsi teko, oli le en sam vzame ta palli[?] Tecite tedai vi taku, de popadete. ^[25] Sledni, kir se fehta, ta se massa na vseh ričeh. Oni za tiga volo, de eno strohneno crono prymo, mi pag eno nestrohneno. ^[26] Iest pag taku tečem nekar na negvišnu, iest taku fehtam nekar, koker bi hotel ta lufft secati. ^[27] Temuč iest temem muie tellu inu perganem v to službo, de se koku ne pergodi, de bi iest drugim pridigal inu sam zaveržen bil.

TA X. CAP.

A. S teimi exempli inu Božymi grozovitimi štraifingami iz Stariga testimenta spryča, de nei žadosti h timu večnimu lebnu žaceti prov verovati, pustiti od grebov, kerstiti se inu obhaiati, temuč ostati v ti pravi pokuri inu veri do smerti. Math. 24.^[24] Zakai ta stara cerkov, ty Izraelitary, kadar so iz Egypta vlekli, so tudi bili kersčeni inu so ieli duhovsku tu tellu Cristusevu inu pyli to nega kry, tu ie, oni so verovali, de Cristus nekar le samuč nim pomaga na tim sveitu, temuč de tudi nim bo nih grehe odpustil inu rešil od hudiča etc. Oli kadar per taki veri v ti pusčavi, mnogeterih izkušnavah inu do smerti neso ostali, temuč so malikovali, enu zlatu telle molili, okuli nega plessali, curbalj, žubper nih duhovsko inu deželsko gospočino mermrali, želeti po drugi špendij. Zatu so oni čestu inu groznu štraifani inu končevani bili, de od nih vseh,

E ij katerih

241 Prevodna rešitev »(naisi nesem prez te postave Božye, temuč sem tei Cristusevi postavi podveržen)« posnema L1545: »^[21] Denen die on Gesetz sind / bin ich als on Gesezt worden / (So ich doch nicht on Gesezt bin fur Gott / sondern bin in dem gesetz Christi) Auff das ich die / so on Gesezt sind / gewinne.« V: »^[21]iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos qui sub lege erant, lucrifacerem : iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem : sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos qui sine lege erant.«

242 Mt 24,42.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

243| Hynavsko.

244| Grešnim.

245| Rim 6,11–13.

246| 1 Sam 13,8–13,
15,23.

katerih ie veliku stu tavžent bilu, nei več koker dva, Izque inu Caleb, v to oblubleno deželo prišlu. Glib taku ty kersčeniki ne prido vsi v nebessa, samuč le ty, kir ostano do konca inu se pruti Bogu pokorno inu hvaležnu derže. Obtu oben se nema s falš hynavsko²⁴³ vero inu z gresnim²⁴⁴ lebnom se hvaliti, ne prevzeti, temuč v Božym strahu veden prebivati, te messene inu hude želete inu luhste v sebi doli tlačiti inu tim grehom ne dopustiti v sebi kralovati, Rom. 6.²⁴⁵ Per tim te dobre vere trošta, de aku glib kei ena težka izkušnava oli nadluga, bodi od hudiča oli od hudič ludi, od lastniga messa, čež nee žavolo te vere v tim kratkim našim lebnu pride, taku Bug bo per nih z neha Duhum, nim pomagal, de bodo mogli to isto nesti inu preterpeti. B. Z močnemi bessedami inu perglibami koker odspreda v tim 8. capituli, opomina vse kersčenike, de se varujo pred malikovanem, per malykih pag oli malykovetu se žastopi vse te riči inu službe, kir se deio Bogu oli tim svetnikom oli drugim ričem, katerih Bug nei postavil inu zapovedal. Zakai sam Bug, ty preroki inu iogri vse te Božye službe, kir se prez Božye besede inu nega ukazane sture (naisi te iste ty preprosti, andohtlivu ludi z dobrim sercem inu z dobro maningo Bogu oli Divici Marij oli tim svetnikom izkažuo), imenuio malykovane. Ty aydi neso tim zludiem, temuč tim bogum inu svetnikom offrovali, oli s. Paul tukai pravi, de oni tim zludiem, nekar Bogu offruio. Saul kral ie timu pravimu izraelskemu Bogu offroval, oli kadar ie on tu bil sturil prez Božega velena, obtu ie ta prerok Šamuel h timu kralu Saulu dial: »Ti si cupral inu malikoval, nekar offroval.« I. Reg. 13, 15.²⁴⁶ Obtu ty kersčeniki, kir so skuzi tu uživanje tiga telesa inu kry Cristuseve s Cristusom se združili, nega tellu inu vudi ratali, nemaio z malyki, ne s falš Božimi službami obene gmaine, ne tovarišta imeiti. Ty preroki, iogri, martirniki inu vsi verni, preden so hoteli malykovati, krivu ner s to manso ričio služiti Bogu, so se poprej pustili martrati inu grozovitu umoriti. C. Spet, koker odspreda v tib 8., 9. capitulih, govorci od fraynge inu slobute tib kersčenikov, de mogo prez greha vse riči vsag čas, povsod, per vseh ludeh ieisti inu kupiti. Oli ty kersčeniki s tako nih frayngo nemaio obeniga nevernika v nega kriči veri oli v Božy službi poterediti, ne obeniga preprostiga, šibkiga kersčenika na pravi veri oli službi Božy zmotiti, temuč vselei gledati na suiga bližniga inu

ga inu zo vso ričio se imajo pruti vsakimu človeku taku deržati, de nih dosti od krive vere h ti pravi perpravio inu te šibke v ti pravi veri obderžo inu poterdio. Taku se ie Paulus povsod deržal po Cristusevim vuku inu exemplu.

INu iest hočo, bratje, de imate veiditi, de ty naši očaki so vsi pod teim oblakom bili inu so vsi prešli skuzi tu morie [2]inu so vsi skuzi Moise-sa kersčeni s teim oblakom inu s teim moriem [3]inu so vsi od ene duhovske spyže ieili [4]inu so vsi od eniga duhovskiga pytia pyli, zakai oni so pyli od te duhovske skaly, katera ie raven nih hodila, ta skala pag ie bil Cristus. [5]Ampag na nih dostih Bug-nei imel obeniga dopadene, zakai oni so bili doli pobjeni v ti pusčavi. [6]Le-te riči pag so se godile nom k animu exemplu, de nemamo hudih riči že-leiti, koker so oni želeli. [7]Inu ne bodite služabniki tih malikov, koker so oni naketeri bili, koker ie pißanu: »Ta folk ie doli seidlil h ti ieidi inu h timu pytiu inu so gorivstali h timu ygrantu.« [8]Inu ne curbaimo, koker so oni naketeri curbali inu ie nih pallu na en dan try inu dvasseti tavžent. [9]Inu ne izkušamo Cristusa, koker so oni naketeri izkušali inu so bili od kač končani. [10]Inu ne mermrate, koker so oni naketeri mermrali inu so od tiga pogublavca bili umorieni. [11]Le-te riči pag so se godile nom k animu exemplu. One so pag pißane nom k animu opominanu, na katere ie ta konec tiga sv-

E iii ta pri-

A
Ta prava stara cer-kov, preden ie Cris-tus človik ratal, se ie tudi vse pomuči na tim sveitu inu odpu-sčane vseh grehov, tiga večniga lebna le od samiga Cristusa troštala. Inu Cristus ie vselei per sui cerqui inu per suih sacramentih bil.
Exo. xiii, xiiii, xvi,
xvii, xxxii,
Nu. xi, xiiii, xxv,
xxi,
Judit. viii,
Psal. cvi,
i. Thes. v,
ii. Pet. ii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

ta prišal. [12]Obtu, katerimu se zdi, de on stoy, ta gledai, de ne pade. [13]Obena druga izkušnava vas še nei zapopala, samuč ta človeska. Bug ie pag zveist, ta ne bo dopustil vas čez tu, kar premorete, izkušovati, temuč on bo tudi dal s to izkušnavo tag izitik, de vi bo te mogli donesti.

247| Cyprian.

B²⁴⁷
S. Cypriau,²⁴⁷ lib. i.,
epist. viii, pravi:
»Vse tu, kar se iz
človeskiga zastopa
inu prevzeta posta-
vi, de se ta Božja
narredba prelomi, tu
isti ie prešustnu, ie
nevernikovu, ie cer-
kovna tatvina.« Od
tacih ludi se ima ko-
ker pred zležo²⁴⁸ de-
leč bežati.
i. Cor. viii,
Deut. xxxii.

248| Žlezo.

[14]Za tiga volo vi, moi lubeznivi, bežyte od mali-
kovih službi. [15]Iest koker h tim modrim govorim,
sodite vi sami, kar iest pravim. [16]Ta kelih tiga žegna-
ne, kateriga mi žegnuiemo, nei li on tu gmain uživa-
ne te krii Cristuseve[?] Inu ta kruh, kateri mi rezlo-
muiemo, nei li on tu gmain uživane tiga telessa
Cristuseviga[?] [17]Zakai nas dosti vkupe smo en kruh
inu enu tellu, potehmal mi vsi smo od eniga kruha
diležni. [18]Pogledaite na ta Izrael po tim messei. Ty,
kir ieido od tih offrov, neiso li diležni tiga altarie[?]
[19]Kai tedai iest pravim[?] De ta malyk ie kai[?] Oli
de tu, kar ie malykom offranu, de ie kai[?] [20]Nekar.
Ampag le-tu iest pravim, de te riči, katere ty aydi
offruio, te iste oni offruio tim zludiem inu nekar
Bogu. Iest nečo pag, de bi se vi tih zludiev diležni
sturili. [21]Vi ne morete kmalu pyti tiga pytia tiga Go-
spudi inu pytia tih zludiev[?] Vi ne morete biti dile-
žni te myze tiga Gospudi inu te myze tih zludiev[?]
[22]Oli hočmo li mi tiga Gospudi dražiti[?] Smo li mi
močneši, koker ie on[?]

[23]Vse riči so meni slobodne, oli vse riči neso
prydne.

C
Sledni verni ima

prydne. Vse riči so meni slobodne, oli vse riči ne pobušaio. [24] Nisče ne isči tiga suiga, temuč en vsaketeri, kar ie tiga drugiga. [25] Vse, kar se v ti mesnici prodaie, tu ieite prez vsiga vprašane zavolo te vistii. [26] Zakai »ta zemla ie tiga Gospudi inu vse tu, kar ie v ni«. [27] Inu aku gdu iz tih nevernih vas povabi inu hočte poiti, kar se vom naprei postavi, tu ieite prez vsiga preraitovane zavolo te visty. [28] Ampag, aku gdu q vom poreče: Le-tu ie tim malykom offranu, taku ne ieite zavolo tiga, kir ie poveidal, inu zavolo te visty. ²⁴⁹ (Ta zemla ie tiga Gospudi inu kar ona v sebi derži.) [29] Iest pag pravim od visty, nekar tuie, temuč od tiga drugiga. Inu za čes volo bo muia fraynga od ene druge visty soiena[?] [30] Aku iest skuzi to gnado sem diležin, zakai bom iest šentovan v tim, v katerim iest hvalo daiem[?] [31] Obtu, kadar vi ieiste oli pyete oli kai drugiga delate, tu vse vi storite h ti časti Božy. [32] Bodite taki, de nikogar ne zblaznite, ne Juda, ne Gerka, ne to cerkov Božyo, [33] koker iest tudi vsem zo vsemi ričmi dopadem inu ne isčem, kai ie meni samimu, temuč nim dostim prydnu, de bi ohraneni bili. [11,1] Hodite po muih stopynah, koker iest po Cri-stusevih.²⁵⁰

TA XI. CAP.

A. *Hvali te pokorne inu pohlevne kersčenike, kir so per nega vuku, postavi inu naredbi, koku se imajo s teimi vunami²⁵¹ Božymi službami inu z drugimi riči deržati, ostali. Za teim štraifa inu vuči z dostimi argumenti,*

vse nega diane inu rovnane na dva plati obračovati: nerpo-prei na čast inu hvalo Božyo, potle na dobro vsakemu človeku.

Eccle. xxvii,
i. Cor. vi, xiii, ix,
Psal. xxviii,
i. Thim. iii,
Col. iii,
i. Cor. iv.

249 Pasaže »(Ta zemla ie tiga Gospudi inu kar ona v sebi derži.)« L1545 in V ne poznata.

250 Delitev vrstic med 8. in 9. poglavje je Trubarjeva; L1545 in V tega ne poznata.

251 Vunanimi.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

gumenti, de ie gardu inu se ne spodobi, de bi ty verni, bodi možoli žena, v ti cerqvi z gantom oli pokryvalom koker ty neverni per plessu hoteli se offertovati. Zakai v cerqvi per molytvah inu pridigah ie Bug suiem angeli, ty so vvi offerti, hudim, nečistim mislom souvraž. Obtu v ti cerqvi, gdí se molí, pridiguie, pridige poslušaio inu obhaie, se ima poblevnu, andobtlivu hoditi, ty možye nih glave rezodeti Cristusu, nih glavi, na čast. Te žene pag imao eno oblast, tu ie, eno pečo, k animu znaminu te pokorscine pruti suimu možu imeiti na glavi. B. Ty Iudi inu aydi so vselei per nih Božyh službah dobru ieili, pyli inu se gostovali. Glib taku so hoteli ty eni kersčeniki per nih obhaylu diati. Tiga s. Paul neče imeiti. Zakai iz tiga zavolo, kir so ty bogati gosposku, ty boži pag žeht, časi ništer ieili, so zatu vmei nimi zdražbe, ločenna, nyd, souvr/aštuvu inu zašpotovane zraslu. Obtu vely, de doma, nekar v cerqvi ieido. C. Pravi od koga, kadai, koku, za čes volo ie tu obhaiane gori postavlenu, kai se per nim s teim kruhom inu vinom daie inu iemle. Inu vely, de ty kersčeniki taku obhaylu, to večerio Cristusevu taku, koker ie Cristus sam postavil, imao deržati. De čestu vkupe prido, molio, pridigo poslušaio, ieido tu Cristusevu tellu, pyo nega kry, zahvalio Ježusa, kir ie on ž nega tellessom, kateri ie za našo volo dal v to smert, inu nega kry na cryži prelyl, skatero ie on nas opral od vseh grehov inu rešil od večne smerti, od hudiča inu od pekla, de per tim spoznaio očitu nih vero inu de ž božimi od nih žegna podile. S. Paul, ia, Cristus sam, ne hoče, de bi en kersčenik sam, bodi du bodi, od te gmain myže inu večerie ieidil, ž no mašoval, to isto vždigoval, kazal, offroval, okuli nossil inu zapyral. D. Vely vsem, kir h ti Cristusevi myži gredo, de suie serce probyraio inu vprašaio nih veist, aku terdnu veruio, de so risničnu skuži to martro Cristusevo z Bugom spravleni, so li cilu naprei vželi se grehov izvabiti, suimu bližnímu dobru diati, per taki veri ostati inu vse žlahet reve volnu preterpeti. Zakai ty bynavci, kir prez prave vere v Ježusa, prez pokure v nydi inu v sovraštvi h ti Božy myži perstopio, ty isti vsamo nase to sodbo, tu ie, oni bodo na tim sveitu inu potle vekoma štraifani od Buga. Per tim pravi, zakai te verne Bug tudi časi štraifa na tim sveitu, de suie grehe spoznaio, od nih puste, milosti spet per Bugi isčo, de s teeimi nevernimi ne bodo zgubleni.

Iest

IEst vas, bratje, hvalim, de vi na vse muie riči zmitlite inu te muie naredbe, koker sem bil vom narredil, deržite. ^[3]Iest hočo pag, de imate veiditi, de Cristus ie glava sledniga moža, ta mož pag ie glava te žene, Bug pag ie tiga Cristusa glava. ^[4]Sledni mož, kir moli oli prerokui inu ima kai na glavi, ta zasromuie suio glavo ^[5]inu sledna žena, kir moli oli p[re]rokuie, kir nei pokryta, ta zasromuie suio glavo, zakai ona ie koker bi bila obrivena. ^[6]Aku ta žena se neče pokryti, taku nai se obrye. Ie li pag gardu tei ženi se ogoliti oli obryti, taku se pokry. ^[7]Ta mož pag ne ima pokryti to glavo, potehmal ie on en pild inu čast Božya. Ta žena pag ie tiga moža čast. ^[8]Zakai ta mož nei od žene, temuč ta žena od moža. ^[9]Inu ta mož nei storien zavolo te žene, temuč ta žena zavolo tiga moža. ^[10]Za tiga volo ima ta žena na glavi imeiti eno oblast zavolo tih angelov. ^[11]Sice ne mož prez žene ne žena prez moža v tim Gospudi. ^[12]Zakai koker ta žena ie od moža, taku tudi ta mož od žene, vse riči pag od Boga. ^[13]Sodite vi sami vmei sebo, ie li poštenu, de ena žena rezkryvena moli Boga[?] ^[14]Ne vuči li vas tudi ta natura, de ie enimu možu sramota, aku on dolge lasse redy[?] ^[15]Am-pag aku ene žene²⁵² dolge lasse redy, ie ni ena čast[?] Zakai ty lassi so ni dani za enu pokryvalu. ^[16]Ie li pag gdu vmei vami, kir se rad krega (ta ima veiditi),

A
Vse poštene inu
mučne naredbe, po-
stave, šege inu nava-
de, kir tei Božy bes-
sedi neso zubper, se
imaio deržati.
Ephes. iiiii, v,
Deut. xxii,
i. Cor. xiii,
Gen. i, ii, v,
Col. iii,
Mal. ii.

252| Ena žena.

253| Pasaža »(ta ima
veiditi)« je prevod-
ni vpliv L1545, V za-
devnega mesta
mima.

L1545: »¹⁶Ist aber je-
mand vnter euch /
der lust zu zancken
hat / der wisse / das
wir solche weise ni-
cht haben / Die ge-
meinen Gottes auch
nicht.«

V: »¹⁶Si quis autem
videtur contentio-
sus esse : nos talem
consuetudinem non
habemus, neque
ecclesia Dei.«

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

diti), de mi take navade nemamo, ne te cerqve Božye.

B
V cerkoo imamo
prez nyda hoditi, de
v ni bulši, nekar huši
ratamo, dušo, nekar
trebuh napitamo.
Math. xviii,
i. Joh. ii.

[17]Le-tu pravioč, iest ne hvalim, de vi nekar na
bulše, temuč na huiše vkupe pridete. [18]Zakai ner-
pervič, kadar vi v ti cerqvi vkupe pridete, slišim iest,
so rezdilena vmei vami inu iest en deil veruiem. [19]Za-
kai te kecarye moreio tudi vmei vami biti, de ty, kir
so brumni vmei vami, bodo rezodiveni. [20]Kadar tedai
vi vkupe na enu meistu pridete, taku se tukai ta veče-
ria tiga Gospudi neiei, [21]zakai kadar bi se imeila ta
večeria obhaiati, vzame en vsaketeri to suio poprei
inu ta eden ie lačen, ta drugi pag ie pyen. [22]Ne imate
li vi hyš k eydi inu h pytiu[?] Oli ferahtate li vi to
gmaino Božyo[?] Inu zasramuiete te, kir nemaio[?]
Kai hočo vom reči[?] Bom li vas hvalil[?] V le-tim
vas ne hvalim.

C
Kadar v tim kersčan-
stvi kaka Božya
služba doli pada oli
se izpači, ta se ima
spet po Božy besedji
gori narediti.
Math. xxvi,
Mar. xiiii,
Luc. xxii,
Esa. liii,
i. Pet. ii,
Act. i.

[23]Zakai iest sem od tiga Gospudi pruel tu, kar sem
vom dal, de ta Gospud Jezus v ti noči, v kateri ie on
fratan bil, ie vzel ta kruh [24]inu potle, kadar ie bil za-
hvalil, ga ie rezlomil inu ie rekal: »Vzamite, ieite,
le-tu ie muie tellu, kateru bo za vas rezlomnenu,
sturite vi le-tu k muimu spominu.« [25]Glih taku tudi
ta kelih po tei večery inu ie rekal: »Le-ta kelih ie ta
novi testament v ty mui kry, le-tu sturite, koker če-
stu pyete, k moimu spominu.« [26]Zakai koker čestu vi
bote ieili le-ta kruh inu pyli od le-tiga keliha,
bote

bote oznanili to smert tiga Gospudi, dotle on pride.

[27] Obtu, kateri bo ieidil le-ta kruh oli pyl od le-tiga pytia tiga Gospudi nevrednu, ta bo dolžan na tim telessu inu na tei kry tiga Gospudi. [28] Izkusi pag ta človik sam sebe inu taku iei od le-tiga kruha inu py od le-tiga pytia. [29] Zakai kateri iei oli pye nevrednu, ta iei inu pye sam sebi to sobdo,²⁵⁴ kir ne loči tiga telessa tiga Gospudi. [30] Za tiga volo ie vmei vami dosti šibkih inu bolnih inu nih dosti spy. [31] De bi pag mi samm sebe sodili, taku bi ne bili soieni. [32] Kadar mi pag bomo soieni, taku bomo od tiga Gospudi caštigani, de s teim svitum ne bomo ferdamnani. [33] Obtu, mui bratie, kadar vi h ti ieidi vkupe pridite, taku eden na drugiga čakaite. [34] Ie li pag gdu lačen, ta iei doma, de vi vkupe ne pridete h timu ferdamnanu. Te druge riči, kadar pridem, hoče gori poredu narediti.

TA XIII. CAP.²⁵⁵

A. *V le-tim celim capituli še pag koker odspreda, v tih pervih styrih²⁵⁶ capitulo, te offertne kersčenike inu vučenike, kir so se žnih daruvi inu kunšti pre-vzemali, v ti cerqvi zdražbe inu iz tih preprostih špot delali, svari, vuči inu opomina, de zmislio, de oni take nih daruve inu kunšti, kir modru, lipu, zastopnu, ž mnogeterimi ieziki od Božyh inu vissokih riči umeio govoriti, čudeža delati, arcnovati, prerokovati, pisma izlagati, pridigati, ludi prov vižati, peleti inu regirati, de le-te dobre inu nucne daruve vse imaio inu so pryeli le od samiga Gospudi Boga Očeta, nega Synu inu od S. Duha. Inu oni veido sami, dotle neso prave vere imeili v Cristusa inu so služili tim malikom, de le-tih riči obene neso imeili inu za tiga volo Sveti Duh daie take daruve enimu vsakimu*

F ij vernimu

D
Zavolo, kir se krivu
mašuie, nevrednu
obhaie, Bug štraifa
tu kersčanstvu s
Turki, z dragoto inu
zo vse nesrečo.
Joh. vi,
ii. Cor. xiii,
Eccl. xviii,
i. Johan. ii.

254| Sodbo.

255| TA XII. CAP.

256| Štyrih.

257| Čudesa.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

vernimu zuseb, katere inu kuliku on sam hoče, de se ž nimi ima Bug čestiti, ta vera kersčanska reztegniti inu poterditi, tei cerqui služiti inu dobru sturiti. Zakai ta cerkov, tu ie, ta gmaina vseh pravih kersčenikov, se glib, ž anim kerstom kersčie inu vsi glib od kry Cristuseve pyo, de imao vsi glib biti eniga duha, ene misli inu vole. Inu ža tiga volo tudi ta cerkov bo imenovana enu tellu, kateriga telessa glava ie Cristus. Obtu ie tudi Bug te vude v tim človeskim telessu taku vkupe postavil inu naredil, de se vmei sebo lubio, eden drugimu pomagaio, eden drugiga varuio, branio, ty zgurani inu pošteni te ždulane inu nesramne česte, zakrivaio inu lipu oblačio. De glib taku sledni kersčenik ima ž nega darum vsakimu človeku, božimu inu preprostimu vsag čas streči inu služiti.

258| Duhovskih.

A
S. Duha daruvi so mnogeteri, ampag le le-ta dar, kir človik ima to pravo vero v Jezusa, kir se skuzi to lubezan izkaže, izveliča tiga človeka.
Mar. ix.
Joh. xiii, v, vii.
Phil. ii.
i. Cor. viii, i.
Rom. xii.
i. Joh. iii.
Esa. lv.
Math. x.
Luc. ix.
Act. xiii.

SIce od tih duhovscih²⁵⁸ darov, bratie, iest vom ne-čo zaderžati. [2] Vi veiste, de ste aydi bili inu ste za teimi mutastimi malyki hodili, koker ste voieni bili. [3] Za tiga volo vom daiem na znane, de oben, kir skuzi Božya Duha govori, ne kelni Jezusa. Inu nisče ne more reči, Jezus ie en Gospud, samuč skuzi Svetiga Duha. [4] Ty daruvi so mnogeteri, ampag ie le en sam Duh. [5] Inu te službe so mnogetere, oli ie le en sam Gospud. [6] Inu ta močna dela so mnogetera, ampag ie le en sam Bug, kir v vseh vse riči opravi. [7] Enimu vsaketerimu pag bo danu tu rezodivene tiga Duha h timu, kar ie nucnu. [8] Zakai enimu bo danu skuzi tiga Duha govoriti od te modrusti, enimu drugimu bo danu govoriti od kunšti po tim istim Duhum, [9] enimu drugimu ta vera v tim istim Duhu, enimu drugimu ta dar tiga ozdravlje v tim istim Duhu, [10] enimu drugimu čudesha delati, enimu drugimu tu prerokované,

vane, enimu drugimu te duhe ločiti narazen, enimu drugimu mnogeteri ieziki, enimu drugimu izlagati te iezike. [11] Ampag le-te riči vse della ta isti sami edini Duh, kir da vsakimu ta nega deil, koker on hoče, [12] zakai koker tu tellu ie eno inu ima mnogetere vude inu vsi vudi tiga eniga telessa, naisi ie nih dosti, so enu tellu, glih taku tudi Cristus. [13] Zakai mi smo v tim enim Duhei vsi k animu telessu kersčeni, smo li Iudi oli Gerki, hlapci oli frayeni, inu mi smo vsi z ane[m] Duhum napoeni. [14] Zakai tudi tu tellu nei le en sam vud, temuč mnogeteri. [15] Aku bi ta noga rekla: Iest nese[m] roka, obtu nesem en vud od telessa, aku zatu nei od telessa[?] [16] Inuaku bi tu uhu reklu: Iest nesem tu oku, obtu nesem od telessa, aku bi zatu ne bilu od telessa[?] [17] Kadar bi tu oku tu cillu tellu bilu, kei bi bilu tu slišane[?] Aku bi tu slišane tu cillu tellu bilu, kei bi bilu tu dyhane[?] [18] Bug pag ie postavil te vude v tu tellu, en vsaketeri zuseb, koker ie on hotel. [19] Kadar bi pag vsi en vud bili, kei bi tu tellu bilu[?] [20] Zdai pag ie dosti vudov, ampag tu tellu ie enu samu. [21] Inu tu oku ne more reči h ti roki: Iest tebe ne potrubuiem, ne ta glava h tim nogom: Iest vas ne potrubuiem, [22] temuč veliku več ty vudi tiga telessa, kir se vidio neršibkeši, so nerpotreibniši, [23] inu katere (vude)²⁵⁹ tiga telessa mi šacamo, de so nermane poštene, tim istim obilnešo čast damo okuli, inu

F iii kateri

259| Prevodne rešitve »(vude)« L1545 in V ne poznata.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

260| Prevodne rešit-
ve »(vudi)« L1545 in
V ne poznata.

kateri (vudi)²⁶⁰ so na nas nepošteni, ty isti se nerbule poštuio, ^[24]zakai ty pošteni ne potrubuio. Inu Bug ie dobru tellu taku vkupe zmešal, kir ie dal vegšo čast timu, kir potrubuie, ^[25]de v tim telessu nei krega, temuč de ty vudi eden za drugiga skerb imaio. ^[26]Inu aku en vud terpi, taku vsi vudi terpe že nim inu aku ie en vud poštovan, taku se veselle že nim vsi vudi. ^[27]Vi ste pag tu tellu Cristusevu inu en deil vudi. ^[28]Inu Bug ie te ene postavil v ty cerqvi, nerpoprei te iogre, potle te preroke, h tretymu te vučenike, potle te oblastnike, potle daruve ozdravlati, pomočnike, regente, mnogetere iezyke. ^[29]So li oni vsi iogri[?] So li oni vsi preroki[?] So li oni vsi vučeniki[?] So li oni vsi oblastniki[?] ^[30]Aku oni vsi imaio daruve ozdravlati[?] Aku oni vsi z mnogeterimi ieziki govore[?] Aku umeio vsi izlagati[?] ^[31]Trahtate po tih bulših daruvih. Inu iest vom hočo še en bulši pot pokazati.

TA XIII. CAP.

261| 2 Mz 7,11.22,
2 Tim 3,8,
4 Mz 24,1–24,
1 Sam 10,23,
Mt 10,4,
Mr 3,19, 9,33–37,
Lk 9,46–48.

262| Mt 7,22–23.

A. *To lubezan, kir gre iz prave, žive vere žavolo, kir prez nee obena reč Bogu ne dopade, čez vse daruve, kunšti, modrusti, caihne, velike almožne, martre, čez vse moći, brume inu dobra della vissoku vzdigue inu hvali. Inu kir čestu tudi budi inu neverni ludi velike daruve inu kunšti prez lubezni imaio, caihne delaio inu prerokuo, koker ta Iannes inu Mambres, Exod. 7, 2. Thi. 3, inu Balaam, Nu. 24, inu Saul, 1. Reg. 10, inu Isčariot, Math. 10, Mar. 3, 9, Luc. 9.²⁶¹ De žatu ne dopado Bogu inu ne bodo izveličani. Koker od tiga sam Cristus govori pryćuie, Math. 7.²⁶² Inu on tudi tukai pravi, kakovo lipo, nucno šego inu naturo inu dobra della ima ta lubezan, koku se v vseh ričeh pruti Bogu inu vsem ludem derži. Inu de ta lubezan*

lubezan nigdar ne pogine inu konca ne vzame tudi v nebesih nekar. Vsi ty drugi daruvi, tu prerokovane, ia, tudi ta vera inu vupane, gori nehaio, v nebesih ne bomo več pridigali, ne verovali inu ne vupali, temuč kar smo na tim sveitu slišali, brali v tim S. pismu, verovali inu vupali, tiga bomo uživali inu Boga popolnoma znali inu lubili vekoma. S tako hvalo inu pridigo od te lubezni še pagte verne vuči, vabi inu opomina, de se žnih daruvi, kunštio, oblastio inu starnum nemaio offertovati, ne čez druge, kir tacib darov nemaio, prevzeti, temuč de zo vsem, kar imaio inu umeio, Bogu inu suimu bližnjimu služio.

A Ku bi iest s človeskimi inu z angelksimi iezyki govuril inu bi te lubezni ne imel, taku sem en bučeč kuffer inu zgoneči zgonec. [2] Inu de bi iest umel prerokovati inu bi veidel vse skrivnusti inu bi znal vse kunšti inu bi imel vsako vero, taku, de bi gorre prestavlel, inu bi lubezni ne imel, taku sem ništer. [3] Inuaku bi tim bozim vse muie blagu rezdelil inu bi pustil muie tellu žgati tar bi te lubezni ne imeh,^[263] taku bi tu meni ništer ne nucalu. [4] Ta lubezan ie terpežliva inu dobrutliva, ta lubezan nema nyda, ta lubeza[n] nei prešerna, ona se ne napuši, [5] ne dei nepoštenu, ne isče suiga pryda, ona se ne rezdraži, ona ne misli hudu, [6] ona se ne vesseli, kadar se krivica godi, ampak se vesseli, kadar se risnica godi, [7] ona vse zenesse, vse veruje, vse vupa, vse terpi. [8] Ta lubezan nigdar ne neha,aku glīh tu prerokovane neha inu ti iezyki nehaio oli te kunšti nehaio, [9] zakai tu naše spoznane ie le en deil inu tu naše prerokovane ie le en deil,
[10] kadar

A
Prava vera se v vseh
ričeh s to lubezno iz-
kazuie, koker tu
sonce s topluto inu
svitlobo. Na tim
sveitu Boga le en
deil inu mahinu, od
daleč, v ti nega bes-
sedi s to vero vidimo
inu znamo, ampak v
nebesih ga bomo
vprýeo popolnoma
znali inu vidili.
Math. vii, xvii,
Luc. xvii,
i. Cor. x,
Phil. ii.

263|Imel.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

[10]kadar pag pride tu, kar ie popolnoma, taku tu, kar ie en deil, bode gori nehalu. [11]Kadar sem bil enu deite, taku sem govuril koker enu deite, iest sem moder bil koker enu deite, iest sem mislil koker enu deite, kadar sem pag en mož postal, taku sem zapustil te otročie riči. [12]Zakai mi zdai vidimo skuzi en špegal v eni temni bessedni, tedai pag (bomo vidili)²⁶⁴ od obličia do obličia. Iest zdai en deil spoznam, tedai pag bom spoznal, koker sem iest spoznan, [13]nu zdai pag ostanu vera, vupane inu ta lubezan, le te try, ampag ta lubezan ie vmei nimi nervegši.

TA XIII. CAP.

A. *Tu pravu, zastopnu, očitu pridigane v ti cerqvi čez vse velike daruve inu kunšti, čez vse žlaht iezkye inu čez vse Božye službe vissoku hvali inu povišuje. Inu vuči, vely tar z dostimi argumenti inu perglijami spryčuje inu terdi, de tu S. pismu inu ta evangeli se ima s teim zastopnim, sledne dežele gmain iezykom tedai, kadar ty kersčeniki v cerpvi²⁶⁵ vkupe prido, brati, peiti inu pridigati. Zakai kadar se v ti cerqvi le z iezkyi inu v tim duhu gorovi, tu ie, z nezastopnimi bessedami inu z neznanim, ptuim iezykom, koker per Slovencih inu Vogrih latinski, bere, poie inu pridigue, od tiga ta gmaina ne bo navučena v ti veri, ne pobušana. Obtu taku nezastopnu žabrane pergliba tim pišćicom, godcom inu trobentariem, kir venu vrei nih stymo vleko, s persti ne z iezykem te styme ne prebiraio, obene prave veiže oli glassa ne dадо, de nišče ne vei, kai pišćeooli godo. Ampag kadar se v ti cerqvi s teim zastopnim, gmain deželskim iezykem bere, poie inu pridigue, taku od tiga ta cerkov, tu ie, ta gmaina vseh vernih, bo v ti veri poterienna, pobušana inu potroštana inu ty neverniki inu veliki grešniki bodo svarieni inu čezpryčani, de krivu žubper Boga deio, de se pokore inu h pravi veri stopio. Za tiga volo ie veliku nucniše en kratka, zastopna pridiga koker desset tavžent ne zastopnih*

264| Prevodna rešitev »(bomo vidili)« je Trubarjev prevodni interpretativni dostavek za lažje razumevanje bibličnega besedila, ki ga L1545 in V nimata.

L1545: »¹²Wir sehen jtzt durch einen Spiegel in einem tunckeln wort / Denn aber von angesicht zu angesichtte.«

V: »¹²Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.«

265| Cerqvi.

zastopnih maš. B. Vuči, koku se ty kersčeniki v ti cerqvi s to pridigo inu žnih daruvi deržati imaio, de nih kunſti inu umeital le na tu obračaio, de skuzi te iste ta bližni bo pobulšan, ty potrebni articuli od pokure, od vere, od Božyga stanu v ti S. Trojci, od Cristuseviga opravila, od molytve, od dobrih del, od sodniga dne inu od večniga lebna bodo prov, zastopnu pridigani inu deržani. Inuaku eden oli dva oli try v ti cerqvi z neznanimi iezyki, iudovski, gersku oli latinski, poredu govore, de vselei ta eden izloži tu, kar so govurili. Inu ty pridi-garij imaio eden drugiga poslušati inu soditi, kateri prov pridigue, aku nekar, taku ta, kir prov zastopi tu S. pismu, ima pridigati inu ta nevučeni melčatri. Te žene v cerqvi nemaio vučiti, samučaku bi obeniga moža ne biluoli bi kritvu vučil, teda eni ženi nei prepovedanvu vučiti, zakai v tim Starim inu Novim testamentu so časi tudi žene očitu vučile inu prerokovale. Iudic. 4. 4. Reg. 22. Judith 8. Luc. 2. Act. 21, 18.²⁶⁶

HOdite s flissom za to lubezno, želyte po duhovskih riceh,²⁶⁷ nerveč de prerokuiete. [2] Zakai, kir z iezykom govori, ta tim ludem ne govori, temuč Bogu, zakai nisče ga ne poluša inu on govori v tim Du-hu te skravnusti. [3] Ampag kateri prerokuiie, ta govori tim ludem h pobulšanu, h pominanu inu h troštu. [4] Kateri pag z iezykom govori, ta sam sebe pobolšuie, ampag kateri prerokuiie, ta to gmaino pobulšuie. [5] Iest bi hotel, de bi vi vsi znali z iezyki govoriti, oli raiši, de bi prerokovali. Zakai ta, kir prerokuiie, ie vegši koker ta, kir z iezyki govori, samuč de on tudi izlaga, de ta cerkov bo pobulšana. [6] Inu, lubi bratje, kadar bi iest zdai q vom prišal inu bi z iezyki govuril, kai bi iest vom nucal,aku bi vom ne guvoril oli skuzi tu rezodivene oli skuzi to kunšt oli skuzi to prero-kovane

A
Cristus ie tim iogrom dal ta dar S. Duha, de so umetili zo vsemi iezyki govoriti zavo-lo, de so vsem ludem po vsem svetu za-stopnu pridigali. Mar. xvi, Act. ii, v. Paul tukai tudi vely, de se v ti cerqvi s teim gmain zostop-nim²⁶⁸ iezykom go-vori. Obtu ty sadašni papeži, šcoffi, fary inu meniji Zubper to Božyo inu tih iogrov postavo deio, kir v ti cerqvi nerveč

266| Sod 4,4,
2 Kr 22,14–20,
Jdt 8,11–27,
Lk 2,36–37,
Apd 21,8–9, 18,26.
267|Ričeh.

268| Zastopnim.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

269 Gre za Erazmovo delo *Paraphrases Erasmi Roterodami in omnes epistolas Pauli apostoli germanas* iz leta 1522, in sicer za Erazmovo interpretacijo 14. poglavja 1 Kor, ki se začenja z besedami »At haec non eo tendunt ...«

latinski, z nezastopnim iezykom bero, poyo, kersčuo inu se obhaio. Berite te *Annotationes Erasmi*²⁶⁹ čez le-ta capitul.
i. Cor. xii, i,
Eph. iii, i,
Esa. xxviii,
Act. ii.

270 Pasaža »(vom eno pergliho dam)« je Trubarjev prevodni interpretativni dostavek za laže razumevanje bibličnega besedila, ki ga L1545 in V nimata. L1545: »¹⁰ZWar es ist mancherley art der stimme in der Welt / vnd der selbigen ist doch keine vndeutlich.« V: »¹⁰Tam multa, ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo : et nihil sine voce est.« V označeni pasaži so-vpadeta prvoosebnipripovedovalec izvirnega bibličnega besedila in *prvoosebni izrekovalec prevoda*, prevajalec (Trubar), kar razkrijeva prevajalčev prevodni pristop: gre za humanistično hermenevtiko ponovnega tvorjenja izvirnega pomena in novega besedila s sredstvi jezika prevoda (*sensus de sensu*).

kovane oli skuzi ta navuk[?] ^[7]Inu še tudi te riči, kir neso žive, kir le-to štimo daio, bodi ena pisčal oli ene gosli. Aku ne dade od sebe ene rezločene štyme, koku se more spoznati, kaku se pisče oli gode? ^[8]Inu aku ena tropenta obeniga gvišniga glassu ne da, gdu bi se h timu boyu perpravljali? ^[9]Glih taku tudi vi, aku ne daste skuzi ta izezik ene rezumne bessedede, koku se hoče zastopiti, kai se govori? Vi bi gvišnu v ta lufft govurili. ^[10]Na tim sveitu (vom eno pergliho dam)²⁷⁰ so mnogetere štyme inu od nih obena nei brez suiga lastniga glassa. ^[11]Obtu, aku iest te štyme močy ne zastopim, taku bom timu, kir govori, ne-zastopen inu ta, kir govori, bo per meni tudi neza-stopen. ^[12]Taku tudi vi, potehmal želyte po tih duhovskih daruvih, isčite, de bote obilni h pobulšanu to gmaino. ^[13]Za tiga volo, kateri z iezykom govori, ta moli, de bo mogel tudi izložiti. ^[14]Zakai, aku iest molim z neznanim iezykom, taku mui duh moli, ampag moia missal nikomer sadu ne pernesse. ^[15]Kai ie tedai[?] Iest hočo molyti s teim duhum, iest hočo pag tudi molyti s to misselio. Iest hočo peiti s teim duhum, iest hočo pag tudi peiti s to misselio. ^[16]Sice, aku žegnuieš s teim duhum, ta, kir ie na meisti tiga nevučeniga, kaku on bo mogel reči h timu zahvale-nu amen[?] Potehmal on ne vei, kai ti praviš[?] ^[17]Zakai ti ia dobru zahvaluieš, oli ta drugi ne bo po-bulšan.

bulšan. [18] Iest zahvalim muiga Boga, de iest več koker vi vsi z iezyki govorim. [19] Ampag iest hočo raiši v ti cerqvi pet bessed z muio misselio govoriti, de druge podvučim, koker s teim iezykom desset tavžent besed. [20] Bratie, ne bodite otroci na tei zastopnosti, temuč na tei hudobi bodite otroci, ampag na tei zastopnosti bodite popolnoma. [21] V ti postavi ie pisanu: »Iest hočo k le-timu folku z mnogeterimi iezyki inu z mnogeterimi vusti govoriti inu oni tudi taku ne bodo mene poslušali, pravi ta Gospud.« [22] Taku ty iezyki so k animu caihnu nekar tim vernim, temuč tim nevernim, tu prerokovane pag nekar tim nevernim, temuč tim vernim. [23] Kadar bi tedai ta cela gmania vkupe prišla inu bi vsi z iezyki govurili inu bi no-ter prišli ty nevučeni inu neverni, ne rekli bi oni, vi ste obnorenij[?] [24] Kadar pag vi vsi prerokuiete inu en neveren oli nevučen gre noter, taku on bo od vseh svarien inu od vseh obsoien inu [25] taku te skrivne riči tiga nega serca bodo rezodivene inu taku doli pade na obliče, bo molil Boga inu očitu pravil, de Bug ie risničnu per vas.

[26] Kai se ima tedai diati, lubi bratje[?] Koker če-stukrat vi vkupe pridete, taku en vsaketeri iz vas ima psalme, ima navuk, ima iezyke, ima rezodivene, ima izlago, tu vse, de se stori h pobulšanu. [27] Aku gdu z iezyki govari, tu se sturi skuzi dva oli ner-

G ii več

B
Kersčeniki, zuseb ty
pridigarji, imajo do-
sti iezykov, latinski,
gerški inu iudovski
umeiti, oli v ti cerqvi

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

imaio nerveč s
t/e/im, kateri vsa
gmaina zastopi, vu-
čiti inu govoriti.
i. Joh. iii,
Rom. xv,
Gen. iii,
i. Cor. xi,
i. Tit. ii.

več skuzi try, eden za drugim inu eden izlagai. [28] Aku pag on nei en izlagavec, taku de on melčy v ti cerqui inu nai govari sam sebi inu Bogu. [29] Ty preroki pag de govore dva oli try, ty drugi nai sodio. [30] Inu enimu drugimu, kir sidi, ie rezodivenu, taku nai ta pervi melčy. [31] Vi si morete vsi prerokovati, de se vsi vuče inu de vsi bodo potroštani. [32] Inu ty duhuvi tih prerokov so tim prerokom podverženi. [33] Zakai Bug nei en Bug tiga narazenločena, temuč tiga myru. Koker vseh gmainah tih svetnikov. [34] Vaše žene de melče v tih gmainah, zakai nim nei dopusčenu, de bi pridigale, temuč de bodo podveržene, koker tudi ta postava pravi. [35] Hote li se pag kai vučiti, nai doma suie možie vprašaio. Zakai tim ženom ie gardu v ti gmaini pridi-gati. [36] Ie li od vas ta besseda Božya prišla[?] Oli ie li q vom samim prišla[?] [37] Aku se gdu zdi, de ie on en prerok oli duhovski, ta spoznai, kai vom iest pišem, zakai tu so zapuvidi tiga Gospudi. [38] Ie li gdu, kir neče veiditi, ta ne veidi. [39] Obtu, lubi bratje, vlissaite²⁷¹ se, de prerokuiete inu z iezyki govoriti ne branite. [40] De vse riči lipu, poštenu inu po redu se sture.

TA XV. CAP.

A. *Ty eni kecary koker Imeneus inu Filetus, kir sta od s. Paula tovaristišva inu praviga navuka bila pala, 2. Thi. 2,²⁷² inu drugi falš, nezastopni vuče-niki so tudi v tu kersčanstvu raven drugih zepelavnih vukov le-to kecaryo bili zaseyali, de drugiga gorivstanena od tib mertvih nei,*
samuč

271| Flissaite.

272| 2 Tim 2,17–18.

samuč tu duhovsku, tu ie, kadar en človik pusti od grehov, veruie v Ježusa, se derži naprej poštenu, taisti ie od smerti gorivstal, nega duša bo vekoma živa pred Bugom; berite Tertuliana na tim 3., 4. platu. Ampag od tiga drugiga celiga telesniga gorivstanena inu od sodnične so špot delali. Takimu epicurarskemu inu zepelavnu vuku Paulus v le-tim capituli zo vso močjo zubper stoy inu piše, spryčuje S. pismom, ž iogri petstu kersčeniki, s teimi naturskimi posvidnimi ričmi, de ty mertvi nekar le samuč duhovsku na tim sveitu skuzi to pokuro inu vero, temuč tudi druguč, ž nib pravim lastnim tellessom, bodo gvišnu na sodni /dan/ gorivstaieli. Za tiga volo on tukai neroprei to pridigo tiga s. evangelia ž dostimi bessedami žagovarie, terdi inu risnično della. Zakai ta evangeli očitu inu zastopnu v dostih meistih pravi, de ty mertvi, kir v Cristusa veruio nekar le samuč dukovsku,²⁷³ temuč tudi s teim tellessom bodo od smerti gorivstali na sodni dan. Ioh. 5, 11. Math. 22, 25.²⁷⁴ Inu on pryčuje napervu s teim S. pismom, potle s teimi iogri inu vernimi, de Cristus ie ž nega pravim tellessom risničnu gorivstal. Obtu vsi ty, kir v Cristusa prov veruio, bodo glib taku ž nib lastnimi tellessi gorivstaieli h timn²⁷⁵ večnimu lebnu. Inu kateri človik le-tiga, de ty mertvi ne vstano,²⁷⁶ ne veruie, tiga istiga vera, vse nega terplene, molytve in službe Božje, vuss trošt so zabston, ništer ne velaio pred Bugom inu ta martra Cristuseva bo na nim zgublena. On tudi pryčuje s teim Adamovim patcem inu grehom, de ty mertvi gvišnu nekar le duhovsku, temuč tudi s tellessom gorivstano. Zakai potehmal vsi ludie so skuzi ta Adamov greh nekar le samuč s to dušo pred Bugom mertvi, temuč mi moramo tudi s tellessom umreti. Rq. 5.²⁷⁷ Koker tu vidimo na vseh ludeh. Glib taku vsi verni bodo od Cristusa nekar samuč nevideče inu duhovsku, temuč tudi s teim telessom, vsem ludem videče, goribuden. Per tim tudi pravi, de Cristus po sodnim dnevi ne bo več za nas prosil, ne žagovariel. Zakai tiga mi v nebesih ne bomo več potribovali, mi bomo tedaj cilu svetu, pravični inu polni S. Duga, ne bomo več mislili, želeti, ne diali ništer tei Božji voli inu zapuvidi zubper, zatu bomo luby vekoma Bogu. Natu opomina ostru vse verne, de nemaio biti epicurarij inu nevernik, kir od večniga lebna ništer ne derže, kir le suimu trebuhu, koker te svinee, strego. B. Odgovarie tim epicuriem inu vsem nevernikom, kir špot delaio izgo-

G iiij rivstanena

²⁷³|Duhovsku.

²⁷⁴|Jn 5,21.25.28,
11,25,
Mt 22,30–32.

²⁷⁵|Timu.

²⁷⁶|Trubarjeva na-paka pri zanikanju;
semanično pravilno: »Inu kateri človik
le-tiga, de ty mertvi vstano, ne veruie ...«

²⁷⁷|Rim 5,12–14.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

rivstanena tih mertvih, kir taku govore: »Koku ie mogoče, de tu človesku tellu, kir zgorij, segnye inu cillu strohni, de bi spet živu ratalu inu gorivstalu? Inu s kakovimi tellessi gorivstano?« Tim on tukai stavi naprei to Božyo muč, katero ob tukai na tim sveitu na vseh seimenih, korenih, drevyih, na mnogeterji stvari inu živini izkazuje. Zakai ta seimena inu korene v ti žeimli, ta drevya na puli inu v gozdeh se video pozimi gnyla, suba inu mertva, ampag vsako spomlat spet ozive, lepa, vessela, velika, zelena inu rodovita rataio. Tu della sama Božya muč inu ta nega bessedo, kir ie dial, Gen. 1. »Ti zemla, nai raiste iz tebe zeele, trava, sledne seime suiem semenom po sebi inu sledne dryvu suiem sadum po sebi.«²⁷⁸ Glib taku na sodni dan bo Bug Cristus s to nega vsigamogočo bessedo, Ioh. 5,²⁷⁹ teim mertvicom nih lastna telessa povračal, taista bodo duhovska, tu ie, bodo lepa, čista, svitla, sveta inu labka, ne bodo več grešna, bolna, smerdeča, lačna, žeina, trudna, ne mertvaška, bodo živa prez vse telesne spyže koker ty angeli. Luc. 20.²⁸⁰ Tedaj bodo ty verni iz te smerti, iz pekla, iz hudičev špot delali. Inu Gospudi Boga Očeta, Synu inu S. Duha veden inu vekoma čestili inu z veseljem hvalili. Na koncu vely vsem kersčenikom v taki veri ostati do konca inu nikomer od take vere v Ježusa inu de ty mertvi gvišnu žnih lastnimi tellessi gorivstano, se ne puste odpelati, zakai za le-te prave vere volo bodo pryeli tu nebesku vesselie. 1. Pet. 1.²⁸¹

278 | 1 Mz 1,11.

279 | Jn 5,28–29.

280 | Lk 20,34–36.

281 | 1 Pt 1,3–5.

282 | Spumnite.

A
S. pysmom, z yogri inu z nakaterimi stu kersčeniki, potle z drugimi ričmi inu z aydorskimi ceremoniami, kir so se na grobeh kersčovali inu te grobe kropyli, terdi inu spryčuje tu gorivstanene tih mertvih. Zakai

I Est hočo, lubi bratie, de se sumnite²⁸² na ta evangeli, kateri sem vom iest oznanoval, kateriga ste vi gori vzeli, v katerim vi tudi stoyte, [2]skuzi kateriga vi bote tudi izveličani. V kakovi massi sem ga vom oznanoval, ste li ga ohranili, samuč ste li zabaston verovali. [3]Zakai iest sem vom nerpoprei tu dal, katero sem byl pryel, de Cristus ie umerl za naših grehov volo po tih pismih [4]inu de ie bil pocopan inu de ie gorivstal na trety dan po tih pismih. [5]Inu de ga ie Čeffas vidil inu potle ty dvanayst. [6]Potle so ga

so ga vidili več koker pet stu bratov kmalu, katerih ie še dosti živih, ty eni pag so zaspali. [7] Potle se ie pustil viditi timu Iacopu, potle vsem iogrom. [8] H puslednimu za vsemi se ie tudi meni, koker enimu negodnimu porodu, perkazal. [9] Zakai iest sem ner-tamanši vmei teimi iogri, kir nesem vreden, de bi se en ioger imenoval, zatu, kir sem to cerkov Božyo preganel. [10] Ampag iz Božye gnade sem tu, kar sem, inu ta nega gnada nei bila v meni zabston, temuč iest sem obilneše delal koker oni vsi, nekar pag iest, temuč ta gnada Božya, kir ie per meni. [11] Nu bodi tedai iest oli oni, taku mi pridiguiemo inu taku ste vi verovali. [12] Kadar pag Cristus bo pridigan, de ie od tih mertvih gorivstal, koku tedai ty eni vmei vami pravio, de tu gorivstanene tih mertvih ništer nei[?] [13] Aku pag tu gorivstanene tih mertvih ništer nei, taku Cristus tudi nei gorivstal, [14] inuaku Cristus nei gorivstal, taku ta naša pridiga ie zabston inu ta naša vera ie zabston, [15] mi bi tudi krive pryče Božye bili naideni, kir smo pryčovali zubper Boga, de ie Cristusa gori obudil, kateriga nei obudil, aku ty mertvi gori ne vstano. [16] Obtu, aku ty mertvi gori ne vstano, taku Cristus tudi nei gorivstal. [17] Aku Cristus nei gorivstal, taku ta vaša vera ie prazna, vi ste še v tih vaših grehih. [18] Obtu tudi ty, kir so v Cristusu umerli, so zgubleni. [19] Aku mi tu vupane le v le-

-tim

v tim gorivstanenu
stoy vseh vernih nih
vseh žlaht nadlugah,
zuseb na smerti le-
žoč, ner ta vegši
trošt.
Gal. i,
Esa. liii, xxii,
Dan. ix,
Jona ii,
Math. xxviii,
Mar. xvi,
Luc. xxiiii,
Joh. xx,
Act. ix, viii, ii,
Rom. ix,
Ephe. iii,
Col. i,
i. Thes. iii,
Apoc. i,
Psal. cx, viii,
Heb. ii, x,
Sap. ii.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

-tim životu na Cristusa imamo, taku smo mi vmei vsemi ludmi ner ty revniši. [20] Cristus pag ie gvišnu gorivstal od tih mertvih inu ie tih pervičnih eden vmei temi, kir so zaspali. [21] Zakai potehmal ta smert ie skuzi eniga človeka, taku tudi skuzi eniga človeka ie tu gorivstanene tih mertvih. [22] Zakai koker skuzi Adama vsi umerio, glih taku skuzi Cristusa bodo vsi živi storieni. [23] En vsaketeri pag v tim nega lastnim redu. Ta pervični Cristus, potle ty, kir so Cristusevi v tim nega prihodu. [24] Potle ta konec, kadar on bo čez dal tu kralevstvu Bogu inu Očetu, kadar on bo gorivzdignil vse viudstvu inu vse gospostvu inu oblast. [25] Zakai on mora kralovati, dotle vse suie souvražnike postavi pod suie noge. [26] Ta pusledni souvražnik, kir bo rezdian, ie ta smert. [27] Zakai (Bug Oča)²⁸³ ie vse riči podvergal pod nega noge. Ampag kadar on pravi, de vse riči so nemu podveržene, ie očitu, de ta, kir ie nemu vse riči podvergal, se ima vunkai vzeti. [28] Kadar pag nemu vse riči bodo podveržene, taku tedai tudi ta Syn sam se bo oddal timu, kir ie nemu podvergall vse riči, de Bug bode vse vseh ričeh. [29] Syce kai delaio ty, kir so kersčuio za te mertve[,] aku cilu ty mertvi gori ne vstano[?] Zakai se oni tudi za te mertve kersčuio[?] [30] Inu zakai my stoymo vsako urro v nežihrosti[?] [31] Iest vsaga dan meriem za naše hvale volo, katero imam v Cristusu Jezusu,

283] »(Bug Oča)« je Trubarjev prevodni interpretativni dostavek za lažje razumevanje bibličnega besedila, ki ga L1545 in V nimata.
L1545: »²⁷Denn er hat jm alles vnter seine Füsse gethan.« V: »²⁷Omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum qui subiectit ei omnia.«

Jezusu, v Gospudi našimu. [32] Sem li se iest po človeski šegi boyoval s teimi bestyami v tim Efezu[?] Kai tu meni pomaga, aku ty mertvi gori ne vstano[?] Ieimo inu pymo, zakai iutri umeriemo. [33] Ne pustite se obnoriti. Ty hudi zguvory izkazee te dobre, poštene šege. [34] Obudite se enkrat prov inu ne grešite. Zakai ty eni od Buga ništer ne veido, tu vom k ani sromoti govorim.

[35] Nu bi pag mogel kei eden reči, koku bodo ty mertvi gorivstaieli[?] Inu s kakovim tellessom pri-di[?] ²⁸⁴ [36] Ti norec. Tu, kar ti seyeš, ne bo živu, samuč onu umerie poprei. [37] Inu tu, kar ti seyeš, ti ia ne seyeš tiga telessa, kir zraste, temuč nagu zernu, bodi od pšenice oli od drugih seimenov, [38]ampag Bug da nemu enu tellu, koker on hoče. Inu enimu vsakimu od sei-menov nega lastnu tellu. [39] Nekar sledne messu ie enu messu, temuč enu drugu messu ie tih ludi, enu drugu tih goved, enu drugu tih ryb, enu drugu tih ptyc. [40] Inu so telessa nebeska inu so telessa pozemelska. Ampag eno drugo čast imaio ta nebeska, eno drugo ta pozzemelska. [41] Eno drugo svitlobo ima tu sonce, eno drugo svitlobo ima ta luna, eno drugo svitlobo imaio te zvezizde. Zakai ena zvezida premaga to drugo zvezido s tu svitlobo. [42] Glih taku bo tu gorivstanene tih mertvih. Onu bo vseyanu v ti strohnobi inu gorivstane v nestrohnobi. [43] Onu bo vseyanu v ti ne-

H časti

^B
Sledni človik, kadar
on cbirla na tim go-
rivstanenu od smerti,
ima na to Božyo
muč, kir ie vse viči iz
ništer stvaril, zmisli-
ti. Inu na te stvare,
kir pozymi spo in se,
koker bi mertve bile,
viđio, spomlat inu
poleiti spet ožive.

Joh. xiii, i,
Math. xii,
Dan. xii,
Gen. ii,
i. Thes. iii,
Phil. iii,
Esa. xxv,
Ozee xiii,
Heb. ii,
i. Joh. v.

284| Prido.

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

časti inu gorivstane v ti časti. Onu bo vseyanu v ti šibkoti inu gorivstane v ti moči. [44] Onu se vseye enu natursku tellu inu gorivstane enu duhovsku tellu. Ie li enu natursku tellu, taku ie tudi enu duhovsku tellu, [45] koker ie tudi pissanu: »Ta pervi človik Adam ie sturien v ta naturski život« inu ta pusledni Adam v ta duhovski život. [46] Ampag tu duhovsku tellu nei tu pervu, temuč tu natursku, potle tu dohovsku. [47] Ta pervi človik ie iz zemle, zemliski, ta drugi človik ie ta Gospud iz nebes. [48] Kakeršni ie ta zemliski, taki so ty, kir so zemelski. Inu kakeršni ie ta nebeski, taki so tudi ty, kir so nebeski. [49] Inu koker smo nosili ta pild tiga zemliskiga, taku bomo tudi nossili ta pild tiga nebeskiga. ☩ [50] Le-tu pag iest pravim, lubi bratie, de tu messu inu ta kry tiga Božyga kralevstva ne mogo erbati, ne ta strohnlost ne bo erbala to nestrohnlost. [51] Pole, iest vom pravim eno skrivno reič, mi ne bomo vsi spali, ampag mi bomo vsi premineni [52] V enim hypu, v enim očnim trenenu per pusledni trobenti. Zakai ona bo tobentala inu ty mertvi gorivstano nestrohnjeni inu mi bomo premineni. [53] Zakai le-tu, kir strohni, mora obleči tu, kir ne strohni, inu le-tu, kir umerie, mora obleči tu, kir ne umerie. [54] Kadar pag le-tu strohneče obleče tu nestrohnenu inu le-tu mertvašku obleče tu, kir ne umerie, tedai bo dopolnena

nena bessedna, kir ie pissana: »Ta smert ie požerta v tim premaganu.«^[55] O, smert, kei ie tuie zželu[?] O, pekal, kei ie tuie premagane[?]^[56] Tu zželu te smerti pag ie ta greh inu ta muč tiga greha ie ta postava.^[57] Ampag Bug bodi zahvalen, kir ie nom tu premagane dal skuzi Jezusa Cristusa, Gospudi našiga.^[58] Za tiga volo, mui lubeznivi bratje, hodite stoyeči, ne premiknite se inu iemlite vselei gori v tim dellu tiga Gospudi, potehmal vi veiste, de tu vaše dellu nei zabston v tim Gospudi.

TA XVI. CAP.

A. Velij inu opomina, de kadar ty verni ob praznikih h pridigom, k molytvom, k obhaylom vkupe prido, de tudi en vsaketeri iz suiga dobitka inu blaga, kar eden z dobro volo hoče inu premore, sebo tim božim pernesse. De se od take gmain almožne nekar le samuč tim domaćim, znamim, temuč tudi tim dalnim, n/e/ znamim potrebnim kersčenikom podili inu skuzi zveiste špitalmost/r/e inu sle pošle. Per tim oblubuvi tim Corintariem per nih eno celo zymo biti, s teim daie na zpane, de on nee za lubu ima. Potle poroča nima tiga Timotheia, suiga tovariša. S teim vuči, de kersčeniki so dolžni nih vučenike inu pastyrie obarovati pred budimi ludmi, kuliku ie nim nerveč mogoče. B. Vely, de nemaio liny, ne žiher biti, de se s to vero terdnu derže Božje bessedne, de se tiga cryža, ne preganene, ne smerti zavolo tiga evangelia nemaio strasiti. Natu tim Corintariem te ene stare, zaslužene verne poroča. Potle tim Corintariem v tim v nega inu drugih imenu vse dobru prossi inu velike službe spoveida. Na koncu vse hynavce inu Cristuseve souvražnike pana inu zludiu izdaie. Ta bessedna anatema ie gerska, pomeni »Bodi preklet«, maran ata ie syriska, pomeni »Gospud pride«, tu ie, kadar Cristus pride na sodni dan, ga bo ferdamnal.

SIce od tiga zbyrane tim svetnikom, koker sem v tih galatiskih cerqvah gori naredil, taku tudi

H ii vi

A
V dostih meistih ty
iogri, preroki,

TA I. LYST H TIM CORINTARIEM.

285| Katere.

Moizes pišeio inu v le-tim pridigariem inu vsem vernim, de gledao na te boge, za nec skrebti inu de nim zweistu pomagaio inu de te nih zvei/st/e vučenike ima/i/o imeti za lubu inu nee poštovati.

Deut. xv, xxiii,
Levit. xix, xxiii,
Act. ii, iii, xi,
ii. Cor. viii, ix, i,
Gal. ii,
Rom. xv,
Act. xix, xx.

286| »(imate veiditi)« je vpliv L1545 na Trubarjev prevod:
»¹²ON Apollo dem Bruder aber (wisset) das ich jn seer viel ermanet habe / das er zu euch keme mit den Brüdern / Vnd es war aller dinge sein wille nicht / das er jtzt keme / Er wird aber kommen / wenn es jm gelegen sein wird.«

B
Kateri se boy Boga,
pred zludiem

vi sturite. [2] Na en praznik en vsaketeri vmei vami položi poleg sebe inu zberi, kar premore, de se tu zbirane stuprov tedai ne dei, kadar iest pridem. [3] Kadar pag pridem, hočo poslati te, kateri²⁸⁵ vi bote za dobre šacali, skuzi te lysti, de donesso to vašo almožno v Ieruzalem, [4] bo li pag vrednu, de iest tudi tiakai vlečem, taku nai z meno vleko. [5] Iest pag k vom pridem, kadar skuzi Macedonio povlečem. Zakai iest skuzi Macedonio puidem [6] inu bom lohki per vas ostal oli tudi zymoval, de me bote izpremlali, kamerkuli puidem. [7] Iest vas nečo zdai le v tim skuzi hoyenu viditi, temuč iest vupam en čas per vas ostati,aku ta Gospud bo dopustil. [8] Iest bom pag prebival v tim Efezu do vinkunštih, [9] zakai meni so se ene velike inu močne davri odperle inu ie dosti zupernikov tukaie; [10]aku Timoteus pride, taku gledaite, de bo prez straha per vas, zakai on della tudi tu dellu tiga Gospudi koker iest. [11] Obtu nišče iz nega špota ne dellai, temuč izpremitte ga z myrom, de k meni pride, zakai iest s teimi brati čakam na nega. [12] Sice od tiga Apolla brata imate veiditi),²⁸⁶ de sem ga sylnu opominal, de bi bil q vom z brati šal, inu nega vola cilu nei bila zdai puiti. On pag pride, kadar bo nemu ležoč.

[13] Čuite, stuite v ti veri, deite mošku, bodite močni. [14] Vse vaše riči sturite v ti lubezni. [15] Iest vas

vas tudi, bratje, prossim, vi znate to družino tiga Stefana, de so ty pervenčiči v ti Ahay inu so se sami sebe podali h ti službi tim svetnikom,^[16] se vi tudi takim podaste inu enimu vsakimu, kir pomaga inu della.^[17] Iest se vesselim tiga prihoda tiga Stefana inu Fortunata inu Ahayca, zakai kar ie meni od vas mancalu, tu so oni napolnili.^[18] Oni so spet oživili mui inu vaš duh. Obtu spoznaite, kir so taki.^[19] Te cerqve v ty Ahay vom službo spovedaio. Vom ta Aquilas inu Priscilla službo spovedata v tim Gospudi, sred to cerkvio, kir ie v nyu hyši.^[20] Vom vsi bratje spovedaio službo. Prossite eden drugimu zdravie s teim svetim pušovanem.^[21] Iest, Paulus, vom službo spoveim z muio roko.^[22] Aku du ne lubi Gospudi Iezusa, ta bodi anatema, maran ata.^[23] Ta gnada tiga Gospudi Jezusa Cristusa bodi z vami.^[24] Muia lubezen bodi z vami zo vsemi v tim Jezusu Cristusu, amen.

Ta Lyst h tim Corinteriem ie bil poslan iz Ahaie skuzi Stefana inu Fortunata inu Ahayca inu Timoteia.²⁸⁶

Konec tiga Perviga lystu h tim Corintariem.

H iii SVETI-

varuie, terdnu do konca Božym oblobom inu pritežom veruie, redle sturi, kar mu prystoy, ie volan inu serčan v nadlugah, pridigarie inu bližniga lubi, ta v pekal ne pride, temuč v nebessa.

Luc. xxi,
i. Cor. i,
Rom. xvi,
ii. Cor. xiii,
i. Pet. v.

²⁸⁷ S stavkom »Ta Lyst h tim Corinteriem ie bil poslan iz Ahaie skuzi Stefana inu Fortunata inu Ahayca inu Timoteia.« Trubar sledi L1545: »Die erste Epistel an die Corinther. Gesand von Philippen / durch Stephanum vnd Fortunatum / vnd Achaicum vnd Timotheum.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

SVETIGA PAV- LA TA DRUGI LYST H TIM CORINTARIEM. Predguvor.

E-ta lyst ima 13. capitolov./.V tim s. Paul še pag od mnogeterih riči piše, pravi, vuči, daie odgovori tim dobrim inu tim hudim inu zagovarje inu terdi ta sui evangeliski vuk. Zakai tim enim Corintariem ie ta nega pervi lyst inu vuk dopal, tim enim pag nekar. Obtu on v le-tim lystei te brumne, verne inu pokorne v tim pravim nega navuku še bule poterduie inu tim hudim, nepokornim, hynavskim kersčenikom inu vučenikom odgovarie, ta nih krivi inu zepelavi vuk zemečuie, tadla inu doli tlači. Inu potehmal v tim nega pervim lystu ie te Corintarie zavolo nih mnogeterih velikih grehov ostru štrafal, v te nih rane vinu vlyl inu nee prestrašil. Kadar pag en ioger inu evangeliski pridigar ima troštлив biti, ta prestrašena serca, te slabe visty več troštati, gori inu veselle narediti koker strašiti inu režalovati. Obtu on tukai v le-tim lystu te prestrašene inu pokorne Corintarie spet hvali, trošta inu v nih rane tu ole vlyva inu se cylu periaznivu k nim derži.

V tim 1. capituli nim pravi, v kakovi veliki nadlugi ie v ti Azy bil inu de iz te iste le sam Bug, nisče drugi, ie nemu pomagal. Potle se izgovarie, kir nei bil tedai k nim, koker ie bil oblubil, prišal. V tim 2. cap. vely tiga pokurniga grešnika, kir ie per mačehi ležal, kir ie v panu bil, spet v to gmaino vzeti.

Na koncu tiga 2. capitula, potle v tih 3., 4., 5. capitulih
de ta

tu pridigarstvu tiga evangelia sylnu hvali inu pryčuie, de ta evangeli ie veliku bulši, žlahtniši inu nucniši koker ta postava. Zakai skuzi to pridigo tiga evangelia ty verni ludie dobo S. Duha, te žalostne, boyeče visty veselle inu serčne rataio, ta evangeli sturi iz grešnika pravičniga, ga postavi iz te smerti v ta večni leben; tiga postava ne more diati, temuč te boge grešnike le čedale globle v ta pekal pehava. Inu ta evangeli della inu nareia v tih vernih sercih, kadar so v težkih nadlugah inu na smerti leže, enu stonovitu, dobru zevupane pruti Bogu, nee zagvišuie, de so otroci Božy, de prido gvišnu v nebessa. Inu naisi ta evangeli bo od nih dosti souvražen inu preganen, taku on vsai povsod, gdi se pridiguie, le gori iemle, de ga ne mogo zastreti ne doli perpraviti.

V tyu 6. in 7. cap. opomina, de tako evangelisko pridigo gori vzamo, no slušaio, se derže po ni z dianem inu s terplemnem. Na koncu nee hvali zavolo nih pokornosti.

V tyu 8. in 9. nee opomina inu vabi z oblubami Božymi inu s teimi exempli drugih cerqvi, de od nih pozemliskiga žegna inu blaga s teimi podile, kar eden premore, inu de tu z dobro volo deio.

V tih 10., 11., 12. capit. ima dosti šaffti inu della s teimi falš iogri inu vučeniki, povsod nih prevzetiye inu prazno hvalo doli tare ino to suio oblast inu ta nega vuk terdi inu brani.

V tim 13. prity tim, kir so grešili inu neso diali pokure.

TA DRU-

TA DRUGA EPIS-

TOLA H TIM CO- rintariem.

TA PERVI CAP.

288 | Apd 12,4;
16,22–24.

289 | Apd 19,24–40.

290 | 1 Kor 16,5–6.

A. Boga Očeta vissoku zahvaluie, kir te suie verne, zuseb te pridigarie, v težkih nadlugah prez trošta inu pomuč ne zapusti. Inu de on skuži take reve inu troše te druge gmain kersčenike v ti veri poterduie inu v nadlugah trošta. S. Petra, *Act. 12*, inu s. Paula, *Act. 16*, ²⁸⁸ 17, ieča, fortuna inu pomuč ie dosti kersčenikov v ti veri poterdiu inu h ti pravi veri perpravilu. Bug dopusti časi tudi tim enim vernim veliku terpeti, de veido inu umeio potle druge troštati. Kadar ty verni volnu terpe, taku nim pride od Buga gvišen trošt inu odrešitu. B. Pravi, de te nega nezmasne nadluge, kir ie v ti Azii preterpel, *Act. 19*, ²⁸⁹ de nemu nišče, temuč sam Bug ie pomagal. S teim vuči, de oben na smerti nema cagati, ne od molytve pustiti. De imamo za revne bratje molyti inu kadar so rešeni, zahvaliti Boga. C. Se hvali žubper te falš vučenike, de ie z dobro vistio, preprostu, zastopnu vučil to Božjo risnično bessedo inu ništer iz suie glave oli pameti. Taku ima sledni pridigar diati. D. Se zagovarie, kir nei v Corintu druguč tedai prišal, koker ie bil oblubil. *1. Cor. 16*, ²⁹⁰ De on tiga nei iz labkusti sturil, temuč za naketerih riči volo, od katerih bo potle govuril. De zatu ta nega vuk nei negvišen oli ležnor, zakači kir ie v tim imeni Jezusovim pridigal, tu ie risnica. Božje bessede so »ia«, tu ie, risnične inu stonovite, se ne premakno, ne gredo nazai.

A
David pravi, Psal.
xciii: »lest sem v
muim sercei veliku
žalost imel, oli tui
trošti so muio dušo
vesse-

Aul, en ioger Jezusov Cristusov, skuzi to volo Božyo, inu Timoteus brat, tei cerqvi Božy, kir ie v tim Corintu, zo vsemi svetniki, kir so po vsi Azii. ^[2] Gnada inu myr vom od Buga, našiga Oče-
ta,

ta, inu od Gospudi Jezusa Cristusa. [3] Hvalen bodi Bug inu Oča tiga našiga Gospudi Jezusa Cristusa, kir ie en Oča vse milosti inu en Bug vseh troštov, [4] kir nas trošta vseh naših nadlugah, de tudi mi moremo trošati le-te, kir so v kakeršnikuli nadlugi, s teim troštom, s katerim smo mi potroštani od Buga. [5] Zakai koker mi tiga terplena Cristuseviga veliku imamo, taku bomo obilnu tudi potroštani skuzi Cristusa. [6] Inu imamo li mi nadlugo oli trošt, taku se tu vom h dobrimu godii. Ie li nadluga, taku se tu godi vom h troštu inu k ohranenu (kateru ohranene se izkaže tedai, kadar vi volnu terpite, koker mi terpimo)/./^[91] [7] Ie li trošt, taku se tu vom tudi godii h troštu inu k ohranenu. Inu tu vupane stoy terdnu za vas, potehmal mi veimo, de koker ste diležni tiga terplena, taku tudi bote dilezknji^[292] tiga trošta.

[8] Zakai, lubi bratie, mi hočmo, de imate veiditi od te naše nadluge, kir se ie nom godyla v ti Azii, de smo bili čez masso inu čez našo muč obloženi taku, de smo na našim životu cagali [9] bili inu sami čez se pravdo rečli, mi moramo umreti. De tiga zevupane nemamo sami nase staviti, temuč na Buga, kir te mertve goribudi, [10] kateri ie nas od take smerti rešil inu vsag dan rešuie, v kateriga se mi zevupamo, de on nas naprei bo tudi rešil [11] skuzi to pomuč tih vaših prošni za nas.

I De

do delali.«
Gal. i,
Ephe. i,
i. Pet. i,
Col. i.

291 Prevodna rešitev »(kateru ohranene se izkaže tedai, kadar vi volnu terpite, koker mi terpimo)« posnema L1545: »⁶Wir haben aber trübsal oder trost / so geschicht es euch zu gute. Jsts trübsal / so geschicht es euch zu trost vnd heil (Welches heil beweiset sich / so jr leidet mit gedult / der massen wie wir leiden) Jsts trost / so geschicht es euch auch zu trost vnd heil.« V: »⁶Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quæ operatur tolerantiam eorumdem passionum, quas et nos patimur ...«

292 Diležni.

B
Bug s prevelikimi revami nas vuči, de le na nega, nekar na ludi, se imamo zenešti.
Act. xix,
Phil. i,
ii. Cor. i, ii,
Rom. xv.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

De za ta dar, kir ie nom dan skuzi dosti ludi, velike hvale se sture za našo volo.

C
Dobri pridigari inu
farmani so ena čast
te cerqve.

[12]Zakai ta naša hvala ie le-ta, tu pryčovane te naše visty, de smo v preproščini inu v čistosti Božy inu nekar v ti messeni modrusti, temuč v ti gnadi Božy prebivali na tim sveitu inu nerveč per vas. [13]Zakai mi vom drugiga ne pišemo, temuč tu, kar berete, oli tu, kar spoznate. Inu iest vupam, vi bote tudi do konca spoznali, [14]koker ste že vže nas en deil spoznali. Zakai mi smo ta vaša hvala, koker ste vi tudi ta naša, na ta dan tiga Gospudi Jezusa.

D
De mi to bessedo
Božyo deržimo za ri-
snično inu ni veruie-
mo, tu della S. Duh,
ta nas v ni zagvišue.
Phil. ii,
i. Thes. ii,
i. Cor. xxi,
Math. v,
Jac. v,
Rom. viii,
Eph. iii.

293| Prevodna rešitev »(nekar taku)« je Trubarjeva; L1545 in V take segmentacije besedila ne poznata.

[15]Inu s takim zevupanem sem hotel poprei q vom priti, de bi duyo dobruto pryeli [16]inu de bi skuzi vas vlekal v to Macedonia inu spet iz Macedonia q vom prišal ino od vas izpremlen bil v to Iudovsko deželo. [17]Nu kadar sem le-to v misli imel, sem li kai neobstoyečiga sturil[?] Oli kar mislim,aku po tim messei mislim[?] (Nekar taku),²⁹³ temuč per meni ie »ia« »ia« inu »ne« ie »ne«. [18]Ampag Bug ie zveist, de ta naša besseda q vom nei bila »ia« inu »ne«. [19]Zakai Syn Božy Jezus Cristus, kateri ie vmei vami skuzi nas pridigan, skuzi mene inu Silvana inu Timoteia, ta nei bil ia inu ne, temuč v nim ie bilu ia. [20]Zakai vse oblube Božye so ia v nim inu v nim so amen. [21]Bogu na čast skuzi nas. Bug ie pag ta, kir nas z vami red poterduie v Cristusu [22]inu kir ie nas žal-bal

bal inu zapečatil inu dal to arro tiga Duha v ta naša serca.

TA II. CAP.

A. *V le-tim capitolu, v začetku inu blíz konca, pravi, za čes volo zdaici po nega oblubi nei h Corinteriem prišal. Nerpoprei, de bi se ž nimi zavolo tiga v pan položeniga kecarie ne serdil inu nee inu sebe ne režaloval. Zakai en pastyr ima per suih ovčicah z dobro volo inu z vesseliem prebivati inu te ovčice nih pastyrie nemaio režalovati. Potle, kir ie v tim meistu Troadi inu v ti deželi Macedonii moral pridigati, gdi ie dosti ludi s teim evangeliom tei smerti odvlekal, inu kir ie na Tita čakal. Kir on pag tukai perseguie, z Bugom nega pismu zapryčuje, se mi vučimo, kadar nom ta prava pravda inu timu bližnemu dobrimu pride inu kadar poterdujemo to risnico, taku moremo prez greha perseci, sicer ie greb. Pridigary nemaio gospodovati čez cerkov, temuč ni služiti. Ta evangeli vsem glib ne bona; katerim dobru bona, tu ie, nemu veruio, ty bodo izveleni, katerim nekar, ty bodo ferdamnani; ta evangeli se nema hynavsku, falš sercem, za blaga oli za prazne hvale volo, temuč čistu, iz praviga serca, iz Božjih vust, koker bi sam Bug (koker ie gvišnu) vpryoč bil, za stopnu pridigati.*

IEst pag kličem na Buga k ani pryči na muio dušo, de zavolo, kir vom zanašam, nesem dosehmal v ta Co-rint prišal. Nekar de bi mi gospudi bili čez vašo vero, temuč mi smo pomogavci tiga vašiga vesselia. Zakai vi v ti veri stoyte. [1] Inu iest sem si le-tu naprei bil vzel, de nečo druguč q vom s to žalostio priti. [2] Zakai aku iest vas režaluiem, du ie ta, kir bi mene obesselil, samuč ta, kir ie od mene režalova[n][?] [3] Inu tu istu sem vom bil pissal, de kadar pridem, ne bom režalovan od tih, od katerih bi imel vessel biti. Iest imam tu vupane

I ii pruti

A
Vse tu, kar se v ti
kersčanski gmaini,
tu ie, v ti cerqpi, del-
la, pridiguie, moli,
z sacramenti dile, sva-
ri, pana, trošta tc.,
ima le h timu služiti,
de ty bozi veliki gre-
šniki ne cagoio, kon-
ca ne vzamo, temuč
de skorai deio pravo

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

pokuro. Inu koker hytru se pokore, se imao spet v to cerkev vzeti inu troštati, de v gaudi Božy umerio.
Rom. ix,
i. Pet. v,
i. Cor. v,
Act. xvi,
Col. i,
Luc. ii,
ii. Cor. iii.

pruti vom vsem, de muie vesselie ie vas vseh. [4] Zakai iest sem v veliki revi inu v stiskavi tiga serca inu z dostimi selzami vom pissal. Nekar, de bi imeili žalostni biti, temuč de vi spoznate to lubezan, katero iest imam nerveč pruti vom. [5] Ie li gdu pag eno žalost naredil, ta nei mene režalil, temuč en deil, de vas vseh težku ne obložim. [6] Inu enimu takimu ie zadosti ena taka štraifinga, katera ie od nih dosti sturiena, [7] taku de imate vže naprei nemu veliku več odpustiti inu ga troštati, de kei en tag od prevelike žalosti ne zagalbne. [8] Obtu vas prossim, poterdite pruti nemu tu lubezan. [9] Iest sem vom tudi za tiga volo bil pissal, de sem hotel spoznati inu izkusiti vas, ste li na vseh ričeh pokorni. [10] Komu vi pag odpustite, temu iest tudi. Zakai tudi iest, aku komu odpustum, tu odpustum za vašo volo na Cristusevim meistu, [11] de ne bomo okuli obsedeni od zludia, zakai mi znamo nega misli. [12] Sice, kadar sem bil v to Troado prišal ta Cristusev evangelium pridigati inu so bile meni ene davri odperte skuzi tiga Gospudi, [13] iest nesem pokoie imel v muim duhu, zatu kir nesem Tita, muiga brata, bil nessil,²⁹⁴ temuč sem slovu od nih vzel inu sem vlekal v to Macedonio. [14] Ampag hvala Bogu, kir vselei premaga skuzi nas v Cristusu inu očitu della skuzi nas tu dišane tiga nega spoznane po vseh kraih. [15] Zakai mi smo Bogu enu dobru dišane Cristusevu

vmei

vmei teimi, kir bodo ohraneni, inu vmei teimi, kir bodo zgubleni. ^[16]Le-tim enu dišane te smerti h ti smerti, unim pag enu dišane tiga lebna h timu lebnu. Inu k le-tim ričem, du ie zadosti^[?] ^[17]Zakai mi nesmo koker so nih dosti, kir s to bessedo Božyo kupčuio, temuč mi govorimo v Cristusu, koker iz čistosti inu koker iz Buga pred Bugom.

TA III. CAP.

A. Paulus v le-tim capituli inu drugi čestu to Moizesevo postavo, te X. zapuvidi, deleč naražen loči od tiga evangelia. Obtu on tukai to postavo oli zapuvidi imenuie en puštab te smerti inu eno službo oli pridigo tiga ferdamnena. Zakai te Moizeseve zapuvidi inu pridige tiga boziga revniga človeka le kriviga della, straši, ferdamnue, nemu prity inu oznanuie telesne inu večne štraifinge. Inu raven tiga vuči, koku se tu ludie s teim vunanim lebnom po purgarsku vmei sebo imaio deržati. Inu ništer ne pravi od Cristusa, od milosti Božje, od odpusčane vseh grehov inu od večniga lebna, de bi taisti Bug dal tim vernim zabston žavolo suiga synu. Obtu skuzi tako pridigo te postave nikomer ne bo dan S. Duh, obena veist ne bo vessela, ne zagvišana Božje milosti inu tiga večniga lebna. Kratku: skuzi tako pridigo oben človik ne bo izveličan. Ampag ta evangeli, koker on tudi te grehe štraifa, vely diati pokuro, oli raven inu poleg tiga tim božim, prestrašenim grešnikom kaže na Cristusa, pravi, du ie on, zakai ie človik ratal, umerl inu gorivsta, de Bug Oča ne nega volo vsem, kir v nega veruio, hoče iz gnade, zabston, vse grehe odpustiti, za synu gori vzeti, za svetiga deržati inu dati ta večni leben. Škuzi le-tako evangelisko vesselo pridigo sledni človik, kir ni veruie, dobi zdaici S. Duha, enu vesselu serce, dobro veist, enu terdnu zevupane pruti Bogu, de ga ne zapusti v obeni nadlugi, na smerti tudi nekar. Inu on smeji nekar le Moizesa oli eniga drugiga svetnika oli angela, temuč samiga Boga v oči pogledaiti, tu ie, na nega z vero klicati, nemu koker suimu lubimu očetu suoj revo inu nujo tožiti inu od nega gvišne pomuči čakati. Inu on uatu²⁹⁵ zastopi prov, za čes volo so te Dessed zapuvidi da-

I iij ne,

295| Natu.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

ne, nekar, de bi skuzi te iste dobili ta nebessa, zakai mi tih istih popolnama ne premoremo deržati, temuč de nom daio te naše grehe spoznati inu de nas napelavaio h Cristusu. Le-tiga obeniga vvi ty, kir le te postavne Moizeseve pridige inu te Dessel inu človeske zapuvidi inu postave pridiguo inu poslušao, cilu ništer ne zastopio, ne znaio Cristusa, ne veido, zakai ie od Buga poslan na ta sveit, martran etc. Nih serce ie kaminatu inu slypu, nih noterne oči so zakrivene, de v tu Moizesevu svitlu obliče ne mogo gledati (berite ta 34. cap. Exodi),²⁹⁶ tu ie, oni ne Moizesoviga ne obeniga preroka pisma prov ne zastopio, so v serdi Božym inu podverženi timu večnimu pogublenu. Obtu s. Paul tukai iz tih iudovskih inu falš vučenikov, kir so le te Moizeseve postave, te Dessel inu človeske zapuvidi, prez tiga evangelia, pridigali, špot dela inu nih vuk zemečuje, ampag sui evangeliski čez vse druge hvali inu s Corintarmi prýcui, de ie nee s teim evangeliom od aydovske vere na to kersčansko preobernil inu nih visty obesselil inu tiga nei on od sam sebe, temuč Bug inu S. Dub skuzi nega sturil, ta isti ie nemu inu vsem pravim pridigariem to gnado, serce, missal inu zastop dal, de so taku z nucom ta evangeli pridigali.

A
S. Paul sam, dotle en farizeus bil, molil, postil, offrovil, praznoval, vučil inu služil Bogu po Moizesevi postavi, ie le-ta puštab, tu ie, serd Božy, ništer od Cristusa, ne od gnade pridigal inu veroval, nega noterne oči so bile slipe, nega serce zakrivenu, de nei Moizesa, ne obeniga preroka,

M I začnemo že pag sami sebe hvaliti[?] Oli potrebuiemo mi koker nakateri hvaležnih lystov na vas[?] Oli hvaležnih lystov od vas[?] [2] Vi ste ta naš lyst, v tih naših sercih zapissan, kateri se zna inu bere od vseh ludi, [3] kir ste na znane dani, de ste ta lyst Cristusev, skuzi to našo službo perpravlen inu skuzi nas pišsan, nekar s to tinto, temuč s teim Duhum tiga živiga Boga, nekar na te kamine table, temuč na te messene table tiga serca. [4] Inu mi imamo enu taku zevupane skuzi Cristusa pruti Bogu, [5] nekar de bi mi bili zadosti od sami sebe kako reč zmisliti, koker od sami sebe, temuč smo li s čemu zadosti, tu istu ie od Buga,
[6] kateri

296| 2 Mz 34,30.
33–35.

kateri ie tudi nas sturil zadosti k anim služabnikom tiga noviga testamenta, nekar tiga puštaba, temuč tiga Duha. Zakai ta puštab umory, ta Duh pag živu sturi. [7] Aku ta služba, kir skuzi te puštabe mory inu ie v tih kaminih izdolbena, ie bila v ti svitli časti (v ti glory),²⁹⁷ taku de ty izraelski otroci neso mogli v tu Moizesevu obličie ravnu pogledati zavolo te glorie nega obličie, katera gori neha, [8] koku veliku več ta služba, kir da tiga Duha, bo to glorio imeila. [9] Zakai aku ta služba, kir tu ferdamnene pridiguie, ie v veliki časti (glory), veliku več ta služba, kir to pravico pridiguie, ie v eni obilneši časti. [10] Zakai tudi uni deil, kir ie v veliki časti bilu, se nema za veliku čast šacati pruti le-ty nezmasni česti (glory).// [11] Zakaiaku tu, kar gori neha, ie bilu v ti glory, veliku več tu, kir ostane, ie v ti glory. [12] Kadar mi tedai enu takušne vupane imamo, taku uživamo mi vegše fraidigosti [13] inu ne deimo koker Moizes, kir ie enu pokrivalu čez suie obličie postavil, de ty izraelski otroci neso mogli ravnu gledati na ta konec tiga, kir gori neha. [14] Ampag nih vumi so oslipleni. Zakai do današniga dne ostane tu istu pokrivalu na tim starim testamentom nere-skrivenu, kadar ga bero, katero v Cristusu se rez-krye. [15] Ampag do današniga dne, kadar se ta Moizes bere, ie tu pokrivalu položenu na nih serce.

[16] Kadar

kir so na Cristusa kazali, zastopil. Ampag kadar se ie h Cristusu preobernil, so od nega oči šupe pale, Act. ix; tedai ie stuprov vse S. pismu zastopil, Boga Očeta, nega Synu inu S. Duha prov spoznal inu začel prov vero-vati inu vučiti. Glih taku ty iogri stu-prov, kadar so S. Duha pryleli, so prov iz S. Pisma začeli pridigati, ž nih pri-digo prez čišla na pravo vero preober-nili.
 Exod. xxiiii, xxxiiii,
 Jere. xxxi,
 Heb. iiiii,
 Phlip. ii,
 i. Cor. iiiii,
 ii. Cor. vi,
 Deut. ix, x,
 Act. x,
 Rom. x, xi,
 Esa. vii,
 Math. xiii,
 Joh. iiiii.

297 Vse tri prevod-ne okrepitve mesta s sopomenko, ce-sar izvirno biblično besedilo ne pozna (v ti svitli časti – v ti glory, časti – glo-ry), kažejo na vpliv latinske prevodne predloge, najverjet-neje V.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

Kadar se pag preoberno h timu Gospudi, bo tu pokrivalu proč vzetu. [17] Zakai ta Gospud ie ta Duh. Gdi ie pag ta Duh tiga Gospudi, undu ie slobodnost. [18] Mi pag vsi gledamo to gloryo tiga Gospudi koker v enim špegli, z rezodivenim obličiem, inu bomo premineni v ta isti pild od ene glorie v to drugo koker od tiga Duha tiga Gospudi.

TA IIII. CAP.

A. *Odpreda ie ta evangeli čez vse riči hvalil. Zdai tu pridigarstvu hvali inu za en velik dar Božy ima inu opomina zveistu vse pridigarie, de žnih veliko nucno službo inu pridigo zveistu okuli hodio, de se brumsku pred Bugom inu pred ludmi derže.* B. *Odgovarie tim, kir so taki nega hvali žubper govorili inu diali: »Kadar ta evangeli ie ena tak a sylna Božya reč, zakai tedai nemu vsi ludie ne veruio? Sai ga ta vegri deli souvraži.« Na tu k nim pravi, Bug ne evangeli neso na tim dolžni, zakai Bug ie rekal tei luči iz temme sveititi, tu ie, ta evangeli očitu, glosnu, povsod, vsem ludem, zastopnu pridigati, kir nemu pag vsi ne veruio, v tim ie ta zludi kriv; ta te ludi od tiga evangelia, od prave vere v Ježusa na druge riči, na malikovane, na blagu inu lušte tiga svita vabi inu odpelava inu ty ludie so tudi sami na sebi dolžni, de ne veruio, kir ne hote poslušati inu slušati Božye bessede inu ne hote diati pokure.* C. *Perglibuie te pridigarie inu vse verne h ti perssty oli h timu illu. Zakai oni so na tim svetu eni boži, sibki, zaverženi ludi. Oli oni so pag iznotra, v nib sercu bogati, zakai oni imaio v sebi ta pravi nebeski šač,*²⁹⁸ *tu ie, ta eva[n]geli inu to pravo vero, v tim imaio vse tu, kar potrubuio h timu večnimu lebnu. Inu naisi so na tim sveitu vsem žlaht revom inu nesrečom veden inu povsod do smerti podverženi, taku vsai iz tih istih Bug koker suimu synuvi Ježusu pomaga inu tu nib kratku terplene tiga svita s teim nebeskim neizrečenim večnim vesseliem obilnu lona. Te troštive bessede v le-tim deilu se imaio od vsakiga kersčenika dobru zamerkati, de se žnimi v sui nadlugi inu na smerti bo mogel troštati, amen.*

Za tiga

ZA tiga volo, kadar mi le-to službo imamo, de se ie nom le-ta milost pergodila, taku ne bodimo liny, ^[2]temuč verzimo tudi od nas te skrivne sromote, ne hodimo z lišičio kunstio okuli inu ne falšymo to bessedo Božyo, temuč s teim na znane daioc²⁹⁹ to risnico izkažimo se za dobre poleg vseh visty tih ludi inu poleg Boga.

^[3]Inu ie li ta naš evangeli še zakriven, taku v tih, kir bodo zgubleni, ie zakriven, ^[4]v katerih Bug tiga svita ie te misli tih nevernih oslepil, de ne vidio te svitle luči tiga evangelia od te glorie Cristuseve, kateri ie ta podobni pild Božy. ^[5]Zakai mi sami sebe ne pridiguemo, temuč Jezusa Cristusa, de ie on ta Gospud, mi pag hlapci zavolo Jezusa. ^[6]Zakai Bug, kateri ie ukazal to luč iz te temme naprei sveititi, ta isti ie dal eno svitlo svitlobo v ta naša serca, de skuzi nas vstane tu resvičene od tiga spoznane te glorie Božye v tim obličeje Jezusovim Cristusevim.

^[7]Inu mi imamo le-ta šac v tih glinovih possodah, de ta previssoka muč bode Božya inu nekar od nas. ^[8]Mi bomo v vseh ričeh stiskani, oli nekar dergneni. Mi terpimo veliku buštvu, oli mi ne cagamo, ^[9]mi preganene terpimo, oli ne bomo zapuščeni. Mi bomo doli verženi, oli hudiga konca ne vzamemo. ^[10]Mi vselei v tim telessu tu umoriene tiga Gospudi Jezusa Cristusa okuli nossimo, de se

K tudi

A
Halš, hynavski pridigarij so v cerqvi andohltivi, doma, v cotih nestramni lotri.
ii. Cor. ii.

299| Daioč.

B
Cristus, Joh. xvii, inu Paulus tukai ta evangeli to glorio olito nebesko čast imenujeta zavolo, kir skuzi evangeli on ž nega opravilom inu Bug Oča ž nega milostio bo od ludi prov spoznan inu zatu od njih čestčen inu hvalen.
Esa. vi,
Joh. xii,
Gen. i,
ii. Pet. i.

C
Gospud Bug preproste, boge, nižke ludi h pridigastvi izvoluie, skuzi nee velike riči dopernaša. Nim težke martre nalaga, v tih ne S.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

300| Mertvaškim.

301| Gre za prvi verz tretje kitice latinske himne *Rex gloriose martyrum*, ki naj bi nastala med 6. in 10. stoletjem. Avtorstvo tega besedila ni znano, pripisano pa je bilo mdr. tudi Izidorju iz Sevile. Kitica, iz katere navaja Trubar, glasi: »Tu vincis in martyribus / parcendo confitentibus / tu vincis in martyribus / se je v liturgiji pojavljaj kot del antifone ali kot sekvenca, in sicer v celotnem evropskem prostoru. V glasbenih kodeksih ga je najti med 11. in koncem 16. stoletja. Besedilo je vezano na praznik mučencev (v rimskem oz. tridentinskem brevirju razdelek Commune sanctorum, podrazdelek Commune plurimorum martyrum). Na isto besedilo, s katerim se je mogel Trubar seznaniti od začetka svojega šolanja naprej, sta skladala tudi Giovanni Pierluigi da Palestrina in Tomas Luis de Victoria.

Duhum trošta, nih vero terdi, da muč, volo terpeti rc. Tu Bug vse dei, de se v takih šibkih ludeh ta nega muč inu milost viđi, česti inu hvali/. »Tu vi[n]cis in martyribus,« poie ta cerkov, »ti, Bug, v tih martyrnikih prema-³⁰¹gaš.«
ii. Cor. v, i,
Math. v,
Gal. vi,
Rom. viii,
Psal. cxvi, xxx.

udi ta leben Jezusev na našim telessu izkaže. [11] Zakai mi, dotle smo živi, bomo vselei v to smert izdani za Jezusavo volo, de se tudi ta leben Jezusev na našim mertvaskim³⁰⁰ messei izkažet. [12] Obtu ta smert ie močna v nas, ta leben pag v vas. [13] Kadar mi pag tiga istiga Duha te vere imamo, po tim, koker ie pissanu: »Iest sem veroval, obtu sem govuril,« inu mi veruiemo, obtu mi tudi govorimo [14]inu veimo, de ta, kir ie tiga Gospudi Jezusa goriobudil, de on nas bo tudi skuzi Jezusa goriobudil inu nas bo z vami red naprei postavil. [15] Zakai tu se vse godi za vašo volo, de ta preobilna gnada skuzi tu zahvalene nih dosti obilna rata h ti glorii inu časti Božii. [16] Obtu ne bodimo trudni, temučaku glih ta vunani naš človik strohni, taku vsai ta noterni se od dan do dne ponavle. [17] Zakai ta naša nadluga, kir ie cilu kratka inu lahka, sturi eno večno inu nezmasno težko glorio inu čast [18]nom, kir ne gledamo na te riči, kir se video, temuč na te, katere se ne video. Zakai te riči, katere se video, so časne, katere se pag ne video, so večne.

TA V. CAP.

A. *Tu naše tellu inu život na tim sveitu perglihuie koker Iob inu s. Peter k ani illovi inu gnily stari hysí inu k ani pastyrievi koči, kir hitru usabne oli veiter rezdere. Inu ta nebeski stan, v kateri vsi ty, kir so obličeni, nekar nagi, tu ie, kir to pravo, živo vero v Ježusa imajo, v pokuri stoye, prido, perglihuie enimu nebeskemu cympru inu eni večni hysí, sezidani od Buga. Inu de on inu vvi verni v tak stan veden žeze skorai poiti.*

Koker

Koker tu naše messu se radu ne izleče, tu ie, radu ne umerie, oli s to vero premogo to nevolo tiga messa, zakai ta vera vupa na tu, kar ne vidi. Inu se flissaio zo vsem nih dianem Bogu dopasti, potehmal sledni človik bo od samiga Crista na sodni dan ta pravi lon od suiga della pryel etc. S tem te pridigarie inu vse kersčenike vuči, opomina inu trošta, de se te smerti, ne obeniga terplena za vere volo ne strasio. Zakai tu naše tellu ie koker ena keha te naše duše inu ena rezderta padeča hyša, v kateri vse zlu inu hudi souvražniki prebivaio, iz te imamo radi bežati na ta pravi zdravi, žibri, dobri, bogati, vesseli inu večni dum, gdi bomo uživali vse nebeske družine vekoma. B. Še pag te prave pridigarie inu nih vuk zagovarie inu pravi, de le Cristus sam s to nega smertio ie vse verne od te večne smerti rešil. Tu nega govoriene ie temnu, se ima taku zastopiti, koker bi hotel reči. Mi evangeliiski pridigary se boymo Boga, zakai veruiemo terdnu, de Cristus na sodni dan bo vse hynavce, grešnike inu te nezveiste, line pridigarie rezodil, vsimu svitu na znane dal inu straifal. Obtu mi to našo službo zveistu opravljamo, zveistu, pohlevnu, periatlivu inu zastopnu ta evangeli vsem ludem pridiguemo, koker od tiga nom bo Bug inu vi, kir ste nas pridiguoč slišali, pryoč daiali. Tiga ty falš pridigary, kir se izvuna pred ludmi za brumne inu risnične pelaio, v serci so volci, ne deio. Smo li pag časi komu z našim vukum čudni, vsem ne dopademo, h timu nas tudi permoruije ta lubezan Cristuseva, de bi radi dosti ludi v tu nega kralevstvu perpravili, v kateru nega kralevstvu se drigači ne pride inu v nim do konca ne obstoy, samuč skuži to pridigo tiga evangelia, de ta človik, koker ta evangeli vuči, veruie, de Cristus, Syn Božy, sam ie vse ludi, kir v nega veruio, s to suo marstro inu smertio ie odkupil inu rešil od vseh grehov, od hudiča, od večne smerti inu od pekla. Inu de per Cristusu nekar koker ty sadašni Iudi inu pervič ty iogri ne isčeo pozemliskih telesnih inu posvitnih riči, koker blaga, veliku gospostvu inu dobriga lebna na tim sveitu, temuč te riči, kir slišio h timu večnimu lebnu, tu ie S. Duha, gnado, milost Božjo, pomuč v ti smerti, pravico, kir pred Bugom vela inu ta večni leben. Inu vže naprei več v ti stari grešni kožji ne prebiva, temuč de v pokuri, v enim novim, poštenim lebni vse nega dni prebiva. C. Pra-

K 2 vi,

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

*vi, de le-te riči vse, kir ie Bug suiga Synu dal v to smert za naših grehov volo
inu nas skuži nega sebo spravil inu pravične pred sebo sturil, nom pusti ta
evangeli pridigati inu de mi veruiemo, tu vse pride le od samiga Boga iz ne-
ga prevelike dobrute inu milosti inu nekar de bi mi bili tu z našim dianem oli
z bruno zaslužili, obtu tak velik šac Božy, to pridigo tiga evangelia, s katero
nas Bug k sebi v ta nebessa vabi, imamo z veseljem inu hvaležni gori vzeti,
po ni to našo vero inu stan pelati, amen.*

A
Čukai inu Phil i. za-
stopnu govor, de tih
vernih duše zdaici,
koker se ločio od nih
teles, v te výce ne
drugom ne gredo, te-
muč v nebessa h Cristu-
stu. Čaku ie tudi Cristus sam dial na
cryži k razboniku:
»Danas boš z meno v
paradižu.« Na te
bessede zmislimo,
kadar meriemo.
ii. Thi. ii.
ii. Cor. iii., i.
Rom. viii,
Apoc. xvi,
Math. xxv,
Rom. xi, ii.

302| Oblekli.

O Btu mi veimo, de aku ta naša perstena hyša le-
-te utte se rezvali, de imamo en cymper od Bu-
ga, eno hyšo, kir nei od z rokami sturiena, kir ie
večna v nebessih. [2]Obtu mi v ni tudi vzdihamo inu
želymo, de bi to našo hyšo, kir ie iz nebes, čez oble-
ki,³⁰² [3]oli vsai taku, aku mi obličeni inu nekar nagi
bomo naideni. [4]Zakai mi, kir smo v le-ti utti, kir
smo težko obloženi, vzdihamo, zakai mi bi ne hoteli
biti izličeni, temuč preobličeni, de bi tu, kar ie mer-
tvašku, požertu bilu od tiga lebna. [5]Ta pag, kateri ie
nas k le-timu istimu perpravil, ie Bug, kateri ie nom
tudi dal to arro tiga Duha. [6]Obtu smo mi vselei do-
bre vole inu veimo, de kadar smo doma v tim telessu,
de deleč od tiga Gospudi hodimo, [7]zakai mi v ti veri
hodimo inu nekar v tim pogledanu. [8]Mi smo pag
dobre vole inu bi hoteli raiši od tiga telessa deleč
biti inu poleg vpryčo biti per tim Gospudi. [9]Obtu se
mi flissamo zo vso močio, smo li mi doma vpryčo oli
vuni v neznanu, de nemu dopademo. [10]Zakai mi vsi
se moramo pred teim Cristusevim rihtnim sto-
lom

lom izkazati, de en vsaketeri pryme na nega telessu po tim, koker ie on delal, bodi dobru oli hudu.

[11] Kadar tedai mi veimo, de se ima strah imeiti na tiga Gospudi, mi z dobrimi bessedami te ludi pregovariemo inu smo Bogu rezodiveni inu iest vupam, de smo mi tudi v tih vaših vistyh rezodiveni. [12] Mi se gvišnu druguč ne hvalimo poleg vas, temuč mi vom damo uržah hvaliti se od nas, de imate kai zunper te, kir se le na uku, nekar v tim serci hvalio. [13] Obtu, aku gremo od vuma, taku gremo Bogu od vuma, smo li pag per vumi, taku smo vom per vumi. [14] Zakai ta Cristuseva lubezan nas taku pergane, kadar mi šacamo le-tu, ie li eden za vse umerl, taku so vsi mertvi. [15] Inu on ie zatu za vse umerl, de ty, kir so živi, naprei več ne živo sami sebi, temuč timu, kateri ie za nee umerl inu gorivstal. [16] Za tiga volo mi vže naprei ne znamo nikoger več po tim messei. Inu aku smo glih tudi Cristusa znali po tim messei, taku ga mi vže zdai več ne znamo. [17] Obtu, ie li gdu v Cristusu, taku ie on ena nova stvar. Te stare riči so minyle, pole, vse riči so nove sturiene.

[18] Ampag le-tu vse ie od Buga, kir ie nas sam sebo spravil skuzi Jezusa Cristusa inu ie dal nom to službo te sprave. [19] Zakai Bug ie bil v Cristusu inu ie sam sebo ta sveit spravljal inu nim nih grehe nei persodil inu ie vmei nami goripostavil to bessedo

K iii te

B
Pridigarii se imajo
Boga bat. Z ludmi
lipu perpovedati. Ri-
snico modrim, pre-
prostim pridigati, to
Cristusevo smert, za-
kai ie sturiena, izla-
gati. Per nim samim
vsem ludem veleti to
gnado s to vero iz-
kat. Vse verne veden
opominati, de en
nov, čist, svet leben
pelaio.

i. Thes. v,
Esa. xlili,
Apoc. xxi.

C
Boga Oča skuzi pri-
digarie te ludi k sebi
vabi, skuzi Cristusa
vse verne sebo
spravl/e/, nih grehe
plačuie

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

inu brumne, svete
dela.
Col. ii, i,
i. Thi. ii,
Rom. iii, viii,
i. Joh. ii, iii,
Esa. liii,
heb. ix.

te sprave. [20] Obtu smo vže sli na Cristusovim meisti, zakai Bug vas opomina skuzi nas. Natu mi vas prossimo na Cristusevim meisti: Spravite se z Bugom, [21] zakai on ie tiga, kateri nei obeniga greha znal, k animu grehu sturil za našo volo, de mi bomo v nim ta pravica, kir pred Bugom vela.

TA VI. CAP.

A. To bessedo gnada tukai s. Paul v truym zastopu iemle. Nepoprei: za to preveliko milost inu dobruto Božyo, kir se ie skuzi suiga Synu z nami spravil, nom vse grehe odpusče, za brumne inu pravične šaca, nas za suie lube otroke inu erbiče tiga večniga lebna ima. Potle: za vse daruve inu saduve tiga S. Duh. H puslednimu: za tu pridigastvu tiga evangelia, zakai v tim nom bodo le-te gnade inu riči Božye vse naprei nessene inu dane. Ta periatnivi čas inu ty dnevi tiga obranena ie ta čas inu tu meistu, kadar inu gdi se ta evangeli očitu, prov inu zastopnu pridigue inu ty sacramenti po Cristusevi postavi inu ukažanu dile. Obtu s. Paul tukai inu drugdi koker en zveist copač inu delovec v tim vinogradu dela, tu ie, v ti cerqvi inu gmaini kersčanski vse verne vissoku opomina, de tako gnado, ta evangeli z vesseliem inu hvaležnu gori vzamo, to prov nucaio inu uživaio, nih vero, stan, vse službe Božye inu nih leben po vuki tiga evangelia derže inu pelaio. Inu nerveč te pridigarie opomina, de se v nih službi derže zveistu inu poštenu, de tu pridigarstvu inu ta evangeli za nih nemarnosti inu gardiga lebna volo od tib nevernikov inu souvražnikov ne bo hudo slíšal, ne opravljan inu ne raznašan. Per tim vuči vse kersčenike, kadar nim dobru oli hudu gre, kadar so v časti oli v sromoti, veseli oli žalostni, božji oli bogati inu v nih vseh žlaht nadluguah inu dianu, koker se imao povsod inu vsag čas deržati. B. Paulus ie bil te Corintarie s teim pervim ostrim lystum zlu rezgil, koker od tiga potle v tim 7. capit. bo govuril. Obtu on tukai zdai nee spet trošta inu della vessele. Inu pravi: »Iest q vom zodpertimi vusti inu reztegnenim sercem, tu ie, periažnivu inu vesselu, govorim,« tesnoba pomeni čestu v tim

Pismu

Pismu žalost, širokota vesselie. Kír pravi: »Neste v nas tesny, temuč v vas,« tu ie, vi nas žalostne ne delate, ampag vi v sebi žalost nossite, tiga več ne deite. Režtegnite se, bodite vesseli inu dobriga ževupane pruti nom, koker so otroci pruti suim starišem. C. Ždostimi močnimi perglibami inu argumenti sylnu prycuie, vuči, opomina inu zapoveda, de ty kersceniki per tih aydovskih, papežovih, malykovih kritivh Božih službah, massah, žegnanih inu obhaylih kratku nemaio biti, ne te iste dopernašati, temuč koker pred to preveliko pregreho beszati. Zakai per takim malykovanu nekar Bug, temuč ty zludievi prebivaio. Inu kir ty verni so skuzi ta kerst te prave žegnane žive cerque inu hyše Božye postali, tih oni nemaio več z malykovanem, s fals³⁰³ vero, s falš vukum, zgar-dim lebnom šturati inu omadežeti.

303| Falš.

MI pag koker ty ravendelovci vas prossimo, ne primyte vnucnu to gnado Božyo. Zakai on pravi: »Iest sem tebe v tim perietnivim čassu uslišal inu na ta dan tiga ohranena sem iest tebi pomagal.« Pole, zdai ie ta perietnivi čas, pole, zdai ie ta dan tiga ohranena. [2] Ne daimo nikomer z ničemer kaciga udarca, de ta naša služba ne bo ogerdena, [4] temuč iz-kažimo se vseh ričeh koker služabniki Božy. V velikim preterplenu, v nadlugah, v potrebnostih, v te-snobah, v žlakih, v yečah, v zmešnavah, v dellih, v čuvanih, v posteh, [6] v čistosti, v kunsti, v zenessenu, v peryatlivosti, v tim Svetim Duhu, v lubezni prez hynena, [7] v ti bessedti te risnice, v ti Božy moči, skuzi tu orožie te pravice, na destnici inu na levici, [8] skuzi čast inu sromoto, skuzi hud glas inu skuzi dober glas. Koker golufi inu vini risnični, [9] koker neznani inu

A
Cristus, Luc. xi, inu
Petrus, ii, Pet. ii,
prycueta inu dosti
exemplu na Izraelitih
v ti puščadi, na Sau-
lusu, Davidu, Petru,
na Paula šuloryh
imamo, de dostih
vernih spet od prave
vere v velike grehe
padeio. Obtu imamo
veden čuiti, trezivi
biti, molyti, de nas ta
zludi, sveit, naše
messu ne zepela.
Esa. xl ix, xxvi,
i. Cor. iii, iii,
ii. Cor. iii.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

inu vini znani, koker ty, kir bi merli, inu, pole, mi smo živi, koker ty štraifani inu vini nesmo ubyeni, ^[10]koker ty žalostni, oli vini smo vselei vesseli, koker ty bogi, oli mi vini nih dosti bogate sturimo, koker ty, kir ništer nemaio inu vini vse riči possedo.

B
Kadar se ty ludie
pokore, so pridigarii
vesseli.

C
Kersčeniki v purgarskikh ričeh mogo s teimi malykovci gmanino deržati, ampag v cerpvi, kar to vero, te Božye službe tyče, kratku nekar.
Deut. vii,
Eccl. xiii,
Math. viii,
i. Cor. iii, vi,
Levit. xxvi,
Ezech. xxxvii,
Esa. lii.

^[11]O, Corintary, naša vusta so se odperla pruti vom, naše serce se ie reztegnilu, ^[12]vy neste tesny v nas, ampag vi ste tesni v tih vaših obserčih. ^[13]Inu le-tu istu povračane iest od vas koker od otruk isčem, reztegnite se tudi vi.

^[14]Ne vklenite se v ta iarm s teimi nevernimi. Zakai kakovu društvo ima ta pravica s to krivino[?] Oli kakovo tovarištvu ima ta luč s to temmo[?] ^[15]Oli kakovo gliho oli spravo ima Cristus s teim Belialem[?] Oli kakov deil ima ta verni s teim nevernim[?] ^[16]Oli kakovo glyho ima ta tempel Božy s teimi malyki[?] Zakai vi ste ta tempel tiga živiga Boga, koker Bug pravi: »Iest bom v nih prebival inu vmei nimi hodil inu iest bom nih Bug inu oni bodo mui folk. ^[17]Obtu puidite vunkai iz vmei nih inu se odločite od nih, pravi ta Gospud, inu obene nečiste riči se ne dotikaite inu iest hočo vas gori vzeti ^[18]inu vaš oča biti inu vi bodete mui synuvi inu muie sčere, pravi ta vsigamogoči Gospud.«

TA

TA VII. CAP.

A. Še pag opomina vse verne, de se pruti tim bogatim, milostivim Božym oblubom, kir hoče vseh ludi oča biti, nee varovati inu nim dati ta večni leben, hvaležni izkažejo, de nih telessa z nečistostio inu nih duše z nevero inu z malikovanem ne omadežuo inu ne ogarde,³⁰⁴ temnč de veden v svetusti inu v Božym strahu prebivaio. Inu vely, de ga prymeio, tu ie, de se oni pruti Bogu inu pruti ludem koker on zo vsemi rūmi derže. Natu se k nim dober dela, de ie nim iz serca periatel, se z nimi povsod hvali, se trošta inu ie vessel žavolo, kir ima na nih dobre, pokorne farmane. B. Pravi, de veden inu povsod od nevernikov inu falš vučenikov veliku terpi inu veliku skerb ima za vse verne, de bi ne bili zepelani inu od prave vere ne pali. Inu de Titus, nega tovariš, z nega prihodom inu z dobrimi marini, de se ty Corintary dobru derže, nega inu Tita za lubu imao, ga ie sylnu potroštal. C. Ta sui pervi lyst, kateri ie h tim Corintariem pissal, zagovarie, de ie z h/lim per nih dosti dobriga sturil, nee h pravi celi pokuri perpravil, inu sedem znamina inu štuke, kir k ani pravi pokuri slisio, predru šteie. D. Še pag h/v/ali te Corintarie, kir so se pruti Titu dobru inu postenu deržali.

Kadar mi tedai take oblube imamo, mui lubeznivi, taku očistimo se od sledne skrunobe tiga messa inu tiga duha inu dokonaimo tu posvičene v tim strahu Božym. [2] Primite nas. Mi nesmo nikomer žaliga sturili, nesmo nikoger izkazili, nesmo nikoger ogo-lufali. [3] Le-tu iest ne pravim, de bi hotel vas ferdamnati, zakai iest sem vom poprei pravil, de ste vi v naših sercih, smo volni z vami umreti inu z vami živi biti./. [4] Iest imam veliku vupane pruti vom inu iest se veliku hvalim od vas, iest sem s troštom napolnen, iest sem cilu obilnu v t/i/m vesseliu, vsaki naši nadlugi.

L Zakai

304| Temuč.

A
Kersčeniki so Bogu
lubi, so nega iogrov
šlulary.³⁰⁵ Obtu so
dolžni se deržati po
vuki tih Božih pra-
vih pridigariev.

305| Šulary.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

B
Kersčanski stan
/in/u leben na tim
sveitu ie reva, skerb
inu večnu voiskova-
ne.
Act. xvi.
ii. Cor. i.

C
Kateri čez suie grehe
žaluie, iz serca plače,
serdi, sam sebe svari
inu natu timu evan-
geliu veruie, tiga po-
kura ie prop inu
nucna h timu večni-
mu lebnu.
Joel ii,
Eccl. xxx,
ii. Pet. ii.

[5]Zakai, kadar smo v to Macedonia bili prišli, naše messu nei obeniga pokoie imeilu, temuč od vseh stran smo z nadlugami obdani bili, izvuna smo imeili boye, iznotra strahuve. [6]Ampag Bug, kir te nizke trošta, ta ie nas troštal skuzi ta prihod tiga Tita. [7]Inu nekar le samuč skuzi ta nega prihod, temuč tudi sku-
zi ta trošt, kateri ie on bil od vas pryel inu kir ie nom pravil tu vaše želene, vaš plač, vaš ayffer za me, taku, de sem še več vessel ratal.

[8]Inu nai sem si vas skuzi ta lyst žalostne sturil, me-
ne ne greva,aku bi me glih grevalu. Zakai iest vidim,
de ta isti lyst, naisi ie vas en čas žalostne delal, [9]zdai
pag se iest vesselim nekar, kir ste bili žalostni, temuč
kir ste žalostni bili h ti pokuri. Zakai vi ste po Bugi
žalostni bili, taku de neste obene skode od nas prye-
li. [10]Zakai ta žalost, kir ie po Bugi, sturi eno grevingo
h timu izveličanu, katera nikogar ne greva. Ampag ta
žalost tiga svita sturi to smert. [11]Pole, tu istu, kir ste
po Bugi žalostni bili, kakovo skerb ie v vas sturilu inu
k nemu to izguvor inu nevolo inu strah inu želene
inu ayffer inu mesčovane[?] Vi ste se na vsim izkaza-
li, de ste čisti na le-teim dellu. [12]Obtu,aku sem vom
gлиh pissal, neisem tu sturil zavolo tiga, kir ie režalil,
inu tudi za tiga volo nekar, kir ie režalovan, temuč za
tiga volo, de ta skerb per vas bo razodivena, kir
vi imate

vi imate za nas pred Bugom.

[13] Obtu smo mi potroštani od vašiga trošta, am-pag cilu obilnu smo se še več veselili čez tu veselle tiga Tita, kir ta nega duh ie oživen od vas vseh. [14] Inu sem li se kai pred nim od vas hvalil, nesem zatu zasromovan, temuč koker smo vse riči z risnico vom govurili, taku ie tudi ta naša hvala pred Titom risnica ratala. [15] Inu nega serce cilu dobru stoy pruti vom, kadar on zmisli na vašo vseh pokorsčino, koku ste ga strahom inu s trepetanem gori vzeli. [16] Iest sem vessel, de v vseh ričeh vom smem zevupati.

TA VIII. CAP.

A. *Hvali vissoku te macedoniske kersčenike za tryeh riči volo. Nerpoprei: kir so te nih nadluge, preganene, ieče, obrupane od nevernikov z veseljem preterpeli. Potle: kir so zdaici z dobro volo h ti veri kersčanski stopili inu timu evangeliu, iogerskivimu vuku verovali. H tretimu: kir so z dobrim, preprostim sercem tim božim obrupanim kersčenikom v Ieruzalemu od nih blaga nerveč, koker so premogli, podelili. S teim on Corintarie nareia inu vabi, de oni tudi taku deio. Inu za tiga volo nim naprei derži te mnogetere duhovske daruve, kir so skuzi te iudovske kersčenike inu iogre od Buga pryleli, ta exempli Cristusov, kir ie za našo volo cilu bog bil, inu nih naprevzeti inu oblubo, de hote tim božim pomagati. Inu de on sledniga h taki almožni perpravi inu volniga sturi, nim pravi, de vsakiga almožna, kokerkuli mabina, aku ona bo z volo, z vernim sercem dana, ie perietna Bogu. B. Hvali Boga, kir ie Titu, nega tovarišu, to missal dal, de on rad k nim gre to almožno zbyrat. Inu de Titus od koga ne bo obdolženoli obrečen, on s to almožno zveistu ne rovna, zase obrača, zatu posle še dva druga zveista nega tovariša (eni menio Barnaba inu Lukeža) s teim Titom, de ty Corintary raši*

L ij nim

D
farmani imajo suiga
pridigarie lubiti, po-
štovati inu nega sva-
ra se batí. Pridigar
suim farmanom s ce-
lim sercem periatel
biti.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

nim tryem nih almožno zevupaio. Na koncu opomina, de s tako almožno nih lubezan izkažo inu se puste viditi, de ie risnica, kar ie on od nih pruti drugim vernim govuril.

306 Na znane.

A
Pridigarii so dolžni tudi za boge ludi skerbeti. Vsi verni imajo, kar nerveč premogo, s teimi bogimi inu s pridigarii podiliti. Ampag nekar vsiga, koker ty popoieni norci bider-taufferii hote od sebe tim lenim hynavskim lotrom dati.
Sal. ii,
Rom. xv,
i. Cor. xvi,
ii. Cor. ix,
Pro. iii,
i. Pet. iii,
Luc. xxi,
Exod. xvi.

307 Prevodna rešitev »(tu iest pričuitem)« sledi L1545:
»³Denn nach allem vermügen (das zeuge ich) vnd vber ver-
mügen / waren sie selbs willig / ...«
V: »³quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt ...«

IEst vom daiem na zne,³⁰⁶ lubi bratie, to gnado Božyo, kir ie dana tim gmainom v ti Macedonii,^[2] de tedai, kadar so skuzi veliku nadlug bili izkušeni, ie tu nih vesselie cilu obilnu bilu inu naisi so cilu bozi bili, so oni vini v nih preproscini bogatu dali. ^[3]Zakai, kar so premogli (tu iest pričuitem)³⁰⁷ inu več, koker so premogli, so oni sami od sebe volni bili ^[4]inu so nas z veliko prošno prossili, de bi to dobruto inu podilene te službe, kir se dei tim sveitnikom, od nih vzeli. ^[5]Inu nekar, koker smo mi vupali, temuč so se sami podali, nepoprei timu Gospudi, potle tudi nom, skuzi to volo Božyo, ^[6]taku, de smo Tita opominali, de on, koker ie bil poprei začel, to dobruto tudi vmei vami oppravi. ^[7]Ampag koker ste vi v vseh ričeh obilni, v ti veri inu v ti bessedti inu v ti kunšti inu vsakim flissu inu v ti vaši lubezni, kir imate pruti nom, taku sturite, de vi tudi bote obilni v le-ti dobruti. ^[8]Iest ne pravim, de bi hotel kai zapuveidati, temuč kadar so drugi taku flissig, iest tudi to vašo lubezan izkušam, ie li prave šege. ^[9]Zakai vi znate to gnado našiga Gospudi Jezusa Cristusa, de, kadar ie bogat bil, ie bogat ratal za našo volo, de vi skuzi tu nega buštvu bote bogati. ^[10]Inu v le-/t/im vom sveituiem, zakai le-tu ie vom pridnu

vom pridnu, kir ste pred enim leitom nekar le samuč začeli sturiti, temuč kir ste tudi hoteli. [11] Dokonaite zdai tedai tu, kar ste začeli sturiti, de koker ie ta pernaredna vola bila, taku bodi tudi ena dobra volna vola sturiti od tiga, kar premorete. [12] Zakai ie li tukai ena dobra volna vola, taku ie eden periet po tim, kar on ima, inu nekar, kar on nema. [13] Zakai onu nema drugim pokoi, vom pag nadležnu biti, temuč de bo ena glichota [14] v tim sadašnim čassu, de tu vaše obilie pride h pomočain nih mancanu, nih obilie pride vašimu mancanu h pomočian, de bo eniga glichota, [15] koker ie pišsanu: »Kateri ie veliku imel, timu ništer nei prebylu, inu kateri ie mallu imel, timu ništer nei mancalu.«

[16] Inu Bug bodi zahvalen, kir ie dal to isto skerb zavas v tu serce tiga Tita [17] inu kir ie tu opominane gorivzel, ia, kir ie on taku sylnu flissig bil, de ie od sam sebe q vom vlekel. [18] Mi smo pag ž nim posslali eniga brata, tiga, kir ima hvalo v tim evangeliu po vseh cerqvah, [19] inu nekar le-tu samuč, temuč on ie tudi od tih gmain odločen k animu tovarišu tiga našiga okuli hoyena z le-to dobruto, kir bo skuzi nas opravlena na čast timu Gospudi inu tei vaši pernaredni voli. [20] Inu se varuiemo tiga, de nom nisče kai hadiga ne more reči v le-ti obilnosti, kir skuzi nas bo opravlena, [21] inu mi gledamo na tu, de se poštenu rovna, nekar samuč pred
L iii Bugom,

B
Špitalmoři, cehmoři, kteří s církevním blagum okuli hodí, imají brumny, zveřistí biti.
Act. vi.
Rom. xii.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

Bugom, temuč tudi pred ludmi. [22] Mi smo tudi ž nima red poslali našiga brata (kateriga smo čestu v dostih ričeh izkusili, de ie flissig inu zdai ie še več flissig)³⁰⁸ na tu veliku zevupane, kir imam pruti vom, [23] bodi zavolo tiga Tita, kir ie mui tovariš inu pomagavec pruti vom, oli zavolo drugih, kir so naši brati, iogri tih gmain inu ena čast Cristuseva. [24] Izkažite tedai pruti nim inu vpryočo tih gmain enu znamine te vaše lubezni inu od te hvale, kir mi imamo od vas.

TA IX. CAP.

A. *V le-tim celim capitulū, koker odspreda v tim osmim, z velikim flissom gar modru inu kunſtnu vuči, opomina, napelava inu vabi z dostimi argumenti inu z velikimi oblubami inu hvaležno vse verne, de radi, volnu, veselu inu obilnu tim bogim ludem inu pridigariem od nih žegna inu blaga podado inu podile. Za tiga volo on tukai te Corintarie hvali, kir so volni in zdaci pernaredni bili tim božim, obrupanim inu pregnanim kersčenikom v Ieruzalemu pomagati. Inu pravi, de ie on to Ahaiosko deželo, v kateri tu meistu Corintus leži, v ti Macedoniski dežele³⁰⁹ povsod hvalil zavolo, kir ie že pred enim leitom eno štviro vkupe zbrala inu zložila h pomuci tim božim kersčenikom. Inu de on inu ty Ahaiovci per taki hvali inu dobrim imenu ostano inu od tih Macedoneriev bodo naideni, ie on te ene suie tovariše k nim naprei poslal, de tako štviro, katero en žegen imenuie, poprei, preden on s teimi Macedonermi k nim v to Ahaio pride, vkupe zbero inu perpravio. Na le-tu on vely inu opomina, de tako štviro inu almožno s preprostim sercem, tu ie, z dobro volo, obilnu inu nekar scopu, dade. Kadar tu deio, taku bodo oni spet nazaj pryeli od Buga inu od tih bogih velik prid, lon inu hvalo. Bodo gnado, srečo vseh nih ričeh imeili, bodo bogatiši, Bug bo hvalen inu čestčen, nih vera inu pokorsčina pruti timu evangeliu se izkaže, ty boži bodo za nee molili*

308| Prevodna rešitev v oklepajih je Trubarjevo delo; L1545 in V takega zapisa na poznata.

309| Deželi.

lili inu ne lubili. Na koncu zahvaluie Boga, kir ie nim tako gnado dal, de radi bugayme daio.

SIce od tiga podelena, kir se dei tim svetnikom, meni nei potreba, de vom pišem. [2] Zakai iest znam to vašo dobro volo, katero iest per tih Macedonicih hvalim, de ta Ahaia ie od lanskiga leita perpravlena inu le-ta vaš exempli ie nih dosti naprei izvabil. [3] Iest sem pag le-te brate zatu poslal, de ta vaša hvala od vas prazna ne rata na le-tim deilu, de vi (koker sem dial)^[310] bote perpravleni, [4] de aku bi ty iz Macedonia z meno prišli inu bi vas ne nešli perpravlene, de my (nečo reči vi)^[311] za take zevupane hvale volo ne bomo zasromovani. [5] Obtu se ie meni potrebnu zdelu te brate opominati, de oni naprei q vom gredo inu per-pravio ta vaš poprei oblublen žegen, de on bo per-pravlen koker en žegen inu nekar koker ena scopota. [6] Iest pag pravim le-tu: Kateri scopu seye, ta bo tudi scopu žel inu kateri seye v tim žegnu, ta bode tudi v tim žegnu žel. [7] En vsaketeri z dobrim volnim sercem, nekar iz nevole oli iz permorane. Zakai Bug le-tiga lubi, kir z vesseliem daie. [8] Inu Bug ie mogoč sturiti, de sledna gnada bo obilna vmei vami, de vi v vseh ričih vsiga zadosti bote imeili inu de bote obilni vsakim dobrim dellu, [9] koker ie pissanu: »On ie rez-tressil inu dal tim bozim, nega pravica obstoy vekoma.« [10] Ta pag, kateri tu seime podaie timu, kir seye, ta bo

A
Gospud Bug čestu
skuzi Moizesa, Da-
vida, prroke inu
iogre tim vernim
oblubuje nih almož-
ne inu kar dobriga
derio tim bozim inu
pridigariem, hoče
obilna na tim sveitu
inu v nebesih pover-
niti. Inu mi vsag dan
vidimo, de tim, kir
radi, z vero, dosti
bugayme daio, iz
težkih nadlug, bole-
zan, iz buštra čudnu
pomaga, reši inu
obaruie, od dan do
dne bogatiši bodo.

Rom. xv,
i. Cor. xvi,
ii. Cor. viii,
Pro. xi,
Gal. vi,
Exod. xxv, xxvi,
Rom. xii,
Eccle. xxxv,
Psal. cxii,
Act. xiii.

310 Trubarjeva pre-vodna rešitev v oklepajih se ravna po V (L1545 take segmentacije be-sedila ne pozna): »³Misi autem fratres : ut ne quod gloria-mur de vobis, eva-cuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis ...«

311 Prevodno reši-tev z oklepaji je Trubar verjetno vezal na L1545, čeprav podoben zapis po-zna tudi V.
L1545: »⁴Auff das nicht / so die aus Macedonia mit mir kemen / vnd euch vnbereit fünden / wir (wil nicht sagen jr) zu schanden wür-den / mit solchem rhümen.«

V: »⁴ne cum vene-rint Macedones me-cum, et invenerint vos imparatos, eru-bescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.«

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

ta bo tudi ta kruh podal k yedi inu bo gmeral tu vaše seime inu bo pustil rasti ta sad te vaše pravice, [11]de bote bogati na vseh ričeh zo vso preproscino, katera sturi, de skuzi nas se Bogu hvale daio. [12]Zakai le-ta služba tiga vkupe zložena nekar samuč napolni tu, kar doli gre tim sveitnikom, temuč ona ie tudi v le-tim cilu obilna, de nih veliku zahvaluio Boga [13]za le-to našo zveisto službo inu česte Boga zavolo vašiga pokorniga spoznane tiga evangelia Cristuseviga inu zavolo vašiga preprostiga podilena pruti nim inu pruti vsem [14]inu v nih molytvah za vas, kir želete po vas zavolo te visoke gnade Božye, kir ie v vas. [15]Ampag zahvalen bodi Bug zavolo nega neizrečeniga darru.

TA X. CAP.

A. *Ty falš, samohvaležni pridigary so s. Paula pismu, pridige, vse nega diane, ravnane inu govoriene vselei inu povsod na hudu obračali, reznašali, tadlali inu zemetovali. So ga dolžili, de se ie prevzel, ie offerten, on ž nega pridigami le te messene riči, tu ie, sui nuc, gospostvu, oblast, čast tiga svita, isče. Inu on nei Cristusa zpal ne vidil, on nema obene oblasti ne poročena od iogrov, de bi on imel pridigati. Obtu nega lystum inu pridigom se nema verovati, ne nega priteža inu svara ničče batí etc. Zubper taku tadlane inu reznašane v le-tim inu potle v tih tryeh capitulih nerveč piše inu sui vuk, pridige, lystuve inu vse nega rovnane terdi inu zagovarie, prossi inu opomina Corintarie inu vse verne, de od nega vuka ne stopio, de se ne puste tim offertnikom od prave vere, katero so se od nega navučili, odpelati. Zatu on tukai pravi: »Ia, iest sem nizig inu preprost viditi, oli vini sem redle inu vučen s to pridigo, se nikogar ne boym, naše pridige se enim žleht inu šibke, oli mi*

mi ž nimi velike, terdne rezvaluimo, tu ie, mi s teim evangeliom modre, kunſtne, vučene inu oblastne ludi od nih stare krive vere na to kerſansko preobračamo. Inu te neverne, nepokorne, kir v velike grehe padaio, v pan polagamo, proč od cerqve, od te gmaine Božye ločimo, te Bug časi tukai na tim sveitu ſtraifa.« Act. 5, 13.³¹² B. Inu aku se ne pokore, bodo v pekli ve-koma ſtraifani. B. Vely, de na te offertnike prov merkaio, kir se čež druge prave vučenike ž nih daruvi, oblastio inu kuniſtio vzdiguo, permerieio, gli-haio inu stavio inu kir se hvalio, de so veliku ludi na kersčanstvu preobernili inu ſiroku po dostih meistih pridigali. Na tu on tukai pravi, on ima tudi daruve inu oblast od Cristusa, on serčnu, prez straha piše inu pridiguie nekar po meri, tu ie, le v nakaterih meistih, temuč on te suie pridige deleč izteguie inu on pridiguie v tih meistih inu deželah, gdi poprei niče nei pridigal, inu hoče tim dalnim ludem pridigati, kateri cilu ništer od tiga evangelia neso ſlišali. Tiga ty falš, offertni vučeniki ne deio, temuč le tukai nih falš vuk se-yo, gdi se ie poprei prov pridigalu.

TEst pag, Paulus, iest vas proſsim skuzi to krotkust inu periazen Cristusevo, kir sem vpryčo vmei vami nizig, ampag kadar vpryčo nesem, taku sem serčan pruti vom, iest [2]vas proſsim pag, de meni ne bo potreba s teim zevupanem vpryčo serčnimu biti, s katero sem deržan za serčniga pruti nakaterim, kir nas šacaio, koker de bi mi po tim messei hodili. [3]Zakai naisi mi v tim messei hodimo, oli mi po tim messei ne voiskuimo. [4]Zakai ta orožia tiga našiga voiskovane neiso messena, temuč so mogoča pred Bugom h timu rezvalenu te terdne brambe, s katerimi mi rezvaluimo te sveite [5]inu sledno vissokoto, kir se vzdiguiie zubper tu spoznane Božye, inu v iečo pelamo sledno za-

M stopnost

312| Apd 5,1–11;
13,8–11.

A
Pravi pridigary so pohlevni, nih bessede nizku, po kmetišku pelao, oli vse žlaht ludi, kokerkuli modre, čeždišputiraio, premogo inu pregovore.
Ephe. vi.
Luc. xxi.
i. Cor. xiii.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

stopnost pod to pokorsčino Cristusevo ^[6]inu imamo gotovu tu mesčovane zubper sledno nepokorsčino, kadar vaša pokorsčina bo dopolnena.

B
Pridigari se mogo
inu imao časi z ma-
so ž nih daruvi,
oblastio inu opravi-
lom hvaliti, de s teim
tih zupernikov falš
vuk zattro. Te pre-
proste per pravim
vuku obderže.
i. Cor. xiii,
Eph. iii.

313 Trubarjeva pre-
vodna rešitev sledi
L1545: »⁹(Das sage
ich aber) Das jr nicht
euch düncken lasset
/ als hette ich euch
wolt schrecken mit
Brieuen.«

314 Trubarjeva pre-
vodna rešitev sle-
di L1545: »¹⁰Denn
die Brieue (sprechen
sie) sind schwe-
re vnd starck / Aber
die gegenwertigkeit
des Leibes ist sch-
wach / vnd die Rede
verachtlich.«

V: »¹⁰quoniam qui-
dem epistolæ, inqui-
unt, graves sunt et
fortes : præsentia
autem corporis in-
firma, et sermo con-
temptibilis ...«

^[7]Sodite vi po tim videnu[?] Aku se gdu zanaša, de ie Cristusev, ta isti tudi per sam sebi pomisli le-tu, de koker ie on Cristusev, taku tudi mi smo Cristusevi. ^[8]Inuaku bi se iest kai več hvalil od te naše oblasti, katero ie nom ta Gospud dal vas h pobulšanu inu nekar h pohušanu, bi ne hotel biti zasromovan. (Le-tu pag iest pravim,) ^[9]de ne bom šacan koker ta, kir bi vas hotel skuzi te lysti strašiti. ^[10]Zakai ty lystuvi (pravio oni) ^[11] so težki inu močni, ampag kadar ie s tellessom vpryčo, ie šibag inu tu govorene ie žeht inu zaverženu. ^[11]Kateri ie le-tak, ta rezmisli, de kakeršni smo s teim govorjem skuzi te lysti, kadar nesmo vpryčo, taki moremo tudi, kadar smo vpryčo, s teim dianem biti. ^[12]Zakai mi se ne smemo z naketerimi, kir se sami hvalio, perme-riti, ne perglihati, ampag oni, kir se per sami sebi meryo inu per sami sebi glihaio, ništer ne zastopio. ^[13]Mi se pag čez mero ne hvalimo, temuč po meri, katero mero ie nom Bug odmeril doseči tudi noter do vas. ^[14]Zakai mi se sami sebe preveč ne izteguimo, koker bi ne bili dossegli do vas, zakai mi smo vsai tudi noter do vas prišli s teim eva[n]geliom Cristusevim ^[15]inu mi se čez mero ne hvalimo na

na drugih dellih. Inu mi imamo vupane, kadar bo ta vaša vera v vas rasla, ^[16]de mi po tei naši reguli hočmo dalle priti inu ta evangeli tudi tim, kir so tamkai za vami, pridigati, de nekar v tim se ne hvalimo, kar ie skuzi eno drugo regulo perpravlenu. ^[17]Ampag kateri se hvali, ta se hvali v tim Gospudi. ^[18]Zakai nekar ta, kir se sam shvali, ie zatu izkušen, temuč kateriga ta Gospud hvali.

TA XI. CAP.

A. Pravi, de žavolo nega souvražnikov inu falš vučenikov, ki se žnih daruvi inu kunšti offertuo, nega inu ta nega pravi vuk žamečuio, se mora tudi koker vsi norci sam sebe hvaliti. Inu tu on dei za tih vernih volo, katere on sylnu lubi. Inu kir se boy, de bi oni od te prave vere inu od Cristusa ne bili zepelani. Obtu se on tukai tim žamečvalcem vgljh inu vštric stavi inu pravi, de on kokerkuli ty iogri oli kei eden prov, risničnu, s preprostimi inu zastopnimi bessedami inu prez suiga nuca, prez žolda tim Corintariem ta evangeli pridiguie, kate/r/iga ty falš pridigary, naisi se veliku hvalio, andohtlivu derže, povsod od Buga, od Božjih službi, od brune, koker časi ty złudy, govore, ne deio. B. Kir se taku ž nega žlahto, službo, s težkim dellom, z velikim terplenem inu skerbio v tim nega pridigarstvi hvali, s teim on iz tih falš pridigariev špot della inu nee pobada, kir tacih nadlug žavolo tiga evangelia neso terpeli, temuč le dober, žiher leben imeili, sui prid, blagu inu čast tiga svita žnih pridiganem iskali.

Bug hotel, de bi vi meni enu mahinu to muio norrost za dobru vzeli, oli vi vini od mene za dobru vzamete. ^[2]Zakai iest z vami ayffram s teim Božym ayffrom. Zakai iest sem vas zaročil enimu možu, de vas eno čisto dečlo naprei postavim
M ii Cristusu.

A
Sledni duhovski pa-
styr ie dolžanoli s
teim vukumoli z
opominanemoli s
troštanemoli sovarom
ali s pry-

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

težom oli s to suo
oli tih ovčic hvalo te
suie ovčice obderžati
per pravi veri inu
varovati pred zepe-
lavci.

Ozee ii,
Ephe. v,
Psal. xlvi,
Gen. iii,
i. Cor. ix,
Act. xx,
Phil. iii,
ii. Cor. xii,
ii. Pet. ii.

Cristusu. [3] Ampag iest se boym, de koker ta kača ž no
hudo kunštio ie to Evo zepelala, de taku tudi te vaše
misli bodo premaknene od te preproscine, kir ie pru-
ti Cristusu. [4] Zakaiaku ta, kir q vom pride, eniga dru-
giga Jezusa pridiguie, kateriga mi nesmo pridigali,
oli ste li vi eniga drugiga Duha pryeli, kateriga neste
pryeli, oli en drugi evangelium, kateriga neste gori-
vzeli, taku bi vi nee po pravdi terpeli. [5] Zakai iest ša-
cam, de iest nesem ništer manši mumu tih vissokih
iogrov. [6] Inuaku sem neumetelen s teim govorie-
nem, taku vsai nekar s teim veidenem. Mi smo pag
vom povsod vseh ričeh dobru znani. [7] Oli sem li
grešil, kir sem se ponižal, de vi bote povišani[?] Kir
sem vom zabston ta evangeli Božy pridigal[?] [8]
Druge cerqve sem obrupal inu sem žold vzel h ti
vaši službi. [9] Inu kadar sem per vas vpryčo bil inu
sem potreboval, nesem nikomer bil težak. Zakai ty
brati, kir so bili prišli iz Macedonie, so dopolnili,
kar ie meni mancalu. Inu v vseh ričeh sem se taku
deržal inu se hočo deržati, de ne bom komu težak.
[10] Koker gvišnu ie ta Cristuseva risnica v meni, taku
le-ta hvala se meni ne mora zamašiti v tih Ahaiskih
deželah. [11] Zakai tu[?] Aku kir vas ne lubim[?] Bug
zna. [12] Kar pag iest deim inu bom dial, tu iest zatu
deim, de odsecam ta uržah tim, kir uržah isčeio, de
bi v tim, v katerim se hvalio, bili naredni koker mi.

[13] Zakai

[13] Zakai taki falš iogri so golufski delovci, kir se premenuio na iogre Cristuseve. [14] Inu tu čudnu nei, zakai on, ta zludi sam, se premenuie na angela te svitlobe. [15] Obtu nei ena velika reč,aku se tudi ty nega služabniki premenuio, koker bi bili služabnike te pravice, katerih konec bo po nih dellih.

[16] Iest še pag pravim, de du ne meinii, iest sem nevumen, aku pag nekar, taku me gorivzemite koker eniga nevumniga, de se tudi enu mahinu pohvalim. [17] Kar iest zdai v le-tim štuki te hvale govorim, tiga iest ne govorim po tim Gospudi, temuč koker v tim nevumi. [18] Potehmal se nih veliku hvalio po tim messei, iest se hočo tudi hvaliti.

☞ [19] Zakai vi radi terpite te nevumne, kadar ste vi vumni, [20] vi terpite, aku vas gdu v tu hlapčovane stavi, aku vas gdu izieyda, aku vom gdu iemle,aku se gdu čez vas vzdiguie,aku vas gdu po obrazu tepe, [21] tu pravim po nečasti, koker de bi mi šibki bili. V čem se gdu smeji hvaliti (iest v norrosti govorim),³¹⁵ v tim istim smeim se iest tudi. [22] Oni so Ebreerii, iest sem tudi, oni so Izraelitary, iest sem tudi. Oni so Abraamovu seime, iest sem tudi. [23] Oni so služabniki Cristusevi (koker en norrec govorim),³¹⁶ iest sem dobru več. Iest sem več delal, iest sem več žlakov pryel, iest sem čestče v yeči bil, iest sem čestu bil v smertnih nadlugah. [24] Iest sem od Iudov po petcrat štyridesseti žlakov mane eden

M iii pryel.

B
Pravi pridigarii bodo vselei inu povsod od tiga svita zaverženi, imao od vseh stran dosti nadlug, morao veden na glavo čakati, ampag ty falš imao myr, pokoi inu so od vseh ludi dobru pryeti.

Job xxix,
Act. xxii,
Phil. iii,
i. Cor. iii, viii,
ii. Cor. vi,
Deut. xxv,
ii. Thes. iii,
Act. xvi, xiii, xx,
xxvii, ix,
Gal. i.

315 Trubarjeva prevodna rešitev sledi L1545: »WOr auff nu jemand küne ist (Jch rede in torheit) dar auff bin ich auch küne.«

316 Trubarjeva prevodna rešitev z oklepajem je pod vplivom V: »²³Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico), plus ego.« Pomen-sko prevod povsem sledi L 1545: »²³Sie sind diener Christi / Jch rede törlisch / ich bin wol mehr.«

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

pryel. [25] Iest sem trycrat šibami tepen, encrat sem bil s kamenem possut, trycrat bi bil skorai utonil, nuč inu dan sem prebival na globokoti. [26] Iest sem čestu po cestah hodil, iest sem bil v nežihrosti na vodah, v nežihrosti vmei razboniki, v nežihrosti vmei Iudi, v nežihrosti vmei aydi, v nežihrosti v tih meistih, v nežihrosti v tih pusčavah, v nežihrosti na muryu, v nežihrosti vmei falš brati, [27] V tim dellu inu v ti muy, v mnozim čuvanu, v lakoti inu v žey, v dostih posteh, v mrazu inu v nagoti. [28] Prez tih riči, kir se izvuna gode, kir leži na meni vsagdana skerb čez vse cerqve. [29] Du ie šibag, de bi iest tudi šibag ne bil[?] Du bo zblaznen, de bi iest ne goril[?] [30] Aku se iest moram hvaliti, taku se hočo v tih ričeh, kir so muie šibkote, hvaliti. [31] Bug inu Oča našiga Gospudi Jezusa Cristusa, kir ie že- gnan vekoma, ta vei, de ne lažem. [32] V Damaški ta de- želski flegar tiga krala Areta ie varoval tu meistu tih Damasceneriev, ie hotel mene uyeti [33] inu sem bil sku- zi enu oknu skuzi zyd v eni korbi doli pusčen inu sem ubežal iz nega rok.

TA XII. CAP.

A. *Tý falš vučeniki raven drugih riči se radi hvalio z velikimi Božymi prikazmi; s teimi so se tudi per Corintaryh sylnu hvalili inu s. Paula vuk nazai stavili inu dolžili, on skuzi te suie tovariše te Corintarie derre, norri inu goluffa. Tim zubper tudi od suib naketerih velikih prikaznih tukai govorí inu pravi. Raven tiga pravi, koku ie šibag po tim messei,*

mess/e/i, bolan, veliku terpi od zludie inu od budib ludi. Tu on vse s to gnado inu pomočio Božjo preterpi./ H tretimu: te caibne, kir so skuzi nega od Buga sturiene, s katerimi ie Bug ta nega vuk, de ie prov inu Božy, poterdl, gorivzdiguie. H četertimu: sebe inu suie tovariše zagovarie, de na blagi neso nikogar obgolufali, temuč nih farmane lubio, nim te nebeske šace koker zveisti očuve zbirao. Na koncu opomina te nepokorne h pravi pokuri, de žnih napokuro nega ne režaluo, temuč žnih pokuro sture vesseliga.

GVišnu ie, de ta pohvala meni ništer ne priduie. Oli vini iest hočo priti na ta videna inu rezodivena tiga Gospudi. [2] Iest znam eniga človeka v Cristusu pred štyrinaistimi leiti; ie li on v tim tellessu bil, iest ne veim, oli ie li on bil izvuna tiga telessa, iest tudi ne veim, Bug, ta vei. Ta isti ie bil zamaknen noter do tretyga neba. [3] Inu iest znam tiga istiga človeka, ie li on v tim tellessu oli izvuna tiga telessa bil, iest tudi ne veim, Bug, ta vei, [4] de ie bil zamaknen v ta paradiž inu ie šlišal neizrečene bessede, katere se ne spodobio timu človeku govoriti. [5] Od taciga človeka se bo[m] hvalil, ampag od sam sebe se ne bom hvalil, samuč od muih šibkoti. [6] Inu aku bi se hotel hvaliti, bi zatu ne hotel en norec biti, zakai iest bi hotel tu risnico poveidati. Iest se pag zderžim, de kei gdu mene više ne šaca, koker on vidi na meni oli sliši od mene. [7] Inu de bi se iest tih vissokih rezodivenev ne prevzel, ie meni da[n] en koll v tim messei, en angel tiga zludia, kir me s pestmi bye, de se ne prevzamem. [8] Na le-tu sem

A
Veliki sveitniki na
tim sveitu neso prez
težkih messen/i/b iz-
kušnav, prez offerti
inu prez drugih tad-
lov. Nih prošne tudi
vselei po nih voli ne
bodo uslišane. Am-
pag nim bo dana inu
muč, de te izkušnave
premogo inu preter-
pe. Pastrey inu ov-
čice se imajo vmei
sebo lubiti.

Act. ix, xx,
Joh. i,
Job i,
Deut. iii,
i. Cor. ix,
Exod. xx,
Math. xv,
Gal. v,
Luc. xv.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

sem trycrat prossil Gospudi, de bi od mene šal, [9] inu on ie k meni rekal: »Imei dosti na mui gnadi, zakai muia muč bo v ti šibkoti dokonana.« Obtu se hočo nerraiši hvaliti v tih muih šibkotah, de ta muč Cristuseva v meni prebiva. [10] Obtu sem dobre vole v tih šibkotah, v zašpotovanih, v potrebih, v preganenih, v tesnobah za Cristusevo volo. Zakai, kadar sem šibak, taku sem močan. [11] Iest sem s teim pohvalenem en norrec ratal, h timu ste vi mene permorali. Zakai iest bi imel od vas biti hvalen, potehmal iest ništer nesem manši, koker so ty nerviši iogri, naisi ništer nesem. [12] Gvišnu ie, de so ty iogerski caihni vmei vami sturieni zo vsem volnim terplensem, s temi caihni inu čudessi inu z močnimi dellì. [13] Zakai kakova reč ie ta, v katerih ste vi manši mumu tih drugih cerqvi[?] Samuč v tim, kir iest nesem bil vom težak. Odpustite meni le-ta greh. [14] Pole, iest sem pernaredin tretyč q vom priti inu nečo biti vom težak. Zakai iest ne isčem tiga vašiga, temuč vas. Zakai ty otroci nemaio tim starisom šacov zbirati, temuč ty starisi tim otrokom; [15] iest hočo pag cilu rad špendati inu špendan biti za vaših duš volo, naisi iest vas sylnu lubim, iest pag bom malo lublen. [16] Nu, bodi taku, iest vom nesem težak bil, ampag prekunšten sem bil, kir sem vas z golufyo uyel. [17] Sem li vom pag kai vzel skuzi te, katere sem

sem q vom poslal[?] ^[18]Iest sem Tita prossil inu sem ž nim poslal eniga brata; ie li Titus vom kai vzel[?] Nesmo li mi glih v enim Duhu hodili[?] Nesmo li glih po enim stopini šli[?] ^[19]Vi bote že pag meinili, mi se pruti vom izgovariemo[?] Mi pred Bugom v Cristusu govorimo. Ampag le-tu vse, mui lubeznivi, se godi vom h pobulšanu. ^[20]Zakai iest se boym, de kadar pridem, vas lohki ne naidem, koker bi hotel, inu vi tudi mene ne naidete, koker bi vi hoteli. De kei ne bodo kregi, nydi, serdi, boi, obrečene, mermrane, napušene, zmešnave. ^[21]De tedai, kadar spet pridem, mene mui Bug per vas ne poniža inu bom moral čez nee dosti žalosten biti, kir so poprei grešili inu neso pokure diali čez nih nečistost inu curbaryo inu sromoto, kir so dopernesli.

TA XIII. CAP.

A. Oblubuie k nim tretyč priti. Inu prity tim nepokornim grešnikom, de hoče nee,aku se ne popravio, s to močio inu oblastio Cristusevo strafati inu v ta pan položiti; te iste bo ta hudič koker tiga kecarie, kir ie per mačehi ležal, v ti veisti inu na životu caštigal. B. S teimi vernimi prycuie, de Cristus, naisi se ie pustil cryžati inu na cryžu inu v grobu sibag viditi, ie on vini ž nega duhum skuzi to nega pridigo inu caihne per nih bil močan, kir ie v nih to pravo vero inu dobro veist pruti Bogu zasadil inu gori naredil. Aku pag ty eni take vere nemaio, na tim so ni sami dolžni, kir sami sebe ž nih naglav-nimi grehi od take gnade Božje se odpahui. Potle prossi za vse verne, de Bug nim da suo gnado, de bi se zo vsemi ričmi deržali poštenu; on hoče rad od nega souvražnikov za eniga nevredniga, zaverženiga človeka biti der-

N žan.

TA II. LYST H TIM CORINTARIEM.

žan. Oli on hoče vini ž risnico okuli hoditi. C. Opomina, de se derže po nega vuku inu koker kersčenikom sliši, de dobro veist inu myr vmei sebo obrane. Na koncu s kratkimi bessedami cilu lipu nim prossi od te S. Troyce vse tu, kar ie nim potreba h timu izveličanu.

A
Tim nepokurnim
kersčenikom ty pri-
digary imao ostri
inu terdi biti.
Deut. xix, xvii,
Math. xviii, x,
Joh. viii,
Heb. x.

B
En pridigar nema
suie česti oli prýda
gledati, temuč do ty
farmani v ti veri inu
v brumi gori iemlo.
i. Cor. xi.

L E-tu bo tretycrat, kir q vom pridem. Skuzi vusta dveiu oli tryeh prýč obstoy sledna besseda. [2] Iest sem vom poprei poveidal inu vom poprei poveim, koker kadar sem vprýčo, druguč, inu zdai, kir nesem vprýčo, pišem tim, kir so poprei grešili, inu tim drugim vsem, de, aku iest zupet pridem, taku nečo zeneсти. [3] Potehmal vi isčete enu probirane, aku Cristus v meni govori, kateri pruti vom nei šibak, temuč ie mogoč notri v vas. [4] Zakai naisi ie iz šibkote bil cryžan, taku ie on vsai živ iz te moči Božie. Zakai aku smo mi glich v nim šibki, taku smo vsai vmei vami ž nim živi iz te moči Božye.

[5] Izkusite vi sami sebe, ste li v ti veri. Probirate se sami. Ne spoznaite li sami sebe, de Jezus Cristus ie notri v vas[?] Samuč ste li kei odverženi. [6] Iest vupam pag, de vi spoznate, de mi nesmo odverženi. [7] Iest pag prossim Boga, de kai zliga ne sturite. Nekar de bi mi zatu probirani se vidili, temuč de vi tu, kar ie dobru, storite, mi pag de bomo koker ty odverženi. [8] Zakai mi ne moremo ništer zubper tu risnico, temuč za to risnico. [9] Zakai mi se vesselimo, kadar smo mi šibki, vi pag mogoči. Inu mi tu

tu istu želimo, tu ie, to vašo cillust.

[10] Za tiga volo, kir nesem vpryčo, vom le-tu pišem, de tedai, kadar bom vpryčo, meni ne bo potreba oster biti po tei oblasti, katero ie meni ta Gospud dal h timu pobulšanu inu nekar h timu pohušanu. [11] H puslednimu, lubi bratje, bodite vesseli, bodite cely, troštate se, bodite ene misli, živite z myrom inu Bug te lubezni inu tiga myru bo z vami. [12] Spovei eden timu drugimu službo s teim svetim pušovanem. Vsi sventniki vom tu zdravie prossio. [13] Ta gnada našiga Gospudi Jezusa Cristusa inu ta lubezan Božya inu tu podilene tiga Svetiga Duha bodi zo vsemi z vami, amen.

Le-ta drugi (lyst) h tim Corintariem ie
bil poslan iz Filippe, te Macedo-
niske dežele, skuzi Ti-
ta inu Luke-

ža.³¹⁷

N ii SVETI-

^C
Pridigarii imajo to
cerkov bulšati,
spravlati, troštati inu
za no tiga praviga
Boga v ti S. Trojci
prossiti.
ii. Cor. x,
Rom. xvi,
i. Cor. xvi,
i. Pet. v.

317| Zadnji stavek je Trubar dodal pod vplivom L1545: »Die ander an die Corinther. Gesand von Philippen in Macedonia / Durch Titum vnd Lucam.«

SVETIGA PAVLA LYST H TIM GALATAR- IEM. PREDGUVOR.

Summa le-te pred-
guvori.

Le-ti predguvori hočmo nerpoprei poveidati, du inu od kot so ty Galatary bili. Potle: kai ie s. Paula perpravilu le-ta lyst pissati inu kai v nim pyše. H tretymu: kuliku inu kakove so te brume inu pravyce. H četertimu: zakai inu za čes volo ie potreba nom vučiti inu verovati, de mi le skuzi to vero v Jezusa, prez vsiga našiga dobriga diane, dobrih dell, zaslužene bomo pravični pred Bugom inu izveličani.

Kadar se ie od začetka tiga svita šteilu 3400 leit, tu ie bilu pred Cristusevim roystvum 560 leit. V tim času, kadar ie tu Ieruzalem od Nebugdonozorie bilu rezvalenu inu ty Iudi pelani v to babilonisko iečo inu kadar ie ta Tarquinius Priscus v Rymi re-gyral,³¹⁸ se ie v ti Nembski deželi ena velika množica ludi, blizi trystu tavžent mož ženami inu z otruki vkupe zbralu. Inu kadar nih tulikain ta Nembška dežela zavolo te nerodne zemle inu dragine nei mogla živiti, so se na dva deila rezdeilili. Ta eden deil ie vlekel v to Laško deželo (nih capitantu ie bilo ime Bellovež), ty so te Lahe Tušcanarie pregnali inu so ta meista Mylan, Bergamo, Vicenzo, Trento inu druga meista sezydali. En drugi altman pag, katerimu ie Sigovesus bile³¹⁹ ime, ta ie s teim drugim deillom vlekal v te Esterraiske inu Slovenske dežele, ty so premogli, pregnali inu nih dežele posseli. Inu kadar ie nih le ckedale³²⁰ več perhaialu, ste se dvei kardeli vzdignili, več inu dalših dežel iskali. Tu enu kardelu ie pelal ta capitan Brennus v to Gersko

³¹⁸| Komentirani odstavek je pre-ubeseditev po Tit Livij, *Rimska zgodovina* (*Ab urbe condita*) V.34–38.

³¹⁹| Bilo.

³²⁰| Čedale.

Gerško deželo, ta drugi capitan, Belgius, ie tu suie kardelu pelal v to Macedonio (od le-tih Nembcev inu Galateriev so v ti Crainski deželi ostali ty Kočevary, Vytanci inu Idrirci). Le-ty dvei kardeli so na obeyu strani veliko škodo delali. Potle so se čez tu morie prepelali v to Azio, undukai so se s teim voiskovanem taku redle deržali, de pred nimi so se v ti Azy vsi krali inu dežele bali. Inu oben kral nei zevupal prez nih pomuči suie souvražnike premoči. Obtu ta bityniski kral Nicomedes ie tim zavolo nih redle voiskovane inu zveiste službe en deil suie dežele dal. Za tiga volo ie potle ta ista dežela Gallogrecia inu Galacia imenovana, zakai veliku Gerkov se ie k nim perdružili. S. Ieronim piše, de po vsi Azy so gerški govurili, le ty Galatary ty so govurili koker ty Ne[m]bci, kir poleg Trerya, Aha inu Skela prebivaio. Le-tim Galatariem ie s. Paul tudi pridigal, Act. 16.³²¹ Inu potle le-ta lyst iz Ryma pissal. Kadar so pag ty Galatary tiga evangelia syti postali, hudi, neverni ratali, ie Bug čez nee tudi tiga Turka v tim leitu po Cristusevim roystvum 1335 poslal. Zdai ta Galatarška dežela se imenuie Velika Turčya, v le-ti deželi ie enu meistu Byrša,³²² v tim ty turski cesary imaio nih pogrebsčino. Na tih Galataryh se imamo vučiti,aku mi ne hočmo pod Turka prytí, taku imamo ta s. evangeli za lubu imeiti, nemu verovati, našo vero, to službo Božyo, naš stan inu leben po nim pelati inu deržati do konca. Aku tiga ne deimo, taku nas bo Bug s teimi Turki oli z drugimi tyranni inu anticristusovimi hlapci grozzovitu straifal.³²³

S. Paul ie bil te Galatarie sam to pravo kersčansko vero vučil taku, de sledni človik, kir v Cristusa prov verui, ie pred Bugom svet, brumen inu pravičin inu bo izveličan le za Jezuseve martre inu zaslužene vo-

N iii lo, prez

321 Apd 16,6.

322 Bursa, mesto v Anatoliji, ki je bilo od leta 1326 tudi prvo glavno mesto Osmanskega cesarstva.

323 Štraifal.

Kai ie s. Paula pergnalu, de ie le-ta lyst inu taku pissal.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

lo, prez vseh Moizesevih postav inu prez vseh suih lastnih dobrih dell. Kadar ie pag s. Paul od nih drugom bil vlekel, zdaici so h tim Galatariem inu falš iudovski pridigary bili prišli, ty so se hvalili, de oni so ty pravi vučeniki inu mlaiši tih iogrov, oni to pravo vero vuče. S. Paulus ie nee zepelal, kir ie vučil, de le ta sama vera v Jezusa sturi človeka brumniga pred Bugom inu izveliča. Zakai Bug ie tudi postavil tu obrezane, te sobote, te offre. Svinskiga messa ne ieisti inu zapovedal te Dessel zapuvidi deržati. Inu Paulus sam derži te Moizeseve postave, on ie suiga mlaišiga Timotea pustil obrezati. Act. 16. Se ie obril. Act. 18.³²⁴Obtu ta vera sama ne izveliča. S takimi bessedami so oni te preproste Galatarie odpelali, de so se pustili obrezati inu te druge iudovske postave inu službe deržali koker potrebne h timu izveličanu. Le-tu, kadar ie s. Paul v Rymi v ieči zaslišal, piše tim Galatariem le-ta lyst suo lastno roko. S teim ie on hotel nee, kir so zmoteni inu zepe-lani bili, spet na pravi pot, h ti pravi veri perpraviti. Obtu on v tima dveima pervima capitula od suiga čudniga poklicane h timu pridigarstvu veliku govori, de ie on od samiga Jezusa po syli na kersčansko vero preobernen inu od nega inu nekar od iogrov oli od ludi k animu pridigariu postavljen. Inu ta evangeli, kir on pridiguo,³²⁵ se ga nei od iogrov oli od ludi navučil, temuč od samiga Božyga Synu Jezusa Cristusa skuzi to rezodivene inu prikazno. Inu ta nega evangeli inu pridigo so potle stuprov čez dosti leit tudi ty nervegši iogri poterdili, zakai on ie taku dobru koker ty iogri v Božyh ričeh bil vučen inu zastopen. Inu on ie enkrat s. Petra zavolo nega hynavčine, s hatero³²⁶ ie te šibke ayde v ti veri motil, očitu štraifal. Obtu se ima nega vuku terdnu verovati. Potle na koncu tiga drugiga

³²⁴| Apd 16,3; 18,18.

³²⁵| Pridiguie.

³²⁶| Katero.

drugiga capitula inu v tim tretym inu četertim ta sui pravi evangeliski Božy vuk, de ta človik le skuzi to vero v Jezusa, prez vseh dell te postave bo pravičin pred Hugo[m] inu iz mlosti Božye zavolo Jezusa bo izveličan, začne terditi inu spričovati z dostimi inu z gvišnimi argumenti, perpuvidi, exempli inu s figurami. V tim V. capituli odspreda ta nega vuk vuss v kratke bessede postavi inu opomina vse verne, de v ti frayngi, v katero ie nee Jezus postavil, ostano, de se ne puste falš pridigariem v to iečo, pod ta iarem inu službo tiga Moizesa perpraviti inu ugnati. Potle vuči ta prava dobra della delati, Bogu prov služiti, lubiti suiga bližniga inu te hude lušte inu grehe v bei moryti. Le-ta lyst se cilu glyha s teim, kir ie h tim Rymlanom pissal, ie poln praviga svetiga vuka. Obtu nom ima lub biti inu ga imamo čestu, po času, zastopnu prebrati inu slušati.

Potehmal s. Paul v le-tim lystu, koker v tim h tim Rymlanom, nerveč vuči, skuzi kai, s čim inu koku ta človik pred Bugom brumen, pravičin, periete[n], lub, enu deite inu erbič Božy rata. Obtu ie potreba veiditi, kuliku inu kakove so te pravice oli brume. Inu naiso smo od tiga v ti naši Dolgi predguvori čez ta celi Novi testament tudi pissali, oli kadar na tim štuku velika, ia, vse naše izveličane leži, obtu od tiga čestče govoriti, pridigati, vučiti inu poslušati se nema nikomer tožiti. Na tu sledni dobri, preprosti kersčenik ima veiditi inu prov zastopiti/, de ta pravica oli bruma ie duya. Ta ena pravica ie človeska oli postavna, katero mi človeki sami imamo, kir v tim našim dianu inu v tih naših dellih stoy. Ta druga ie ta Božya pravica, katero nekar mi, temuč Bug skuzi to bessedo, sacramente, vero inu S. Duha v nas della inu opravla. Le-tu rezdilene inu ločene le-tyu dveyu pravice

Duya praviča,³²⁷ človeska inu Božya, tei obej ty verni imajo, ampag le-ta Božya človeka izveliča.

327|Pravica.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

328| Rim 3,21–22.

329| Flp 3,9.

Cerkovnih pravod
pravica ie dobra, le-
pa, nucna, potrebna,
oli prez vere v Jezusa
ne izveliča.

330| Pravičin.

vic ie s. Paul sam postavil, Rom. 3, kir taku piše: »Nu, zdai prez tiga diane te postave, se ie ta pravica Božya rezodela inu spryčala skuzi to postavo inu skuzi te prerroke, iest pag pravim od le-te pravice Božye, kir pride skuzi to vero na Jezusa Cristusa na vse inu čez vse te, kir veruio.«³²⁸ Inu Phil. 3 pravi: »De iest bom v Cristusu naiden, de ne bom imel to muio pravyco, kir iz te postave, temuč to, kir skuzi to vero v Cristusa pride, tu ie ta pravica, katera od Buga tei veri bo persoiena.«³²⁹

Natu hočmo govoriti nerpoprei od te človeske pravice, katera ie samo četerta. Iz le-tih človeskih štyrih pravic se mora ta ena ta cerkovna pravica imenovati, v ti bodo vse Moizeseve postave od Božyh vunanih službi inu ceremoniev zapadene. Bug ie bil tim Iudom vmei vsemi ludmi zuseb to obrezo, te Moizeseve postave, tu farstvu, eno cerkov oli ta tempel, te offre, praznike, mnogetere čudne Božye službe inu druge riči dal inu gori postavil. Inu kateri Iud ie te iste deržal inu dopernašal, ta isti ie bil brumen inu praviciin,³³⁰ nekar pag pred Bugom, temuč le pred fary, pred gospoščino inu pred gmaino. Zakai Bug tacih službi tim Iudom nei dal, de bi oni skuzi nee pred Bugom pravični ratali, temuč de so bile ene figure, pyldi inu pomeinene te prave pravice inu de so nee napelovale na Cristusa, kateri sam ie ta naša popolnomma pravica, svetust inu modrust inu tu naše izveličane. Obtu, kadar ie Cristus na ta sveit prišal inu tu, kar so te Moizeseve službe pomeinile, v risnici dopernessil, so te iste nehale inu doli postavlene. Kateri Iud ie izveličan, ta isti nei izveličan za tacih vunanih Božyh službi volo, temuč, kir ie veroval tei oblubi Božy od ženskiga semena, tu ie, v Cristusa. Glih taku per sadašnim našim času, kadar en človik ie kerstčen, rad

rad v cerkov hodi, moli, se obhaie, pridige posluša, almožne daie, čestu posti, ta bo od ludi šacan inu deržan za brumniga. Aku on pag ne veruie prov v Cristusa, se ne trošta nega martre inu zaslužene, taku en tak človik ie pred Bugom le en hynavec koker ta farizeus, kir se ie vsag keden dvacrat postil, Luc. 18.³³¹ Ie en hud, velik grešnik, ie kryv inu bo ferdamnan.

Ta druga naša človeska pravica se more imenovati ena purgarska, sosedna pravica. Kadar en človik tim gmain pravim, dobrim pravdom, navadom, postavom inu sui gospoščini ie pokoren, en pošten stan inu leben pela na tim sveitu, vsem ludem dobru, nikomer hudu, ne krivu ne dei. En le-tak človik bo tudi od ludi za pravičniga šacan inu deržan. Oli taka pravica ie le pozemelska inu človeska, nei zadosti, nei popolnoma, nei čista, zakai »pred Bugom neso ta nebessa čista, veliku mane ta človik, kir ie en červ inu smrad,« pravi Iob.

Ta tretya pravica ie ena domaća, hyšna pravica, kadar ty otroci starišom, ta družina, hlapci, dekle, tim gospodariem inu gospodinom, ty kmetiči sui gospoščini pravo lubezan, poštene, zveičino inu volno pokorsčino izkažo. Le-ta pravica ie hvale vredna inu zapovedana od Buga. Oli kadar nei popolnoma, nei čista, obtu pred Božyo pravdo ne more obstat.

Ta četerta pravica ie le-ta, kadar se eden po tih Dessel zapuvidi derži. Inu en tak, taki si bodi veren oli neveren, taku on ie dobru brumen inu pravičin pred ludmi, oli nekar šred Bugom, koker tu sam s. Saul³³² spozna, 1. Cor. 4, kir pravi: »Iest na mui vysti obeniga greha ne veim, oli zatu iest nesem pravičin.«³³³ Inu ta farizeus, Luc. 18,³³⁴ nei bil prešustnik, razbonik, odertnik, goluf, se ie čestu postil, almožno, dessetino prov daial, en pošten stan inu le-

O ben

331 Lk 18,10–14.

Purgerska brum/a/
inu pravica ie po-
trebna, oli nei zado-
sti h timu izveličanu.

Ena zveista, pokorna
hyšna družina ie tu-
di pravična pred lu-
dmi, oli nekar pred
Bugom zavolo poro-
dniga greha.

Te Dessel zapuvidi
imamo deržati nekar,
de bi ž nimi hoteli
nebessa zasluziti, te
ie nom sam Jezus
zasluzil inu dobil, te-
muč zatu, kir ie Bug
rekal deržati, de

332 Paul.

333 1 Kor 4,4.

334 Lk 18,10–14.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

ne bomo štraifani, de
poštenu, v myru
prebivamo. Inu de h
Cristusu pridemo.

335| Farizeiov.

336| Mt 5,20.

337| Jn 3,5.

338| Ps 143,2.

339| Lk 17,10.

340| Primož Trubar, *Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor*, 1557, pog. LVI, v: Jontan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor* 1557, En regišter, ena kratka postila 1558, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 156–163.

Le ta sama bruma,
pravica inu svetust
Jezuseva, katero mi
nase s to vero per-
pravimo inu obleče-
mo, nas sturi bru-
mne pred Bugom.

ben pelal pred ludmi, oli zatu nei bil pravičin pred Bugom. Obtu Cristus pravi, Math. 5: »Samuč vaša pravica bo obilneši, koker ie tih pissariev inu farizerov,³³⁵ vi ne pridete v tu nebesku kralevstvu.«³³⁶ Ty pravi kersčeniki, naisi so druguč iz vode inu iz S. Duha rojeni, Ioh. 3,³³⁷ imajo dobro veist, se derže po tih Dessel zapuvidih, so brumni inu prov pred ludmi, taku vsai veden molio »Odputi nom naše dolge« inu Psal. 143: »Gospud, ne hodi v pravdo s tuiem hlapcem, zakai pred tebo obenu mesu nei pravičnu.«³³⁸ Cristus tudi pravi, Luc. 17: »Kadar vse riči sturite, taku recite: Mi smo vnucni hlapci, kar smo dolžni, smo sturili.«³³⁹ S. Paul, naisi ie iz vere dosti dobrih del sturil, zveistu ta evangeli v dostih deželah pridigal, veliko terpil, oli on zatu vini nei brumen inu pravičin pred Bugom, zakai on sam toži čez se, de ie grašnik, dotle ie v tim messei, berite ta 7. capitul h tim Rymlanom. Tukai mi vidimo inu zastopimo, de tudi ta pravica, kir iz tih Dessel zapuvidi pride, potehmal od nas ne bodo popolnoma deržane, ne more pred Bugom obstati. Inu tu ie risnica, de Bug hoče za dosti riči volo, katero smo poredu v t/í/Dolgi predguvori v tim 56. capituli³⁴⁰ pravili, de imamo le-te štyri pravice na tim sveitu deržati, oli nekar zatu, de bi mi za nih volo imeili biti izveličani oli ta nebessa zaslužiti oli ž nimi pred nega ostro pravdo obstati; h timu sliši ena druga Božya šenkana pravica, od te iste hočmo zdai kratku govoriti.

Ta druga pravica pag, kir per Bugi vela, kir pred Božyo ostro pravdo obstoy inu ta serd Božy, ta strah tiga greha, te smerti inu tiga pekla premore, ie ena nebeska pravica, to s. Paul, Rom. 3, Phil. 3, inu David, Psal. 61, 31, 145, to Božyo pravico imenujeta zavolo, kir sama obstoy inu vela pred Bugom inu sturi človeka pred Bugom cilu brumniga, pravičniga inu svetiga. Le-ta pravica

nom

nom bo le iz gnade inu milosti od Buga zabston, zavolo Jezusa, nega Synu, gospudi inu odrešenika našiga,aku v nega veruiemo, dana inu šenkana. Inu le-to Božyo nebesko pravico nom ta postava, ty preroki inu ta evangeli rezodevaio, terdio inu od nee pryčuio. De Gospud Bug, Oča nebeski, ie le-te šege, terdne inu stonovite vole, de hoče nas, boge grešnike le iz suie same prevelike milosti, zabston, prez vseh naših dobrih dell, prez vsiga našiga zaslужena, prez vse naše pravice inu vrednusti samuč zavolo nega lubiga Synu Jezusa Cristusa, aku pravo pokuro deimo, tim Božym oblubom inu v Jezusa veruiemo, gori vzeti, vse grehe odpustiti, nas šacati inu imeiti za brumne, pravične inu cilu svetee, koker bi obeniga greha ne imeili ne sebi, ne sturili. Obtu le-ta pravica nei naša, ne obeniga človeka, zakai mi te, koker te druge styri, ne delamo, temuč nom bo od Buga iz gnade šenkana inu persoiena zavolo našiga odvetnika, prošnika, plačavca inu spravlavca Jezusa Cristusa. Od le-te pravice bo s. Paul v le-tim lystei nerveč govuril, od te smo mi tudi v ti dolgi slovenski naši predguvori v tim tretym deili zadosti govurili inu S. pismom spryčali.

De mi pag taku po vuki inu pismu tih prerokov inu iogrov, zuseb s. Paula inu evangelista s. Ianža, veruiemo, vučimo, pridigliemo inu pišemo, de mi le samuč skuzi to vero na Jezusa Cristusa odpusčane vseh grehov, to pravico, S. Duha inu ta večni leben prez vsiga našiga dobriga diane inu zaslужene pri-memo, dobimo inu nase perpravimo. Tu deimo za velikih, potrebnih štyrih riči inu uržahov volo. Nerpoprei: de se Cristusu ta nega spodobna, prava čast inu hvala da. Zakai Bug Oča ie suiga Synu, našiga ohranenika Jezusa Cristusa od večnusti inu koker s. Paul pravi, Eph. 1,³⁴¹ »preden ie ta grunt tiga svita
O ii bil

Hočmo li Boga inu nega Synu per risni-ci pustiti ostati, to pravo čast inu hvalo izkazati, taku moramo pridigati, de nas le ta sama vera v Je-zusa izveliča.

341|Ef 1,4.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

bil položen,« h timu odločil inu postavil, de mi skuzi Cristusa imamo biti izvoleni, Bogu lubi inu izveličani. Inu kadar ie bil ta sveit stvarien, ie Bug zdaici tima pervima človekom, potle timu Abraamu, Izaacu inu Iacopu, tim očakom oblubil poslati suiga Synu na ta sveit, de ta isti sam tei Kači nee glavo ima streti inu de le skuzi nega Synu bodo žegnani vsi ludie, tu ie, de le Cristus sam bo to Hudičeve oblast, kir ima čez te ludi zavolo tiga greha, rezdial. Inu bo te verne s teimi nebeskimi žegni, s to prav/i/co, S. Duhum inu s teim večnim lebnom že-gnal inu obdelil. Obtu de bi mi sami z našimi dobrimi delli inu službami mogli tiga hudiča premoči inu nebessa zasluziti, taku bi Cristusa ne potrebovali, ia, Cristus, koker tukai s. Paul, Gal. 2,³⁴² sam pravi, bi bil »zabston martran inu umerl«. Iz tiga sledni človik lahku zastopi, de ty ludie inu hynavci, kir ž nih brumo, z dobrimi delli inu službami se hote od hudiča odkupiti, nebessa dobiti inu zasluziti, ty isti iz Božyga čudniga, modriga inu praviga sveita inu napreivzetia, iz nega oblube, iz Božyga Synu špot delaio inu ne veruio. Jezusu Cristusu nega čast inu oblast krado inu doli tarro, nega sveto martro inu kry zašpotuo inu z nogami teptaio, pred takim grehom nas Bug obari.

Ta drugi uržah ie le-ta, de ty verni v nih težkih izkušnavah, nadlugah inu na smerti ležoč en terden, gvišen trošt imajo, de so v Boži milosti, od Buga ne bodo zapusčeni v nih nadlugah inu v ti smerti. Sice en človik, kokerkuli brumen oli veliku služi Bogu, prez te vere v Jezusa nei nigdar v sui vysti cilu zagvišan, ima li risničnu odpusčane vseh grehov. Mi vidi-mo inu slišimo, koku grozovitu ty hynavci, ty eni menihi inu nune, taku dobru koker ty neverni inu nepokurni, se te smerti boye inu neradi inu težku umerio. Ampak, kadar en člov-vik

342|Gal 2,21.

Le ta obluba Božya,
ta evangeli te slabe,
prestrašene vysti v
nadlugah trošta inu
zagvišvie, de ne bo-
do zapusčeni.

vik iz tiga evangelia sliši inu veruie, de Bug nemu vse grehe iz gnade, zavolo suiga Synu, hoče odpustiti, za synu gori vzeti, ta isti ima pokoi v sui vysti, se trošta od Buga gvišne pomuči inu ima iznotra v suim sercei myr z Bugom. Ro. 4, 5, 8.

H tretimu ie potreba te ludi vučiti, de mi le skuzi to vero v Jezusa bomo pravični inu izveličani, de mi na tu risničnu inu iz serca molimo inu kličemo na Buga. Sicer kateri na Cristusa ne veruie, ta isti nigdar ne moli prov, ne smezi nega molytvo stopiti pred to Božyo maiesteto, ne smezi iz serca inu s pravo vero pruti Bogu reči »Ti si mui lubi oča«, se ga boy inu beži pred nim, Divico Maryo inu druge svetnike k nemu pošile. Tiga Bug ne hoče imeiti, vely vsem le nase klicati v Jezusevim imeini, Psal. 50.³⁴³ Tu Cristus v tim Očanašu inu drugih dostih v nega pridigah zapoveda inu s. Paul, Heb. 5, pravi taku: »Stopimo s celim zevupanem h timu stolu te gnade, de to milost dobimo inu to gnado naidemo v tim času, kadar bomo pomuči potrebovali.«³⁴⁴

H četertimu: de skuzi le-ta navuk to postavo od evangelia ločimo. Ta postava nikomer ništer zabston oli iz gnade ne da, temuč hoče le od nas celo pokorsčino vseh Božyh zapuvidih imeiti,aku tiga ne deimo, taku nas kalni, timu peklu izdaie inu izročuie. Ta evangeli pag vsem ludem to veliko neizrečeno gnado, milost inu dobruto Božyo, odpusčane vseh grehov, S. Duha inu ta večni leben naprei daie, ponuie, šenkuie, vely vzeti zabston, s to vero od Jezusa. Koker od tiga sam Cristus govori, Mat. 16. »Kateri veruie inu ie kersčen, ta bo izveličan.«³⁴⁵ Inu s. Ianž Kerstnik, Ioh. 3. »Kateri veruie timu Synu, ta isti ima ta leben etc.«³⁴⁶ Ne pravi koker ta postava: »Ti imaš tu oli tu sturiti inu dopernesti,« temuč, aku deš

O iii pokuro,

Prez vere v Jezusa
nišče prov ne moli
inu kliče na Buga.

343| Ps 50,15.

344| Heb 4,16.

Je potreba, de vsi
verni veido ta evan-
geli od postave ločiti.

345| Mr 16,16.

346| Jn 3,36.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

pokuro, veruieš v Jezusa, taku boš izveličan. Potreba ie nom
dobru diati, deržati se Dessel zapuvidi, de s teim to našo vero
pred ludmi inu hvaležni pruti Bogu se i/z/kažemo. Od tiga
več naidete pissanu v tim četertim deilu te naše

Dolge predguvore tiga Noviga
testamenta, v tih 47.,

48., 49., 52.
capitulih.³⁴⁷

347| Primož Trubar, *Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor*, 1557, pog. XLVIII–XLIX, LII, v: Jonatan Vinčler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamenta ena dolga predguvor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558*, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 132–139, 142–144.

SVETIGA PAVLA

LYST, PISSAN H TIM GALA-

tariem, s kratkimi, zastopnimi
izlagami.

TA I. CAP.

A. Pravi, de ie on ioger, nekar iogrov šular oli mlaši. Inu de ie od samiga Boga Jezusa čudnu h timu iogerstvu poklycan, Act. 9.³⁴⁸ Inu de on sam le-tiga lystu ne piše, tamuč tudi drugi pridigary ž nim. S teim on hoče per tih Galata-ryh sebi inu suimu vuku vero sturiti, de nega vuku taku dobru koker tih iogrov imao verovati. Natu nim prossi gnado inu myr, tu ie, odpusčane vseh grehov inu eno pokoino, vesselo veist pruti Bogu. Per tim pravi, zak/a/i ie Bug pustil suiga Synu martrati, kai ie nom s teim Cristus dobil inu opravil. B. Začne periatlivu svariti te Galatarie, kir so se pustili od praviga evangeliskiga navuka na en drugi zepelati. Natu ostru zubper te fal's vučenike govorí, nib vuk panuje inu zludiu izdaie. Potle pravi, de en pridigar ž nega pridigo Bogu, nekar ludem ima dopasti, ž no Božyo čast, nekar sui nuc terdit. C. Pravi, koku ie iz farizeiske iudovske vere na kersčansko preobernen inu zakai se ima nega evangeliu verovati; zatu, kir ga ie od samiga Jezusa, nekar od ludi pryel; obtu ta nega evangeli ie ta pravi, risnični inu Božy vuk.

Aulus, en apostol (nekar od ludi, ne skuzi človeka, temuč skuzi Jezusa Cristusa inu Boga Očeta, kir ga ie gori obudil od tih mertvih),³⁴⁹ [2]inu vsi bratje, kir so z meno, tim cerqvom v ti Galacii^[3] gnado vom inu myr od Buga Očeta inu od našiga Gospudi Jezusa Cristusa, [4]kir ie sam sebe dal za naše grehe, de bi

348| Apd 9,3–18.

349| Pasaža »ne skuzi človeka« je Trubarjeva prevodna rešitev, L1545 in V je ne poznata, kot ne poznata prevodnega besedila v oklepaju. L1545: »¹PAulus ein Apostel: Nicht von Menschen / auch nicht durch Menschen / Sondern durch Jhesum Christ / vnd Gott den Vater / Der jn auferwecket hat von den Todten / ²Vnd alle Brüder / die bey mir sind.« V: »¹ Paulus, Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis : ² et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiæ.«

A
Prez poklicane nema oben pridigati. Pravi pridigary nerče le od Jezuseviga opavila pridiguio.
i. Cor. i,
Eph. i,
i. Pet. i.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

de bi nas izderl od le-tiga sadašniga hudiga svita, po tei voli Božy inu Očeta našiga, ^[5]katerimu bodi čast od vekoma do vekoma, amen.

B
Ty ludie skorai od
prave vere na krivo
pado, obtu imao ne-
kar le du, temuč kai
inuaku prou pridi-
guio, merkati.
i. Cor. xv.
Joh. xv.
Jac. iiiii.

^[6]Iest se čudim, de ste se vi taku hitru od Cristusa,
kir ie vas v to gnado poklycal, preselili k animu dru-
gimu evangeliu ^[7]inu vsai nei drugiga, samuč kar so
eni, kir vas motio inu hote ta Cristusev evangeli pre-
oberniti. ^[8]Ampagaku tudi my oli en angel iz nebes
bi vom pridigal en drugi evangeli mumu tiga, kateri-
ga smo my vom pridigali, ta bodi preklet. ^[9]Koker
smo zdai diali, taku zdai druguč pravimo: Aku gdu
vom ta evangeli pridiguie drigači, koker ste ga prye-
li, ta bodi preklet. ^[10]Aku iest tedai zdai pridiguiem
tim ludem oli Bogu k službi^[?] Oli isčem li tim lu-
dem dopasti^[?] Gvišnu ie, de bi iest še ludem dopal,
taku bi iest Cristusev hlapec ne bil.

C
Kersčeniki imao te
suie vere, de ie pra-
va, od samiga Boga
štiftana, biti zagvi-
šani, nih vere od tih
ludi, kir neso druguč
royeni, ne vučeni od
Buga, se nemaio vu-
čiti.
Act. viii, ix, xxii,
Phil. iii,
Math. xvi.

^[11]Iest vom, lubi bratje, daiem na znane, de ta
evangeli, kateri ie pridigan od mene, nei po tim
človeku ^[12]inu iest ga nesem od obeniga človeika
pryel, ne navučil, temuč skuzi tu rezodivene Jezu-
sevu Cristusevu. ^[13]Zakai vi ste slišali, kakovu ie bi-
lu nakadai tu muie prebivane v ti iudovsčini, de
sem čez masso preganal inu zatiral to cerkov Bo-
žyo ^[14]inu sem gori iemal v ti iudovsčini čez mno-
getere muie tovariše v ti mui žlahti inu sem preveč
ayffral čez te naredbe tih očetov. ^[15]Ampag ka-
dar

dar ie dopalu Bogu, kir ie mene iz muie matere tellessa odločil in poklycal skuzi suo gnado, ^[16]de bi on rezodil suiga Synu skuzi mene, de ga imam skuzi ta evangeli pridigati vmei teimi aydi, iest se nesem zdaici zguvoril s teim messum inu s to kryo, ^[17]iest se tudi nesem povernil v tu Ieruzalem h tim, kir so pred meno iogri bili, temuč sem tiakai vlekal v to Arabio inu sem se spet povernil v to Damašco. ^[18]Potle čez try leita sem bil spet pryšal v Ieruzalem, de bi tiga Petra vidil, inu sem ostal per nim petnaist dni. ^[19]Sice obeniga drugiga iogra nesem vidil, samuč Iacopa, tiga Gospudi brata. ^[20]Kar vom pag pišem, pole, Bug vei, de ne lažem. ^[21]Potle sem bil prišal v te kraye tih Syriskih inu Ciliciskih dežel ^[22]inu iest sem bil neznan po tim oblyčiu tim kersča[n]skim cerqvom v ti Iudovski deželi. ^[23]Ampag oni so samuč slišali, de ta, kir ie nas nakadai preganel, ta isti zdai pridiguie to vero, katero ie nakadai doli terl, ^[24]inu so Boga v meni čestili.

TA II. CAP.

A. *Ty falš iudovski pridigary inu hersčeniki^[25] so s. Paula per tib Galataryh bili obrekli inu oblegali, de on prov, koker ty drugi iogri, ne vuči. Žakai ty iogri, Petrus, Iacobus, Ioannes derže te Moizeseve postave, to obrež, praznike, ne ieido vse žlaht spyže, ne pravio koker Paulus, de bi ta vera sama izveličala, temuč raven te vere tudi te Moizeseve postave inu te Dessel zapuvidi derže etc. Taki mu obrečenu žubper ie Paulus v tim pervim capituli s teim nega čudnim preobernenem na kersčansko vero inu kir se ie on tiga evangelia nekar od ludi, te-*

350| Kersčeniki.

P muč

TA LYST H TIM GALATARIEM.

muč od samiga Ježusa navučil inu kir zavolo tiga evangelia povsod od vseh ludi dosti terpi, žadosti spryčal, de ta nega evangeli inu vuk ie prov, risničin inu Božy. Inu kateri vuči, de te Moizeseve postave inu Dessel zapuv/idi/ človeka izveličaio, tar si bodi on en angel, ioger, papež šcoff, far oli menih, ta isti ie žludiev inu preklet. V le-tim capituli glibh tu istu govori, terdi inu zagovarie sui evangeli inu vuk inu pravi, de ty iogri glibh tu isti, kar on, povsod pridiguio. Kir pag ty iogri tim Iudom še dopusčeio nih otroke obrezovati, tu oni ne deio inu ne dopusčeio, de bi ta obreža nim kai nucala h timu izveličanu, temuč tu nim zavolo nih šibkote inu maluzastopnosti v ti veri dopuste, kir nih taku hitru od nih stare navade ne mogo odvleči. Inu de ie timu taku, tu on spryča nerpoprei že nega mlašim inu šulariem, s teim Titom, kateri ie bil en ayd, tiga nei bil obrežal, tiga ie bil en dolg čas po nega obernenu h ti veri h tim iogrom v Ieruzalem perpelal, zubper tu ty iogri neso ništer govurili, temuč prov dali. Inu kadar so ty falš, nezastopni vučeniki hoteli, de bi on bil Tita obrežal, tiga nei kratku dopustil, nei hotel, de bi Titus tei Moizesevi postavi se podvergal. Več pravi, de ty nervegsi iogri so tak nega vuk poterdiли inu nega lubi zveisti tovariši postali inu rekli nemu, de taku, koker dosehmal, povsod tim aydom pridiguie inu de per tim tih božih kersčenikov ne pozabi. Inu on ie s tako nega pridigo taku dobru koker ty drugi iogri dosti ludii na kersčansko vero preobernil, zakai Bug ie bil suiem duhum inu močio per nim koker per tih drugih iogrib. Žle-teimi 4. argumenti te laže inu falš vuk nega zupernikov nazai postavi inu pobye. B. Pravi, de Petrus, tih velikih ioger eden, tudi ne derži tih Moizesevih postav, zakai on ie že nim red s teimi aydi vse žlaht špendie, koker zaice, svinino, alle inu rake, ieidil, katere ie Moizes tim Iudom ieisti prepovedal. Inu kadar Petrus se ie enkrat hotil zavolo tih enih Iudov hyniti inu tayti, koker bi ne bil s teimi aydi ieidil, zatu ga ie on očitu pred vsemi svaril. S teim daie Paulus na zpane, de ie v ti veri taku dobru koker ty iogri vučen inu zastopen. Obtu ty Galatary inu ludie imajo nega vuku slobodnu verovati. C. Začne ta evangeliski vuk, kateri ie napreivzel, v le-tim lysti terditi inu že dostimi argumenti spryčovati, de vsi ludie, Iudi inu aydi, so grešniki inu od tih grebov drigači ne bodo prosti, ne pravični pred Bugom, samuč skuzi vero v Ježusa. Skuzi tako vero

so Abraam inu vsi sveti očaki pravični sturieni. Kateri tiga ne veruie inu hoče sviemi lastnimi dellu brumen biti pred Bugom, ta Cristusa ne derži za eniga izveličarie inu obranenika, temuč za eniga grešnika, kir te verne ne obrani, temuč le ferdamnuie, inu iz Cristuseve marstre, iz gnade, milosti Božye špot dela inu zemečuie. Pred tako vero nad Bug obarri.

Potle čez styrinaist leit sem spet gori vlekel v Ieruzalem s teim Barnabom inu sem Tita tudi sebo vzel. [2] Iest sem pag bil gori vlekel po enim rezodivenu inu sem se že nimi zguvoril zavolo tiga evangelia, kateri iest vmei teimi aydi pridiguiem, zuseb pag s teimi, kir so veliku velali, de bi ne tekel oli ne bil tekel zabston. [3] Ampag ne, Titus tudi nekar, kir ie z meno bil, naisi ie en Gerk bil, nei bil permoran se obrezati. [4] Zakai kadar so se ty eni falš bratie noter perrinili, kir so bili poleg noter prišli išpeati to našo frayngo, katero mi imamo v Jezusu Cristusu, de bi nas bili v tu hlapčovane perpravili, [5] katerim se my nesmo le eno uro vganili, de bi my nim hoteli biti podverženi, de bi ta risnica tiga evangelia per vas terdnu ostala. [6] Za te pag, kir so kai velali, kakovi so oni nakadai bili, iest ništer ne rodim. Zakai Bug ne gleda na tu velane tih ludi. Zakai ty, kir so se meni vidili, de veliku velaio, neso ništer podelili. [7] Temuč spet nazai, kadar so vidili, de ie meni ta evangeli čez te ayde zevupan bil, glih koker Petru čez te Iude [8] (zakai ta, kateri ie močan bil v Petru h timu io-

P ii gerstvu

A
 Barnabas, en lud,
 Titus, en ayd, inu ty
 nervegši iogri, ta
 concilium v leruzale-
 mu terđio s. Paula
 vuk inu prycuo, de
 ie prov inu Božy.
 Act. xv, xvi, x, ix, xi,
 i. Cor. ix,
 Deut. x,
 ii. Par. xix,
 Job xxxiiii,
 Sap. vi,
 Eccl. xxxvi,
 Rom. ii,
 Eph. ii,
 Col. iii,
 i. Pet. i,
 Jac. ii,
 ii. Cor. ix.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

351 Pasaža v okle-
paju deloma sledi
L1545 »⁸(Denn der
mit Petro krefftig
ist gewesen zum
Apostelampt vnter
die Beschneitung /
Der ist mit mir auch
krefftig gewesen
vnter die Heiden)/..«

352 Inu.

B

Tim falš vučenikom
iuu³⁵² zepelavcem,
tar si ty isti bodite
papeži, krali oli šcof-
fi, imao ty pridigarii
zubper stati, gororiti
inu svariti.
Act. x.

C

Kadar so ty iogri inu
vsi zastopni vučeni
Iudi te Moizeseve
postave zapustili inu
ta evangeli gori vze-

gerstvu vmei teimi Iudi, ta isti ie tudi močan bil v me-
ni vmei aydi),³⁵¹ [9] inu kadar so bili spoznali to gnado,
katera ie bila meni dana, Iacop, Cefas inu Ioannes,
kir so se za stebre vidili, so meni inu Barnabu dali nih
destnico inu so se z nami zglihali, de my dva vmei te-
imi aydi, oni pag vmei teimi Iudi pridiguiemo, ^[10]sa-
muč de mi na te boge zmislimo; tu istu sem iest tudi s
flissom sturil.

[11] Kadar ie pag Petrus v to Antiohio bil pryšal, sem
iest nemu vpryočo Zubper stal, zakai on ie bil svara
vreden. [12] Zakai poprei, preden so ty eni bili od Iaco-
pa pryšli, ie on s teim aydi ieidil. Kadar so pag oni
bili prišli, se ie bil odvlekil inu odločil zavolo, kir se
ie bal tih, kir so iz obreze bili. [13] Inu ž nim so se tudi
ty drugi Iudi hynili taku, de ie tudi Barnabas bil ze-
pelan ž nimi se hyniti. [14] Ampag kadar sem vidil, de
neso prov hodili po risnici tiga evangelia, sem iest
očitu pred vsemi h Petru rekal: »Aku ti, kir si en Iud,
po aydovsku in nekar po iudovsku živiš, zakai per-
moruieš ti te ayde po iudovsku živeiti[?]«

[15] Mi smo po naturi Iudi inu nekar iz tih aydov
grešniki, [16] kadar mi pag veimo, de ta človik ne bo
pravičin iz tih dell te postave, samuč skuzi to ve-
ro v Jezusa Cristusa, obtu mi verujiemo na Jezusa
Cristusa, de mi pravični bomo skuzi to vero v
Cristusa inu nekar skuzi ta della te posta-
ve,

ve, ^[17]zakai skuzi ta della te postave ne bode obenu messu pravičnu. Aku bi my pag, kir isčemo skuzi Cristusa pravični biti, že samy grešniki naideni bili, taku bi Cristus en služabnik tiga greha bil^[?] Tu bodi de-leč. ^[18]Kadar iest pag tu, katero sem razderl, spet gori zydam, taku sam sebe k animu prestopniku postavim.

^[19]Iest se[m] pag skuzi to postavo tei postavi umerl, de sem Bogu živ, iest sem s Cristuso[m] cryža[n]. ^[20]Iest sem živ, nekar zdai iest, temuč Cristus ie živ v meni. Zakai kar sem iest zdai živ v tim messei, tu se[m] živ v ti veri tiga Božyga Synu, kateri ie mene lubil inu ie sam sebe za me dal. ^[21]Iest ne zaverže[m] to gnado Božyo. Zakai aku ta pravica skuzi to postavo pride, taku ie Cristus zabsto[n] umerl.

TA III. CAP.

A. Svari te Galatarie, kir so taku hitru od te prave, prov navučene inu nim naprei malane vere, taku zastopnu pridigane, koker bi Cristus vpryočo bil, se pustili odpelati. Inu pravi, de na tim ie ta budič dolžan, ta ie nee cupral inu vzroki taku oslepil, de te laže za risnico, to krivo vero za pravo derže. Natu začne še pag s to šesto pryočo prycovati, de ta vera v Ježusa sama izveliča, evangeli ie veliku bulſi inu vissokeri koker ta postava, kir pravi: »Ste li S. Duha pryeli iz tih del te postave oli skuzi to pridigo od te vere?« Tu ie: vi Galatary inu niše z dobrimi dellu ne dobi S. Duha, dobre, pokoinie vysti, ne vesseliga serca pruti Bogu, temuč le kadar ta eva[n]geli poslušate inu veruiete, de Bug vam zabston, izgnade zavolo Ježusa hoče vse grehe odpustiti. Taka vera sama izveliča, sturi brumniga pred Bugom inu obstoy, vesseliga človeka della vseh žlaht nadlugah. Berite Act. 2, 10, de ty verni le skuzi pridigo s. Petra so to vero inu S. Duha dobili. Obty ty, kir hote v tim messei dokonati, tu ie, s teimi messenimi, vunanimi službami, s to obrezo, z offri, z lastnimi dobri-

P iij mi

li. Iz tiga sledni za-stopi, de le ta evan-geli prov v nebessa-pela, nekar Moizes. ³⁵³ Pil. ii, Rom. iii, vii, Iere. xii, Eph. v.

353| Phil.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

354| Popolnoma.

355| Kateriga.

mi delli zveisti inu popolooma³⁵⁴ biti pred Bugom, so eni veliki norci, pravi tukai s. Paul, inu nih terplene na tim sveitu ie en žludiev marter. B. H ti sedmi pryci, de le ta sama vera v Ježusa nas prov brumne sturi pred Bugom, stavi tukai naprei tiga velikiga deleč imenovaniga vmei Iudi, aydi inu keršeniki, svetiga služabnika inu periatila Božya, tiga Abraama, koteriga³⁵⁵ ie sam Bug odločil inu postavil k animu očetu vseh žlaht ludi. Gen. 17. Rom. 5. De na nega vero, stan inu leben imaio veden gledati, na ním eu navuk, pild inu exemplel te prave vere inu Božih službi imeiti, de oni taku koker Abraham Bogu veruijo inu pravo pokorsčino izkažo. Abraam ie terdnu veroval Božym oblubo[m], ie bil Bogu, nega zapuvidom pokoren, zdaici, koker ie bil nemu rekel vleči iz suie očine dežele v eno drugo, nežnano, dalno, ie vlekil, suiga lubiga synu žaklati ie bil volan, on ie veliku terpil, brumen bil, nikomer krivic, syle oli hudu, temuč vsem dobru sturil, rad boge ptuie ludi erpergoval etc. Oli s takimi dobrimi delli nei pred Bugom pravicičin bil, temuč kir ie veroval Božy oblubi, de skuzi tu enu nega seime, tu ie, Cristusa, bodo žegnani vsi ludie, koker od tiga tu S. Pismu prycuie, kir pravi, Gen. 15. »Abraam ie veroval Bogu, tu ie bilu nemu k ani pravici persoienu.« Inu le ty, kir taku timu evangeliu, tim Božym oblubom od Ježusa veruijo, ratajo Abraamovi otroci inu erbiči tiga večniga lebna. Per tim sé dvei pryci, to postavo inu tiga preroka Abacuca, naprei postavi. Ta postava vsakiga, kir no popolnoma ne derži, preklei, inu potehmal vsi no prelomuio, zatu ona vse preklei inu ferda[m]na, nikogar ne izveliča. Obtu ie Cristus suo martro inu smertio na cryžu vse suie verne mora rešiti od prekletev te postave. Ampag kateri veruie v Ježusa, pravi Abacuc, ta bo živ, tu ie, pravicičin, Bogu lub inu bo imel ta večni lebe[n]. C. To oblubo Božyo od Ježusa, h tim očakom sturieno, pergliha k animu testamentu. Koker en pravi, poterieni testament niše ne smeji rezdreti inu zavreči. Glih taku to risnično, poterieno, stonovito oblubo Božyo ta postava Moizeseva, kir ie potle po tei oblubbi čez dosti leit dana, ne rezdere inu ne zaverže. Le-tu ie ta desseta Paulava prycá, de le skuzi to vero v Ježusa, nekar skuzi to postavo, bomo brumni pred Bugom inu izveličani. D. Začne odgovariati tim, kir so timu nega prycovanu od te vere žubper govurili inu diali: »Bug ie taku dobru to postavo koker ta evangeli dal, obtu ona

tu ona tudi izvelycka.«³⁵⁶ Na tu on tukai pravi, zakai inu od koga ie ta postava dana. Nerpoprei, de nom daie na zpane te naše grebe, potle, de tim grehom brani, h tretimu, de nas h Cristusu napelava, od tiga berite ta 54. capitol v ti naši Dolgi predgovori. Inu pravi, de ta postava ie le od angelov, ta evangeli pag od samiga Božyga Synu dan. Te postave srednik, tu ie, ta, kir ie no od angelov pryel inu tim ludem dal, pravil inu izlagal, ie bil Moizes. Tiga evangelia srednik ie Cristus, Syn Božy. Obtu ta evangeli ie bulší, vegši inu pridniši. Zakai ta evangeli nas sturi, de smo otroci inu erbiči Božy.

356| Izvelyča.

O, vi nezastopni Galatary, du ie vas uročne sturil, de vi tei risnici neste pokorni[?] Pred katerih očy ie bil Cristus namalan inu vmei vami cryžan. ^[2] Le-tu samu iest hočo od vas se navučiti, ste li vi tiga Duha pryeli skuzi ta della te postave oli skuzi tu poslušane od te vere[?] ^[3] Ste vi taku nezastopni[?] Vi ste v tim Duhei začeli, hočte tedai vže v tim messei dokonati[?] ^[4] Vi ste tulikain zabston preterpeli[,] ie li sice zabston. ^[5] Ta, kir vom tiga Duha podaie inu take močne riči vmei vami della, aku tu della skuzi ta della te postave oli skuzi pridigo od te vere[?]

^[6] Koker Abraam ie veroval Bogu inu ie nemu persoenu h ti pravici, ^[7] taku vi vže spoznate, de kateri so te vere, ty isti so Abraamovi otroci. ^[8] Inu tu pismu ie tu poprei vidilu, de Bug te ayde skuzi to vero pravične della, obtu ie timu Abraamu poprei oznanil: »V tebi bodo vsi aydi žegnani.« ^[9] Obtu ty, kir so te vere, bodo žegnani s teim vernim Abraamo[m]. ^[10] Zakai kir s teimi delli te postave okuli ho-

A
Te ludi, kir ne veruio
prov timu evangeliu,
ie zludi cupral inu
oslepil.
Gal. v.

B
Ty s. očaki, Moizes
ž nega postavo, vsi
preroki, Act. x,
pryčuio, de le ta vera
v Ježusa človeka stu-
ri pred Bugom bru-
mniiga.
Gen. xv, xii, xxii,
Rom. iii, i, x, viii.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

Deut. xxvii, xxi,
Abac. ii,
Heb. x,
Levit. xviii.

357 Pasaža v okle-
paju v celoti sledi L1545: »(Denn es
stehet geschrieben / Verflucht ist jeder-
man der am Holtz
hanget.)«

C
Ta obluba Božja od
Cristusa ie starši
koker ta postava.
Obtu ona ne more to
oblubo nazai posta-
viti oli gorivzdigniti.
Heb. ix,
Exod. xix, xx,
Gen. xv,
Iudit. v,
Act. vii,
Rom. iii.

li hodio, ty so pod to prekletvo, zakai onu ie pissanu:
»Preklet ie vsaketeri, kateri ne obstane v vsem tim,
kar ie zapissanu v tih buqvah te postave, de tu istu
sturi.« ^[11] De pag oben skuzi to postavo pravičin ne bo
pred Bugom, tu ie očitu. »Zakai ta pravičin bo te suie
vere živ.« ^[12] Ta postava pag nei te vere, temuč »ta člo-
vik, kir no dei, ta bo živ skuzi no«. ^[13] Cristus pag ie nas
odrešil od te prekletve te postave, kir ie on za našo
volo ta prekletva sturien (Zakai onu ie pissanu: »Pre-
klet ie sledni, kateri na tim drivessi vissi.«), ^[14] ³⁵⁷ de ta
žegen Abraamov pride vmei te ayde v Cristusu Jezusu
inu de mi taku prymemo skuzi to vero tiga obilniga
Duha.

^[15] Lubi bratie, iest hočo po človeski šegi govoriti.
Sai eniga človeka testament, kadar ie poterien, nisče
ne ferahta inu ne perdei kai k nemu. ^[16] Timu Abraamu
so rečene te oblube inu nega seimenu, on ne pravi
skuzi »ta seimena« koker skuzi dosti, temuč koker
skuzi eniga, skuzi tuie seime, katero ie Cristus. ^[17] Iest
pag le-tu pravim, ta testament, kateri ie poprei po-
terien od Buga na Cristusa, ta postava, katera ie po-
tle čez styristu inu trydesseneti leit dana, ne vzdigne
gori to oblubo, de bi gori nehala. ^[18] Zakai aku se ta
erbsčina skuzi to postavo dobi, taku ona ne bo skuzi
to oblubo dana, Bug ie pag no timu Abraamu skuzi
to oblubo šenkal.

^[19] S čemu

[19] S čemu ie tedai ta postava[?] Zavolo tiga pregrešana ie ona bila perdana, dotle bi tu seime prišlu, katerimu ie ta obluba sturiena inu ie bila narejena skuzi te angele, skuzi to roko tiga srednika. [20] En srednik pag nei le eniga srednik. Ampag Bug ie eden. [21] Ta postava tedai ie le tim Božym oblubom zubper[?] Tu bodi deleč. Zakai de bi ta postava bila dana, de bi ona mogla živu sturiti, taku bi ta pravica risničnu prišla iz te postave, [22]ampag tu pismu ie vse zaperlu pod ta greh, de ta obluba bo dana skuzi to vero v Jezusa Cristusa tim, kir veruio. [23] Poprei pag, preden ie ta vera bila prišla, smo mi varovani inu zaperti bili na to vero, kir se ie imeila rezodeti. [24] Taku ie ta postava naš šulmoister bila na Cristusa, de bi skuzi to vero pravični ratali. [25] Zdai pag, kadar ie ta vera prišla, nesmo mi več pod tim šulmoistrom. [26] Zakai vi ste vsi otroci Božy skuzi to vero v Jezusa Cristusa. [27] Zakai kuliku ie vas kersčenu, ty so Cristusa oblekli: [28]le-tukai nei obeniga Iuda, le-tukai nei obeniga hlapca ne fraymana, le-tukai ne obeniga moža ne žene, zakai vi ste vsi enu v Jezusu Cristusu. [29] Ste li vi pag Cristusevi, taku ste vi ia Abraamovu seime inu po tei oblubi erbiči.

TA IIII. CAP.

A. Odspreda v tim 3. capituli ie Paulus zavolo, de se ta nega vuk inu pryočovane, de le ta sama vera v Ježusa, prez vseh dell te postave, člo-

Q veka

Iz postave veido ty
pridigary, očeti, go-
sposčina, de prov, po
Bugi deio, kadar to
hudo družino štrafa-
io.

Postava ie koker ena
keha, kir brani tim
grehom, inu en šul-
meister, kir nas na-
pelava h Cristusu.
Rom. v, vii, viii, iii,
vi, xiii,
Deut. v,
Act. viii,
Ioan. i, xvii,
Col. ii,
Eph. i,
heb. ii.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

veka sturi brumniga pred Bugom inu izveliča, teim bule zastopi inu zamerka, to postavo tudi perglihal k ani kehi oli /i/eči inu k animu šulmoistru. Inu te ludi, /kir/ hote s teimi dellii te postave priti v nebessa, k anim ietniko[m] oli šulariem, zakai ty, kir le per tei postavi, le per tih Dessel zapuvidah ostano, ne hote timu evangeliu verovati, de Bug Oča žavolo suiga Šynu hoče vsem ludem nih grehe odpustiti inu za pravične sacati, taki nigdar od te prekletve te postave inu ferdannena ne bodo prosty inu nigdar se ne navuče tiga celiga popolnoma vuka, kir človeka izveliča, temuč vselei bodo koker eni šularci, kir se abece vuče, ne znaio prov brati, sami oni se puste h Cristusu pelati; per tim samim se ty lude navuče tiga nebeskiga vuka h timu večnimu lebnu. Inu za tiga volo ie ta postava dana, nekar, de bi nas mogla izveličati, temuč, de nas od sebe h Cristusu napelava. V le-tim capituli pag odspreda to postavo perglihuie h tim gerabom oli odvetnikom, kir bodo tim otrokom, katerim ty starisi umerio, na očenim meistu od gospošćine postavleni, te ludi pag, kateri hote s teimi Moizesevimi postavani inu s teimi Dessel zapuvidi priti v nebessa, perglihuie h tim mladim božim sorotom, kir so pod to oblastio tih gerrabov, suiga blaga po sui voli ne uživaio, temuč so koker eni hlapci./ Glubi taku so ty, kir le pod to postavo ostano, ne gredo s to vero k Ježusu, ne bodo nigdar te prave nebeske erbsćine uživali. Zakai le Bug Oča sam suiem Synum ie nas od te prekletve te postave ledig inu proste inu iz nas te prave erbiče inu synuve Božye sturil. Inu dobil S. Duba; ta nas zagvišuje, de Bug ie naš dobri, milostivi oča, de v kakeršni nadlugi mi na tim sveitu pruti nemu vzdihamo, tu on v nebesih sliši, koker bi v nega vušesa vpyli. B. Nim derži naprei, de zmislio, v kakovi slipoći so bili, p/r/eden so to nega pridigo od Cristusa slišali. Inu aku te Moizeseve postave v ti viži derže, de hote žnimi nebessa zaslužiti, de s teim spet malykuio. Zakai kateri hoće sujemi lastnimi dobrimi dellii zaslužiti ta večni leben, ta malikuie. Zakai en tak to čast inu hvalo, kir Bogu Oču, Šynu inu S. Duhu sliši, sam sebi inu suim dellom daie. C. Hvali te Galatarie, kir so ga pervič, kadar ie pre nih pridigal, sylnu lubili inu de na nega vuku, naisi ie za nega volo veliku terpil, neso cbivlali. Inu nee svary, kir so se pustili falš vučenikom, kateri nee koker on, kir ima očinu serce pruti nim, ne lubio, odpelati od nega vuka. D.

Abraam

Abraam ie imel nerpoprei eniga synu Izmaela suo deklo Agaro, katero ie bila nemu ta prava nega žena Sara dala k ani ženi. Potle ie imel eniga synu ž nega staro pervo pravo ženo Sarro, tiga Izaaca, le-tiga synu ie Bug zuseb ie te Sarre nemu oblubil dati, Gen. 15, 17.³⁵⁸ Potehmal pag, kadar ie Izmael iz Izaaca špot delal inu souvražil, tiga Sarra nei hotela kratku terpeti, ie tiga Abraama z Božym ukazanem permoral, de ga ie moral iz hyše izpehniti inu vso erbsčino cilu odpoveidati. Tukai s. Paul te ludi, kir hote skuzi to postavo biti izveličani, perglihuie tei Agari inu Izmaelu, ty bodo koker Izmael iz nebes izpahneni, te verne pag, kir Božy oblubi koker Abraam veruio, perglihuie timu Izaacu, ty bodo erbali ta večni leben. Per tim tudi govoroi od dveyu Ieruzalemu. V tim iudovski[m], pozemliški[m], prebivaio ty ludi te postave, v ti[m] drugi[m], v tim nebeskim, prebivaio, kir veruio timu evangeliju zdai s to vero inu ževupanem, potle s to dušo inu s telessom. Amen.

IEst pag pravim, taku dolgu ie ta erbič enu deite, taku vmei nim inu enim hlapcu nei obeniga rezlo/t/ka, naisi ie on en gospud čez vso blagu, ^[2]temuč on ie pod teimi odvetniki inu flegarmi do tiga časa, kir ie ta oča postavil. ^[3]Glih taku tudi mi, kadar smo otroci bili, smo mi uyeti bili pod teimi vunanimi naredbami. ^[4]Ampag kadar ie bil ta čas dopolnen, ie Bug poslal suiga Synu, royeniga odene žene, dianiga pod to postavo, ^[5]de on te, kir so pod to postavo bili, odreši, de mi to otročino prymemo. ^[6]Inu potehmal ste vi otroci, ie Bug poslal tiga duha suiga Synu v ta vaša serca, ta vpye: »Abba, lubi Oča.« ^[7]Obtu vže zdai nei obe[n] več hlapec, temuč zgul otroci, so li oni pag otroci, taku so tudi erbiči Božy skuzi Cristusa.

Q ii ^[8]Ampag

358| 1 Mz 15,5;
17,1–6.

^A
Cristus ž nega obilno pokorsčino inu velikim plačilom na cryžu za naše grehe ie nas h tim Božym erbom sturil.
Gen. xl ix,
Dan. ix,
Math. v,
Rom. viii.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

359 Pasaža v okle-paju v celoti sledi L1545: »Nu jr aber Gott erkand habt (Ja viel mehr von Gott erkand seid) Wie wendet jr euch denn vmb / wider zu den schwachen vnd dürrftigen Sat-zungen / welchen jr von newes an die-nen wolt?«

360 Segmentacija besedila na odstav-ka in pasaža v okle-paju v celoti sledita L1545: »Seid doch wie ich / denn ich bin wie jr. Ljuben Brüder (Jch bitte euch) Jr habt mir kein Leid ge-than.«

B
 »Malykovane ie vse tu,« pravi Augustinus, »kar se sturi oli da tei stvari, kir timu Stvarniku sliši.« i. Cor. viii, Col. ii.

C
 En duhovski pastyr inu te ovčice se imajo vmei sebo lubiti koker en oča inu ty otroci. Mala. ii, Joh. xvi, i. Cor. iii.

^[8]Ampag tedai še, kadar neste znali Boga, ste vi služili tim, kir po naturi neso boguvi bili. ^[9]Zdai pag, potehmal ste spoznali Boga (oli veliku več ste vi spo-znani od Buga), ^[359] koku se vi spet okuli obračate h tim šibkim inu potrebnim naredbom, katerim vi hočte iz noviga služiti^[?] ^[10]Vi deržite te dni inu te mesce, te praznike inu ta leita. ^[11]Iest se boym za vas, de kei ne bom zabston na vas delal. ^[12]Bodite vi koker iest, po-tehmal iest sem, koker ste vi.

Lubi bratie (iest vas prossim), ^[360] vi meni neste ništer žaliga storili. ^[13]Zakai vi veiste, de sem vom poprei v ti šibkoti po tim messei ta evangeli pridigal ^[14]inu te muie izkušnave, katere iest terpim po tim messei, neste zaštotovali, ne zaverigli, temuč vi ste mene ko-ker eniga Božyga angela gori vzeli, ia, koker Cristusa Jezusa. ^[15]Kakova ie bila tedai vaša sreča^[?] Zakai iest sem vaša pryča, deaku bi mogoče bilu, vi bi bili vaše oči izderli inu meni dali. ^[16]Sem li tedai vaš sou-vražnik ratal, kir sem vom risnico govuril^[?] ^[17]Oni ayffraio za vas, oli nekar dobru, oni veliku več hote, de bi od mene pali inu za nee ayffrali. ^[18]Ayffrati ie dobru veden za dobre riči inu nekar le samuč tedai, kadar sem vpryoč per vas. ^[19]Lubi mui otroci, katere iest spet druguč rody, dotle Cristus eno štalt notri v vas dobi. ^[20]Iest bi pag hotel, de bi zdai per vas bil inu

inu de bi mogel to muio stymo preminiti. Zakai iest vže ne veim, kai z vami diati.

[21] Poveite vi meni, vi, kir hočte pod to postavo biti, neiste li vi to postavo slišali[?] [22] Zakai onu ie pissanu, de Abraam ie dva synu imel, eniga od te dekle inu tiga drugiga od te, kir ie bila fray. [23] Ampag ta, kir ie od te dekle bil royen, ie on royen po tim messei. Kateri pag ie royen od te, kir ie fray, ie on royen skuzi to oblubo. [24] Le-te besede nekai pomenio. Zakai le-tu so ta dva testamenta, eden od te gorre Syna, kir h timu hlapčovanu rodii, kateri ie ta Agar, [25] zakai ta Agar se v ti Arabii imenuie ta gorra Syna inu ie blizi tyga, kir se zdai imenuie Ieruzalem inu ona služi suiemi otruki. Ampag tu [26] Ieruzalem, kir ie ozgorai, ie fray, kateru ie naša vseh mati. [27] Zakai onu ie pissanu: »Veseli se ty, ialova, kir ne rodyš, restrešči se inu vpy, kir nesi nosseča, zakai ta samyca ima veliku več otruk koker ta, kir ima moža.« [28] Mi pag, lubi bratje, smo tiga Izaaca, te oblube otroci. [29] Ampag glih koker tedai ta, kir ie po tim messei royen bil, ie preganel tiga, kir ie bil pod tim Duhei royen, taku še zdai. [30] Kai pag tu pismu pravi: »Izpehni vunkai to deklo inu nee synu, zakai te dekle syn ne bo en erbič s teim synom, kir ie od te, kir ie fray.« [31] Obtu, lubi bratje, mi nesmo te dekle synuvi, temuč te, kir ie fray bila.

c
Izmaelite, ty hynav-
ci, samopravičáry,
hudí neverníci vselei
tiga Izaaca, te prave,
brumne, pohlevne,
zastopne kersčenike
zašpotuio, souvražio,
preganejo inu moree.
Gen. xvi, xxi, xxvii,
Rom. ix,
Apoc. xxi,
Esa. liiii.

Q iii TA

TA LYST H TIM GALATARIEM.

TA V. CAP.

A. S. Paul ie ta sui velik, potreben inu nucen vuk le-tiga lystu, de ta nega evangeli, v katerim on vse ludi vuči, de ty verni so inu bodo fray, prosti od te prekletve te postave inu bodo pravični pred Bugom le skuzi to samo vero v Ježusa, de ie ta pravi, risnični inu Božy vuk, obtu ga imaio vsl ludi gorivzeti, nemu terdnu verovati, z le-teimi dessetimi prycami spryčal. Nerpoprei, kir pravi v tim 2. cap.: »Mi iogri, kir smo Iudi, nesmo drigači pravični inu prosti od te postave ratali, samuč skuzi to vero, glib taku aydi bodo pravični.« 2. Ie dial: »Aku ta pravica skuzi to postavo pride, taku ie Cristus zábston umerl.« 3. V tim 3. cap. pravi. »Sveti Duh bo tim vernim dan nekar závolo tih dobrib dell te postave, temuč skuzi to pridigo tiga evangelia v tim imeni Ježusa.« Obtu mi le skuzi Cristusa bomo pravični. 4. »Abraam ie veroval Bogu, tu ie nemu h pravici persoienu,« obtu ne bomo závolo tih dell te postave prični. 5. Ta postava tiga delavca prekletie, obtu ga pravičniga ne sturi. 6. Crist ie nas rešil od prekletve te postave, obtu bomo pravični skuzi Cristusa inu prosti od te postave. 7. »Ta pravični bode le iz suie vere živ,« obtu nekar iz tih del te postave. 8. Ta postava ie dana stuprov po tei Božy oblubi, timu Abraamu sturieni od žegnaniga sejmena, obtu mi bomo pravični le skuzi tu Abraamovu žegnanu seime, kateru ie Cristus. 9. V tim 4. capituli pravi: »Ta postava ie le en začetig tih vunanih riči inu naredbi,« koker en abece. Eden, kir glib tu abece umei, nei žadosti vučen, glib taku ta postava nas ne sturi popolnoma pravične. 10. Mi smo Abraamovi iz te fray, slobodne frave Sare otroci inu nekar od te služabne dekle Agare. Obtu mi nesmo závolo tih hlapčovih dobrib del pravični. Na le-tu dišputirane inu prycane tukai s. Paul v le-tim capituli te verne Galatarie inu vse kersčenike zveistu opomina, de per takim nega evangeliju inu per pravi veri stonovitu ostano inu de se od te frayne inu odrešitva, kir so od te prekletve te postave, od grehov, od serda Božyga, od večne smerti, od hudiča inu od pekla frayeni inu rešeni, ne puste druguč tim falš vučenikom odvleći. Sice aku se oni spet pod to postavo, pod Možesov iarem podado, de bodo menili inu hoteli žnih dobrimi dellí inu deržanem tih Možesevih postav brumni inu pravični biti, taku so dolžni to

to celo postavo, vse Moizeseve zapuvidi, te vunane inu te noterne Božje službe cilu popolnoma deržati inu dopernesti. Katerih nigdar ne premogo, koker od tiga sam Cristus pričuje, kir pravi, Ioh. 7. »Moizes ie vom dal to postavo inu oben iz vas s teim dianem to postavo ne dopernesce.«³⁶¹ Obtu oni vekoma pod to prekletvo te postave ostano inu bodo ferdamnani. Več pravi, de na tacib samopravičaryh ie tu Cristusevu zasluzene cilu zgublenu. Potle pravi: »Naisi mi, kir v Cristusa veruiemo, tukai na tim sveitu z našim dianem inu lebnom nesmo cilu brumni inu pravični pred Bugom, taku vsai z vero inu zevupanem čakomo³⁶² na to celo, pravo pravico, katera nom tukai v tim živo/t/u zavolo Ježusa bo persoyena inu v tim drugim lebni bomo obilnu imeile³⁶³ i/hu posseli.« H taki pravici ne obrezovane ne neobreza, tu ie, ne te Moizeseve postave ne te aydovske brume, kunšti inu nih modrost ništer ne pomagaio, temuč ta prava vera v Ježusa, kir se s to lubezno pruti Bogu inu pruti bližnjimu izkaže. Za teim te Galaterie svary, kir neso v takim nega vuku inu per pravi veri naprei šli do konca. Inu kir so se tim falš vučenikom pustili pregovoriti inu odpelati od te prave na krivo vero, de se naprei pred takimi zepelavci varujo, zakai oni z nih falš vukum v ti cerqvi veliko škodo sture. Natu z nimi spet lipu govorji inu zevupa, de naprei bodo z nim deržali. Inu tim falš vučenikom prity s teim sodnim dnem inu pravi, de kir vuči, de ta obreza, ne postava ne izveličao, samuč ta vera v Ježusa, mora zatu od Iudov veliku terpeti. B. Vely, vuči inu močnu opomina vse kersčenike, de oni to nih frayngo inu veliko gnado Božyo, kir so od vs/e/b grehov, od te prekletve te postave, od večniga Božoga serda, od večne smerti, hudiča inu pekla rešeni inu pravični, Bogu lubi, otroci inu erbiči tiga večniga lebna sturjeni, naprei prov po Božy voli inu nega besedi nučao, derže inu obrane, de prebivajoč inu stoyec³⁶⁴ v taki kersčanski frayngi inu v gnadi Božy več v velikih, smertnih grebih, kir so zubper to veyst, ne prebivajo. Zakai ty kersčeniki, kir se grehov ne izvabio, S. Duhu³⁶⁵ inu te Božye bessede na slušaio, se s teimi grehi veden ne kregaio, v sebi ne moree, ty isti nemaio te prave, žive vere, bodo ferdamnani, obtu imamo vže naprei brumni biti, en pošten leben pelati, lubiti suiga bližniga inu služiti Bogu v ti pravici inu v svetusti. Amen.

361|Jn 7,19.

362|Čakamo.

363|Imeili.

364|Stoyeč.

365|Duha.

Stuite

TA LYST H TIM GALATARIEM.

366| Kersčenike.

A
Cristus ie le te prave
kersčenike^[366] odrešil,
fray inu p/r/oste
sturil od osiga
duhovskiga zlega.
Ioh. viii. Samopravi-
čarii so v nemilosti
Božji. Šalš pridigarii
bodo na sodni dan
hudu stali.
Esa. ix.
Act. xv.
i. Cor. i, xiii, v.
Gal. vi, iii.
i. Cor. xv.
Math. xvi.
lere. xxiii.
Ezeh. iii.
Mich. iii.

B
Le-ty nemaio prave
vere, ne S. Duha, kir
govore: »Kadar sama
vera vse

S Tuite tedai vi v ti frayngi, v kateri ie nas Cristus
sam fray sturil, inu ne pustite se spet v ta hlapčo-
vski iarem ukleniti. [2] Pole, iest, Paulus, vom poveim,
de aku se pustite obrezati, taku Cristus vom ništer ne
bo nucal. [3] Inu iest pryčam druguč slednimu človeku,
kir se pusti obrezati, de ie on dolžan to celo postavo
deržati. [4] Vom, kir hočte skuzi to postavo pravični bi-
ti, Cristus ništer nei opravil inu vi ste od te gnade pa-
li. [5] Mi pag v tim Duhu skuzi to vero na to pravico
čakamo inu vupamo. [6] Zakai v Cristusu Jezusu ne ob-
reza ne neobreza kai velata, temuč ta vera, katera ie
skuzi to lubezan delovna. [7] Vi ste dobru tekli, du ie
vas ustanuvil, de tei risnici neste pokorni[?] [8] Le-tu
pregovoriene nei od tiga, kir ie vas poklycal. [9] Enu
mahinu drožy enu cilu testu kissilu sturi. [10] Iest se ze-
vupam na vas v tim Gospudi, vi ne bote ništer drugi-
ga v misli imeili. Kateri pag vas moti, ta ponesse to
sodbo, bodi on dur bodi. [11] Inu iest, lubi bratje,aku še
to obrezo pridiguiem, zakai tedai tu preganene ter-
pim[?] Taku ie tedai tu zblaznene tiga cryža gori
nehalu. [12] Bug hotel, de bi ty, kir vas taku pačio, proč
odrezani bili.

[13] Vi pag, lubi bratje, ste poklicani v to frayingo,
samuč gledaite, de skuzi to frayingo ne dopustite
timu messu to suio volo, temuč služyte skuzi to lu-
bezen eden timu drugimu. [14] Zakai ta cella
postava

postava se v ti eni bessedij dopolni, gvišnu v le-ti:
 »Lubi eniga bližniga koker sam sebe.«^[15] Aku se pag
 vi vmei sebo eden drugiga gryzete inu požyrate,
 gledaite, de vmei sebo eden od drugiga ne bote
 končani.^[16] Iest pag pravim, hodite po tim Duhei inu
 ne dopernašajte te lušte tiga messa,^[17] zakai tu messu
 žely zubper tiga Duha inu ta Duh zubper tu messu.
 Inu le-ta sta si vmei sebo zubper, de ne sturite vsiga
 tiga, kar bi vi hoteli.^[18] Aku vi bote voyeni od tiga
 Duha, taku neste pod to postavo.^[19] Ta della pag tiga
 messa so očita, katera so le-ta: prešuštvu, curbarya,
 nečistost, hotlyvost,^[20] malykovane, cupernya, sou-
 vraštvu, kregi,^[21] nenanavisti, serdi, zdražbe, rezdilena,
 kecarye, nyde, booi, pyanstva, požrehsčine inu kir
 so le-tim glih. Od katerih vom poprei poveim inu
 koker sem poprei poveidal, de ty, kir take riči delaio,
 ne bodo erbali tiga Božyga kralevstva.^[22] Ti saduvi
 pag tiga Duha so: lubezen, vesselie, myr, preterple-
 ne, periazen, dobruta, vera,^[23] krotkota, zmassane,
 zuper le-take riči nei ta postava.^[24] Zakai kateri so
 Cristusevi, ty cryžao nih messu ž nih lušti inu želami.
^[25] Aku mi živimo v tim Duhu, taku v tim Duhu hodi-
 mo.^[26] Ne želymo po prazni hvali, de bi vmei sebo
 eden drugiga dražili inu eden drugiga nydali.

TA VI. CAP.

R A. v tim

sturi inu izvelyča,
 taku nečo ništer
 dobriga diati.« Zakai
 pravi verni veden
 dobru deio, služio
 Bogu inu suimu ra-
 venčloveku, se varu-
 io pred grehi inu v
 sebi te hude želee inu
 lušte koleio inu mo-
 ree, neso offertni.
 Rom. xiii, xiii,
 Levit. xix,
 Math. xxii, xix,
 i. Pet. ii,
 ii. Thi. v,
 ii. Cor. xii,
 i. Cor. vi,
 Eph. v,
 Tit. ii,
 Apoc. xxii,
 i. Thes. i.

TA LYST H TIM GALATARIEM.

A. *V tim drugim deilu tiga petiga capitula ie s. Paul začel vse kersčenike sylnu opominati, de se imajo lubiti vmei sebo, grehov varuio inu dobra delaio. Zakai ty prov verni, kir so skuz̄ to vero pravični inu otroci Božy ratali, so tudi pryeli S. Duha, ta nee druguč rody inu ponavla, de začno tu suie lastnu messu ž nega lušti inu budimi želami v sebi cryžati, klati inu moryti, de mora po syli čez nega volo biti Bogu inu nega bessedi pokornu. Obtu ie dial: »Smo li v tim Duhu živi, v tim Duhu tudi hodimo.« Kadar pag čestu vmei kersčeniki se pergodi, de eni v globoke grehe inu časi čez inu zubp[er] nih volo pado. S takimi vely s. Paul tim pridigariem inu tim drugim vučenim stonovitim kersčenikom lipu okuli hoditi inu nekar, koker so ty kecary novaciani diali, ždaici iz te gmaine pehniti inu ferdamnati, temuč spet h ti pokuri perpraviti inu v ti veri poterediti. Per tim vely, de se oben verni suiem darum, suo brumo inu kunštio čez druge ne prevzame, zakai vsaki žavolo suiga porodniga greha more hitru v grehe pasti. Inu kadar bomo merli inu na sodni dan pred Bugom stali, nom te prazne hvale ništer ne bodo pomagale. B. Vely farmanom, de se pruti nih pridigarie[m] hvaležni inu dobrotlivi izkažo, vely obilnu seyati, dobru pridigariem inu vsem lude[m] diati, zakai tu bo na sodni dan zadosti povernenu; od tiga berite, kai Paulus, 1. Cor. 9, 2. Cor. 8, 9, pravi inu Math. 25,³⁶⁷ kai bo Christus na sodni dan h takim govuril. Seyati na messu ie budu diati, tim messenim luštom suo volo dopustiti. Na koncu vely vsem kersčenikom se varovati pred falš, hynavskimi vučeniki, kir te ludi od te prave vere v Ježusa na te Moizeseve inu človeske postave napelavaio. Veliku klaffaio od Božyh službi, oli oni sami obene prave, verne službe ne dopernesso, hote od ludi imeite,³⁶⁸ de bi k mašom bodili, m/a/še najemali, offrovali, praznovači, rumali, cerque zydali, sveče žgali, s cryži okuli hodyli, svetnikom služili, za mertve maše brali, vigylie plačovali. Inu per tim ništer ne vuče od Christusa inu od nega odpravila,³⁶⁹ od vere v nega, od Božyga strahu, od lubezni pruti Bogu inu pruti bližnimu, Dessen zapuvidi inu tiga evangelia prov ne izlagao, tib s. sacramentov prov ne dile, nih stanu inu lebna ne derže inu ne pelaio po Božy bessede,³⁷⁰ temuč vsi sromoti, nečistosti, v smertnih grehib prebivajo. Inu taki falš, nesramni pridigary, pravi tukai s. Paul, ne isčeio ž nih*

³⁶⁷ 1 Kor 9,4–14;
2 Kor 8,10,11;
2 Kor 9,1,9;
Mt 25,34–40.

³⁶⁸ Imeite.

³⁶⁹ Ali tudi: oppravila, kot Trubar v podobnih kontekstih običajno rabi; ni povsem jasno, ali gre za napačen tiskarski stavek črke p ali za vpliv nemške besede *die Leistung*, kontekst dopušča obojno razlago.

³⁷⁰ Bessedì.

žnih vukum izveličane tib suih ovčic, temuč suo čast, hvalo inu suiga pryda, de per tim myr, pokoi inu dober leben imaio. Ampag Paulus, vse pravi pridigary, kir te ovčice iz serca lubio, dobru hote, moraio na tim sveitu povsod veliku terpeti.

Lubi bratie,aku kei en človik bo prenaglen s kakim tadlom, taku vi, kir ste duhovski, podpryte taciga s teim kratkim³⁷¹ duhum. Inu gledai ti sam na sebe, de tudi ti ne boš izkušovan. ^[2]Nossi eden tiga drugiga butoro inu taku bote dopolnili to postavo Cristusevo. ^[3]Zakai aku se kei enimu zdy, de ie on kai, kadar on ništer nei, ta isti sam sebe v sui misli obnorri. ^[4]En vsaketeri pag probirai tu suie dellu inu tedai on sam na nim bo to hvalo imel inu nekar na enim drugim. ^[5]Zakai en vsaketeri to suo lastno butoro ponesse.

^[6]Ta, kir bo podvučen s to bessedo, podeli od vsiga dobriga s teim, kir ga vuči. ^[7]Ne zahajate, Bug se ne pusti zašpotovati. Zakai, karkuli ta človik seye, tu istu ko³⁷² on žel. ^[8]Zakai kateri seye na suie messu, ta bode tudi žel od messa tu poglublene. Ampag kateri bo seyal na tiga Duha, ta isti bo tudi žel od tiga Duha ta večni leben. ^[9]Obtu ne utrudimo se dobru delai- oč, zakai mi bomo tudi per pravim čassu želi prez truda. ^[10]Za tiga volo, kadar zdai ta čas imamo, sturimo tedai dobru pruti vsem, nerveč pag h tim hyšnim, kir so te naše vere.

^[11]Vi vidite, kakov velik lyst sem vom pissal
R ii z muio

A
S teimi vernimi, kir iz šibkote, z nevolo gresio, imaio ty zastopni z lepimi podvuki spet na pravi stan pravatit. Oben s to suo bruno oli kunštio se nema prevzeti.
Ioh. xiii,
Rom. xv, xiiii.

371| Krotkim.

B
Vučenikom slisi nih lon. Vsaketeri, kir huduoli dobru dei, bo imel počasu sui platež.
i. Cor. ix,
Luc. xvi,
i. Thes. iii,
i. Thj. vi.

372| Bo.

C
Ty verni se imaio

TA LYST H TIM GALATARIEM.

pred samohvalci inu
hynavci varovati, za-
kai taki veliku od
dobrih dell vuče inu
zapovedajo, oli oni
tiga ništer sami ne
sture.

Math. xxiii,
Gal. v,
Psal. cxxv,
ii. Cor. iii.

373| Neobrezovane.

374| Tellessu.

z muio roko[?] ^[12]Ty, kir se hote sturiti perietni po
tim messei, ty isti vas permoruio, de bi se obrezali
samuč zatu, de zavolo Cristuseviga cryža ne bodo
preganena terpeli. ^[13]Zakai oni sami, kir se puste ob-
rezati, ne derže to postavo, temuč oni hote, de se vi
pustite obrezati, de se bodo mogli hvaliti v tim vašim
messei. ^[14]Ampag od mene bodi deleč, de bi se iest
hotel hvaliti, samuč v tim cryži našiga Gospudi Jezu-
sa Cristusa, skuzi kateriga ie meni ta sveit cryžan inu
iest timu svitu. ^[15]Zakai v Cristusu Jezusu ne vela ne
obrezovane ne neobrozovane, ^[16] temuč ta nova stvar.
^[16]Inu čez vse te, kir hodio po le-ti reguli, bodi myr
inu milost inu čez ta Izrael Božy. ^[17]Naprei vsaki pusti
mene z mahom, zakai iest nossim na muim tellussu^[17]
te šrymfje tiga Gospudi Jezusa. ^[18]Lubi
bratie, ta gnada tiga našiga
Gospudi Jezusa bodi z
vašim duhum,
amen.

H tim Galatariem ie iz Ryma
bil pissan. ³⁷⁴

375| S stavkom »H
tim Galatariem ie
iz Ryma bil pissan.«
Trubar sledi L1545:
»An die Galater /
Gesand von Rom.« V
takega zaključka po-
glavlja ne pozna.

S V E T I G A P A U -
L A L Y S T U V I , H T I M
E F E Z E R I E M , F I L I P E R I E M ,
C O L O S S E R I E M , T E S S A L O N I H E R I E M , T I -
moteu, Titu inu Filemonu pissani, zdai per-
vič v ta slovenski iezyk tolmačeni inu
kratku, zastopnu izloženi skuzi
Primoža Truberia
Crainca.

Des heiligen Pauli Episteln, die er an die

Epheser, Philipper, Colosser, Tessalonicher, Thimotheum,
Titum unnd Philemonem geschriben, zum er-
sten mahl in die Windische Sprach verdol-
metscht und mit kurtzen, verständi-
gen Argumenten und Scho-
lien erkläret.³⁷⁶

Esa. 52. Rom. 15.

*Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt,
et qui non audierunt de eo, intelligent.*³⁷⁷

V TIBINGI,

M. D. LXVII.

376 Svetega Pavla pisma, pisana k Efežanom, Filipljanom, Kološanom, Tesaloničanom, Timoteju, Titu in Filemonu, zdaj prvič prevedena v slovenski jezik in razložena s kratkimi, razumljivimi pojasnili in razlagami.

377 Iz 52,15: *Tisti, ki jim ni bil oznanjen, bodo videli, tisti, ki niso slišali, bodo razumeli.*
Rim 15,21: *Tisti, ki jim ni bilo oznanjeno o njem, bodo videли, tisti, ki niso slišali, bodo razumeli.*

Den hoch vnd Wolgeboren / Edlen Ehrnuesten / Erberen vnd Gottseligen Frawen / Wittiben vnd

Jungfrawen / in den Fürstenthumben Crein / Vntersteyr / Kärnd-
ten / vnnnd in der Graueschafft Görtz / etc. gesessen /
Snad vnd Frid von Gott dem Vatter /
durch Jesum Christum unsfern
Herrn vnd Hei-
landt.³⁷⁸

Gn diesen jetzigen höchsten Nötten vnnnd
Trübsalen / die vnserm lieben Vatterlandt / für
andere Nationen von Türcken vnd jres gleiches
Feinden zustehn / vnnnd schon / Gott erbarmis /
am Half ligen / hab ich euch meinen inn Christo
geliebten Frawen / Schwestern / Tochtern / vnd
allen Gottseligen / vnserer Windischen Sprach
Verwandten / kein bessere Lehr / Trostpredig oder
Trostschrifft[n] / nach dem Psalter / wölchen ich euch vor einem
Jar vbersendt / nicht gewifst zuschicken / dann eben diſe Episteln
des H. Pauli / die bißher in vnſere Sprach nicht verdolmetschet
worden.

Dan[n] die des H. Pauli Schrifften oft mit Ver stand vnd fleißig
durchlesen / dieselbigen vberkommen durch Würckung des H. Geifts /
nicht allein den rechten Verstand des Gesetzes vnd Euengelij / was die
Sünde sey / wie der Mensch widerumb vor Gott from / heilig / gere-
cht / vnd ewig selig werden möge / sonder sie erlehren auch darauf
zuerkennen / die rechte Hauptursachen / vnnnd können

A ij recht

Die Kirch
Gottes würdt
überal ange-
fochten.

378 Transkripcija in
prevod sta objavljena v: Edvard Vrečko
(ur.), *Primož Trubar: Nemški spisi 1550-1581. Zbrana dela Primoža Trubarja*, 11. Ljubljana 2011, 149-163.

Paulus ist der
heilige[n]
Schriftsteller
oder
Apostel /
vnd aller
Christen
Tröster.

VSEM CRAIN- COM IN U SLOVENOM *mylost, pravo vero inu volnu terplene od Buga Oceta skuzi Jezusa Cristusa prossim.*

i izvoleni Božy,aku hočte v ti pravi veri inu v pravim zastopu vsiga Š. pisma biti poterieni inu zagvišani inu v sadašnjem kregu, dišputiranu inu štritanu za vere volo, kateri deil, mi luterski oli ty papežniki, prov vuče, ve ruio, pridiguo, kersčuio, obhaiaio, molio inu služio Bogu, iz grunta, risnično, od samiga Boga inu nega Synu biti navučeni inu podvižani inu aku hočte veiditi po risnici inu po Božy bessedi sodyti, katera ie ta prava, stara, inu katera ie ta nova, falš, anticristova vera. Inu du, aku luterski oli papežniki so krivi inu dolžni, de so sadašni ludie taku hudi, nezveisti, de ie povsod tulikain rev inu nadlug inu de Turk taku premaga. Inu aku hočte v tih sadašnjih težkih revah inu nadlugah, kir povsod tim kersčenikom od Turkov inu od tih drugih anticristovih hlapcev naprei stoie, inu vseh žlaht revah, v yečah inu smerti ležoč biti prov potroštani, de z dobro vystio, volnu inu z veseljem vse tu, kar

B vom

ta stara, prava vera,
vsi pravi Boži navu-
ki inu trošti le iz
Svetiga pisma, zuseb
svetiga Pavla, se na-
vuče.

P R E D G U V O R .

vom Bug skuzi hude ludi, Turke oli bolezni naloži, radi preterpyte inu de s terdno vero inu s celim vupanem čakate na Božyo gvišno pomuč inu na odrešitvu od vsiga zlega, taku vi raven tiga psalteria inu tih evangelistov tudi vsa s. Paula pisma čestu, s flissom inu zastopnu preberite. Zakai v nega pismu imate vse štuke, articule inu navuke te prave, stare kersčanske vere, vse žlaht trošte, visoke Božye skrivnusti, očitu prerokovanе od sadašnih časov, od anticrista, Turka inu papeža inu to pravo izlago vsiga S. pisma. Govorri eden: »Oli vprašai od malih, nizkih oli vissokih, velikih Božyh inu nebeskih riči, taku te iste se mogo s teim s. Paula pismom spryčati, izložiti inu zagovoriti.« Od pryda inu nuca tiga pisma s. Paula naidete več pissanu v ti dolgi slovenski predguvori čez ta Lyst h tim Rymlanom.

Inu potehmal vsi zastopni vučeniki pravio, de te kratke, zastopne pridige inu izl age čez tu S. pismu so ner te bulše inu pridniše, de ty ludie s teimi dolgimi izlagami od tiga bibliskiga texta ne bodo odvličeni inu na branu zamuieni. Zakai ty so nerbulši pridigary inu nerzastopniši vučeneši kersčeniki, kir sami veden ta bliski text bero, de znaio nih vero zo vsemi articuli, s čistimi, zastopnimi Božymi bessedami iz S. pisma spryčati, terditi inu zagovoriti. Inu to falš, krivo, tursko inu papeško novo vero zavreči inu spryčati s teim catechismom inu Svetim pismom, de ie falš, Bogu inu nega bessedi zuper. Obtu sem te lystuve s. Paula kratku izlužil, s teim bi rad vas hotel v tim S. pismu vučene

Jude, Turke, papežnike le-te dolge, falš izlage S. pisma zepeljavaio. Obtu vsaki gledai, kai tu čistu S. pismu inu ta catechismus v sebi derži inu vuči.

P R E D G U V O R .

čene inu zastopne vseh ozgorai imenovanih štukih
sturiti. H timu dai vom Jezus Cristus suiga Svetiga
Duha, amen. Molyte za me koker iest za vas. Le-tu
pišem iz Derendinge, na tih trieh kralev dan, v tim le-
itu po Cristusevim roystvu 1567.

Vaš vseh zveisti
služabnik.

Primuž Truber
Crainec.

OD TI-

OD TIGA MEISTA EFEZA.

U meistu Efezus v ti zadni Mali Azii, v ti Ionski deželi leži, ie enu staru, veliku, slovenu meistu, sazidanu od Antrocla Codra, atenskiga krala synu, okuli 2900 leit po tim stvarienu tiga svita, v tim čassu, kadar ie David kral v Iudovski deželi kraloval. Nee ime ie bilu čestukrat preminenu, oli vsai h puslednimu ie tu ime Efezum obderžalu. Inu v tim čassu, kadar ie sveti Paul pridigal, ie bilu enu veliku, bogatu, eniga velikiga imena meistu zavolo mnogetere kupčye, kir so se v tu istu meistu od vseh dežel vkupe dopernašale. Inu zavolo, kir v tim meistu Efezu ie bil tudi en grozzen velik, lep tempel tei aydovski bogini Diani sazidan, od kateriga tudi Plinius le-taku piše. De ty deželani te Aziatiske dežele so en velik tempel tei bogini Diani bili sazidali, na tim so dveistu inu dvaisseti leit delali, ta ie bil štyristu pet inu dvaisseti stopin dolg, dveistu inu dvaisseti širok.³⁸⁰ V nim ie bilu stu sedem inu dvaisseti strebrov, od vsakiga kralla postavleni, vsaki ie bil vissok šestdesset stopin. Inu v tim istim templi ie bila velika frainga inu zavolo take frainge inu kupčye so iz vseh dežel vsi žlaht ludy inu veliki lotry tiakai prišli, perbežali inu v tim meistu prebivali, de v tim Efezu se ie veliku malykovane, veliki grehi, curbarya, prešuštvu, golluffia inu cupernya dopernašalu.

A S. Lucas

V tim meistu Efezu
se ie velika lotry,
malikovane inu cu-
pernya dopernašala.
Act. 19.³⁷⁹

379 | Apd 19,19.24.

380 | Plinij st., *Naturalis historia* 36.21:
»Graece magnificentiae vera admiratio exstat templum Ephesiae Dianae CXX annis factum a tota Asia. in solo id palustri fecere, ne terrae motus sentiret aut hiatus timeret rursus ne in lubrico atque instabili fundamenta tantae molis locarentur, calcatis ea substravere carbonibus, dein velleribus lanae. universo templo longitudo est CCCCXXV pedum, latitudo CCXXV, columnae CXXVII a singulis regibus factae LX pedum altitudine, ex iis XXXVI caelatae, una a Scopa. operi praefuit Chersiphron architectus.«

381| Apd 19,19.

382| Suidas, srednjeveški grški enciklopedist; avtor enciklopedije oz. leksikona *Suidae lexicon*. O njegovem življenju je znano le to, da je živel sredi 10. stoletja, najverjetneje v Carigradu. Njegovo delo, urejeno po abecednem zaporedju črk, je eden najpomembnejših dokumentov grške filologije, jezikoslovja in književne zgodovine njegovega časa. Grško-latinska *editio princeps* je bila izdana v Milanu leta 1499; knjiga je bila v Trubarjevem času eden od kompendijev tudi za področje cerkvene zgodovine, kajti Suidas je vanjo zapisal številne biografske podatke in skice. Delo je danes dostopno na številnih spletnih portalih, Trubar pa se je nanj skliceval že v 10. poglavju *Dolge predgovori* (1557). Primož Trubar, *Tiga Noviga testamenta ena dolga predgovor*, 1557, pog.

X, v: Jonatan Vinkler (ur.), *Primož Trubar, Tiga Noviga testamonta ena dolga predgovor 1557, En regišter, ena kratka postila 1558*, Zbrana dela Primoža Trubarja 8, Ljubljana 2012, 42.

383| Έφέσια γράμματα, efeške črke. Slo naj bi za mistične besede, ki so bile zapisane na kroni, pasu inu nogah znamenitega kipa Artemide v Efezu. Izrekanje teh besed je veljalo za urok, ljudje pa so jih nosili zapisane na koščkih pergamenta kot amulete (podobno kot židovski filakterij); efeške črke naj bi zdravile bolezni, odganjale zle duhove in prinašale zmago na različnih tekmovanjih (Harry Thurston Peck, *Harpers Dictionary of Classical Antiquities*, New York, Harper and Brothers, 1898).

384| Apd 19,18, 23–40; 20,17–35; 1 Ko 15,32.

S. Lucas, Act. na 19.³⁸¹ piše, de k animu čassu, kadar ie s. Paul pridigal, so ty, kir so nega pridigi verovali inu na kersčansko vero stopyli, so k animu malu za petdeset tavžent dessetakov, tu ie, pet tavžent inu za šeststtu zlatih cuperniskih buqvi sežgali. Suidas³⁸² piše, de enkrat se ie en Milesier z anem Efezeriem fehtal inu štrytal, oli ta Efezier ie vselei premagal, taku dolgu, de se ie bilu nešlu, de ie na nega v gližni efezirske puštabe zapissane imel. Inu koker so ti isti puštabi od tiga Efezeria proč diani inu vzeti bili, ie ta Milesier tiga Efezeria premogel. Od tiga ie tudi per tih, kir latinski govore, ena perpuvid ephesiae literae,³⁸³ tu ie, eni puštabi inu caractery, s katerimi so se vsi žlaht nesreči hoteli ubraniti inuobarovati.

V le-tim velikim grešnim, hudobnim inu malykovskim meistu ie Gospud Bug hotil tudi sebi eno cerkov skuzi to pridigo tiga s. evangelia vkupe zbrati inu narediti. Obtu ie on s. Paula v to Efezo poslal, v tim ie on try cela leita pridigal, dosti aydov na kersčanstvu preobernil, veliku v nim terpil. Inu ie za sebo dobre, zveiste pridigarie, šcoffe inu pastyrie pustil. Od tiga vi berite Acto. 19, 20,

i. Cor. 15.³⁸⁴ Tulikain od tiga meista

Efeza inu templia

Diane.

Argumen-

Argumentum, tu ie SUMMA, KRATIK ZA- POPADIK, KAI INU KAKO-

VE RIČY S. PAUL V LE-TIM LYS-
tei h tim Efezeriem po redu
vuči.

Veti Paul v le-tim listei od velikih, globokih, lepih, pridnih inu potrebnih ričy govori, vuči inu piše, za tiga volo ie le-ta lyst vselei od vsih zastopnih kersčenikov za velik deržan inu nerveč bran. Inu on se mora na dva deila razdiliti. V tih pervih tryeh capitulih on le vuči, kai inu kakov ie ta vuk tiga S. evangelia, de se skuzi ta isti vse dobrute inu zaslužena tiga Božyga Synu vsem ludem očitu označio inu ponui, kateri navuk ie nim poprei try leita očitu pridigal. Potle v tim drugim deilu, v tih poslednih tryeh capitulih, vučy, koku vsaki kersčenik v tim nega stanu inu poklycanu se ima pruti Bogu, pruti ludem inu sam sebo deržati. Inu le-ta dui vuk v le-tim lystei zo vsem flisom tim nega farmanom inu vsem kersčenikom naprei derži, vuči inu opomina, de ga gorivzamo, slušaio inu per nim ostano do konca. De se od nega nikomer ne puste odvleči, ne na druge navuke zapelati.

A ii V tim

S. Paul povsod vuči,
kai nom pridvie oli
nuca inu kai mi imamo
povsod diati.

ARGUMENT S. PAULA LYSTV

V tim pervim capituli dolgu inu lipu pravi inu vuči, kakova štima inu navuk ie tiga S. evangelia, de se skuzi nega vsem lude[m] naprei nesse inu ponuie vse žlaht dobrute tiga Božyga Synu, katerih dobrut ie ta perva, de skuzi Cristusa bodo žegnani vsi žlaht ludy, inu izlaga to pervo oblubo, timu Adamu inu Abrahamu sturieno od tiga ženskiga seimena. Inu de le-ta žegen oli dobruta Cristuseva ne bo telesna oli pozemliska, tu ie, de bi ty verni na tim sveitu imeli dosti blaga, veliku gospostvu, veliko čast, dober čas inu leben, temuč ta žegen oli dobruta Cristuseva bode duhovska, večna inu nebeška. De bodo obdileni s to brumo inu pravico, kir pred Bugom vela, nim bo dan S. Duh, de bodo erbyči tiga večniga lebna. Ta druga Cristuseva obluba, pravi tukai s. Paul, ie le-ta, de smo iz te lubezni Božye od večnosti v Cristusu izvoleni h timu večnimu lebnu, de zavolo Cristusa bomo pred Bugom sveti, prez tadla, prez madeža, de nom ty naši grehi ne bodo persojeni,aku v pokuri stoymo, tih grehov, kir so zubper to našo veist, se izvabimo. Tretya dobruta, de smo zavolo Cristuseviga zaslužena Božy otroci inu erbyči ratali. Četerta, kir smo poprei otroci tiga serda inu timu večnimu pogublenu podverženi bili, smo zdai skuzi nega lubi otroci Božy ratali. Ta peta dobruta ie tu odrešitvu inu odpusčane tih grehov, zakai my smo bili poprei pod to iečo, tlako inu težko službo tiga greha, te postave, tiga hudiča, te smerti inu tiga pekla, zdai pag smo my skuzi to kry Jezusa Cristusa odrešeni, smo v milosti Božy, nom ie ta brumma inu pravica,

vica, kir pred Bugom vela, persoyena, nom ie S. Duh dan, smo erbyči tiga večniga kralevstva inu le-tu vse my imamo zabston, iz gnade, skuzi tu samu zaslužene inu plačilu te krii Cristuseve. Šesta dobruta ie tu rezodivene tiga evangelia, te skrivne, čudne inu modre vole Božye, de Bug zabston, iz gnade, le zavolo tiga zaslužena Cristuseviga no[m] vernim v Jezusa, hoče biti milostiv, nas v to suo gnado vzeti inu izveličati. Le-ta skrivna vola se v tim eva[n]geliu vsem lude[m] daie na znane inu se oznanuie. Ta sedma, de ty ludy, kir so skuzi ta greh od Buga odiočeni, so skuzi Cristusa spet h Bugi perdrženi inu de so taku s teimi angeli ena družba inu cerkov ratali, ty Gospudi Boga, suiga stvarnika prov znaio inu ga bodo z vesseliem čestili inu hvalili vekoma. Ta osma dobruta našiga Gospudi Jezusa Cristusa ie le-ta, de nom bode za nega volo dan ta S. Duh, ta ie ta naša arra, iznotra v tim sercei inu v ti visty ta isti nas trošta, prycuie inu zagvišuie, de smo erbyči inu otroci Božy zavolo Cristusa. Inu de tako erbščino v nebessih bomo gvišnu inu risničnu prjemali inu pos-sedli tedai, kadar od smerti vstanemo. Le-te dobrute tiga Synu Božyga, katere nom v tim eva[n]geliu naprei bodo postavlene inu ponuiene, s. Paul v le-tim pervim deilu le-tiga capitula šteye poredu inu nom stavi pred uči, de te iste imamo rezmisiliti, s teimi istimi v tih naših nadlugah se troštati inu za nee Gospudi Boga zahvaliti.

TA DRUGI DEIL TIGA perviga capitula.

A iii V le-tim

VLe-tim drugim deilu tiga perviga capitula se s. Paul pruti tim Efezeriem dober dela, nee hvali zavolo nih vere inu kir to nih vero skuzi to lubezan pruti tim vernim izkazuio, zatu on hvali Boga inu prossi, de ta luč tiga evangelia per nih ne ugasne, temuč de se le čedale širše vužiže, de bi skuzi tako luč vsi ludy spoznali to muč inu oblast Jezusevo, katero on ima čez vso stvar, čez vse gospodstvu inu čez vsa imena, kir so v nebi inu na zemlu, inu koku ie Bug Oča nemu vse ričy podvergal inu ga ie postavil k ani glavi inu go-spudi te nega cerqve.

TIGA DRUGIGA CAPITULA

navuki inu trosti, od porodniga greha inu
koku, s čim te Cristuseve dobrute
nase perpravimo.

VLe-tim drugim capituli odspreda pridiguie inu piše od tiga porodniga inu erboviga greha, od nega sadov inu pravilla, de zavolo tiga greha ie vsa človeska žlahata podveržena tei semrti inu tei krivi zludievi syli. Inu de ta zludi v tih ludeh, kir so zavolo tiga greha od Buga odverženi, ie močan, grozzovitu v nih rezbya inu nee koker te suie ietnike v mnogetere inu velike, garde grehe napelava inu perpravi inu ta naša človeiska natura, kir ie skuzi ta greh izkažena inu huda ratala, ne more timu tyrannu zludiu od sama sebe zubper stati. Obtu taki ludy deio inu do- pernašaio vse tu, kar ie Bogu inu nega postavi zubper.

Za tiga

Za tigo³⁸⁵ volo so vsi ludy, kir so pod teim grehom, pod to oblastio Hudyčeve inu so po naturi, dotle ne bodo druguč skuzi S. Duha rojeni, otroci tiga serda, odločeni h timu večnimu paklenskemu terplenu.

385| Tiga.

Le-tu grozzovitu inu strašnu kralevstvu tiga greha, te smerti inu tiga hudiča inu to strašno inu žalostno sylo inu tyrannio, kir čez to človesko naturo regira inu pod suio oblastio derži, hoče sveti Paul, de spoznamo inu de se čez no splačemo. De tu vse cilu človestvu od take syle tiga greha inu hudyča suio močio inu suio brumo se ne premore odrešiti, ne premagati, temuč de ie moral ta Večni Oča iz ž nega prevelike milosti poslati suiga Synu, kateri ie nas boge ietnike iz te britke ieče tiga greha, te smerti inu tiga hudyčeviga kralevstva odrešil inu odkupil. Obtu, kadar ie s. Paul od tiga greha inu od tih žalostnih ričy, katere čez vse ludy zavolo tiga greha prido, pridigoval, natu on zdaici po tei prydigi te postave začne vučyti inu pridigovati to vesselo pridigo tiga evangelia, de vsi ludy le skuzi Cristusa iz lubezni Božye bodo iz take strašne, grozzovite inu večne ieče rešeni. Obtu on letaku piše: »Bug, kir ie bogat v ti milosti, zavolo te velike lubezni, s katero ie on nas lubil že tedai, kadar smo mertvi bili v tih grehih, nas ie sred s Cristusom žive sturil (skuzi gnado, de ste vy ohraneni) inu ie nas ž nim red obudil od smerti inu ie nas ž nim red possadil v ta nebeski stan v Jezusu Cristusu.«³⁸⁶

386| Ef 2,4–6.

Potle inu raven tiga pravi, koku, s čim, skuzi kai se mi take dobrute tiga srednika, odvetnika inu spravlavca

ARGUMENT S. PAULA LYSTV

387| Ef 2,8.

lavca našiga, Jezusa Cristusa, diležni sturimo, primemo inu nase perpravimo, kir pravi: »Vy ste iz gnade izveličani skuzi to vero,«³⁸⁷ tu ie: kateri hoče tiga Cristuseviga zaslužena biti diležan, ta isti ima inu mora verovati inu očytu pred vsemi ludmi spoznati, de on skuzi le-tiga samiga crižaniga inu gorivstaneniga Gospudi ie z Bugom zmyrien inu spravlen. Inu de on skuzi le-tiga samiga ima odpusčane vse grehov inu de le-ta vera ie nemu persoiena k ani pravici, tu ie: on ie sturien pred Bugom pravičin, nega molytve so od Buga uslišane, nega Bug brani inu ohrani inu le-tu vse zabston, iz gnade inu milosti Božye, ne zavolo nega Synu, srednika inu odvetnika našiga, inu nekar zavolo obenih dobrih dell, katere bi on popre/i/oli potle bil sturil. De se z obeno ričyo pred Bugom ne hvali, temuč vso čast inu hvalo timu crižanimu inu gorivstanenimu Jezusu da, de ta isti sam ga ie izvelyčal. Zakai sam Cristus ie nom od Buga dan k ani modrusti, k ani pravici, k ani svetusti inu k animu odrešitvu. 1. Cor. 1.³⁸⁸ Obtu tudi tukai sveti Paul pravi: »Vy ste iz gnade izveličani skuzi to vero inu tu istu nekar iz vas, onu ie en dar Božy inu nekar iz tih dell, de se nisče ne hvali.«³⁸⁹

388| 1 Kor 1,30.

389| Ef 2,8–9.

OD DOBRIH DELLINU OD PRA- VIH BOŽYH SLUŽBI.

INu kadar ie s. Paul ta pravi navuk, koku inu skuzi kai ta grešni človik pred Bugom brumen inu pravičen

pravičen rata, izguvoril inu ta nega gvant polužil, začne zdai-
ci vučiti od tih dobrih dell inu od tih pravih Božyh službi, kir
pravi: »Mi smo nega dellu, stvarieni v Cristusu Jezusu h tim
dobrim dellom, h katerim nas ie Bug poprei perpravil, de
imamo v nih hodyti.«³⁹⁰ S katerimi bessedami on pryčuie, de ty
ludi v tim začetku so bili stvarieni, de bi imeili Boga čestytii,
hvalyti, brumni biti inu de bi bili en tempel, cerkov inu šotor
Božy, oli le-ta tempel oli šotor ie skuzi tiga hudyča inu ta
greh taku rezvalen inu izpačen, de ie potreba bilu ta isti spet
druguč stvaryti inu sturiti, inu tu ie sturienu skuzi Cristusa, to
Bessedo Božyo. Ta isti ie vzel nase to človeisko naturo inu
on, kir ie bil brumen, svet, pravičen, ie za nas nepravične inu
krive en offer ratal, de ie nas taku iznov spet druguč stvaril
inu sturil, de smo skuzi to nega kry brumni inu sveti ratali inu
de smo postali en tempel inu šotor Božy, v katerim S. Duh
prebiva, inu de noter v nas začne inu vžiga eno novo luč, ta
leben, pravico inu vesselie inu sturi, de smo ena nova, druguč
sturiena stvar, premineni inu nakloneni od hudiga na dobru,
de sovražimo ta della hudyčeva inu lubimo ta della tiga Sveti-
ga Duha, katera dopado Bogu.

Za teim opomina te ayde, kateri so skuzi to pridigo
tiga evangelia h pravi veri v Cristusa prišli, de imajo Boga
zahvaliti, kir so poprei deleč od Buga inu od nega gmai-
ne bili, so zdai Božy ludy ratali. Per tim tudi pravi, de te
iudovske Moizesove postave od vunanih službi bodo doli
diane.

H puslednimu pravi od te prave kersčanske cerq-
B ve,

390 Ef 2,10.

ARGUMENT S. PAULA LYSTV

ve, kakova inu kei ie, de ie sezydana na ta grund, tu ie, na ta navuk inu pysmu tih iogrov inu prerokov, kir pravi: »Vy neiste več gostye inu osobieniki, temuč ravenpurgary tih svetnikov.«³⁹¹

391| Ef 2,19.

SUMMA INU ARGUMENT tiga tretyga capitula.

VTim tretym capituli pravi, de ie on zavolo tiga evangelia, kateri ie on tudi tim aydom prydigoval inu nee vučil, de te iudovske postave h ti pravici, kir pred Bugom vela, ništer ne pomagaio, od tih hudih, nezastopnih Iudov v iečo perpravlen. Per tim on dolgu pravi od nega poklycana inu službe zavolo, de ty Efezery inu vse cerqve veido, de ie on od Buga poklycan h timu pridigarstvu inu de se nega vuku, kateri ie Božy, moder, čuden, skriven, veruio inu de tiga praviga Boga inu nega Sinu Jezusa Cristusa, gospudi našiga, prov spoznaio inu de skuzi nega smeyo stopyti pred Buga inu klycati »abba Pater«, lubi Oča.

Za teim opomina vse ludy, de se zavolo nega nadlug inu ieče ne zmotio inu od navuka tiga evangelia ne odstopio. Per tim tudi nim pravi, de on iz serca moli za vse kerschenike, de oni bodo obderžani skuzi S. Duha per pravi veri v Jezusa do konca. Na koncu on zahvali Boga zavolo, kir vselei tei cerqvi več da, koker ga prossi.

TA DRUGI DEIL LE-TE EPIS-

tole se začne v le-tim četertim

capituli.

V le-tim

VLe-tim capituli začne vučyti, koku se ty verni, kir so z Bugom skuzi to vero v Cristusa spravleni, ž nih lebnom inu dianem v nih poklycanu se imayo deržati inu v nih stanu služiti Bogu, inu on ta dobra della v le-tih trieh puslednih capitulih dili na try delle. Nerpoprei na ta cerkovna. Potle na purgarska. H tretimu na ta hyšna oli domaća dobra della. Inu nerpervič on zapoveda, de v ti cerqvi ty prydigary bodo eniga duha inu ene misli. Zakai, naisi ty prydigary ž nih darruvi neiso vsi glih: eden ima en vegši dar koker ta drugi od Buga, de ie eden vučeneiši, nemu bule gre tu prydigovane od rok koker timu drugimu. Oli vsai taki daruvi bodo le od Buga vsakimu dani, de ž nimi imaio služyti tei cerqvi, ž nimi to cerkov zydati, bulšati inu reztegovati. Zakai vegša kuga oli žleiza v to cerkov, v tu kersčanstvu ne more prytí koker ta kreg, zdražba, rezlotik inu souvraštvu tih pridigariev. Obtu s. Paul dolgu tukai v le-tim četertim capituli govori od darrrov, kateri so tim pridigariem od Božyga Synu dani. Zatu ie on v nebu šal inu iečo uieto sebo pelal inu ie dal daruve tim ludem, ie poslal čez te iogre inu čez to cerkov tiga Svetiga Duha, ta isti ie to cerkov napolnil inu ciral z mnogeterimi darruvi. S katerimi daruvi se ima na tim sveitu ta luč tiga evangelia obderžati inu v ti cerqvi ta pravi navuk inu lubezan ohraniti, de ty ludy na Buga prov veruio inu na nega klyčeio inu de se ta cerkov od te prave vere inu od praviga navuka skuzi falš vučenike ne pusti odpelati, temuč de per tei spoznani risnici Božy, v myru inu v lubezni do konca ostane.

B ii Potle

ARGUMENT S. PAULA LYSTV

Potle v tim drugim deilu tiga četertiga cap. vuči od purgarskih ričy, koku se imao ty verni ž nih lebnom, životom inu pruti tim ludem deržati, de nemaio več koker ty aydi, kir Boga inu našiga Gospudi Jezusa Cristusa ne znaio, v veliki slipoči hodyti inu vsi žlaht sramoti prebivati. Zakai ty aydi ty so oslipleni, malykuio, curbario, vso žlaht lotryo, hudobo, nečistost inu sramota dopernašaio. Taka nečistost inu sramota ima biti deleč od svetnikov, kateri so od Buga hti pravi veri poklycani inu so druguč rojeni skuzi S. Duha, temuč vsi verni kersčeniki imao tiga stariga človeka ž nega hudo, izkaženo šego inu naturo izleči inu tiga noviga človeka obleči, kateri ie po Bugi v ti pravici inu svetusti stvari-en. Natu on začne poredu šteti, kakove inu katere grehe ty kersčeniki od sebe imao odložiti inu nih se izvabiti, tu ie laže, serd, tatvyno, garde bessede, nyd, souvraštvu, offart, reznašane, opravlane inu vso žlaht hudobo. Inu se imao gyvantat inu nase obleči ta leipi, belli, novi gyant, tu ie, oni imao biti risnični, krotki, milostivi, dobrutlivi, lubeznivi inu de ima eden tiga drugiga vučiti, opominati inu napelovati na vse dobru, na brumo inu poštene.

TA V. CAP.

VTim petim cap. še pag od tiga, kar ie v tim četer-tim začel, govori inu vuči, de ty kersčeniki se imao vmei sebo lubyti, eden timu drugimu zenesti, koker ie Cristus nas lubil inu nom zabsto[n], iz gnade vse naše grehe odpustil inu za naših grehov volo na tim

tim cryžu se offral. Za teim spet šteye te grehe, pred katerimi ty otroci Božy imaio bežati inu pred nimi se varovati, koker so vsa žlaht nečistost, lakomnost, garde inu norske bessede, vnucnu klaffane etc. Zakai s takimi grehi mi Boga reserdimo inu perpravimo, de nas za take nepokorsčine volo grozzovitu štraiffa. Obtu ie potreba vsem kersčenikom, de se oni podado v to novo Božio pokorsčino. Zakai Bug hoče od nas tako pokorsčino imeiti,aku ne hočmo biti štraifani, koker on tukai govori, kir pravi: »De taki, kir tu delaio, ne bodo v tim Cristusevim inu v Božym kralevstvu obe-ne erbsčine imeili.«³⁹² Inu de se oben človik nema s praznimi bessedami pustytí zapelati. Zakai »za tacih ričy volo prude ta serd Božy čez te nepokorne otroke. Obtu ne bodite nih tovariši etc.«³⁹³ Le-ta navuk inu le-tu opominane zapryčuye inu iztegnuije, de ty kersčeniki so dolžni nega vuku inu opominanu slušati, potehmal so oni otroci te luči inu nekar te temnice skuzi to vero v Cristusa ratali. Obtu se nim spodobi, de deio, kar ie lubu Bogu, inu beižo pred černimi temnimi hudičevimi delli inu de taka huda della svare inu štraiffiao. Raven tiga tudi zapoveda, de se varuio pred pyanstvom, inu zapoveda, de molio inu hvalio Boga. Potle zapoveda, de te žene imaio nih možem koker timu Gospudi biti pokorne. Inu ty možye imaio lubytí nih žene. Na take bessede s. Paul en lep, zastopen navuk inu pergliho da, da v tim zakonu ta ženin Cristusa, to naveista to cerkov pomeni.

392| Ef 5,5.

393| Ef 5,6–7.

SUMMA TIGA VI. CAP.

B iii Vuči

ARGUMENT S. PAVLA LYSTV

VUči domaća inu hyšna dobra della, s katerimi se služi Bogu. Vuči, de otroci nih stariše imaio poštovati, nim biti pokorni inu de ty stariši spet nazai nih otroke imaio vučyti, redyti inu svaryti z Božym strahum. Potle pravi, koku ty hlapci pruti nih gospudom inu gospodarjem inu ty gospudi inu gospodary pruti nih hlapcem se imaio deržati.

Za teim, kadar tukai s. Paul ie te kersčenike navučil, koku se oni z vero, ž nih lebnom inu dianem pruti Bogu, pruti ludem inu sami sebo imaio deržati. Natu vže on te kersčenike koker ene žolnerye, kir so z dobrim orožyem inu arnažom perpravleni inu oblyčeni, vunkai na pulle na voisko pela, de serčnu inu mošku s teimi hudyčmi voiskuio inu s to stonovito inu bessedo Božyo premogo tiga hudiča, te gospudi tiga svita inu te regente te temnice inu de nee s to molytvo od sebe odpode etc.

Tulikain kratku od tiga argumenta, summe

inu kratkiga zapopadka le-te epistole
bodi zdai govor-
ienu.

Svetiga

SVETIGA PAV-

LA EPISTOLA, TU IE EN LYST, pissan h tim Efezeriem.

TA I. CAPITUL.

A. Nerprei pravi, de on, Paulus, Ježusov ioger, le-ta lyst tim svetnikom, tu ie, vsem vernim v tim meistu Efezu piše, inu nim dobru vždaie, službo spoveda, tu ie, Božyo milost, myr inu vso srečo od Buga skuzi Cristusa prossi. Potle hvali Boga žavolo, kir ie vse verne z duhovskih žegnom žegnal, tu ie, odrešil od grehov, hudiča, pekla inu nas ie brumne inu sebi lube sturil skuzi Christusa inu iz lubezni od večnusti v Crist/u/su izvolil, de poleg nega bomo sveti inu prez tadla. Za teim šteie mnogetere dobrute, kir imamo le žavolo Christusa, de smo Božy lubi otroci ratali, de smo odrešeni, imamo odpusčane vseh grehov, de smo vučeni inu modri, de velike skrivne Božye ričy veimo, de ie nom v tim poslednim čassu ta evangeli rezodiven, de smo skuzi Christusa ponovleni inu spet v ta pervi stan postavljeni, de smo erbyčy Božy, de ie nom ta evangeli pridigovan, de prov veruiemo, de imamo S. Duha, de smo Božya lastyna inu le-tu vse imamo nekar za naše brume oli za naših dobrih dell oli službi volo, temuč le iz prevelike inu prebogate milosti inu dobrute Božye žavolo, de mi za tu Boga vselei, povsod na tim sveitu inu v nebessih hvalimo inu čestimo. B. Ie vessel inu hvali Boga na meistu tih Efezeriev žavolo, kir so to pravo vero v Ježusa imeili inu so to isto izkazali s to lubezanio pruti vsem kersčenikom. Inu moli za nee, de

Bug

H TIM EFEZERIEM

Bug, Oča Jezusov, nim da tiga S. Duba, de ta isti nee prov modre sturi, de nim ta Božy stan v ti S. Troyci rezodei, de ga prov spo-
znaio, nih noterne ričy, tu ie, nih pamet inu zastopnost, resveiti,
de bodo prov veidili inu zastopyli, kakova veliku blagu, kakova
erbsčina vsem svetnikom, tu ie, vernim, naprei stoy po tim lebnu
inu de na tu istu cilu zevupao, zakai ta, kir tu vsem vernim oblu-
buie, ie vissok, mogoč, močan, koker se ie tu vse s teim Jezusovim
gorivstanenem izkažalu. Za teim Jezusa povišuie inu vzdiguie čez
vse angele, čez vse oblasti, cessarie, kralle, vyude, gospudi inu čez
vse, kar se imenuie v nebi inu na žemli, zakai tu cilu Bogastvu ie
Cristusu vse ričy podverglu. Inu ie nega odločyllu inu postavillu,
de ie on ta glava te cerque, tu ie, vseh vernih, inu de on tu, kar na
vseh vernih manka, dopolni.

394| Buga.

^A
Pravi lipu poredu,
kakove mnogetere
nebeske večne do-
brute so nam od Bn-
ga³⁹⁴ zavolo Christu-
sa izkazane inu
dane.
1. Cor. 1.
2. Cor. 1.
1. Pet. 1.

2. Tit. 1.

Col. 1.

Aul, en sel Jezusov Cristusov skuzi to
volo Božyo. Tim svetnikom inu vernim
v Cristusu, kir so v tim Efezu. ^[2]Gnada
inu myr vom od Buga, Očeta našiga, inu
od Gospudi Jezusa Cristusa. ^[3]Zahvalen bodi Bug
inu Oča našiga Gospudi Jezusa Cristusa, kateri ie
nas žegnal zo vsemi duhovskimi žegni, z nebeškimi
ričmy v Cristusu. ^[4]Koker ie on nas v tim istim izvo-
lil že tedai, preden so ty grunti tiga svita bili polo-
ženi zavolo, de mi imamo biti sveti inu prez svarie-
na pred nim v ti lubezni. ^[5]Inu ie nas odločil h ti ot-
ročini,

ročyni, de bomo nemu otroci skuzi Jezusa Cristusa po tim dobrim dopadenu te nega vole ^[6] h ti hvali nega čestne gnade, s katero ie nas sebi lube sturil, skuzi tiga lubezniviga, ^[7] v katerim mi imamo tu odrešitvu skuzi to nega kry: tu ie tu odpusčane tih grehov po tei nega prebogati gnadi, ^[8] katera se ie nom obylnu pergodila vsi žlaht modrusti inu zastopnosti. ^[9] Inu kir ie nom rezodil to skrivnust te nega vole po tim nega dobrim dopadenu, katero ie on bil sam v sebi naprei vzel, ^[10] de se ima tedi, kadar ta čas bode napolnen, prydigovati, de vse ričy v Cristusu bodo vkupe spravlene, te, kir so v nebessih, inu te, kir so na zemli, ^[11] skuzi nega samiga. Skuzi kateriga smo mi tudi h ti erbsčini prišli, mi, kir smo poprei odločeni bili po tim napreivzetiu tiga, kir vse ričy opravi po tem sveitu te nega vole, ^[12] de mi, kir smo poprei vupane imeili na Cristusa, bomo h ti časti te nega glorie, na kateriga vi tudi vupate, ^[13] potehmal ste vi slišali to bessedo te risnice, tu ie, ta evangelium od vašiga izveličana, skuzi kateriga, potehmal ste vi verovali, ste vi tudi zapečateni s teim Svetim Duhum od te oblube, ^[14] kateri ie ena arra te naše erbsči-

C ne

H TIM EFEZERIEM

ne h timu našimu odrešitvu, de my bomo ta nega lastyna h ti hvali tiga nega gospostva.

B
Hvali inu prossi Bo-
ga, de s pomočio S.
Duha tu nega nebe-
sku vessel/i/e inu Je-
zusa ž nega oblastio,
de ie glava ie te
cerqve, prov spozna-
io.

Col. 2,
Ephe. 3.

[15]Obtu iest tudi, kadar sem slišal od te vaše ve-
re, katero vi imate na Gospudi Jezusa, inu od te
lubezni, katero vi imate pruti vsem svetnikom, [16]
iest ne neham hvalo daiati za vašo volo, iest vas
vselei v misli imam v tih muih molytvah, [17]da ta
Bug našiga Gospudi Jezusa Cristusa, ta Oča tiga
gospostva vom da tiga Duha te modrusti inu rez-
odivena, de ga vi spoznate inu [18]de resveiti te očy
te vaše zastopnosti, de vi bote spoznali, kakovu
ie tu vupane tiga nega poklycana inu koku bogata-
ta ie ta čast te nega erbsčine na tih svetnikih [19]
inu kakova ie ta vissokota inu velikost te nega
močy pruti nom, kir veruiemo, po tim opravilu
te nega velike močy, [20]katero ie on izkazal v Cri-
stusu, kadar ga ie obudil od tih mertvih inu ga ie
possadil na to suo desnico v nebessih [21]čez vse
vyudstvu inu čez vso oblast inu čez vso muč inu
čez vse gospodstvu inu čez vse, kar se imenuie,
nekar samuč na le-tim sveitu, temuč tudi v tim
prihodnim, [22]inu ie vse ričy podvergal pod nega
noge inu ie postavil tei cerqvi k ani glavi čez

vse

vse ričy, [23]katera ie tu nega tellu inu tu nega dopolne-
ne, kateri dopolni vse v vseih ričeh.

TA II. CAP.

A. S. Paul čestu te ene bessede v nega pismu deleč naražen stavi, de se čassi težk/u/, kai pravi, zastopi, obtu v le-tim deilu, kir ga hoče prov zastopyti, mora te sredne bessede s teimi pervimi zložiti le-taku: »Bug, kir ie bogat v ti milosti, ie vas ayde žive sturil, kadar ste žavo-lo tib grehov mertvi bili etc.«³⁹⁵ Nerpoprei tukai pravi, de Iudy inu aydi, tu ie, vsi žlaht ludy so gvišnu mertvi inu pred Bugom so otroci tiga serda, tu ie, so po Božy pravi pravdi podverženi timu večnimu ferdamnenu. Inu de ta greh ima truy začetik: od hudyča, od človeiske lastne fray suje vole, od šege tiga svita. Za teim očytu inu žastopnu pravi inu vsem ludem daie na zpane, de od take reve, grehov inu več-niga pogublena bodo vsi verni le iz prevelike gnađe inu milosti Božye, žabston, žavolo Cristuseve martre odrešeni inu prosti. Koker od tiga sam Cristus govorì, Ioh. 8,³⁹⁶ kir pravi: »Aku vas ta Syn fray inu pro-ste sturi, taku risničnu bote fray inu prosti.« Od tiga tudi s. Paul Rom. 3, 4, 5 veliku piše. H tretimu pravi, de ty verni v Buga skuži dar S. Duha bodo perpravleni inu nareieni h tim dobrim delom, h tim pravim Božym službom, katere ie sam Bug postavil inu zapove-dal. Taku v le-tim deilu s. Paul lipu ta celi kersčanski navuk, to celo pravo pokuro s kratkimi bessedami zapopade, kir pravi, de smo vsi grešniki, Božymu serdu, tei večni smerti od materniga telessa podver-ženi. Potle pravi, de skuži Cristusa bomo spet živi storieni, ohraneni inu v Božyo milost vzeti. Na koncu pravi, de smo dolžni služiti Bogu, C ij dobra

395| Ef 2,1–6.

396| Jn 8,36.

H TIM EFEZERIEM

dobra della dellati. B. Tim aydom inu vsem ludem vely, de spumnio, v kakovi revi so oni poprei bili, preden so h ti pravi veri v Ježusa prišli, de neso imeili obeniga praviga zacramento, ne znamina te milosti Božye, de so bili prez Christusa, prez odvetnika, pomočnika inu prez vsiga odresitva. De so od te gmaine Božye bili odverženi, de te Božye oblube od nega milosti inu od Cristusa nim neiso ništer nucale, de neso obeniga vupana pruti Bogu, ne tiga izveličana imeili. De so cilu prez Buga bili, tu ie so bili vsi žlaht revi, nadlugi inu tim hudičem prez vse Božye pomuči podverženi. Za teim pravi, de h ti Božy milosti, v tu nega tovarištvu, k vsimu dobrimu so le skuzi Cristusa inu skuzi to nega kry prišli inu h Bugi perblížani. Potle pravi, de vmei Iudy inu aydi, kadar se na kersčanstvu preoberno, nei več obeniga souvraštvu, koker ie poprei vmei nimi bilu, kir so ty Iudy te ayde, ty aydi te Iude žavolo te vere souvražili inu edan drugiga zaspatovali, zakai Cristus ie obuyh ludi sprava inu myr, on ie nee z Bugom spravil inu iz tih duyh ludy eno cerkov, eno gmaino inu tellu v nim sturil skuzi to suo marstro inu i/e/tu souvraštvu, k/i/r ie bilu vmei Bugom inu vmei nimi, gori vzdignil. Obtu on v tim nega evangeliu sem ludem ta Božy myr oznanuie, de smemo prez straha stopyti pred Buga, na nega zano missalio koker na nih lubiga očeta klycati. Obtu oni imaio vmei sebo tudi myr deržati, de taku truy prid inu saad tukai s. Paul naprei tim vernim stavi, kir skuzi to spravo inu cryž Cristusev imaio, nerpoprei, de ie tu souvraštvu vmei Bugom inu vmei vernimi gori vzdignenu. Potle, de imamo myr z Bugom, de nas Bug žavolo Christusa lubi, brani inu obrani. Te trety, de Iudy inu aydi so obuy Bogu lubi, enu tellu, de vsi glih smeimo pred Bugom stopyti inu prossiti za pomuč. C. Na koncu lipu to cerkov defi-nira inu izlaga, kai inu kei ie ta prava, stara k/e/rsčanska cerkov

cerkov inu gmaina, kir pravi le-taku: Ta cerkov ie enu meistu oli byša Božya, sazydana na ta grunt tih iogrov inu prerokov, v katerim grunti ie naš Gospud Ježus Cristus ner ta vigsī vogelski kamen. Inu na le-ta dragi, žlahtni izvolen kamen bodo pptle ty drugi živi kamini skuzi to bessedo tih prydigariev sazydani, de taku koker ty rezani inu uglaieni kameni rasto gori k animu templu inu veži timu Gospudi inu k animu prebivalisču timu S. Duhu, kateri tempel oli byšo Bug suim S. Duhum regira, viža, pela, vodi, posvečuie, brani inu izvelyča. Obtu ta prava cerkov inu gmaina Božya ie le ta inu obena druga, katere cerkve ie Cristus ta grunt, gdi se Cristus/e/v, iogrov inu tih prerokov vuk inu pismu vuči. Gdi se pag drigači vuči, veruie, koker per Tu/r/k/i/h, sadašnih Iudih inu papežnik/i/h, kir malykuio, falš mašuio, na mertvice kl/i/čeio, so evangeliu žubper, undukai nei ta Božya, temuč vražia cerkov.

INU vas, kadar ste mertvi bili, skuzi ta prestoplena linu grehe, ^[2]v katerih ste vi nekadai hodyli po tei šegi tiga svita inu po tim vyudi, kir ima to suio oblast v tim lufti, kateri ie en duh, kir ima tu suie dellu v tih nepokurnih otrucih, ^[3]vmei katerimi smo mi vsi nekadai prebivali v tih luštih tiga našiga messa inu smo delali, kar ie timu messu inu tei misli dopalu inu smo bili po naturi otroci tiga serda, glih koker tudi ty drugi. ^[4]Ampag Bug, kir ie bogat s to milostio zavolo te nega velike lubezni, s katero ie nas lubil že tedai,

C iij ^[5]kadar

^A
Vsi ludy so grešniki,
zatu so podverženi
tei smerti inu timu
hudycu,oli iz gnade
skuzi Cristusa bodo
od taciga zlega odre-
šeni, obtu so dolžni
Bogu hvaležni inu
brumni biti.
Col. 2,
Ephes. 6.

H TIM EFEZERIEM

[5]kadar smo skuzi ta greh mertvi bili, nas ie žive sturil sred s Cristusom (skuzi to gnado ste vi ohraneni) [6]inu ie nas ž nim red gori obudil inu ž nim red possadil v ta nebeski stan v Cristusu Jezusu, [7] de ie hotel izkazati v tih prihodnih čassih tu preveliku bogatu blagu te nega gnade skuzi to suio dobruto pruti nom v Jezusu Cristusu. [8]Zakai iz gnade ste vi ohraneni skuzi to vero inu tu istu nekar iz vas; tu ie en dar Božy; [9]nekar skuzi ta della, de se kei eden ne hvali. [10]Zakai mi smo tu nega dellu, stvarieni v Cristusu Jezusu h tim dobrim dellom, h katerim ie nas Bug poprei perpravil, de imamo v nih hodyti.

Vsi ludy, dotle se h
Bugi ne preoberno,
so revni, prez Božye
milosti inu pomuči.

397| Imenuio.

[11]Obtu spumnite vi na tu, de ste vi nekadai aydi po tim messei bili inu ste ta neobreza bili imenovani od tih, kir imenuie³⁹⁷ obreiza, po tim messei, katera se z rokami sturi, [12]de ste vi v tim istim čassu bili prez Cristusa, odločeni inu izvuna te izraelske purgarsčine inu ste bili vunani od tih testamentov te oblube, vi neiste obeniga vupana imeli inu ste prez Buga bili na tim sveitu. [13]Ampag zdai skuzi Cristusa Jezusa vi, kir ste nekadai deleč bili, ste vi ty bližni sturieni skuzi to kry Cristusevo. [14]Zakai on ie ta

ie ta naš myr, kir ie iz obuyh enu sturil, inu ie ta plut,
 kir ie v sreidi stal, doli vergal v tim, kir ie on skuzi
 suie messu proč vzel tu souvraštvu, [15]tu ie to posta-
 vo, katera ie v tih zapuvidah postavlena bila. De on
 iz dveyu eniga noviga človeika sam v sebi sturi inu
 myr sturi [16]inu de ona obba vu enim tellessu zmyri z
 Bugom skuzi ta cryž, skuzi kateriga ie on tu
 souvraštvu umuril [17]inu ie prišal, ie oznanil v tim
 evangeliu ta myr vom, kir ste deleč, inu tim, kir so
 blizi bili. [18]Zakai skuzi nega my obuy smeimo vu
 enim duhei puiti h timu Očetu.

Col. 2.

Rom. 5.

[19]Obtu vže vi neiste več gostye, ne prihodni ludy,
 temuč vi ste purgari sred s teimi svetniki inu ty do-
 mači Božy, [20]sazydani na ta grunt tih iogrov inu pre-
 rokov, kateriga ie Jezus ta vogalnati kamen, [21]na ka-
 terim ie ta celi cymper vkupe zložen, kir raste gori k
 animu sveitimu templu v tim Gospudi, [22]na katerim
 ste vi tudi ž nim red sazydani k animu Božymu pre-
 bivalisču v tim Duhu.

Kai inu kei ie ta pra-
 va gmaina inu cer-
 kov Božya.

TA III. CAP.

*A. Pravi, zakai ie ulovlen, iz Ieruzalema v Rym pelan; za-
 volo,*

H TIM EFEZERIEM

398| Apd 21,22,24–
26.

volo, kir ie ta evangeli tim aydom prydigoval, koker od tiga ie Acto. 21., 22., 24., 25., 26. capitulib³⁹⁸ zastopnu pissanu. Potle pravi, de ta evangeli (de Bug samuč za Christusevo volo te verne hoče izveličati) ie ena Božya skrivnust inu en čudin, moder svit, katero skrivnust ie Bug nemu iz milosti rezodil inu zapovedal tim aydom očytu povsod pridigati inu nim dati na znane,aku oni ta evangeli gori vzamo, de bodo zo vsemi svetniki, iogri inu preroki ravenerbyči inu diležni oblub inu nebeskih dobrut. H tretimu tu pridigarstvu visoku vzdigue inu hvali, de skuzi tu isti bodo ty aydi, kir so v Božyh ričeh slipi, resvičeni, prido h pravimu Božymu spoznanu, h pravimu, vernimu, serčnimu klycanu inu zavupanu na Buga, tiga se vsi vyudi inu angeli v nebessih veselle. B. Potehmal vsem vernim, zuseb pridigariem, zavolo tiga evangelia od vseh stran vse žlaht nadluge veda[n] naprei stoye, zatu se dosti ludy v ti veri zmotio inu pravio: »De bi ta vera kersčanska, prov bila, Bogu dopala, taku ty k/e/rsčeniki bi tuliku ne terpeli.« Obtu s. Paul tukai prossi inu opomina, de zavolo nega ieče od vere ne pado inu tiga criža de se ne sramujo. Zakkai v/e/rnim po krivici terpeti ie čast tei cerqvi, 1. Pet. 2, 4.³⁹⁹ Potle klečoč Boga Očeta za nee prossi, de zavolo nega česty nim da suiga S. Duha, de noter v nih sercih to vero v Cristusa močno inu terdno sturi. Inu de Cristusevo muč inu oblast, kir se na vse štyri strani rezteguie, inu to prevelyko lubezan pruti nom prav spoznaio. Inu de v nih ta obylnost Božya, tu ie, Bug zo vsemi daruvi, v nih prebiva. Na koncu zahvali s to cerkovio, zo vsemi vernimi Boga.

399| 1 Pet 2,19–21;
1 Pet 4,13–16.

^A
Pravi pridigary, pre-
dan ta evangeli, to

O Btu iest, Paul, sem ietnik Jezusov Cristusov za vas, ayde. [2] Vi ste slišali to službo od te gnade

gnade Božye, katera ie meni dana vmei vami, ^[3]de skuzi tu rezodivene ie meni dana na znane ta skrivnust (koker sem vom poprei kratku pissal, ^[4]iz katerega vi morete beroč zastopyti to muio zastopnost na tei skrivnusti Cristusa), ^[400] ^[5]katera v tih pervih časih nei bila dana na znane tim človeskim otrokom, koker ie zdai rezodivena tim svetim nega iogram inu tim prerokom skuzi tiga Duha, ^[6]de ty aydie so tudi ž nimi red erbyči inu od tiga telessa inu diležni te nega oblube v Cristusu skuzi ta evangelium, ^[7]kateriga sem iest postal en služabnik, iz tiga daru te gnade Božye, kateri ie bil meni dan po tei nega veliki močy. ^[8]Meni pag, kir sam ner ta manši vmei vsemi svetniki, ie dana le-ta gnada, de vmei teimi aydi pridiguiem tu neizvprašanu veliku blagu Cristusevu ^[9]inu de iest vsem na svitlobo dam, kakovu ie tu podylene te skrivnusti, katera ie bila od začetka tiga svita skrivena v Bugi, kir ie vse ričy stvaril skuzi Jezusa Cristusa, ^[10]de ta mnogetera sylna modrost Božya bode zdai na znane dana tim vyudstvum inu gospostvum v nebessih, po tei cerqvi, ^[11]po tim večnim odločenu, kateru ie odločil v Cristusu

D Jezusu,

skrivnust od Cristusa
sa pridigati, ti sebi
puste prepovedati,
popreč se puste uloviti
inu umoryti.

400 | Prevodna rešitev z oklepaji »(koker sem vom poprei kratku pissal, ^[4]iz katerega vi morete beroč zastopyti to muio zastopnost na tei skrivnusti Cristusa)« je Trubarjevo delo; L1545 in V je ne poznata.

Ephes. 5,
1. Cor. 15.

Gal. 1,
Rom. 16,
Col. 1,
2. Thii. 1,
Tit. 1.

1. Pet. 1.

H TIM EFEZERIEM

Jezusu, v Gospudi našimu, ^[12]skuzi kateriga mi imamo slobust inu prihod s teim zavupanem skuzi to vero v nega.

^A
Pridigary moraio
terpeti, molyti za su-
ie ovčice, de ostano
serčno per veri do
konca, inu hvalyti
Boga.

^[13]Za tiga volo iest prossim, de ne odstopite zavo-
lo muih nadlug, katere terpim za vašo volo, kateru
ie vaša čast. ^[14]Obtu iest poklonuie[m] muia kolena
pruti timu Očetu našiga Gospudi Jezusa Cristusa, ^[15]
od kateriga se vse očanaštvu imenuie v nebi inu na
zemli, ^[16]de vom da po teim nega bogatim gospostvu
muč, de vi bote sylnu močni skuzi tiga nega Duha v
tim noternim človeku, ^[17]de Cristus v tim vašim ser-
cei skuzi to vero prebiva, de bode bote okoreneni
inu gruntani v ti lubezni, ^[18]de bote mogli doseči
zo vsemi svetniki, kakova ie ta širokota inu ta dol-
gota inu ta globokota inu ta vissokota, ^[19]inu de
spozname to lubezan Cristusevo, katera premaga
tu spoznane, de vi bote napolneni zo vso dopol-
nostio Božyo. ^[20]Timu pag, kateri pomore čez vse
ričy veliku več sturyti, koker mi prossimo oli mis-
slimo, po tei močy, kir v nas opravla, ^[21]bodi čast v
ti cerqvi. Skuzi Jezusa Cristusa, vsag čas, od več-
nusti do večnusti, amen.

Rom. 6.

Ta

TA IIII. CAP.

A. Dosehmal ie s. Paul te nerpotrebnisē articule te kersčanske vere vučil, zdai pag v le-tih trieh capitulib bo vučil, kakova dobra della ty kersčeniki v ti cerqvi, v ti purgarsčini oli na rotavži inu doma v ti hysí imaio sturiti. Zdai tukai nerpoprei prossi, de za Ježusovo inu nega ieče volo ty kersčeniki, zuseb ty pridigary, brumsku, poštenu, krotku inu lubeznivu zo vsemi, kir so te prave vere, ludmi, imaio myrni, ž nimi ene misli, šege inu vole biti, de glib po Cristusevim vuku veruio inu vuče. H timu ima vse verne vabyti inu perpraviti, pravi on, kir vsi glib so enu tellu, eniga duha, vsi glib prydo v nebessa inu kir imaio vsi glib eniga Gospudi, eno vero, en kerst, eniga Boga inu Očeta. Obtu vsag ž nega darum se nema od drugih ločyti, ne offertovati, zakai vsi daruvi prido le od eniga Boga, koker ty vudi našiga telessa bodo le od ene duše regirani. B. Pravi od Cristuseviga triumfa, dobytka inu premagana, kir ie ta greh, ta serd Božy, to smert, tiga hudyča inu ta pekal premagal inu obrupal inu vse verne od taciga zlega odrešil inu sebo v nebessa pelal inu sydi Bogu na desnici, gleda na to cerkov, prossi za no, nee varuie inu ni daie S. Duha, ta nareia v ti cerqvi vse žlaht vučenike, tu pridigarstu terdi inu brani. De skuži te pridigarye ta cerkov iz tih živih kamenov bo zydana, reztegnena inu de gori v veri raste inu iemle inu de se ličkakim zapelavcem, kir nih vuk, pysmu inu pridigovane koker ty iegerci te burffle premečuio inu preminuio, ne puste zapelati. Za teim vely, de se tih pravih, risničnih pridigariev derže, kateri Cristusev vuk, kir ie naša glava, začetig inu konec vsiga praviga vuka, prov pela, koker ty preroky, kir so se le Cristusa koker ty vudi te glave inu tiga telessa deržali, te iste oni imaio

D ij slusati.

H TIM EFEZERIEM

slušati. Inu ty pridigary imao vkupe deržati inu te ludy v ti veri vkupe skladati, koker en cymmerian bruna, kadar cympra eno hyšo, vkupe sklada. C. Odspreda ie nerveč te pridigarye vučil, de zmislio, de so od samiga Cristusa h pridigarstvu postavleni, de od nega imao vse dobre daruve, de s teimi imao glib, zano missalio to živo cerkov Božyo zydati inu rezt/e/govati. Zdai pag vuči te gmain ludy, de spumnio, v kakovi slipoti so bili, kir so maylikom služylli, neiso greb za greb imeili, vsi žlaht lottery inu v nečistosti prebivali, od Buga so bili odločeni, neso na Bugi obeniga trošta v ti smerti, ne vesselia imeili. Obtu vely, de to šego tiga perviga stariga Adamoviga gresniga človeka, kir od Cristusa, ne od Božyh ričy ništer ne zna, imao od sebe odločiti inu zapustiti inu to šego Cristusevo nase vzeti, ta pravi zastop od Buga inu od nega vole skuzi ta evangeli pryeti, v pravici inu v svetnosti prebivati, več ne lagati, serdyti, krasti, gardu inu hudu ne gororiti, temuč vsem ludem dobrum reči inu sturiti.

^A
Pridigary inu vši
verni imao biti krot-
ki, myjni, zanešavci,
vkupe v lubezni der-
žati.

Phil. 1.
Col. 1.
1. Thes. 2.

Rom. 12,
1. Cor. 12,
Mal. 2,
2. Cor. 10.

TEst, ietnik v tim Gospudi, vas natu prossim, de vi taku hodite, koker se spodobi timu vašimu poklycanu, h katerimu ste vi poklycani ^[2]zo vso pohlevščino inu krotkoto, z volnim terplensem, de edan timu druzimu zanesse v ti lubezni, ^[3]inu se flissaite, de ohranite to glihoto tiga Duha skuzi to zavezzo tiga myru.

^[4]Bodite enu tellu inu en duh, koker ste vi tudi poklycani na enu samu vupane vašiga poklycana. ^[5]En sam ie Gospud, ena vera, eden kerst, ^[6]eden Bug inu

Oča

Oča naš vseih, kateri ie čez vse inu skuzi vse inu noter vseih vas. [7] Ampag enimu vsakimu vmei nami ie dana ta gnada po tei meri tiga darovane Cristusseviga.

[8] Obtu on pravi: »Kadar ie on gori šel v to vissoko-to, ie on to iečo uieto pelal inu ie dal darruve tim ludem.« [9] Kir ie on pag »gori šel«, kai ie? Samuč, kir ie on poprei doli bil šal na te zdulaine kraye te zemle? [10] Inu ta, kir ie doli šal, ta isti ie tudi gori šal čez vsa ne-bessa, de vse ričy napolni. [11] Inu ta isti sam ie te ene postavil h tim iogrom, te ene pag h tim prerokom, te ene pag h tim evangelistom, te ene pag h tim pa-styriem inu vučenikom, [12] de ty svetniki bodo narov-nani h timu dellu tiga pridigarstva, skuzi kateru bo tu tellu Cristusevu gori sazydanu [13] dotle, de mi vsi ti-akai pridemo k ani veri inu k animu spoznanu tiga Synu Božyga inu de bomo en celi mož, kir bo v ti meri te popolnome starosti Cristuseve, [14] de ne bomo več otroci, kir bi se sem ter tam giballi inu sem ter tam nošeni bili od sleidniga veitra tiga vuka skuzi to hudo kunst tih ludy inu skuzi to nih goluffio, s kate-ro oni za nami postopaio, de bi nas obnorylli. [15] Oli

D iij mi

B
Cristus iz nebes daie
mnogetere vučenike.
Psal. 68,
1. Cor. 12.

H TIM EFEZERIEM

mi hodimo po risnici v ti lubezni inu gori rastimo v vseh ričeh v nim, kateri ie ta glava, tu ie, v Cristusu. [16] Iz kateriga ie ta celi život vkupe zložen inu ta en vud na drugim vissi po vsi vskladi, skuzi kateru enu timu drugimu pomaga po tim opravillu eniga vsakiga vuda v ti nega meri inu sturi, de tu tellu gori raste h timu suimu lastnimu pobulšanu inu le-tu vse v ti lubezni.

*C
Ostru, višsoku opominu, de verni se varuo pred grehi.*

Col. 3.

Rom. 6,
Heb. 12,
1. Pet. 2, 4,
Zah. 8.

[17] Le-tu pag iest pravim inu prýcuiem v tim Gospudi, de vi več ne hodyte, koker ty drugi aydie hodie, v ti nemarnosti te vaše misli, [18] kir imaio nih zastopnost otemneno inu so ptuy od tiga lebna, kir ie iz Buga skuzi tu neveidene, katera ie v nih, [19] skuzi to slipoto nih serca, kir so tiakai prišli, de so pustyli od grevinge inu so se vdali v to hotlivost, de dopernašaio vso nečistost sred s to sylnogolnostio. [20] Vi pag neiste taku Cristusa se navučyli, [21] ste li vi sice od nega slišali inu ste v nim vučeni, koku ie ta risnica v Jezusu, [22] de vi doli položite tiga stariga človeka s teim nega pervim rovnanem, kateri skuzi te zabledene lušte sam sebe končava. [23] Ponovite se vi pag v tim Duhu [24] inu oblecyte tiga noviga človeka, kateri ie po Bugi stvarien, v ti pravi risnici,

risnici, pravici inu svetusti. [25] Obtu požlite⁴⁰¹ od sebe te laže inu govorite to risnico en vsakateri ž nega bližnim. Zakai mi smo vmei sebo vudi. [26] Serdite se inu ne grešyte. Tu sonce neima zaiti čez vaš serd: [27] Ne daite meista timu zludiu. [28] Kateri ie kradel, ta več ne kradi, temuč veliku več delai inu sturi z rokami tu, kar ie dobru, de bo imel kai dati timu, kir potribuie. [29] Obena nepoštena bessedna ne puidi iz vaših vust, temuč katera ie prydna h pobulšanu, kadar ie potreba, katera ie periatliva h poslušanu. [30] Inu ne režaluite tiga S. Duha Božyga, s katerim ste vi zepečateni h timu dnevi tiga odrešitva. [31] Sledna grenkust inu grimane inu serd inu vpyene inu šentovane bodi deleč od vas sred zo vso hudobo. [32] Bodite pag vmei sebo periatliv, milostivi inu odpustite edan timu drugimi, koker ie tudi Bug v Cristusu vam odpustil.

401| Položite.

psal. 4,
JAC. 4.

TA V. CAP.

A. Vely vsem vernim, de hodio po Božyh stopynah, tu ie, de imaio v nih vseh ričeh vselei gledati inu zmisiliti na Buga Očeta inu nega Synu dellu, rovnane, šego inu lubezan pruti nom, de koker Bug Oča inu nega Syn to suo preveliko lubezan, kir pusti čez hude inu dobre sonce siati inu dažyti inu kir se ie Cristus

H TIM EFEZERIEM

tus dal v to smert za našo volo, pruti nom izkažuie inu koker ie Bug, Syn, Sveti Duh en čist, svet, praviciin stan etc. Glih taku vsi verni imaio lubyti Boga inu suiga bližniga inu en čist, svet, brumen, pošten leben pelati. Inu pred vsemi nečistimi, gardimi, černimi, smerdeči grehi se varovati inu od aydovskih temnih grehov se deržati. Bomo li pag v smertnih grehih prebivali, taku Bug bo nas na tim sveitu z lakoto, žlizami inu z voiskami inu potle s peklom vekoma štraiffal. Inu taki grehi bodo na sodni dan vsem ludem rezodiveni inu veideči. Obtu on vely vsem ludem se obuditi od spana inu od mertvaških grehov gori vzeti, taku bodo od Cristusa resvičeni. Ty, aku pokuro deio, v Cristusa veruio, taku bodo prieli odpusčane vseh grehov. B. Opomina, de s pametio inu z modrustio ty verni po bessedi Božy nih ričy pelaio inu derže inu de ta čas nih lebna dobru nalože. Zakai ta čas tiga lebna hitru miny, v tim kratkim labni ie ta reva inu v nim se usa žlaht hudoba dopernaša. Za teim vely tiga pyanstva se varovati, iz kateriga usa lotrya, nepoštene, velika škoda na životu, na blagi inu na duši pride inu iz ludy živino inu norce sturi, Svetiga Duha prezene. Potle zapoveda, de verni nekar k/o/ker pyanci ličkai, temuč od Buga govore inu poyo inu de za vse ričy hvalio skuzi Ježusa Buga Očeta. C. Vuči, koku se kersčeniki v nih pohyštvi imaio deržati, žena pruti možu, mož pruti ženi. Per tim lipu pravu, za čes volo ie Ježus umerl, kai inu kakova ie ta prava cerkov, tu ie, gmaina Božya, inu kai nom ta kerst nuca, de Cristuseva smert ie nas od garosti, tu ie od grehov, očystila, tiga očiščena smo mi v tim kerstu diležni.

A **B** Odite tedai postopavci Božy koker ty lubi otroci

otroci [2] inu hodite v ti lubezni glih, koker ie Cristus
nas lubil inu ie sam sebe dal za nas k animu darru
inu offru, Bogu k animu dobrimu dissečimu duhu. [3]
Ampag curbarya inu sledna nečistost oli lakomnost
oli norsku govoriene oli nepridne marine, kateri se
ne spodobio, ne pustyte imenovati vmei vami, ko-
ker se tim svetnikom spodobi,⁴⁰² [4] temuč veliku več
zahvalene. [5] Zakai vi imate le-tu veiditi, de oben
curbar oli nečistnik oli lakomnik (kateri ie en mali-
kovec)⁴⁰³ neima te erbsčine v tim kralevstvi Cristuse-
vim inu Božym. [6] Ne pustyte se nikomer s praznimi
bessedami zepelati, zakai za le-tih ričy volo prude
ta serd Božy čez te nepokurne otroke. [7] Obtu ne
imeite ž nimi obeniga deila. [8] Zakai vi ste bili neka-
dai temma, zdai ste pag luč v tim Gospudi. Obtu
hodyte koker ty otroci te Luči, [9] zakai ta ssad tiga
Duha stoy vsaki dobruti inu pravici inu v risnici, [10]
inu rezgledaite, kai dobru dopade timu Gospudi. [11]
Inu ne imeite obeniga podyllena s teimi nerodo-
vytnimi delli te temme, temuč veliku več ta ista sva-
ryte. [12] Zakai tu, kar se od nih skrivaie sturi, tu istu
ie gardu praviti. [13] Ampag tu vse bode rezodi-

Sam Cristusev offer
dopade Bogu inu te
naše grehe pauečie.
Gen. 8. 1. Pet. 2.
Curbaryva, scopota,
laže so grozozoviti
grehi, kiu nih tova-
řištvi stoy, ta pride v
večnu terplene.
Joh. 13, 15.
1. Joh. 3, 4.
Mar. 7,
Col. 3.

2. Thes. 2,
Math. 24,
Mar. 13,
Luc. 21.

402| Trubar je v pre-
vodu izpuštil prvi
del Ef 6,4: »Isto velja
za kvantanje in ne-
spametno ali pro-
staško govorjenje;
vse to je nespodob-
no.«

403] S prevodno re-
šitvijo v oklepaju
»(kateri ie en mali-
kovec)« Trubar sle-
di L1545: »⁵Denn
das solt jr wissen /
das kein Hurer oder
Vnreiner oder Geit-
ziger (welcher ist
ein Götzendienner)
Erbe hat an dem re-
ich Christi vnd Got-
tes.«

E venu,

H TIM EFEZERIEM

venu, kar bode od te Luči svarienu. [14] Zakai vse tu, kar bo rezodivenu, tu istu ie Luč. Obtu on pravi: »Obudi sse ti, kir spyš, inu vstani gori od tih mertvih, taku bo Cristus tebe resvetil.«

[15] Gledaite tedai, de vi razumnu hodite, nekar koker ty nemodri, temuč koker ty modri, [16] deržyte se, koker ta čas pella, zakai ty dnevi so hudi. [17] Obtu ne bodite nezastopni, temuč zastopni, kai ie ta vola tiga Gospudi. [18] Inu ne upyanite se z vinom, v katerim ie vsa žlaht nespoduba, temuč bodite polni tiga Duha [19] inu govorite sami sebi s teimi psalmi, s temi hvaležnimi inu duhovskimi peismi, puite inu hvalyte z vašim sercem timu Gospudi. [20] Daite vselei to hvalo od vseh ričy v tim imeni našiga Gospudi Jezusa Cristusa Bogu inu timu Očetu [21] inu bodite eden timu drugimu podverženi s teim strahum Božym.

[22] Vi, žene, bodite pokorne vašim lastnim možem koker timu Gospudi, [23] zakai ta mož ie te žene glava, koker ie Cristus glava te cerqye, inu on ie suiga telles-sa izvelyčar. [24] Oli koker ie ta cerkov Cristusu podveržena, taku tudi te žene tim možem v vseh ričeh. [25] Vi, možie,

B
Bug vse ričy vidí,
sliší, obtu ty verní
nemaio ništer nespodniga misliti, govoriti inu diati.
Col. 4,
Rom. 12,
1. Thes. 4.

C
Očetu pryczovane od
zakona, de Bogu dopade inu de pomeni
ta duhovski zakon
vmei Cristusom inu
cerkvio.
Col. 3.

možie, lubyte vaše žene, koker ie tudi Cristus lubil to cerkov inu ie sam sebe za no dal, [26] de ie no posvečil inu očistil skuzi to vodno kopel v ti bessedji, [27] inu on sam sebi ie perpravil eno cerkov, katera ie gosposka, kir nema madeža oli vraska oli kai taciga, temuč de ie sveta inu prez tadla. [28] Glih taku ty možye imaio lubyti suie lastne žene koker suia lastna tellessa. Kateri suio ženo lubi, ta sam sebe lubi. [29] Zakai oben nigdar nei suie lastno messu souvražil, temuč veliku več ie tu istu živil inu koyl, glih taku tudi ta Gospud to cerkov. [30] Zakai mi smo vudi nega tellessa od nega messa inu od nega kosteh. [31] Za tiga volo ta človik zapusti tiga očeta inu to mater inu se perdruži h ti sui ženi inu onadva bota enu messu. [32] Le-ta skrivnust ie velika, iest pag govorim od Cristusa inu od te cerqve. Ništar mane tudi vi: [33] en vsakateri imei za lubu suio ženo koker sam sebe, ta žena pag de poštuie tiga moža.

TA VI. CAP.

*A. Vuči, kakova dobra della inu Božye službe ty mlaiši,
otroci, blapci, delovci, starisi inu gospodary doma, v ti
E ij hiši*

Tit. 2,
1. Pet. 3,
1. Cor. 11.

H TIM EFEZERIEM

404| Sir 3,3–16.

hiši imaio dopernašati. Ty otroci, hlapci, posli imaio tim starisem za-nesti, od nih dobru govoriti, radi, zveistu delati inu služiti. Koker od tiga Sirah, cap. 3,⁴⁰⁴ vuči. Ty starisi pag inu gospodary de tim suim otrokom inu hlapcem ne bodo pretrdi, temuč z lepim svarom, vučenem nee podvižao po tim catehizmi verovati, molyti inu služiti Bogu. Tukai hlapci, dekle imaio velik trošt, so li verni, de nih služba, dellu Bogu dopade inu s teim nekar le ludem, temuč nerveč Bogu služio, koker so Iacob, Iozef, Moizes, Daniel služili. B. Pothmal ta cerkov, vsi verni na tim sveitu vselei inu povsod vmei hudyči inu hudimi ludmi, koker Daniel vmei levni inu ovčice vmei vulki, moraio prebivati, vedenan žnimi voiskovati, zakai ty hudyči nom vso žlaht revo na blagi, na životu inu na duši naganeio inu hote, de bi na Božy milosti inu pomuci cagali. Obtu on tukai, na koncu le-tiga lystu vely vsem vernim se h timu voiskovanu prepraviti inu ta duhovski arnož obleči inu to brumo k sebi vzeti inu nerpoprei veli se oppassati s to risnico, tu ie, de pravi vuk, pravu cilu spoznane Božye imamo. Potle, de te naše perssi bodo obarovane s to pravico, tu ie, de imamo myr inu eno dobro veist pruti Bogu, koker drugdi vely, i. Thi. i,⁴⁰⁵ kir pravi: »Voiskui dobru voiskovane, imei vero inu dobro veist.« H tretimu, de bomo obuveni s teim evangeliom, tu ie, de ništer ne začnemo, ne deimo, samuč tu, kar ta evangeli kaže inu vely, inu de se tiga evangelia ne sramučemo, temuč od nega vsem ludem pravimo inu ga povsod rezteguimo. H četertimu, de imamo vselei per sebi ta scit te vere, tu ie, de terdnu veruimo, de ie nom Bog žavolo Cristusa dober, milostiv, de ie vselei suio močio per nas. H petimu, de to glavo s to čedalo,⁴⁰⁶ tu ie, s teim železnim klobukom tiga ohranena inu izvlyčana pokriyemo. Tu ie, de imamo terdnu vupane inu dober trošt, de Bug nas v nadlugah, na smerti

405| 1 Tim 1,18–19.

406| Čelado.

na smerti tudi nekar ne zapusti. K šestimu, de imamo ta duhovski meč, tu ie, to bessedo inu oblubo Božyo, na katero se imamo zanesti inu vsimu, kar nom ta hudyč, ta sveit, naša pamet tei Božy bessedi zubper derži, zuperstati inuodegnati. K sedmimu, de vedan z vero inu iz serca prov molimo, koker Cristus, kadar se ie hotel złudiem inu s to smertio štrytati, ie v tim vertu trykral molil. C. Od pridigaryev se radu laže inu ličkai govorji. Obtu oni imaio nih ovčicom, katerim so oni poprei pridigali, čestu službo spoveidati inu pustyti veiditi, koku nim gre, de so tudi v iecī stonoviti v ti veri.

VI, otroci, bodite vašim staršem pokorni v tim Gospudi, zakai tu ie pravičnu. ^[2]»Poštui tuiga očeta inu tuio mater« (le-ta ie ta perva zapuvid, kir to oblubo ima), ⁴⁰⁷ ^[3]»de tebi dobru bode inu de boš dolgu živ na zemli.« ^[4] Inu vi, očeti, ne dražite vaših otruk h timu serdu, temuč kojte nee gori v tim podvižanu inu opominanu tiga Gospudi. ^[5] Vi, hlapci, bodite pokurni vašim telesnim gospudom strahom inu s trepetanem v ti preproščini vašiga serca, koker Cristusu. ^[6] Ne služyte na uku, koker de bi hoteli le ludem dopasti, temuč koker ty hlapci Cristusevi storite to volo Božyo iz serca, ^[7] služyte z dobro volo timu Gospudi inu nekar tim ludem. ^[8] Inu imate veiditi, de vsaki, kar

E iij on

^A
Kateri starše poštui, ním zveistu služi, mlaiši vuči inu viža na dobru, ta služi tudi prov Bogu.
Col. 3,
Exod. 20,
Deut. 5,
Math. 15,
Mar. 7,
Tit. 2,
1. Pet. 2.

407 | Prevodna rešitev z oklepaji »(le-ta ie ta perva zapuvid, kir to oblubo ima)« je Trubarjevo delo; L1545 in V je ne poznata.

H TIM EFEZERIEM

dobriga sturi, tu istu bode od tiga Gospudi pryel, bodi on en hlapc oli en fray. ^[9]Inu vi, gospudi, sturite tudi tu istu pruti nim, pustite od priteža. Inu imate veiditi, de tudi vaš Gospud ie v nebessih inu pred nim en človik od drugiga ne vela.

Deut 10,
2. Paral. 19,
Act. 10.

B
Hudič te verne z grehi, s caganem, nadlugami izkušava, timu imao z bessedo Božyo, z vero inu z molitvami stati zubper, s teim ga preženo.
1. Thes. 5, 3,
Col. 4,
Esa. 59.

^[10]H puslednimu, muy bratie, bodite močni v tim Gospudi inu v ti močy nega močnusti. ^[11]Oblecyte tu cilu orožie Božye, de vi bote mogli obstati pruti tim kunstnim zaledgom hudičevim. ^[12]Zakai mi nemamo krega le s to kryo inu s teim messum, temuč s teimi vyudi inu oblastniki, tu ie, s teimi gospudi tiga svita, kateri v ti temmi tiga svita gospoduio, s teimi hudimi duhuvi pod nebom. ^[13]Za tiga volo primyte tu cilu orožie Božye, de vi bote mogli zubper stati na ta hudi dan inu v vseh vaših dianih bote mogli obstati. ^[14]Stuite tedai opašeioč te vaše ledavie s to risnico inu bodite oblyčeni s teim oklopom te pravice ^[15]inu bodite obuveni na nogah s teim evangeliom tiga myru, de bote perpravleni. ^[16]Ampag vmei vsemi ričmi vzamyte ta sčyt te vere, s katerim vi bote mogli vse ognene stryle tiga hudiča pogassiti. ^[17]Inu vzamite

vzamite to čelado tiga izvelyčana inu ta meč tiga duha, kateri ie ta besseda Božya. [18] Inu molyte vedan vsak čas s teimi molytvami inu p[ro]šnami v tim Du-hu. Inu h timu čuite vede[n] zo vsem flisso[m] inu molite za vse svetnike [19] inu za me. De meni bo danu to bessedo serčnim odprene[m] muih vust. De ne znane⁴⁰⁸ daiem to skrivnust tiga evangelia, [20] kateriga sem iest en sel v ketinah, de iest od nega serčnu govorim, koker se spodobi meni govoriti.

[21] De vi pag tudi veiste, koku muie ričy stoye inu kai iest dela[m], od tiga vsiga vom bo Tyhicus, mui lubi brat inu zveisti služabnik v tim Gospudi, dal na znane, [22] kateriga sem nalosč k vom za tiga volo poslal, de vi zastopite, koku za me stoy inu de on potrošta vaša serca. [23] Myr bodi vom, bratom, inu lubezan s to vero od Buga Očeta inu od Gospudi Jezusa Cristusa. [24] Gnado zo vsemi, kir lubio našiga Gospudi Jezusa Kristusa s pravo čistostio, amen.

^c
Spoveda tim Efze-
riem, koku se on v
yeči derži.

Le-ta lyst ie bil poslan tim Efezeriem
iz Ryma skuzi Tihica.⁴⁰⁹

Predguvor

⁴⁰⁹ S stavkom »Le-ta lyst ie bil poslan tim Efezeriem iz Ryma skuzi Tihica.« Trubar sledi L1545:
»Geschrieben von Rom an die Epheser / Durch Tychicum.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST S. PAULA h tim Filipperiem.

*Od imena, bogastva inu diane tiga
meista Filipos.*

U meistu Philippos leži v ti Gerski deželi, na krayu te Macedonie inu Tracie, blizi te velike vode, katera se imenuje Strymon. Poprei se ie imenovalu Datos, potle Krinides zavolo, kir ie undukai dosti studen- cev. Inu undu so bogate iame od srebra inu zlata, de ta macedoniski krall Filippus ie od nih vsaku leitu plateža šeststo tavžent cron imel. Tu istu meistu ie ta Filippus terdnu inu močnu sturil inu ie nee po suim imenu Filippos imenoval, v tim ie te dobre zlate pustil kovati, te ie filipperie imenoval. Inu iz tiga meista inu zlata ie tiga Filippa kralla syn, ta veliki Alexander taku bogat inu mogoč postal, zakai on ie imel prevelike denarie, s teimi ie on premogel voiskovati inu Geršku kralev- stvu taku široku reztegniti, koker ie od tiga Daniel, 7. cap.,⁴¹⁰ prerokoval. Inu tu kralevstvu geršku nei čez pul- drugu stu leit stalu. En rimskej capitan, Emilius Paulus ie 25 tavžent Macedonieriev na en dan pobil inu nih kralla Perzea uluvil inu ie to celo Macedonio pod Rimsko oblast

410| Dan 7,7.19.

oblast perpravil, tu se ie godilu 164 leit pred Cristusevim roystvum. Potle poleg tiga meista Filippos na enim širokim polei sta dva velika boya bila. Iulius Cessar ie undukai Pompeia premogel. Potle Antonius inu Octavius tiga Brutum inu Cassiam. Inu le-tu meistu ie bilo od Rimlanov k ani glavi tih drugih macedoniskih meist postavlenu. Act. 16.⁴¹¹ V nim so tudi ty rymski purgary prebivali inu tu meistu ie bilu s to rymsko frayngo obdilenu.

Koku se pag zdai tu meistu Filippos imenuie, se ne zna, Turki so to deželo Macedonia, katera se zdai Albania imenuie, pred 126. leit noter vzeli. Taku vidimo inu beremo, koku te lipe, bogate, velike dežele inu meista, v katerih se ie poprei prov, od samih iogrov pridigovalu, Bogu prov služillu, dobri kersčeniki inu vučeniki prebivali, zdai zavolo velikikh⁴¹² grehov, prešuštva, šuštva, golufana, zatrena bozih ludy, malykovana inu zašpotovana Božye bessedede so timu neverniku inu tyrannu Turku povržena.⁴¹³ Na le-tu imamo zmisliti, se plakati inu pravo pokuro diati, na Buga veden klycati, de se z nami tudi taku ne pergodi inu Bug suiga serda zavolo naše nepokure čez nas ne izlye.

KADAR IN' KOKU IE S. PA'UL

v tu meistu Filippos poklycan inu prišal.

Kadar ie s. Paul to kersčansko vero po iudovskih inu aydovskih deželah sedemnaist leit pridigal inu v ti Troiadi bil, se nemu ponoči en angel F v štalti

411| Apd 16,12.

412| Velikih.

413| Podveržena.

H TIM EFEZERIEM

414| Apd 16,9–10.

v štalti eniga macedoniskiga moža perkaže inu poklyče s. Paula v to Macedonio etc. Od tiga berite Act. 16.⁴¹⁴ Iz le-tiga poklycana imamo mi nerpoprei zmisliti na to preveliko dobruto inu milost Božyo, kir on zavolo suiga Synu sebi eno večno cerkov zbyra nekar iz brumnih, svetih ludy, temuč iz velikih grešnikov, kir Boga ne znaio, po nim inu po nega bessedi oli voli ne vprašaio. Zakai v ti Macedoniski deželi so bile zgul temnice, od Buga, ne od tiga evangelia nišče nei slišal, ne želil oli vprašal po nim. Oli ništer mane Bug skuzi suiga angela poklyče te vučenike inu k nim pošle, ty isti delež inu široku po Macedoniski inu Gerški deželi ta s. evangeli rezglassuo inu zasaieio inu Gospud Bug tako nih pridigo z gvišnimi inu z velikimi caihni inu čudessi spryča inu poterdi.

Le-to veliko dobruto inu milost Božyo spoznaimo, rezmislimo inu daimo čast inu hvalo Bogu, kir ie k nom na ta sveit suiga Synu poslal inu de vmei nami skuzi to štymo tiga evangelia eno večno cerkov inu gmaino sebi zbyra, inu mi bi imeili velik fliss inu skerb imeiti, de mi tako dobruto Božyo per nas obderžimo inu ohranimo. Zakai onu ie pissanu inu sam Cristus govori, de »timu, kir ima, se bode dalu inu timu, kir nema, tudi tu, kar ima, bode vzetu«.⁴¹⁵ Inu ta pustoba, zatrene tih dežel inu meist, v katerih se ie nekadai ta sveti evangeli čistu inu serčnu od iogrov inu drugih zveistih vučenikov pridigoval inu kir so pravi, zastopni kersčeniki bili, nas tudi imao opominati inu spumniti od tiga velikiga serda Božyga inu od tih

415| Mt 13,12; 25,29;
Mr 4,25; Lk 8,18;
Lk 19,26.

tih velikih peen inu štraifing, katere so čez te dežele inu meista prišle zavolo, kir so to bessedo Božyo za špot imeili, zamečovali inu ny nepokorni bili. Take štraifinge so tudi čez to Iudovsko deželo od Buga poslane, koker ie Cristus prerokoval, Matth. 23,⁴¹⁶ kir ie dial: »Ieruzalem, Ieruzalem, kir te prroke moriš inu te, kir so h tebi poslani, s kamieniem possipuieš, koku čestukrat sem iest hotel tuie otroke koker ena kokalnica sua pisčeta pod suie peruti vkupe zbrati, oli ti neisi hotelu. Polle, obtu bode tuia hyša pusta.« Na take exemple inu štraifinge Božye, kir ie Bug čez iudoske, aziske, syriske, egyptove, afriske inu potle čez Europo, traciske, čez gerške, vogerske, hrovaške inu slovenske dežele poslal, imamo mi zmisliti inu pred nimi se prestrašiti inu batí, de take reve inu nadluge tudi čez nas zavolo naših grehov, nepokure inu nezveisčine ne prido.

416 Mt 23,37–38.

Raven tiga v le-ti history od poklycana s. Paula v to Macedonio h timu pridigarstvu imamo tudi rez-misliti, zakai Gospud Bug nei skuzi tiga angela ta sui evangeli v ti Macedonii pustil pridigati, temuč on tiga Paula h timu poklyče. Iz tiga se mi imamo vučiti, de Bug hoče h taki službi le te ludy inu nekar te angele imeiti inu de skuzi tako nizko, preprosto službo tiga pridigarstva radi inu iz serca poslušaio inu ni neso zubper, to nebeško pravico inu ta večni leben. Inu de skuzi take šibke, nizke inu preproste pridigarye hoče to veliko muč inu hudo kunst tiga hudyča rezvalyti inu zatreti. Obtu mi imamo radi

F ii inu

H TIM EFEZERIEM

inu iz serca poslušati te prave pridige, naisi se nom želet
inu norsku zdy, kir taki revni, bozi ludy od nega napre-
vzetia, misli, vole, diana, od tiga večniga izvelyčana, od
vstaiena tih mertvih inu od drugih čudnih, skrivnih inu
velikih ričy govore.

H tretimu imamo tudi rezmislieti, de Gospud Bug iz
nega velike milosti ie hotel tiga suiga služabnika Paula v
tu meistu Filippou, v katerim ie veliku ludy (zavolo tih
srebernih inu zlatih iam v nim) bilu, poslati inu per nih
ta vuk tiga evangelia z velykimi caihni poterdyti. Zakai v
nim ie zdaici ena bogaboyeča žena Lydia, ena kramarica
ž ne družino, ta evangelium, Paulusa inu Silasa v suo
hyšo gori vzela. Vundukai ie tudi s. Paul iz ene deklice,
kir ie ugiballa, tiga hudiča izpodil. Inu kadar sta Paulus
inu Silas v ieči sidela, ie Bug nyu čudnu s tressom iz ieče
izpellal inu ta varih te ieče ž nega družyno ie skuzi nyu
pridigo en kersčenik ratal. Inu Bug hoče, de mi taku ne-
ga rovnane imamo veiditi, de ie on nekaterim ludem po-
rocil⁴¹⁷ inu zapovedal pridigovati, inu de imamo veiditi,
od kod inu od koga mi imamo ta evangeliski navuk, ko-
ku inu skuzi koga se ie ta kersčanska vera po vsim sveitu
zasyala inu reztegnyla; ta falš vera, falš službe Božye inu
malykovane, od kod so prišle, se ne vei, ampag v ti cerqvi
se vei od začetka tiga svita, od inu skuzi koga se ie ta na-
ša prava, stara vera kersčanska začela. Inu Bug ie tako
vero z velykimi čudessi skuzi te, kir so no pridigovali,
spryčal inu poterdl. Tih starih pervih pridigariev pridi-
ge inu vero ie Bug z mnogeterimi caihni, kir ie nih offre
iz nebes

417| Poročil.

iz nebes sežgal, spryčal, tiga Noe pridige, kir ga ie v ti grešni povudni ohranil, tiga Abrahama, kir ie nemu iz te nega stare inu neporodne žene eniga synu dal, tiga Moizesa, kir ie ta izraelski folk iz Egypta izpellal, tiga Samuela, Davida, Elia, Elizea, Esaia, Ieremija inu Daniela inu tih drugih prerokov pridigom k vsakimu čassu ie Bug s caihni pryoča daial, de so od Buga risnične. Glih taku potle sam Syn Božy inu ty nega iogri so nih navuk inu to pravo izvelyčansko vero z velikimi caihni spryčali zavolo, de ta cerkov bode zagvišana, de ta navuk tiga s. evangelia on ima inu ie pryla nekar od ludy, temuč od samiga Boga.

Le-tu sem tukai iz tiga 16. capitula iz Diana tih iogrov hotel v le-tei predguvori govoriti inu zapissati zavolo, de rezmislimo, od inu skuzi koga se ie ta evangeli po vsim sveitu pervič rezglassil inu koku ie v ta naš krai tiga svita, v to Europo, zuseb v to Macedonisko deželo inu v to Filippos, katerimu ie le-ta lyst s. Paul piſsal, prišal. Inu de tim raiši le-ta lyst od vseh ludy se bode bral inu s. Paula navuk ohranil inu deržal. Inu ta nega navuk ie tudi per tih Filiperyh dosti sadu pernessil, zatu nee on sylnu hvali, kir nee imenuie tu nega vesselie inu to suio crono.

ARGUMENT, ZAPOPADIG INU

summa te Epistole h tim Fili-periem.

F iii Le-ta

H TIM EFEZERIEM

LE-ta lyst ne vuči tiga grunta te vere oli te articule kersčanske koker ta h tim Rymlanom, Galateriem oli Efezeriem. S. Paul v le-tim lystu od mnogeterih ričy govori. On hvali Boga, moli, vuči, trothsa⁴¹⁸ inu opomina. On piše tim Filipperiem koker suim nerbulšim inu periatlivišim periatilom, nee imenuie nega veselle inu nega krono oli šapel. Inu naisi sta Paulus inu Silas, ta nega tovariš, v tim meistu Filippes hudu bila deržana, prez pravde inu zaslišena šibami tepena, v iečo veržena, potle iz meista izgnana. Oli vsai ništer mane se ie ta začeta inu zasiana vera kersčanska v nim sylnu v kratkim čassu reztegnila. S. Paul ie v to Filippes v tim 17. leitu po nega preobernenu na kersčansko vero šal inu potle, kadar ie iz nega bila izpahnen, ie ta evangeli pridigal v tih meistih Amfipoli, Appolinii, Tessaloniki, Berrei, Ateni, Corintii. Od unot ie šal v Syrio, od tod prude v to Efezo. Od unot spet gre v to Cesareio, od unot gre v Ieruzalem. Iz Ieruzalema gre doli v to Antiochio, za teim ta meista v ti Galatiski inu Friski deželi poredu obhodi. Potle druguč prude v to Efezo, undukai ostane dvei leiti inu kadar v nim ta šum inu avstrio, v katerim bi bil skorai ubye[n], utolaži, se poverne spet v to Macedonia inu v tu meistu Filippes. Tu se ie godilu v tim 22. leitu po nega preobernenu. Vundukai ie tudi to veliko nuč obhaial. Inu ie vidil, de v tih petih letih v tim Filippes se ie dosti ludy na to pravo vero kersčansko preobernilu. Ty so od dan do dne v ti veri, vupani inu v lubezni inu v brumi gorriemali, nih vero očytu spoznali, za tiga volo so oni od tih

418| Trošta.

tih nevernih veliko nadlugo, obrupane inu proganane peryeli inu tu vse so oni stonovitu inu volnu preterpeli. Zatu ie on s. Paul vissoku hvali, nim piše, de oni na tim hudim sveitu svetyo koker ta luč.

Inu naisi so tudi per nih ty falš preroki inu vučeniki koker per tih Galateryh inu Corintarih okuli hodili, oli oni neso se pustili od praviga vuka zapelati. Inu oni so se cilu dobri inu hvaležni pruti s. Paulu izkazali, so nemu noter v Rym, v to iečo ceringo inu kar ie potriboval, poslali, koker od tiga v tim 4. cap.⁴¹⁹ sam piše. De taku s. Paul to filippersko cerkov tim drugim cerqvom inu kersčenikom, vsem k animu exemplu inu navuku, koku tudi onu vseh ričeh pruti Bogu ž nih vero, ž nih lebnom, inu pruti suim bližnim, zuseb pruti tim pridigariem, se imao deržati, naprei stavi.

419| Flp 4,15–16.

EN DRUGI KRATIK ARGUMENT

oli summa le-te epistole.

VLe-tim lystu s. Paul hvali inu opomina te Filiperie, de ostano inu gredo naprei v pravi veri inu degori iemlo v ti lubezni. Oli kadar pag ty falš vučeniki v ti cerqvi ner to vegšo škodo sture, vely nim se pred nimi varovati. Inu nim pravi od mnogeterih pridigariev, od hudih inu dobrih, vmei te sam sebe inu nega tovariša Timotea inu Epafrovida stavi. Tu on v tim 1. in 2. cap. govori.

V tim tretym capit. zamečuie to prez vere inu človesko

H TIM FILIPPERIEM.

človesko pravico, katera bode od falš vučenikov vučena inu deržana. Inu sam sebe stavi naprei k animu exemplu, kir ie v taki pravici tudi nekadar offertnu prebival inu zdai od nee cilu ništer ne derži zavolo te pravice Cristuseve, zakai ta človeiska pravica le ta trebuh dela k animu bogu inu souvražnike Cristuseviga criža. V tim četertim opomina nee h timu myru inu de en brumen, pošten leben pelaio inu derže. Inu nim zahvaluie zavolo nih darru, kir so oni nemu v Rym bili poslali.

TA I. CAPITUL.

A. Hvali Boga za nega dobruto, kir ie skuži nega inu drugih evangeliske pridige tulikain ludy v tim meistu Filippos na pravo izvelyčansko vero preobernil. Per tim ga prossi, de v tim nega spožnanu gori iemlo, v ti veri bogatiši rataio inu de po tim evangeliu nih stan inu leben pelaio. B. Začne nim praviti, koku nemu v Rymu v ieči gre. De skuži tako nega iečo bo ta evangeli inu Syn Božy v Rymi v tim cessarievim dvoru inu drugdi po meistu rezglassen. Inu ty kersčeniki bodo potroštani inu serčnesi h pridigovanu inu k očitimu spožnanu te vere zavolo, kir on tako iečo zavolo tiga evangelia rad inu volnu terpi. Per tim nim pravi, de ty nega souvražniki tudi od tiga evangelia govore, s teim oni hote nega reč pred teim cessariem, per Iudih inu aydih le hušo sturiti, de bi vegsi serd pruti nemu gnali zavolo, kir ie on tako novo vero v Rym pernessel. Oli tu on rad vidi inu sliši, de se povsod iz souvraštva inu izlubezni govorci od tiga evangelia, de se teim bule inu dale rezglas-suie.

suie. Obtu ie on volan žavolo tiga evangelia umreti, zakai za Cristusevo inu nega evangelia volo terpeti inu umreti ie poštenu inu pridnu. Inu mi smo taku dobru v ti smerti koker v tim životu vselei Božy. C. Na koncu opomina inu vely try ričy nim deržati, de se po tim evangeliskim vuku derže, en brumen, pošten leben pe laio, potle, de se narazen v ti veri ne ločio, tim falš prerokom ne puste od praviga vuka odpelati. H tretimu, de bodo serčni, de se nikogar ne boye, ne prestrašio, de bi ta evangeli žavolo nadlug hoteli zapustiti.

PAulus inu Timoteus, hlapci Jezusovi Cristusevi. Vsem svetnikom v Jezusu Cristusu, kir so v tim Filipinu, sred s teimi šcoffi inu služabniki. [2] Gnada inu myr od Buga, našiga Očeta, inu od Gospudi Jezusa Cristusa bodi z vami. [3] Iest zahvalim muiga Boga, koker čestukrat na vas zmislim ([4]kateru iest vsag čas deim, vseh molytvah za vas vse, inu iest deim to molytov z vesseliem),⁴²⁰ [5] de ste vi diležni tiga evangelia od perviga dne do le-te ure. [6] Inu sem tiga istiga gvišan, de ta, kir ie tu dobru dellu noter v vas začel, ta isti ie bo tudi dokonal do tiga dne Jezusa Cristusa, [7] koker se tudi meni spodobi, de iest le-tu od vas vseh deržim, zakai iest vas vse, kir ste diležni z meno te gnade muie, imam v muiem serci inu v le-ti mui ieči, v kateri iest ta evange-

G lium

^A
Pridigary imao zvezisti ta evangeli vučiti, raven tiga molyti inu kir veido, de nih vuk sad pernesse, za tu Boga zahvaliti.
1. Thes. 1.

420| S prevodno rešitvijo v oklepaju »([4]kateru iest vsag čas deim, vseh molytvah za vas vse, inu iest deim to molytov z vesseliem)« Trubar sledi L1545:
»³JCH dancke meinem Gott / so offt ich ewer gedencke
⁴(welchs ich alle zeit thue / in alle meinem Gebet fur euch alle / vnd thu das gebet mit freuden)
...« V take rešitve ne pozna.

H TIM FILIPPERIEM.

lium zagovariem inu poterduiem. [8] Inu Bug ie moia prýča, de iest po vas želim iz grunta tiga serca v Jezusu Cristusu. [9] Inu vas iest le-tu prossim, de ta vaša lubezan le čedale več obilneši bode v tim spoznanu inu vsi zastopnosti, [10] de bote mogli soditi, katere ričy so pridniše, de vi bote čysti inu prez blaznena na ta dan Cristusev, [11] napolneni s teimi saduvi te pravice, kateri so v vas skuzi Jezusa Cristusa h ti hvali inu časti Božy.

B
Kaðar se pridigary
love inu morre, taku
skuzi ta nih criž, s/e/
ta prava vera /t/erdi
inu rezteguie.

[12] Inu iest hočo, lubi bratie, de imate veiditi, de tu, kar se ie meni pergudilu, ie prišlu k vegšimu goryiemanu tiga evangelia, [13] taku, de te muie zvezze so rezodivene v Cristusu po vsim rotavžu inu tudi tim drugim vsem [14] inu dosti bratov v tim Gospudi so tih muih zvezz vupane dobili inu serčneši ratali prez straha govoriti to besedo. [15] Inu risnica ie, de ty eni Cristusa pridiguo iz nyda inu za zdražbe volo, ty eni pag iz dobre vole, vuni pridiguo Cristusa zavolo zdražbe, nekar čistu. [16] Zakai oni menio, de oni hote muim zvezom še vegšo nadlugo perložyti. [17] Le-ty pag iz lubezni, zakai oni veido, de iest zavolo zagovoriana tiga evangelia tukai ležim. [18] Nu, kai ie te-

ie tedai, de se le Cristus v kakeršni viži pridiguie,
 bodi skuzi hynavščino oli skuzi risnico, de se le
 Cristus pridiguie, taku se iest v tim vesselim inu,
 ia, iest se bom vesselil. [19]Zakai iest veim, de tu tu
 istu meni rata h timu izvelyčanu skuzi to vašo mo-
 litov inu skuzi premagane tiga Duha Jezusa Cri-
 stusa [20]po tim muim čakanu inu vupanu, de ne
 bom v obeni ričy zasramovan, temuč de s celim
 serčnim zevupanem koker vselei, taku tudi zdai
 Cristus bode vissoko čestčen v tim muim tellessi,
 bodi skuzi ta leben oli skuzi to smert. [21]Zakai Cri-
 stus ie mui leben inu umreiti ie mui dobitag. [22]Inu
 ie li meni nucnu, de iest živim v tim messei, taku
 iest ne veim, kai bi si izvolil. [23]Zakai iest sem od
 dveiu ričy styskan, iest želim se ločyti inu biti s
 Cristu/s/om, kateru ie meni veliku bulši, [24]oli
 ostati v tim messei, ie več potrebnu za vašo volo. [25]
 Inu iest z dobrim zavupanem veim, de bom obstal
 inu bom z vami vsemi prebival k vašimu goriie-
 mlenu inu vesseliu te vere, [26]de ta vaša hvala bode
 obylna v Cristusu Jezusu na meni skuzi ta mui
 prihod spet k vom.

[27]Gledaite samuč, de vrednu timu evange-

G ij liu

C
Kersčeniki imao
brumni,

H TIM FILIPPERIEM.

myrni inu serčni biti.
Ephes. 4,
Col. 1,
1. Thes. 2.

liu Cristusevimu hodyte, de aku iest pridem, de bom vidil, oliaku iest vpryčo ne bom, de bom slišal, de stoyte glih vu enim duhu inu de z nami red z ano misalio voiskuiete za to vero tiga evangelia. [28] Inu se ne pustite z obeno ričyo od tih zupernikov prestrاشiti, kateru ie nim enu izkazane tiga pogublena, vom pag tiga izvelyčana inu tu istu od Buga. [29] Zakai vom ie danu zavolo Cristusa, nekar le samuč, de v nega veruiete, temuč de tudi za nega volo terpite [30] inu de imate tu istu voiskovane, kateru ste na meni vidili inu zdai slišite od mene.

TA II. CAP.

A. Potehmal sprava, myr inu lubezan v ti cerqvi so ene potrebne inu pridne ričy, zakai en človik tiga drugiga, koker ta lyvica te desnice, veden potribuie. Obtu s. Paul koker en sel inu služabnik Cristusov, 2. Cor. 5,⁴²¹ na Cristusevim meistu vse kersčenike, zuseb pridigarie, z lepimi bessedami prossi inu opomina, de oni myr, periazen vmei sebo derže inu obranio inu takalubezan se obderži, kadar tei offerti, prazni hvali ne dopuste v sebi kralovati, temuč edan drugiga poštue inu za bulšiga ima inu nekar le na sui lastni prid inu na suo čast, temuč tudi na suiga bližniga gleda, nemu svetuie inu pomaga. B. Inu de tako lubezan vmei kersčeniki inu nerveč vmei pridigarmi zasadu inu obrani, nim naprei stavi ta lepi, čudni, zastopni exempl

421|2 Kor 5,20.

exempel te prave pohlevscine, samiga Synu Božjega, stvarnika zemle, nebes, vseh angelov inu ludy, kir ie Bogu zo vso ričyo glib inu večni, vsigamogoči Bug; ta isti se ie pred suiem Očetom ponižal, de ie volnu se pustil cryžati. Na le-tiga mi vselei, kadar nas hudyč na to offart, zdražbo inu kreg nagane, imamo zmisiliti inu gledati inu s Cristusom red v ti pohlevscini prebivati. Zakai Bug ie vsem souvražnim offertnim žubper, 1. Pet. 5.⁴²² Ampag te pohlevne povisuje, žegnuje, nim da srečo v nih rovnanu, bodo lubleni od Buga, od angelov inu od vseh svetnikov. C. Vely vsem vernim, kir so se z Bugo[m] spravili skuži to vero v Cristusa, de v taki veri inu milosti Božy nemaio biti žihher, prez Božjega straha, offertni, prez pokure inu pohlevscine. Per tim nim pravi, de vse tu, kar dobriga deio, de veruio inu služjo prov Bogu, de tu istu vse pride od Buga, koker Cristus pravi: »Prez mene vi ništer ne morete sturiti.« Za teim vely, de v nadlugah nemaio mermrati, ne serdyti se z Bugo[m], zakai s teim žubper to Pervo zapuvid gresio koker ty Iudi, 1. Cor. 10; Exod. 15, 16, 17; Num. 14.⁴²³ Inu kadar komu kai dobriga sture, de z dobro volo deio. Inu de se pruti vsem ludem taku derže, de nisce po pravici od nih ne more kai budiga govorit. De koker tu sonce, ta luna, te zvezde na tim sveitu vmei to hudo, neverno žlahto z nih brumo, s pravim vukum svetui, de ty neverniki bodo od nih tudi resvičeni, na pravo vero obernen. Matth. 5. Inu de tu deio nemu k službi, de bo od Buga na sodni dan hvalo imel, kir ie dosti ludy z nega pridigo v nebessa perpravil. Natu nim pravi, de hoče rad, volnu inu z vesseliem zavolo tiga evangelia inu pridigo od Cristusa (katero pridigo inu vero kersčansko tukai imenuie en offer inu službo Božjo) umreti. Inu za nega smerti inu martre volo, kir suim životom inu s kryo ta sui vuk tiga evangelia poterdi inu spryča, de ie risničin inu Božy, se imaio vsi verni vesselyti, v nih veri biti potroš-

422| 1 Pet 5,5.

423| 1 Kor 10,10;
2 Mz 15,24; 16,2;
4 Mz 14,2,36.

G iij tani

H TIM FILIPPERIEM.

tani inu zagvišani. D. Na koncu hvali Timotheia inu Epafrodita, sua mlaiša inu tovariša, de sta se dobru poleg nega deržala, inu Epafrodita, kir ie bil per nim bolan, k nim posle, Timotheia oblubuie tudi skorai k nim poslati. Inu nim obba poroča, vely nyu inu vse zveiste pridigarie poštovati inu za lubu imeiti.

^A
Sdi ie serčna lubezan vmei pridigary inu kersčeniki, vundukai ie S. Duh žegnom.
Psal. 133,
Rom. 12.

^B
Hudič iz nebes,
Adam iz raya, farao,
Nabuhodonozor,
Erodes iz nih kralevst zavolo offerti so bili verženi.
Gen. 3, Dan. 4,
Act. 12, heb. 2.

IE li tedai kei enu opominane v Cristusu, ie li kei ten trošt te lubezni, ie li kei enu tovarištvu tiga Duha, ie li kei ena serčna lubezan inu milost, ^[2]taku napolnite muie vesselie, bodite ene misli, imeite glih eno lubezan, bodite ene vole, ^[3]ništer ne sturite iz zdražbe oli za prazne hvale volo, temuč skuzi to pohlevsčino deržite vmei sebo edan drugiga za višiga. ^[4]Inu en vsakateri ne gledai le na tu suie, temuč na tu, kar ie eniga drugiga.

^[5]En vsakateri imei to missal, katero ie Jezus Cristus imel, ^[6]kateri, kadar ie v ti štalti Božy bil, on nei za en rupp deržal Bogu biti glih, ^[7]temuč on ie sam sebe izpraznil inu nase vzel to štalt tiga hlapca inu ie podoben storien enimu človeiku inu na obrazu ie naiden koker en človik. ^[8]Inu ie sam sebe ponyžal inu ie bil pokoren do te smerti, ia, do te smerti tiga cryža.

ža. [9] Za tiga volo ga ie Bug vissoku povišal inu ie nemu dal enu ime, kateru ie čez vsa imena. [10] De v tim imenu Jezusa se more pokloniti sledne kolenu, kir ie v nebessih inu na zemli inu pod zemlo. [11] Inu de sledni iezik more spoznati, de Jezus Cristus ie ta Gospud v ti časti Boga Očeta.

Esa. 45,
Dan. 7,
Rom. 14.

[12] Obtu, mui lubeznivi, koker ste vselei bili pokorni, nekar le samuč, kadar sem vpryčo bil, temuč tudi zdai veliku več, kir neisem vpryčo, dodelaite tu vaše izveličane strahom inu s trepetanem. [13] Zakaia Bug ie ta, kir noter v vas dela obuie, de vi hočte inu de vi dopernessete po nega dobri voli. [14] Sturite vse prez mermrana inu disputirana, [15] de vi bote prez tadla inu čysti synuvi Božy prez madeža v sredi vmei to pregnano inu zevyto žlahto, vmei katerimi sveitite vi koker te luči na sveitu, [16] deržoč inu ohraneioč to bessedo tiga lebna meni k ani hvali na ta dan Cristusev, de iest ne bom zabston tekal, ne zabston delal. [17] Inu aku iest bom offran čez ta offer inu Božyo službo te vaše vere, taku se iest vesselim inu iest se vesselim z vami vsemi, [18] tiga istiga se vi imate vesselyti inu vesselyte se vi z meno red.

Joh. 13,
1. Cor. 8, 12.

c
Pravi pridigary
prossio, nekar zapovedao tim ovčicom,
de bodo volnu pokorni Bogu, ludem
služio etc.

1. Pet. 4.

Matth. 5.

[19] Inu

H TIM FILIPPERIEM.

D
Pravi pridigary za
nih ovč/i/ce nuč ter
dan skerbe, molio,
nee opominaio, s
pysmom inu z besse-
dami, de v Božym
strahu, v pravi veri,
v pokorsčini Božy
ostano.
Acto. 16,
/2./ Cor. 10.

[19]Inu iest vupam na Gospudi Jezusa, de hočo tiga Timotheia skorai k vom poslati, de iest tudi bom dobre vole, kadar bom rezumel, koku te vaše ričy stoye. [20]Zakai iest nemam nikogar, kir bi taku cilu muie misli bil, kir bi zveistu te vaše ričy oskerbil. [21]Zakai vsi le tu suie isčeio inu nekar, kar ie Jezusa Cristusa. [22]Vi pag veiste, de se ie vselei v nadlugah dobru deržal, zakai koker enu deite timu očetu ie on z meno služil v tim evangeliu. [23]Tiga, iest vupam, bom q vom pošilal zdaici, koker bom vidil, koku te muie riči stoye. [24]Inu iest vupane imam na tim Gospudi, de iest tudi sam skorai q vom pridem. [25]Meni se ie pag potrebnu zdelu tiga Epaafrođita, brata, muiga tovariša inu ravenviteza inu vašiga iogra, kir ie v ti muy potrebi meni služil, q vom poslati. [26]Zakai on ie po vas vseh želil inu ie sylnu žalosten bil zavolo, kir ste vi zaslišali, de ie on bolan ležal. [27]Inu gvišnu, de ie on v ti bolezni blizi smerti bil, oli Bug se ie čez nega usmilil, nekar le čez nega samiga, temuč tudi čez me, de bi eno žalost na drugo ne imel. [28]Iest sem ga pag teim berže poslal, de ga vidite inu spet vesseli bodite inu de tudi iest bom prez

prez žalosti. [29] Vzamite ga tedai gori v tim Go-spudi zo vsem vessem inu tee, kir so taki, deržite nee za dragu. [30] Zakai zavolo tiga Cristuse-viga opravila ie on taku blizi te smerti prišal inu ie sui život vagal, de ie on meni služil na vašim meistu.

TA III. CAP.

A. Nerpoprei Filpperie trošta, de za nega ieče inu Epafroditu bolezni volo ne žaluio inu de za zlu ne vzameio, kir nim gostu vely inu piše, de se pred falš vučeniki varuio, katere on tukai pse, hude delovce, rezrežnike imenuie, kir lude[m] branio po pravi veri puiti v nebessa, so polni nyda, kir to cerkov, te verne ne židaio ne ta pravi grund, na Cristusa, temuč na druge ričy napelavaio inu kir te ludy odrežuio od Cristusa inu s teim vunanim iudovskim obrezovanem inu s teimi ceremoniami hote te ludy v nebu perpraviti. Za teim pravi, du so ty pravi pridigary inu kersčeniki, kir v tim dubu, tu ie, s pravo vero, strahum, z lubezno, serčno pohlevčino inu pokorsčino služio Bogu, kir se le s Cristusom hvalio inu na nega samiga vupai, tiga ty hynavci, falš pridigary ne deio, temuč hote z mašami, svečami, s cryži, s kadyлом, s kropylom, z rumanem, s praznovanem, z gvantom, špendio služyti Bogu. Inu kir se na suo brumo koker fari-zeus, Luc. 18,⁴²⁴ zanašao inu z nih staro krivo vero inu z nih stariši, z nih navado hvalio. Natu pruti tim falš vučenikom suo pervo vunano brumo inu te vunane službe stavi naprei inu pravi, de on /t/ake vunane ceremonie, službe inu to suo brumo za ništer, za

H en smrad

424|Lk 18,9–14.

H TIM FILIPPERIEM.

425| Pred.

en smrad derži, zakai le ta bruma inu pravica, kir ie nemu od Buga
žavolo Cristuseve martre inu gorivstaiena dana, katero ie on s to ve-
ro nase inu k sebi perpravil inu diležin ratal, ta ista vela prod⁴²⁵ Bu-
gom inu sama tiga človeka izvelyča. Inu de le taki na sodni dan z
vesseliem puido Cristusu pruti. Ty hynavci, neverniki se boye sodniga
dne. Potle pravi, de on, vsi kersčeniki inu svetniki v ti veri, v Bo-
žym spoznanu, v strahu, v lubezni inu pokorsčini pruti Bogu, dotle so
na tim sveitu, so še vselei šibki, diny inu neso popolnoma. Obtu od
dan do dne v tih Božyh ričeh gori iemlo, rasteio inu molio »Pobulšai,
Bug, to našo vero« inu se na vsim popravlaio inu gredo naprei po re-
guli, tu ie, po pravim vuku tiga evangelia, inu kadar tu deimo, taku
od dan do dne nom Bug ž nega volo skuzi to suo bessedo se bo rezode-
val inu daial na znane. B. Vely vsem kersčenikom, de na iogrov inu
prerokov vuk inu leben gledaio, ty so brumni, Bogu zo vsem pokorni
bili, oli oni so se le s to Cristusevo martro inu Božyo milostio troštali
priti v nebessa, nekar ž nih delli. Ampag ty falš vučeniki so cryžu
Cristusevimu žubper, ne hote, de bi ty ludy le skuzi Cristusa v nebu
prišli, inu za nega volo ne hote cryža nossiti, ne terpeti, suiga pruda
inu pokoya gledaio. Na koncu postavi, kai se ty verni troštaio, de nih
telessa bodo preminena, de več ne bodo grešna, smerdeča, mertvaška,
temuč čista, svitla, tedai Cristus na sodni dan bo nad nami suo muč
inu čast izkazal; amen, de bi tu skorai sturil, amen.

^A
Kersčeniki se imajo
iznotra, v nih visty
tudi v nadlugah v
Cristusu vesseliti,
veden čestu

KAr ie več, mui bratie, bodite vesseli v tim
Gospudi. Od ene riči čestče vom pissati se
meni ne toži inu vom ie ena žihra reč. [2] Varyte
se pred psi, varyte se pred hudimi delov-
ci,

ci, varyte se pred rezrezanem. ^[3]Zakai mi smo tu obrezane, kir služimo Bogu v tim Duhu inu se hvalimo v Cristusu Jezusu inu se ne zanašamo na tu messu, ^[4] koker bi se iest dobru tudi mogel na tu messu zanesti. Aku se kei enimu drugimu zdy, de se mora na messu zenesti, iest veliku več, ^[5] iest sem obreizan na osmi dan, iest sem iz tih izraelskih ludy, iz te žlahte Beniamin, en Iud iz tih Iudov, po tim ordnu en falyzeus, ^[6] po teim ayffru en preganavec te cerqve, po tei pravici, kir ie v ti postavi, sem iest bil prez svarra. ^[7]Oli te ričy, katere so bile meni h dobitku, te sem za eno škodo šacal zavolo Cristusa. ^[8]Zakai iest vse ričy za škodo šacam pruti timu previssokimu spoznanu Jezusa Cristusa, muiga Gospudi, za kateriga volo iest vse riči za škodo deržim inu ie deržim za govna, de le iest Cristusa dobim ^[9] inu de v nim bodem naiden. De iest nema[m]to muio ptavico, ^[426] kir pryde iz te postave, temuč to, kir skuzi to vero v Cristusa pride. Tu ie, to pravico, kir pryde od Buga skuzi to vero, ^[10] de ga spoznam, inu to muč nega gorivstaiena inu tu tovarištvu tiga nega terplena, de tei nega smerti bom podoben. ^[11]De iest tudi v tim gori-

H ij vstaienu

poslušati, /bu/gati
bessedo Božyo,
brumni biti, oli ne-
kar na nih brumo,
temuč na to, od Cri-
stusa nim dano, se
zanesti, od dan do
dne v veri, v Božym
spoznanu goriemati
inu rasti, po Božy
reguli, vuku vse nih
ričy deržati.
2. Cor. II,
Act. 23.

426|Pravico.

H TIM FILIPPERIEM.

vstaienu od te smerti bom nemu pruti priti.
[12] Nekar de bi iest vže bil dosegal oli de bi iest popolnom bil, iest le za no hodim, aku bi iest no mogal zapopasti, koker sem iest popaden od Jezusa Cristusa. [13] Bratие, iest štimam, de iest sam še nesem zapopal, ampag enu iest deim, iest pozabuiem tu, kar ie odzadai, inu se izteguiem h timu, kar ie odspreda, [14] inu grem naprei h timu postavlenimu cilu, po tim palyu, kateri nom naprei derži tu nebesku poklycane Božye v Cristusu Jezusu. [15] Obtu, kar ie nas tedai tih popolnih, le-tu mislimo. Aku vi pag drigači mislite, tu istu vom bo Bug tudi rezodil. [16] Oli vsai, de v tim, h katerimu smo mi prišli, de po eni reguli gremo inu de bomo ene misli.

Rom. 15,
/2./ Cor. 1.

B
Žludi ie od začetka
vselei pravi veri, Božy bessedì souvraž,
obtu usag gledai, de
na krivo vero ne bo
zapelan.

Rom. 16.

[17] Bodite kmalu, lubi bratие, mui postopavci inu gledaite na te, kir taku hodio, koker vi imate na nas en exempl. [18] Zakai nih veliku drigači hodio, od katerih sem iest vom čestu pravil inu zdai vom pravim plačeioč, de so souvražniki tiga cryža Cristuseviga, [19] katerih konec ie tu pogublene, katerih bug ie ta trebuhs inu nih čast bo zasromovana, kir le po pozemelskih ričeh mislio. [20] Naše prebivane ie pag v nebes-sih,

sih, od unot mi tudi čakamo tiga ohranenika Gospudi Jezusa Cristusa, [21]kateri bo tu naše nečemernu tellu vu eno drugo štalt premenil, de bo podobnu timu nega iasnimu telessu po tim nega močnim opravillu, s katerim on premore sam sebi vse ričy podvreči.

TA IIII. CAP.

A. Opomina, de v nadlugah, kir žavolo te vere od nevernikov terpe, v tim evangeliskim navuki bodo stonovitni, s teim bodo Booga inu te pridigarie čestyli inu besselili. Potle vely dveima kersčenicema, de se spravita, inu tih Filiperiev farmoštra prossi, de te kersčenike spravla inu v myru derži, s teim se izkažeio, de slisio v nebessa. V. Vely vsem vernim, de v tim Gospudi Ježusu, kir ie nee od serda Božyga, od te večne smerti, od hudyča inu pekla odresil, v nebessa postavil, v tih nadlugah ne žaluio inu za telesne ričy ne skerbe, zakai Bug gleda na nee, za nee skerbi, temuč de klyčeio na Buga, molio inu ga za nega duhovske inu telesne ričy inu dobrute zahvalio. C. Vely, de kersčeniki se vse žlaht dobrute, brumme inu poštena flissaio, de deio, mislio inu govore, kar ie Bogu inu ludem pryetnu inu prydnu. Rom. 14.⁴²⁷ Inu de zmislio na ta pravi pridigariev vuk, stan, leban, de se oni tudi taku derže. D. Zahvaluje tim Filpperiem za nih pomuč inu štvro inu kir so ty pervi bili, kir so ž nim podeilili po tei ratingi tiga daiena inu iemlena, tu ie, de so oni spoznali, koku ie on nim žveistu s teim pridigarstvom služil, obtu so oni nemu tudi taku bogatu lonali, nekar

H iij le samuč

427| Rim 14,19.

H TIM FILIPPERIEM.

le samuč, kadar ie on per nih bil, temuč tudi, kadar ie drugdi pridi-gal, so oni nemu nega potrebo poslali. E. Zahvaluie Boga, svetnikom od svetnikov, tu ie, tim kersčeniko[m], kir so v Filippes bili, od tib rymskih službo spoveda, zuseb od tib dvornikov, kir so timu tyrannu Neronu sluzili.

^A
Kadar so ty verni v nadlugah stonoviti, vmei sebo myrni, tiga so ty pridigary vesseli.

Apoc. 3, 20, 21.

^B
Verni imajo vselei, v zlei inu v dobruti, biti vesseli, klycati na Buga inu ga hvalyti.
Matth. 6,
1. Pet. 5.

^C
Rismica, poštene, pravica, čistost, preiazen,

O Btu, mui lubi inu serčeni bratie, vi ste tu muie vesselie inu muia crona, stuite taku v tim Gospudi, mui lubeznivi. [2] Iest prossim to Evodio inu prossim to Syntihen, de bote ene misli v tim Gospudi. [3] Inu iest tebe, muy zveisti tovariš, tudi prossim, pomagai tim, kir so se z meno red trudili v tim evangeliu s teim Clemenom inu s teimi drugimi muimi pomočniki, katerih imena so v tih buqyah tiga lebna.

[4] Bodite vesseli vselei v tim Gospudi inu spet druguč pravim: Vesselyte se, [5] vaša krotkota bodi znana vsem ludem. Ta Gospud ie blizi, [6] ne skerbyte za ništer, temuč vseh ričeh pustyte te vaše prošne v tih molytvah inu prošnah s to zahvalo znane biti pred Bugom. [7] Inu myr Božy, kir ie viši koker vsaka pamet, ta obari vaša serca inu vaše misli v Cristusu Jezusu.

[8] Raven tiga, lubi bratie, vse ričy, kir so ri-snične, vse te ričy, kir so poštene, kir so pravične,

vične, kir so čiste, kir so periaznive, kir so dobriga imena inu glassu, ie li kei ena hvala, na te ričy vi zmislite, [9] katere ste se vi navučili inu pryeli inu slišali inu vidili na meni, le-te ričy vi sturite inu Bug tiga myru bode z vami.

[10] Iest sem se silnu obesselil v tim Gospudi, de ste se vi spet ozelenili za me skerbeti, koker ste vi vselei skerbeli, oli vom ie mankalu na na položnim čassu. [11] Nekar zavolo tiga pomankana iest le-tu govorim, zakai iest sem se navučil v tih ričeh, kir sem, dosti imeiti. [12] Iest znam nizik biti, iest znam tudi vissok biti, povsod inu v vseh ričeh sem iest navučen syt biti inu lakoto terpeti, preveč imeiti inu pomankaie⁴²⁸ terpeti, [13] iest premorem vse ričy v Cristusu, kateri mene močniga della. [14] Oli vsai vi ste dobru sturili, de ste vi mui nadlugi podeilili. [15] Inu vi, Filippery, veiste, de v tim začetku tiga evangelia, kadar sem iz te Macedonie vlekal, obena cerkov nei z meno podilila v ti raitingi tiga daiena inu iemlena, temuč vi sami. [16] Zakai tudi v to Tessalonico ste vi meni enkrat inu dvakrat poslali, kar sem potreboval. [17] Iest nekar ne iščem darru, temuč iščem ta saad, kir bo prebival h ti vaši raitingi.

bruma inu dobruta
kersčenike snažio,
ludem periatlive de-
laio.

D
Spodobnu ie, Bug
vely, de te cerqve za
suie pastyrie skerbe,
nee omislio; s teim
oni Bogu offruio.

428| Pomankane.

H TIM FILIPPERIEM.

Rom. 12,
Heb. 13.

E
Pozdravlene, službe
spovedane ie znamí-
ne te periasčine.

/gi./ [18] Iest sem pryel vse ričy inu imam preveč. Iest sem bil napolnen, kadar sem priel od Epafrođita te ričy, katere ste vi meni poslali, en sladak duh, en peryetin offer inu dopadeč Bogu. [19] Mui Bug pag ta napolni vso vašo potrebo po nega prevelikim blagei s to čestyo skuzi Jezusa Cristusa.

[20] Timu Bogu pag inu našimu Očetu budi čast od vekoma do vekoma, amen. [21] Poveite službo vsem svetnikom v Cristusu Jezusu. Ty bratje, kir so z meno, vom nih službo spovedaio. [22] Vsi svetniki vom službo spovedaio, nerveč ty, kir so iz te cessarieve hyše. [23] Ta gnada našiga Gospudi Jezusa Cristusa bodi z vami zo vsemi, amen.

Le-ta lyst ie v Rymi piſan inu skuzi
Epafrođita poslan.⁴²⁹

429| S stavkom »Le-ta lyst ie v Rymi piſan inu skuzi Epafrođita poslan.« Trubar sledi L1545: »Ge-schrieben von Rom / Durch Epaphrodi-tum.« V takega za-ključka poglavja ne pozna.

SVETIGA PAV-

LA LYST, PISSAN

h tim Colosseriem.

Od tiga meista Colossa.

U meistu Colosse leži v ti Manši Azii, poleg nega ležita dvei drugi meisti, Laodicea inu Ieropoli; od le-tih tryeh meist v tim 4. capituli v le-tim lystu sam s. Paul govor. Poleg tih meist try velike reke (tei eni pravio Lycus, tei drugi Menander, tei trety Caper) vkupe teko. Inu v to eno vodo, kadar se en cegal verže, zdaici h kaminu rata. Inu poleg Laodiacea ie dostih leipih ovac, kir so lipe farbe, žlahtno volno imaio. Inu zavolo tih vodi, kit čassi pod to zemlo teko inu to zemlo rahlo delaio, se gostu undukai tresse. Inu pod teim cessariem Neronom v maihinim času potle, kar ie s. Paul le-ta lyst pissal (piše Orosius),⁴³⁰ so se le-ta meista od tressu ressula. Nom k animu navuku, de se imamo Božye pravde bati. V ti Ieropoli ie s. Filip ioger cryžan inu s kamenem possut. Zatu inu zavolo, kir v tim Ieropoli so tim malykom, timu Plutoni služili, ie Bug tu meistu inu ta druga štraiffal.

I Argument

430| Pavel Orozij, *Historiarum Adversum Paganos Libri VII*, VII,7,12: »in Asia tres urbes, hoc est Laodicia Hierapolis Colossae, terrae motu conciderunt.«

PREDGUVOR ČEZ TA LYST.

ARGUMENT, SUMMA, EN KRA-
tik zapopadig vsiga Lystu h tim
Colosseriem.

VTim meistu Colossi s. Paul nei sam pridigal, temuč nega tovariša Epafras inu Arhippus. Inu potehmal v ti Colossi ie tudi dosti Iudov inu vučenih aydovskih filozofov bilu, ty Iudy so te preproste kersčenike v ti veri ž nih iudovskimi postavami, ty filozofi ž nih modrustio inu kunštio motyli. Ti eni Iudi so diali, de ta sama vera v Cristusa ne izveliča, te Moizesove postave od špendie, od praznikov, od obrezane se moraio tudi poleg deržati. Ty eni so pag diali: »Cristus nei prišal na ta sveit inu nigdar ne pride. Zakai Bug nema obeniga sinu, Bug le skuzi te angele s teimi ludy govori inu vse ričy rovana.« Na tu s. Paul te Colosserie inu vse kersčenike po vsim sveitu zvestu opomina, de se varuio pred takimi zepelavci, samo-hvalci, hynavci, samopravičary inu falš vučeniki, kir ter preproste od Cristusa odpelavaio, te iudovske postave inu službe s teim evangeliom inu s to vero kersčansko mešaio. Inu zuseb vely, de se varuio pred le-teimi, kir od velikih, vissokih, skrivnih, modrih ričy, od prikaznih, zguvorih tih angelov inu svetnikov govore, se ž nimi hvalio inu po-hlevnu, tihu pred ludmi se derže inu hodio, kir se za brumne, svete, andohtive vunkai dai etc. In summa: le-ta lyst ie zo vsem timu h tim Efezeriem glih, kar ie kratči. Inu nerveč od le-tih tryeh riči oli štukov pravi, nerpo-prei

prei, koku velik šac ie Bug nom skuzi ta s. evangeli šenkal inu dal. De smo skuzi Cristusa od te hudyčeve oblasti inu syle inu od vseh grehov rešeni inu smo erbiči tiga nebeskiga blaga ratali. Potle vely, de per takim vukku stonovitu ostanemo inu od nega ne pustimo ne tei postavi Moizesevi ne človeskim vukum, zapuvidom inu postavom se odvleči. H tretimu, de se verni brumsku, poštenu derže.

V tim pervim capituli hvali te Colosserie zavolo nih vere inu lubezni pruti Bogu inu ludem, moli inu prossi, de per taki veri ostano, gori imelo inu rasteo. Nim pravi inu izлага, kai ie ta evangeli inu kai ie ta vera kersčanska, de ie ena takia modrost, navuk inu zastopnost, de Jezusa Cristusa za eniga gospudi inu vsigamogočiga Boga spozna inu ima inu de ie za našo volo se taku ponižal inu ie crižan, de ie on naš izveličar inu ta glava te prave Božye cerqve, inu le-ta modrost ie bila pred ludmi skrivena, ampag zdai se skuzi to pridigo tiga evangelia rezodeva, rezglassuije inu se daie po vsim sveitu na znane.

V tim drugim capituli opomina inu vely se varovati pred človeskimi navuki, zapuvidi, postavami inu Božymi službami, kir so vselei ter pravi veri Zubper, inu pravi, kakovi so taki vučeniki, kai govore, vuče, koku se derže inu z veliko svetustio hvalio, de vsaki nee more lahku spoznati. Zatu on nee redle, očitu tadla inu svary.

V tim tretyu opomina inu vely, de se derže brumsku inu poštenu, pred grehi varuio, v svetusti prebi-

I ii vaio,

H TIM COLOSSERIEM

valio, veden Božyo bessedo bero inu poslušaio. Per tim vuči, koku se en vsaki kersčenik v nega stanu inu poklyca-
nu, bodi oča, syn, gospud oli hlapec, ima deržati.

V tim četertim velj zase inu vse pridigarie molyti. Po-
tle od sebe inu od drugih nim službe spoveda.

TA I. CAPITUL.

A. Pravi, de ie po Božy voli en ioger, tu ie, en sel Cristusev; s teim suie pismu inu sui vuk terdi inu pryča, de ie prov, risničin inu Božy. Za teim hvali Boga žavolo, kir so v ti pravi veri, v lu- bezni vmei sebo inu vupanu pruti Bogu prebivali inu kir so ta evangeli skuži Epafra radi inu vesselu gori vzeli. B. Moli za styri riči. 1. De v ti veri rasto, to Božyo čudno skrivno volo, de te grehe sylnu souvraži inu grozgovitu štraifa inu tim vernim, pokurnim hoče biti milostiv, nee braniti inu ohraniti, spoznaio. 2. De se brumsku derže, dober sad pernesso. 3. De nee Bug v ti veri poterdi, de v nadlugah, pod cryžom bodo volni inu terpežlivi. 4. De za- hvalio Boga, kir ie nee v tu tovarištvu tih izvolenih perdržil, kir ie nas iz tih temnic, iz pekla v to luč, v tu nebesku kralevstvu po- stavil. Potle pravi, de odpuščane vseh grehov imamo le skuži to martro Cristusevo, de Cristus ie pravi, vsigamogoci, oblastni bug inu človik, de so vse riči skuži nega stvariene inu de on vse ričy gori derži inu obrani, de ie on ta glava te cerque inu de Bug Oča le skuži nega angele iu ludy sebo spravla. C. Nim pravi inu spomina, kai so poprei, preden so verni ratali, bili, de so bili deleč od Božye milosti, podverženi tei ferdamnosti, zdai pag so z Bugom zmyrie- ni, sveti sturieni skuži Ježusevo martro. Inu le-tu nebesku bla-

gu

gu, tu ie, odpusčane vseh grehov, gvišnu imajo inu uživali bodo, aku per taki veri do konca ostano. D. Ie vessel, v iečy v Rymi sedoč, kir ie zavolo tiga evangelia tudi Cristusu s teim terplenem glib sturien, Rom. 8.⁴³¹ Inu de on zavolo Cristusa inu te nega cerque terpi. Zakai ty vudi moraio z glavo red terpeti, koker se ie Cristusu, tei glavi, na tim sveitu godylu, taku se tei cerqvi, tim vudom, godi. Inu te cerque inu vseh vernih terplene se pravi tu Cristusevu terplene, koker ie sam Cristus dial s. Paulu, kir ie te kersčenike lovil, moryl: »Saul, Saul, zakai ti mene preganes?« Act. 9.⁴³² Inu s. Peter pravi: »Vesselyte se, kir s Cristusom terpite.« 1. Pet. 4.⁴³³ Potle povisuje tu nega pridigarstvu, de tu istu ie nemu od samiga Boga poročenu, se nei koker ty falsk⁴³⁴ pridigary od sam sebe h timu postavil inu vrnil. Inu de on ta evangeli, v katerim ie tu veliku blagu Božye, tu ie Cristus, skrivenu, pridigui inu rezodeva vsem izvolenim. Inu de on s to nega pridigo vse ludy opomina h pokuri, vuči, kei inu koku milost dobree, s čim mogo Bogu dopasti. Inu de Bug h tim nega pridigom suo muč inu žegen daie inu perlaga.

431 Rim 8,17.

432 Apd 9,4.

433 1 Pet 4,13.

434 Falš.

Paulus, en ioger Jezusev Cristusev, skuzi to volo Božyo, inu brat Timoteus, [2]tim svetnikom inu vernim bratom v Cristusu, kir so v tim Colossi, gnapda inu myr bodi vom od Buga, našiga Očeta, inu od Gospudi Jezusa Cristusa. [3]Mi zahvalimo Boga inu Očeta našiga Gospudi Jezusa Cristusa inu mi molimo za vas vsag čas, [4]potehmal smo mi slišali od te vaše vere na Jezusa Cristusa inu od te vaše lubezni pru-

^A
Hvali Boga, de prov
verio, vupao inu de
se vmei sebo lubio.

I ijj ti

H TIM COLOSSERIEM

ti vsem svetnikom ^[5]zavolo tiga vupane, kir ie vom odločenu v nebessih, od kateriga ste vi poprei slišali skuzi to bessedo te risnice v tim evangelij, ^[6]kir ie q vom prišal, koker tudi po vsim sveitu sui sad pernaša inu se rezteguie, koker tudi notri v vas od tiga dne, kir ste vi slišali inu spoznali to gnado Božyo v ti risnici, ^[7]koker ste se vi navučili od tiga Epafra, našiga lubiga ravenslužabnika, kateri ie en zveist služabnik Cristusev za vas, ^[8]kateri ie nom tudi rezodil to vašo lubezan v tim Duhei.

B
Evangeli nas vuči to
skrivno volo Božyo
inu Cristusa spoznat-
ti, de smo skuzi Cri-
stusa rešeni inu v
nebessa postavljeni.
Ephes. 4,
Phil. 1,
2. Thes. 1,
1. Cor. 1.

^[9]Obtu mi tudi od tiga dne, kir smo mi zaslišali, nesmo nehali za vas molyti inu prossiti, de vi bote napolneni s teim spoznanem te nega vole, zo vso žlaht modrostio inu zastopnostio, ^[10]de hodite vrednu timu Gospudi, de zo vsem nemu dopadete inu de saad pernessete v slednim dobrim dellu inu de rastete v tim Božym spoznanu ^[11]inu de bote kripki zo vso močio po nega gosposki močy v slednim zanašanu inu volnim terplenu z vesseliem. ^[12]Inu de zahvalite tiga Očeta, kir ie nas vredne sturil, de smo diležni te erbsčine tih svetnikov v ti luči. ^[13]Kateri ie nas odrešil od te oblasti teh temnic inu ie nas prestavil

prestavil v tu kralevstvu suiga lubiga Synu, [14]V katerim mi imamo tu odrešitvu skuzi to nega kry, tu odpusča-ne tih grehov.

[15]Kateri ie ta ravenpild tiga nevidečiga Boga, ta pervičroyen pred vso stvaro. [16]Zakai skuzi nega so vse riči stvariene, katere so v nebessih inu na zemli, videče inu nevideče, ty troni inu gospostva, ta vyudstva inu oblasti, vse riči so skuzi nega inu v nim stvariene [17]inu on ie p[re]d vsemi ričmi [18]inu vse riči v ni[m] stoye inu on ie ta glava tiga telessa, tu ie, te cerqve, kateri ie ta začetig inu p[er]vičroye[n] od tih mertvih, de on vseh ričeh to vyudstvu derži. [19]Zakai taku ie (timu Očetu)⁴³⁵ dobru dopallu, de v nim vsa polnost prebiva [20]inu de se skuzi nega vse ričy spravio sebi inu skuzi nega, skuzi to kry nega cryža ie myr sturil s teimi ričmi, kir so na zemli inu v nebessih.

[21]Inu vi, kir ste nekadai ptuy inu souvražniki bili, s to missalio v tih hudih dellih, [22]ampag zdai ste spravleni v tim telessu nega messa skuzi to smert, de vas naprei pred sebo postavi svete,

prez

Matth. 3, 17.
2. Pet. 1,
Heb. 1,
Joh. 1.

Cristus ie bug, člo-vik, vse riči stvaril, evangeli rezodil, za ludy se ie offtal, nee posvečil.

1. Cor. 15,
Apoc. 1,
Job. 1,
Col. 2.

435 Prevodne re-
šitve v oklepa-
ju »(timu Očetu)«
L1545 in V ne po-
znata.

c
Velik dar Boži h
pravi veri prytí; per
ni se imá ostatí.
Ephes. 2, 5,
Luc. 1.

H TIM COLOSSERIEM

1. Cor. 1,
Tit. 2,
Joh. 15.

D
Cristus še zdai v ver-
nih terpi, ie ena
skrivena reč, se mora
le skuzi pridigo rez-
oleti.
Rom. 16,
Ephes. 3,
2. Thi. 1,
Tit. 1,
1. Pet. 1.

prez svara inu prez tadla, ^[23]aku vi ostanete v ti veri
gruntani inu stonoviti inu de se ne pustite preme-
kniti od tiga vupane tiga evangelia, kateriga ste vi
slišali, kateri ie pridigan per sledni stvari, kir ie pod
nebom, kateriga sem iest, Paulus, en služabnik ratal.

^[24]Nu iest se zdai vesselim v tim muim terplenu
za vas inu iest dopulnuiem v tim muim messei te
ričy, kir so mancale na tim terpleni Cristusevim, za
tu nega telu, katero ie ta cerkov, ^[25]katere sem iest
en služabnik ratal, po tim Božym pridigarstvi, ka-
tero ie meni dano pruti vom, de imam pridigati to
bessedo Božyo obilnu, ^[26]to skrivnust, kir ie bila
skrivena od začetka tiga svita inu od tih porodov
semkaie, ampag zdai ie rezodivena tim nega sve-
tnikom, ^[27]katerim ie Bug hotel na znane dati, ka-
kovu ie tu gosposku blagu le-te skrivnusti vmei
teimi aydi, kateri ie Cristus notri v vas, kateri ie tu
vupane tiga gospostva, ^[28]tiga mi oznanuimo inu
opominamo vse ludy inu vučimo vse ludi zo vso
modrustio, de sledniga človeka, dokonaniga v
Cristusu Jezusu, naprei postavimo, ^[29]v katerim se
iest flissa[m] inu trudim po tei nega močy, kir v
meni močnu della.

Ta

TA II. CAP.

A. Skerbi tudi za te kersčenike, katere nei znal ne vidil, zakai, pravi on, skuži znane inu zguvori se ty ludie vmei sebo troštaio, perriazen terdio inu eden drugimu te Božye skrivne ričy rezodevaio, de Cristusa, v katerim vse nebesku blagu tečj, spoznaio inu h timu celi-mu nebeskemu navuku prideio. Potle vely, de se varuio pred človeskimi kunštnimi inu modrimi navuki, kir so timu evangeliu zubper, de se Cristusa derže, per nim samim ostano do konca. Inu de ty, kir so h pravi veri prisli, de za tu zahvalio Boga. B. Vely inu vissoku opomina, de se varuio pred aydovskimi inu iudovskimi modrimi, tei človeski norski pameti perietnivimi navuki inu falš vučeniki, kir te verne s kunštnimi, l/e/pimi bessedami od te vere na Cristusa, de on sam, obena druga reč nas izvelyča, odpelaio. Zakai tedai ty aydovski filozofi so iz človeske modrusti inu pameti inu ty Iudy iz Moizese-vih postav inu zapuvid (koker zdai tu papežniki, kir lažeioč povsod vpyo inu pravio, de nih vera ie ta prava inu stara) dosti kersčenikov zapelali. Obtu tukai s. Paul vely na take gledati, pred nih vukum se varovati. Inu de le samuč per Cristusu vsiga, kar v nebessa potribu-jo, isčeio, per nim samim naido cilu, polnu odresitvu od vsiga zlega. Zakai v Cristusu prebiva tu cilu Bogastvu, on ie vsigamogoč, milo-stiv. Obtu on hoče inu more te verne sam, prez vseh drugih ričy inu službi, prez obreže izvelyčati. V samim Cristusu imamo obilnu inu popolnoma, kar h timu izvelyčanu potribuiemo. Za teim pravi, de na meisti te obreže ie ta kerst od Cristusa postavljen. Inu de le skuži Cristusevo martro imamo odpusčane vseh grehov, on ie te naše zapissane grehe v ti naši vistys to nega kryo doli izbrissal inu ie nas od te hudyčeve oblasti odkupil inu odresil. C. Vely, de ty kers-

K čeniki

H TIM COLOSSERIEM

čeniki se ne puste tim iudoiskim inu papežovim menihom, škoffom
inu faryem, kir pred ludmi pohlevnu, andohtlivu hodio inu se s te-
imi angeli inu svetniki, de se nim perkažuo, ž nimi govore, inu ž
nih brumo hvalio iuu⁴³⁶ kir ž nih postavami, zapuvidi od špendie,
postov, praznikov od vere v Cristusa hote zepelati. Zakai ty kersče-
niki neso več Moizesevim vunanim postavom inu zapuvidom, veli-
ku mane papežovim inu človeskim podverženi, Cristus ie nee gori
vzdignil inu rezdial, obtu oni mogo prez greba vso žlaht zdravo spýžo
vsag čas, messu v petig inu v soboto iesti, ob praznikib delati, vsake-
teri gva[n]t doma inu v cerqvi nossiti, neso dolžni več živine offro-
vati ne se obrežonati.⁴³⁷

437| Obrezovati.

^A
Pridigary imajo
skerbi inu voisko-
vati s to bessedo za
nih ove, nee opomi-
nati, de ostano per
pravi veri.

1. Cor. 5.

TNu iest hočo, de imate veiditi, kakovo skerb iest
limam za vas inu za te, kir so v ti Laodicei, inu za
vse te, kir neso muiga obličia v tim messei vidili, [2]de
bi ta nih serca bila potroštana inu bili vkupe skle-
neni v ti lubezni inu v slednim blagei te gvišne za-
stopnosti, v tim spoznanu te skrivnusti Božye inu
tiga Očeta inu Cristusa, [3]V katerim so vsi šaci te
modrusti inu veidena skriveni. [4]Inu le-tu iest vom
pravim, de vas kei du ne obnorri s pregovorienimi
bessedami. [5]Zakai naisi sem s teim messum deleč od
vas, taku sem vsai s teim duhum z vami, sem vessel
inu vidim to vašo ordningo inu to vašo stonovito
vero na Cristusa. [6]Koker ste tedai tiga Gospudi Je-
zusa Cristusa prieli, taku v nim hodite, [7]bodite uko-
reneni

reneni inu scimprani v nim inu bodite stonoviti v ti veri, koker ste navučeni, bodite v ti isti obilni inu hvaležni.

[8] Gledaite,⁴³⁸ de vas kei du ne obrupa skuzi to človeisko modrost inu prazno obnorene po tim človeiskim navuko[m] inu po tih posvitnih postavah inu nekar po Cristusu. [9] Zakai v nim prebiva ta cela polnost tiga bogastva telesnu [10] inu vi ste dopolneni v nim, kir ie ta glava sledniga vyudstva inu vsake oblasti, [11] skuzi kateriga ste vi tudi obrezani s to obrezo prez rok, kadar ste islekli tu grešnu telu v tim messei skuzi to Cristusevo obrezo, [12] kadar ste ž nim red pocopani skuzi ta kerst, v kateri[m] ste vi tudi ž nim gorivstali skuzi to vero, katero Bug della, kir ga ie obudil od te smerti. [13] Inu kadar ste vi mertvi bili v tih grehih inu v ti neobrezi tiga vašiga messa, ie on vas ž nim red žive sturil, kir ie vom odpustil vse grehe [14] inu ie doli izbrissal to qvitingo, kir ie zubper nas bila v ti postavi, katera ie nom bila zubper inu ie no iz srede proč vzel inu ie no na ta cryž perbil [15] inu ie islekil ta vyudstva inu te oblasti inu ie nee očytu na pogledane postavil inu ie skuzi sam sebe iz ž nih en triumff sturil.

K ij [16] Obtu

1. Cor. 15.

438 Gledaite.

439 Cristusa.

B
Sveti evangeli ie vsem Božym službam, zapuvidom, prepupuvidom, kir so od človeške modrusti postavlene, zubper. Zakai on le na Cristus⁴³⁹ samiga kaže, ta ie nom popolnoma ta večni leben dobil.
Col. 1,
Joh. 1,
Deut. 10, 30,
Rom. 2, 6,
Phil. 3,
Ephes. 1, 2.

H TIM COLOSSERIEM

c
Človeske postave v
Božyh ričeh tih ver-
nih visty ne zvežejo;
kir nih ne derži, ne
greši.
Math. 24.

[16]Obtu nisče vas ne sodi v ti ieidi oli v pytiu oli zavolo tih enih postavljenih praznikov oli zavolo tih novih mescev oli sobot, [17]katere so senca bile tih ričy, kir so imeile priti, ampag tu tellu ie Cristusevu. [18]Ne pustite, de bi vom kei du ta cil pre-stavil skuzi to pohlevčino inu andoht tih angelov, kir offertnu hodi v tih ričeh, kir nei vidil inu ie zabston napušen v tih nega messenih mislih [19]inu se ne derži te glave, iz katere se tu cillu telu gori derži inu ie vkupe sklenenu skuzi te žyle inu skle-pe inu gori raste s teim Božym porassolkom. [20]Ste li vi tedai umerli s Cristusom tim postavom tiga svita, zakai se tedai vi pustite deržati s teimi po-stavami, koker de bi še živeli na tim sveiti? [21](Kir pravio:) ⁴⁴⁰ »Tiga ti nemaš ieisti, tiga ti nemaš po-kussiti, tiga se nemaš doteogniti,« [22]katere ričy vse k ničemer rataio, kadar se uživaio, inu so človeske zapuvidi inu nauki, [23]katere ričy se izvuna vidio, za eno modrost, oli ie le ena iz lastne vole naide-na, kriva vera inu pohlevčina v tim, kir se tiga te-lessa ne šonaio inu timu messu nega česti ne dado po nega potrebi.

Ta

440| Vrstici 20 in 21 sledita L1545: »²⁰SO jr denn nu abgestor- ben seid mit Chri- sto den Satzungen der welt / was las- set jr euch denn fan- gen mit satzungen / als lebetet jr noch in der welt? (die da sagen) ²¹Du solt das nicht angreiffen / Du solt das nicht kosten / Du solt das nicht anrören ...« Prevodne rešitve z oklepajem »(Kir pra- vio)« V ne pozna.

TA III. CAP.

A. S. Paul ie v tih pervih dveyu capitulih vučil od prave vere inu hynavskiga navuka inu od falš Božyh službi. De skuzi pravo vero v Ježusa dobimo odpusčane vseh grehov, bomo brumni, svety pred Bugom. Ampag te iudovske, hynavskie službe Božye pre/d/ Bugom ništer ne velaio. Zdai v le-tim capituli vuči od tih pervih dobrih dell inu službi, kir dopado Bogu. Te iste so, kadar veden želymo per Cristusu biti v nebessih. De se troštamo v nadlugah inu na smerti ležoč, de na sodni dan bomo od Cristusa z veliko čestio inu z večnim lebnom obdileni. Inu de se izvabimo inu varuiemo pred gardimi velikimi grehi inu budimi želami. Inu de se z vsem našim dianem pruti Bogu, pruti ludem, z našim lebnom lebnom inu životom ponovimo, po Boži voli, šegi inu bessedi deržimo inu živimo. Kateri taku dei, tar si bodi kakersne dežele, moder oli preprost človik, ta isti ie v tim Cristusevim kralevstvi,⁴⁴¹ v milosti Boži, bo izvelyčan. A. Več z dostimi lepimi bessedami inu s Cristusevim exemplom vse verne vuči, de se brumsku, poštenu, pohlevnu, lubeznivu, terpežlivu pruti vsem ludem derže. Zakai skuzi take ričy, skuzi to lubezan se spoznaio ty pravi kersčeniki. Za teim vely, de myr pruti Bogu inu dobro veist ohranio, Boga zahvalio, to bosledo⁴⁴² Božyo bero, pridiguo, poslušaio, eden drugiga vuče, opominaio. Te pridne duhovske peisni iz serca zastopom poio. Inu de znih lebnom inu dianem vselei povsod Boga česte. C. Vuči, de zakonice nih možem bodo pokorne inu de možye nih ženom ženesso, otroci, de starise slušaio. Starisi, de z lepimi bessedami inu z oblubami nih otroke na dobru vižaio. Hlapci, de služio inu delaio, koker bi samimu Bogu delali inu služili. Gospudie, de hlapcem tudi prov deio, dobro bessedo vošcio. Zakai pred Bugom hlapiec tulikain koker gospud vela.

441| Kralevstvi.

442| Bessedo.

H TIM COLOSSERIEM

A
Vselei z miselio v
nebi biti, te messene
lušte v sebi moriti, v
pokuri, v brumi pre-
bivati. S teim se Bo-
gu prov služi.

Rom. 6,
Ephes. 4,
Heb. 12,
1. Pet. 2.

B
Pravih kersčenikov
mašni

STe li vi tedai gorivstali s Cristusom red, taku
vi isčyte tu, kar ie ozgorai, gdi ie Cristus, si-
deč na desnici Božy. [2] Skerbyte za te ričy, kir so
ozgorai, nekar kir so na zemli. [3] Zakai vi ste
umerli inu ta vaš leben ie skriven s Cristusom v
Bugi. [4] Kadar pag Cristus, ta naš leben, se bo rez-
odil, tedai bote vi tudi ž nim rezodiveni v ti časti.
[5] Obtu moryte te vaše vude, kir so na zemli, kur-
baryo, nečistost, gerde lušte, hude želee inu to
lakomnost, katera ie to malykovane. [6] Za katerih
ričy volo pride ta serd Božy čez te nepokurne
otroke. [7] V katerih ste vi tudi nekadai hodili, ka-
dar ste v nih živeli. [8] Zdai pag le-tu vse položyte
od sebe, ta serd, nevolo, hudubu, hudu rečene,
nesramne bessedede od vaših vust. [9] Ne lažyte eden
pruti timu drugimu. Islecyte tiga stariga človeka
ž nega dianem [10] inu oblecite tiga noviga, kir bo
ponovlen h timu spoznanu po tim pildu tiga, kir
ga ie stvaril. [11] Gdi nei Gerka, Iuda, obreze, neo-
breze, nevučeniga, Scyta, hlapca, fraya, temuč
vse inu vseh ie Cristus.

[12] Oblecyte tedai koker ty izvoleni, svety inu
lubeznivi Boži tu serčno lubezan, periatlyvost,
pohlevnost,

pohlevnost, krotkust, preterplene. [13] Zenessite eden timu drugimu inuaku eden ima kako tožbo zubper drugiga, taku odpusti eden drugimu, koker ie Cristus vom odpustil, taku tudi vi. [14] Inu čez le-tu vse oblecite to lubezan, katera ie ta vozal tiga dokonana. [15] Inu ta myr Božy regirai v tih vaših serceh, h katerimu ste vi poklycani v tim enim telessu, inu bodite hvaležni. [16] Ta Cristuseva bessedna prebivai bogatu vmei vami zo vso modrustio. Vučite inu opominante se vmei sebo s teimi psalmi, hvaležnimi inu duhovskimi peisnami, puite periaznivu v tim vašim sercei timu Gospudi. [17] Inu karkuli delate z besedo oli z dianem, tu vse sturite v tim imeni Jezusa Cristusa inu zahvalite Boga inu tiga Očeta skuzi nega.

[18] Vi, žene, bodite pokorne vašim lastnim možem v tim Gospudi, koker se spodobi. [19] Vi, možie, lubite vaše zene⁴⁴⁴ inu ne bodite grenky pruti nim. [20] Vi, otroci, bodite pokorni vašim starišem vseh ričeh, zakai tu dopade timu Gospudi. [21] Vi, očeti, ne dražite vaših otruk, de nih misli ne odstavio. [22] Vi, hlapci, bodite pokorni vseh ričeh tim vašim telesnim gospudom,

gvant inu svetu
oblačilu so prava ve-
ra, bruma, lubezan,
pohlevsčina, myr etc.
Eph. 6, 4.

1. Cor. 1/0/.

^c
Zakonisku, pohištnu
dellu inu rovnaue⁴⁴³
več koker menišku
inu hinavsku dopade
Bogu.
Ephes. 5, 6,
1. Pet. 3, 2,
Tit. 2.

443| Rovnane.

444| Žene.

H TIM COLOSSERIEM

445|Tih.

Deut. 10,
Sap. 6,
Eccles. 35,
Rom. 2,
Gal. 2,
Ephes. 6.

dom, nekar le samuč v thih^[445] službah, pred očyma izkazanih, temuč s preprostim sercem inu strahum Božym. ^[23]Vse, karkuli delate, tu iz serca sturite, nekar koker tim ludem, temuč koker timu Gospudi. ^[24]Inu imate veiditi, de vi bote od tiga Gospudi pryeli ta lone erbsčine, zakai vi timu Gospudi Cristusu služite. ^[25]Sice, kateri krivu dei, ta bo pryel, kar ie on kriviga sturil. Inu nei obeniga rezlotka tih person. Vi gospudie, kar ie prov inu spodobnu, tu izkažyte tim hlapcem inu imate veiditi, de vi tudi imate eniga gospudi v nebessih.

TA IIII. CAP.

A. Vely gostu molyti za vse ludy, zuseb za pridigarie, de nim Bugda pravi žastop, muč inu serce to skravnust od Cristusa, tu ie ta s. evangeli, pridigati, de se nih pridiga reztegne, rezglassi, dosti ludy na pravo vero oberne. Več vely, de verni tim nevernim ž bessedo inu ž dianem uržaha ne dado našo vero tadlati oli na ny se žmotiti. B. S. Paul iz Ryma vunkai iz ieče posle suie tovariše te nega ovčice troštati inu opominati, de terdnu pred veri v Cristusa ostano. C. Od suih tovarišev, kir so se iz iudovske inu aydovske vere na to kersčansko preobernili, službe spoveda inu nee bvali, de so zveisti v tim Božym kralevstvi, tu ie, s to pridigo tiga s. evangelia, inu de veden za kersčanstvu molio. Tiga Nimfa družino imenuie cerkov zavolo

zavolo, kir ie usa verna inu brumna bila, Matth. 18. Rom. 16.⁴⁴⁶ Na koncu vely, de nih pridigarie Arhippa opominaio, de zveistu tei cerqvi služi.

446| Mt 18;
Rim 16,11.

B Odite veden v tih molytvah inu čuite v tih istih s teim zahvalenem. [3] Molyte poleg tudi za nas, de nom Bug odpre vrata te bessede, de govorimo to Cristusevo skrivnust (za katere volo sem iest tudi zvezan),⁴⁴⁷ [4] de iest to očito sturim, koker se spodobi govoriti. [5] Modru hodite pruti tim vunanim. Inu deržite se, koker ta čas hoče imeiti. [6] Vaše govorene bodi vselei lubeznivu inu s to solio začineno, de veiste, koku imate enimu vsakimu odgovoriti.

[7] Koku vse muie riči stoye, tu vom bode povedal Tyhicus, mui lubi brat inu zveisti služabnik inu ravenhlapec v tim Gospudi, [8] kateriga sem iest za tiga volo q vom poslal, de izvpraša, kai delate, inu de ta vaša serca potrošta sred Onezimom, s teim zveistim inu lubim bratom, kateri ie od tih vaših. Ona bota od vseh ričy, kir se tukai godee, vom povedala.

[10] Aristarhus, kir ie z meno v yeči, vom službo spoveida inu Marcus, Barnabov sestrič (od kateriga ste vi nekateru poročene pryeli;aku

L q vom

A
Pridigarstvu ie težku, pridru, za tu se ima molyti. Ty verni imao modri, brumni, zgovorni biti.

Luc. 18.
1. Thes. 1,
Ephes. 6, 5,
2. Thes. 3.

B
Pastyry imao do smerti nih ovce troštati, za nec skerbeti.

C
S teim službami zapovedane[m]to periazen, lubezan terdi.

447| Prevodna rešitev z oklepajem »(za katere volo sem iest tudi zvezan)« sledi V: »³orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum), ...« L1545 take segmentacije bese-dila ne pozna.

H TIM COLOSSERIEM

448] Prevodne rešitve z oklepajem L1545 in V ne poznata, Trubarjev prevod pa pomensko sledi L1545: »¹⁰ES grüsset euch Aristarchus mein Mit-gefängener / vnd Marcus der neff Barnabe / von welchem jr etlich Befelh empfangen habt. So er zu euch kompt / nemet jn auff / ...«

/2./ Tbi. 4.

q vom prude, vzamite ga gori),⁴⁴⁸ [11]inu ta Jezus, kir se imenuie Iustus, kir so iz te obreze. Le-ty sami so muy pomočniki v tim Božym kralevstvi inu so mui trošt bili. [12]Vom službo spoveda Epafras, kir ie od tih vaših, hlapec Cristusev, kir vede[n] s flissom za vas moli, de vi obstoyte dokonani inu dopolneni vsaki voli Božy. [13]Iest nemu pryočo dai-em, de ima velik flys za vašo volo inu zavolo teih, kir so v Laodicei inu Ierapoli. [14]Vom službo spoveida Lucas, arcat ta lubeznivi, inu Demas. [15]Spovete službo tim bratom, kir so v ti Laodicei, inu timu Nimfu inu tei cerqvi, kir ie v nega hyši, [16]inu kadar le-ta lyst bode per vas prebran, taku sturite, de se v ti laodiceiski gmaini tudi prebere inu de vi ta na te Laodicerie tudi preberete. [17]Inu povete timu Arhippu: »Gledai na to službo, katero so ti pruel v tim Gospudi, de ti to isto dopolniš.«

[18]Ta spovedana služba ie muia Pavlova roka. Spumnite na muie zvezze. Ta gnada bodi z vami.
Amen.

Poslan iz Ryma skuzi Tyhica
inu Onezima.⁴⁴⁹

449] S stavkom »Poslan iz Ryma skuzi Tyhica inu Onezima.« Trubar sledi L1545: »Geschrieben von Rom / Durch Tychicum vnd Onesimum.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

SVETIGA PAV- LA PERVI LYST, PIS- san h tim Tessalonicheriem.

Od meista Tessalonica.

U meistu Tessalonica, katerimu zdai Salnik oli Salonih, eni Salnik pravio, leži v ti Macedonii, v Gerski deželi, katera se zdai Albania imenuie. Ie enu staru, veliku meistu, per ni so ene zdrave toplyce. Le-tu meistu ie Turek pred stu ossem inu dvaisseti leit po syli dobil, vse beneske žolnerie (tedai so tu meistu Benetki imeili) inu purgarie pobil. V tim so poprei dosti brumnih, vučenih inu svetih šcofov bilu, ty so čez papeže v Rymu ostru pissali zavolo, kir so hoteli viši čez druge šcoffe biti inu kir so tim fariem zakon prepovedali. V le-tim meistu ie ta Teodosius cessar iz nagliga serda zavolo, kir so ty purgary bili eniga altmana ubyli, sedem tavžent purgariev pustil umoriti. Zatu s. Ambrož ie tiga cessaria bil v pan polužil.⁴⁵⁰ V le-tu meistu ie s. Paul po Cristusevim roystvu v tim 49. leitu bil pryšal. Koku se ie nemu inu nega tovarišem v nim godilu, berite sami Act. 17.⁴⁵¹ Zdai so v nim veliku Turkov inu Iudov okuli styrinaist tavžent; ty Iudi imajo v nim 80 šul.

L ii Kersče-

450 Trubar je imel v misilih pokol v Solunu leta 390, ko je dal cesar Teodozij I. brez sodnega procesa in brez ozira na krivdo pobiti več tisoč solunskih meščanov (cerkveni zgodovinar Teodoret omenja številko 7000) kot odgovor na upor. V slednjem so Solunčani ubili Teodozijevega *magistra militum* Botherika in več drugih rimskih uradnikov zaradi dejstva, ker je dal cesarjev general zapreti nekega homoseksualnega vozniške voza, ki je bil slavna osebnost in je Botherika razzalil, pa ga slednji kljub glasnim javnim protestom ni hotel izpustiti. Teodoret, *Historia ecclesiastica* 5.17. Škof Ambrož Milanski je zato cesarju odrekel vstop v katedralo in pristop k obhajilu. Ambrožev zadružništvo v celi zadavi odraža slednjega Pismo 51, zlasti 51.3, iz leta 390, ki je v celoti posvečeno pokolu v Solunu. Ambroževa intervencija, ko milanski škof branil cesarju Teodoziju stopiti čez cerkveni prag, je postala znana po platnu flamskega baročnega slikarja Antoona van Dycka *Sveti Ambrož iz Milanske katedrale* (1619–1620).

451 Apd 17,5–8.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST.

Kersčenikov ie malu notri, ty veliku terpe. Tu imamo rezmisliti, kam so ta meista, v katerih so ty iogri sami pridigali, zavolo nih nepokure inu krive vere prišla, de se nom tudi taku zavolo te naše nepokure, nezvesčine inu nehvale pruti Bogu bode gvišnu godylu. Dai nom Bug suo gnado, de bi se prov h Bugi obernili inu nemu zo vsem bili pokorni, amen.

ARGUMENT INU SUMMA le-tiga lystu.

VLe-tim meistu Tessaloniki per času s. Paula so ty kersčeniki, kir so skuzi s. Paula inu nega tovarišev pridigo od te iudovske inu aydovske vere na to kersčansko se preobernili, stonovitu inu očytu per veri obstali, se neso obeni nadlugi, ne martri, ne tim falš vučenikom pu-stili od nee odvleči ne perpraviti. Inu on nee zavolo nih stonovitosti v ti veri inu terplena sylnu hvali, kir so s teim vsem kersčenikom en navuk inu exempl naprei postavili. Inu on per tim hvali Boga, de ta evangeli ie tak saad per nih izkazal. Tu piše v tim dveima pervima capitula.

V tim tretym capituli pravi od Timoteviga salstva, kir ie k nemu od nih nazai bil prišal inu ie nemu poveidal, de ty Tessalonihery terdnu per pravi veri inu v lubezni vmei sebo stoye, s teim ie on bil vessel sturien inu veliku potroštan. Natu on nee opomina, de v tim spoznanu tiga evangelia gori iemlo inu rasto.

V tim

V tim četertim opomina, de se varuio pred grehi, de eden drugimu dobru dei. Inu da odguvor na enu vprašane od gorivstanene tih mertvih,aku kmalu inu poredu bomo od smerti vstaieli.

V tim petim piše od sodniga dne, de hytru inu naglu pryde, de čuio inu veden na sodni dan čakaio, de se brumsku derže, pred temnimi dellu, tu ie, pred grehi, varuio, pridigarie de poštuo, te nepokurne h pokori opominaio, revne de troštaio.

TA I. CAPITUL.

A. S. Paul ie dva suia tovariša perpissal žavolo, de verni veido, de pravi pridigary vsi glib veruio inu vuče. Za teim hnali⁴⁵² vissoku Boga, kir ie tim Tessalonicheriem dal to gnado, de so terdni v ti veri, v ti lubežni, v tim volnim terplenu, pod teim cryžom, žakai v le-tih tryeh stukih tu pravu kersčanstvu stoy. Potle pravi, kateri radi, z dobrim volnim sercem ta s. evangeli poslušaio, po nim deio, ty so izvoleni inu S. Duhom obdileni. B. Hvali Tessalonicherie, kir so žavolo evangelia nih život, blagu vagali, pod cryž v nadluge z vesseliem se podali, s teim so drugim en lep navuk dali inu so to kersčansko vere ro reztegnili. Več pravi: vsi ty, kir timu evangeliju ne veruio, po nim ne deio, so zgul malykovci. Inu de ty verni z veseljem, prez straha čakaio na sodni dan, žakai oni se Božjega serda ne boye.

452| Hvali.

^A
Sdi se prov iz serca
ta s. evangeli pridi-

Paulus inu Sylvanus inu Timoteus tei tessaloniski gmaini v Bugi Očetu inu v tim L iij Gospudi

H TIM COLOSSERIEM

guie, posluša, vundukai S. Duh tu suie dellu per tih izvolenih opravla.
2. Thes. 1.
Phil. 1.

Gospudi Jezusu Cristusu, gnada vom inu myr od Buga, Očeta našiga, inu od Gospudi Jezusa Cristusa. [2] Mi zahvalimo vsag čas Boga za vas vseh volo inu mi vas v misli imamo v tih naših molytvah. [3] Inu mi veden v misli imamo tu vaše diane v ti veri inu tu dellu v ti lubezni inu tu vaše terplene v tim vupani, kateru ie naš Gospud Jezus Cristus pred Bugom inu našim Očetom. [4] Zakai, lubi bratie, od Buga lubleni, mi veimo, de ste izvoleni [5] zavolo, kir ta naš evangelium per vas nei bil le samuč v ti bessedi, temuč tudi v ti močy inu v Sveti[m] Duhej inu v veliki gvišnosti, koker vi veiste, kakovi smo mi bili vmei vami za vašo volo.

B
Velik prid cerqpi
duide, kadar velika
meista prov veruo.

[6] Inu vi ste ty naši postopavci ratali inu tiga Gospudi, kir ste to bessedo v veliki nadlugi z vesseliem tiga S. Duha gori vzeli [7] taku, de ste vi k animu exemplu vsem vernim v ti Macedonij inu Achay ratali. [8] Zakai od vas se ie rezglassyla ta besseda tiga Gospudi nekar le samuč v ti Macedonij inu Ahay, temuč po vseh krayh ie ta vaša vera na Buga vunkai prišla, taku de nei potreba nom kai govoriti. [9] Zakai oni sami od vas oznanuio,akov prihod smo mi q vom imeili

imeili inu koku ste se k Bugi od malykov obernili, de služite timu živimu inu risničnimu Bogu [10] inu de čakate na tiga Synu iz nebes, kateriga ie on obudil od te smerti, Jezusa, kir ie nas rešil od tiga prihodniga serda.

TA II. CAP.

A. Tu nega inu suih tovarišev pridigarstvu hvali, s teim terdi te Tessalonicherie v ti veri inu ta sui vuk, de ie prov, Božy inu risničin, zakai on nei zavolo tih nadlug od pridigovane pustil inu s to suo pridigo nei iskal suiga pryda inu se nei k nikomer perlizoval oli dober delal. Tiga ty fals pridigary ne deio, isčeio le blaga inu dobriga lebna. Koku se ie pag s. Paulu v tim meistu Filippos godilu, berite Act. 16.⁴⁵³ Per tim pravi, de pridigary nemaio biti perlizavci, lakomni, prazne posvitne hvale želeti, temuč koker krotky, periažnivi, delovni suie ovčice koker oča inu mati lubiti, nim streči, veden opominati na brumo inu Božy strah. Več pravi, de ie ob suj špendij nim pridigal, brumsku, poštenu per nih se deržal, nee vučil, troštal, vižal, opominal na vse dobru B. Ie vessel inu hvali Boga, de so ty Tessalonihery tih iogrov pridigo prov spoznali inu za to pravo bessedo Božyo gori vzeli inu per ni tudi v nadluga inu v preganenu terdnu obstali. Za teim strašnu govori od tiga velikiga souvraštva tih nevernih Iudov pruti tim vernim, obtu nee Bug taku štraiffa. C. Pravi, de bi rad bil per nih, v nih nadluga. Zludi dosti ričy začne, de vernim pot preteče. Vsag pridigar bo na sodni dan suo hvalo imel,aku dosti ludi h pravi veri prepravi.

453| Apd 16,12–40.

Vi

I. LYST H TESSALON.

^A
Zveisti pastiry so
dolžni vagat sui ži-
vot zavolo suih ov-
čic, varovati se pred
lažnimi, golufio, offer-
tio, lakomnostio.
Act. 16,
Gal. 1.

Act. 20,
1. Cor. 4,
2. Thes. 3.

VI sami dobru veiste, lubi bratie, de ta naš prihod q vom nei bil prazen, ^[2]temuč kadar smo poprei terpeli inu zašpotovani bili v ti Filippi, koker vi veiste, smo mi vini v tim našim Bogu serčni bili per vas govoriti ta evangeli Božy z velikim štritanem. ^[3]Zakai tu naše opominane nei bilu h timu zepelanu, ne h ti nečistosti, ne z golufio, ^[4]temuč koker smo od Buga izkušeni, de se ie nom ta evangeli pridigati zevupal, taku mu govorimo, nekar de bi mi hoteli tim ludem dopasti, temuč Bogu, kir ta naša serca izkušava. ^[5]Zakai mi nesmo nigdar s perlizavskimi besse-dami okuli hodili, koker vi veiste, ne za lako-mnost rodili, Bug ie pryča. ^[6]Mi tudi nesmo ča-sty od ludy iskali, ne od vas, ne od drugih. ^[7]Mi bi bili mogli veliku velati, koker ty Cristusevi iogri, oli mi smo vmei vami krotki bili glih koker ena amma, kir te suie otroke pestuie, ^[8]eno tako serčno lubezen smo mi imeili pruti vom, de smo želeti z vami diliti, nekar le samuč ta evan-geli Božy, temuč tudi ta naš život, zatu, kir ste no[m] lubi ratali. ^[9]Vi ste dobru pumneioč, lubi bratie, našiga della inu truda, koku smo mi nuč

nuč inu dan delali, de bi komu vmei vami pretežki ne bili, smo per vas pridigali ta evangeli Božy. [10] Vi inu Bug ste pryče, koku svetu inu pravičnu inu prez tožbe smo mi z vami, kir veruiete, prebivali. [11] Inu koker vi veiste, de smo mi vsakiga vmei vami koker en oča te suie otroke [12] opominali inu troštali inu spryčovali, de hodite vrednu pred Bugom, kir ie vas poklycal v tu suie kralevstvu inu gospodstvu.

[13] Zatu mi tudi veden zahvaluiemo Boga, de kadar ste vi od nas to bessedo Božyo, katero ste vi od nas slišali, gori vzeli, ste vi to isto gorri vzeli nekar koker eniga človeika bessedo, temuč (koker ie tudi risničnu) to bessedo Božyo, katera tudi notri v vas, kir veruiete, tu suie opravla. [14] Zakai, lubi bratje, vi ste postopavci tih Božyh cerqov, kir so v ti Iudovski deželi, v Jezusu Cristusu ratali, kir ste glih tu istu od te vaše lastne žlahte preterpeli, kar so oni od tih Iudov, [15] kateri so tudi tiga Gospudi Jezusa umurili inu nih lastne prerroke, glih taku so nas tudi, preganali inu ne dopadeio Bogu inu so vsem ludem zubper. [16] Oni nam branio tim

Ephes. 4,
Phil. 1,
Col. 1.

B
Pridigary vegšiga
lona ne žele, samuč
de nih očice bessedo
Božyo vzamo, no
slušaio, per ni v tih
nadlugah ostano.

M aydom

I. LYST H TESSALON.

aydom govoriti, de bi tudi izvelyčani postali, de taku nih grehe vselei dopolnuio, zakai ta serd ie čez nee do konca prišal.

^c
Verni so radi vkupe
inu v Bugi vesseli.
Rom. 1.

[17] Mi pag, lubi bratie, kadar smo en čas bili s teim oblyčiem, oli nekar s teim sercem, vas obrupani, smo mi zatu teim več hyteli z velikimi želami tu vaše oblyčie viditi. [18] Obtu smo hoteli q vom pryti (iest, Paul, dvakrat),⁴⁵⁴ oli ta hudič ie nom Zubper bil. [19] Zakai du ie tu naše vupane oli vesselie oli ta crona te hvale? Neiste li tudi vi pred teim oblyčiem našiga Gospudi Jezusa Cristusa v tim nega prihodu? [20] Vi ste, ia, ta naša čast inu vesselie.

TA III. CAP.

A. Pravi, de ie tim Tessalonicheriem službi le sam v tim velikim meistu Ateni (od Aten berite ta 17. cap. Act.)⁴⁵⁵ pridigar ostal inu

Timotea od sebe k nim poslal, de skuzi nega zvei, koku nim gre inu de nee v ti veri poterdi inu potrošta, de zavolo cryža od vere ne padu.

B. Pravi poredu, kai ie dobriga od Tessalonicheriev skuzi Timotea rezoumil, try dobre ryči, de so v ti veri inu v ti lubežni stonoviti inu de bi nega radi vidili. Tu so ta prava znamina pravih kersčenikov

inu pridigariev. C. Hvali Boga, kir se ty Tessalonihery žnih vero dobru derže, inu prossi Boga za try ryči. 1. De Bug inu Oča sred

žnega

454| Prevodna rešitev z oklepajem deloma sledi L1545:
»¹⁸Darumb haben wir wollen zu euch kommen (Jch Paulus) zwey mal / vnd Satanas hat vns verhindert.«

455| Apd 17,16–34.

ž nega Synom nemu to gnado inu srečo da, da bi skorai k nim mogal priti. 2. De Bug nee bogate inu obilne v ti veri inu v lubezni sturi. 3. De Bug nee v ti v veri, v brummi inu v svetusti poterdi inu ohra- ni do sodniga dne.

O Btu, kir mi nesmo mogli dale terpeti, se ie nom dobru zdelu, de mi sami bomo v ti Ateni pusče- ni, [2]inu smo Timoteia, našiga brata inu Božyga slu- žabnika inu našiga ravendelovca v tim Cristusevim evangeliu poslali, de vas poterdi inu potrošta od te naše vere, [3]de se kei du ne zmoti v le-tih nadlugah. Zakai vi sami veiste, de smo h timu postavleni. [4]Inu kadar smo per vas bili, smo vom poprei pravili, mi bomo nadlugo terpeli, koker se ie tudi pergudilu inu vi veiste. [5]Za tiga volo tudi iest nesem mogel dale terpeti, sem zatu poslal, de bi to vašo vero spoznal, de bi ta, kir izkuša, vas ne bil izkušal, inu tu naše del- lu bi bilu zabston.

[6]Vnuvič pag, kadar ie Timoteus od vas k no[m] bil prišal inu ie nom dobre marine od vaše vere inu lube- zni pernessal inu de vselei v dobrim na nas zmislite inu želite nas viditi, koker mi tudi vas. [7]Skuzi le-tu, lubi bratje, smo mi od vas trošt čez vso to našo nadlugo inu

M ij potrebo

^A
Kersčeniki vselei po-
tribujo navuka, tro-
šta, poteriovana v ti
veri, zuseb v nadlu-
gah.
Act. 16.

^B
Kadar ovčice v veri,
v lubezni pod
cryžom ostano, tiga
so pastyry vesseli.

I. LYST H TESSALON.

potrebo skuzi to vašo vero priyeli. [8] Zakai mi smo zdai živi, kadar vi stonovitu stoyte v tim Gospudi.

C
Kadar v /ce/rqvi
d/o/bru st/o/y, se
ima za /t/u zahval/i/
ti inu za naprei
prossiti.

B
1. Thes. 5.
1. Cor. 1.

[9] Inu gvišnu, kakovo zahvalo mi moremo dati Bogu za vas? Čez tu vse vesselie, kir se vesselimo za vašo volo pred našim Bogum? [10] Mi nuč inu dan sylnu prossimo, de bi mi mogli tu vaše obličie viditi, de bi dopolnili,aku kai manka na tei vaši veri. [11] On pag, Bug inu naš Oča inu naš Gospud Jezus Cristus, ta naredi naš pot q vom. [12] Inu ta Gospud vas napolni inu sturi obilne v ti lubezni vmei sebo inu pruti vsem, koker smo mi tudi pruti vom, [13] de ta vaša serca bodo poteriena inu prez tadla v ti svetusti pred Bugom inu našim Očetom v tim prihodu našiga Gospudi Jezusa Cristusa sred vsemi nega svetniki.

TA IIII. CAP.

*A. Opomina, de v veri, v poštenu gori iemlo, de nib stan pelaio po Božy voli inu po nega zapuvidah, de v svetusti, v brumi žive inu prebivaio, pred gardnimi, smerdečimi grehi, nerveč pred nečistostio inu pred golufio se varuio inu de se vmei sebo bratovsku, prov iz serca lubio, nikogar ne opravlaio inu de vsaki tu suie delu inu poklycane opravi, tyhu, suiemi rokami, vse[m]
ludem*

lude[m] prez škode sui kruh dobiva, de kar h timu užitku inu potrebi tiga telessa sliši, ne bo potriboval, ne per nevernikih petlal. B. Prerokuie inu pravi, koku se bo na sodni dan godilu inu ty mertvi od smerti vstaieli; s teim trošta te kersčenike, de zavolo tih suih vernih mertvih nemaio preveč žalovati, potehmal spet vsi bomo živi in v nebi s Cristusom vkupe vekoma prebivali. Per tim tudi pravi zastopnu inu iz Božyh vust, koku se bo s teimi mertvimi inu živimi, kir pred sondnim dnem ne umerio, godilu. Inu pravi, de Cristus na sodni dan z veliko čestio, glorio, močio, s tropentanem, vpyom, štymo tih angelov pryde na ta sveit; v tim, kir bodo tedai živi inu ty, kir so poprei umerli, kateri so prov verovali, v pokuri bili, ty isti vsi puido s Cristusom red v nebessa, ty neverni pag inu nepokurni puido v ta pekal. Tukai s. Paul od vyc, od mertvaških maš, od vigil, od kadila inu kropila, de bi tim mertvim pomagalu, ništer ne govori. O, papežniki, fary, menihi, kam ste boge ludy zepelali, z vašimi lažami od vyc ob dušo inu ob blagu perpravili.

KAr ie več, lubi bratie, mi vas prossimo inu opominamo v tim Gospudi Jezusu, de koker ste od nas pryeli, koku imate hoditi inu dopasti Bogu, de vi le čedale več bodete obilneši. ^[2]Vi dobru veiste, kakove zapuvidi smo mi vom dali skuzi Gospudi Jezusa. ^[3]Zakai le-tu ie ta vola Božya, tu vaše posvičene, de se deržyte od curbarye ^[4]inu de en vsakateri vmei vami vei to suo possodo obderžati v ti svetusti inu časti ^[5]inu nekar v tih želevih luštih

M iii koker

^A
Verni imajo biti Bogu pokorni, brumni,
svety, tyhi, delovni,
nekar petlati.
Rom. 12,
Ephes. 5.

I. LYST H TESSALON.

koker ty aydie, kir Boga ne znaio. [6] Inu de kei du v kakim dianu suiga brata ne zatarre inu ne obnorri, zakai ta Gospud se mesčuie čez vse le-te riči, koker smo vom poprei pravili inu pryčovali. [7] Zakai Bug nas nei poklycal h ti nečistosti, temuč h ti svetusti. [8] Obtu, kateri le-tu zamečuie, ta ne zamečuie tiga človeka, temuč Boga, kir ie suiga Svetiga Duha v nas dal. [9] Sice od te bratovske lubezni nei potreba, de vom pišem, zakai vi ste sami od Buga navučeni, de se lubite vmei sebo, [10] inu vi to deiste pruti vsem bratom, kir so po vsi Macedonij. Oli ništer mane, lubi bratie, mi vas prossimo, de še več obilneši bodate. [11] Inu flissaite se zo vso močio, de tyhi bodete, inu sturite te vaše riči inu delaite z vašimi lastnimi rokami, koker smo vom zapovedali, [12] de se poštenu deržite pruti tim vunanim inu de ne bote obene ryči potrebovali.

Job. 13, 15.

B
De ty mertvi spet,
koku, bodo vstaieli,
se le iz Božjih vust,
iz S. pisma, nekar iz
zastopnosti navuči-

[13] Sice, lubi bratie, iest nečo, de bi ne imeili ve-
iditi od tih, kir so zaspali, de ne bote koker ty
drugi, kir obeniga vupane nemaio, žalovali. [14] Za-
kai,aku mi veruiemo, de ie Jezus umerl inu od
smerti vstal, taku Bug te, kir so skuzi Jezusa
zaspali,

zaspali, tudi ž nim popela. [15] Inu gvišnu le-tu vom koker to bessedo Božyo pravimo, de mi, kir bomo živi inu bomo ostali do tiga prihoda tiga Gospudi, nekar naprei ne pridemo tim, kir so zaspali. [16] Zakai on sam, ta Gospud s teim poročenem in s to štymo tiga velikoga angela inu s to trobento Božyo pryde doli iz nebes inu ty, kir so umerli v Cristusu, bodo nerpoprei gori vstaieli, [17] potle mi, kir bomo živi inu ostali, bomo ž nimi red makneni v te oblake pruti timu Gospudi v ta lufft inu bomo taku vselei per tim Gospudi. [18] Obtu troštaite se vmei sebo z le-teimi bessedami.

mo. Mar. 12,
1. Cor. 15,
Matth. 24.

TA V. CAP.

A. Odgovarie tim preveč modrim, kir hote veiditi inu vprašaio, v katerim leitu oli urri bo sodni dan, de se ne vei. Per tim, koker Cristus poprei prerokui, Matth. 24,⁴⁵⁶ de ty ludi pred sodnim dnem bodo budi, nezveisti inu žiber. Inu de ta sodni dan gvišnu ter naglu, koker tim nossečim ženom nih betež, pryde. Natu vely inu opomina, de vsaki človik v ti svitlobi čuieioč, tu ie, v pravi veri, v brumnim lebnu, z dobro inu vesselo vystio vsako urro na sodni dan inu na sui pusledni dan čaka. B. Prossi inu vely te pridigarie, kir delaio, te, kir te ludi prov s flissom vuče prov verovati, služiti Bogu, troštaio inu h dobrimu opominaio, za lubu imeiti, od nih veliku deržati, ž nimi

456| Mt 24,4–12.

I. LYST H TESSALON.

ž nimi myrnu prebivati inu podiliti. Od lenib, nedelovnih, pyanih, pozrešnih, curbarskib, lakomnih inu offertnih faryev, menihov, sčof-⁴⁵⁷fov inu papežov, kir v tim Božym vinogradu ništer oli nežveistu delaio, tukai ništer ne govorí; s. Paul, Phil. 3⁴⁵⁸ take imenuie pse, hu-de delovce, linee trebuhe, Cristuseve souvražnike inu vely vsem ver-nim pred nimi se varovati. Za teim vuči, koku se ty verni pruti sui-mu bližnímu, pruti Bogu inu pridigariem z vukom, s troštom, opominanem, terplenem, z veselem, z molytvo, zahvalo inu zo vsem dianem imao deržati. Na koncu moli za verne, de nib žastop, pa-met, dušo inu tellu Bug po sui voli pela.

^A
Verni imamo veden
z gorečimi baklami
inu lampami na Cri-
stusev posledni pri-
hod čakati.
Math. 25, 24,
2. Pet. 3,
Apoc. 3, 15,
Jere. 15.

Esa. 59,
Ephes. 6.

O D tih čashev pag inu urr, lubi bratie, nei po-treba, de vom pišem, ^[2]zakai vi sami dobru veiste, de ta dan tiga Gospudi koker en tat po-noči pride. ^[3]Inu kadar poreko: »Ie myr inu vse ryči so žiher,« tedai naglu pryde čez nee tu po-gublene glih koker ta betež ene nosseče žene inu ne ubeiže. ^[4]Vi pag, bratie, neste v ti temmi, de bi vas ta dan koker en tat zapopal. ^[5]Vi vsi ste otroci te svitlobe inu otroci tiga dne, mi nesmo od te nočy, ne od te temme. ^[6]Obtu ne spymo koker ty drugi, temuč čuimo inu bodimo trezivi, ^[7]zakai ty, kir spee, ty spee ponoči, inu ty, kir so pyani, ty so ponoči pyani. ^[8]Ampag mi, kir smo tiga dne, bodimo

bodimo trezivi, obličeni s teim panceriem te vere
inu te lubezni inu imeimo to čalado, tu vupane tiga
izvelyčane. [9] Zakai Bug nas nei postavil h timu ser-
du, temuč de tu izvelyčane possedemo skuzi našiga
Gospudi Jezusa Cristusa, [10] kateri ie za nas umerl,
de aku mi čuiemo oli spymo, bomo ž nim red žive-
li. [11] Za tiga volo opominaite se vmei sebo inu zida-
ite gori eden drugiga, koker vi tudi tu deite.

[12] Inu, lubi bratie, mi vas prossimo, de vi spozna-
te te, kir vmei vami delaio inu kir so čez vas posta-
vleni v tim Gospudi inu vas opominaio, [13] de vi te
iste deržite v vissoki časti, v ti lubezni zavolo nih
della inu imeite myr ž nimi. [14] Mi vas tudi, lubi bra-
tie, prossimo, opominaite te, kir se prov poštenu
ne derže, troštaite te, kir so mahiniga serca, zenes-
site tim šibkim, bodite terpežlivi pruti vsem. [15] Gle-
daite, de kei du komu hudu za hudu ne poverne,
temuč de vselei vmei sebo inu pruti vsem dobruto
izkažete. [16] Bodite vselei vesselsi, [17] veden molyte. [18]
Bodite v vseh ričeh hvaležni, zakai le-tu ie ta vola
Božya skuzi Jezusa Cristusa pruti vom. [19] Ne ugash-
syte tiga Duha. [20] Tu prerokovane ne ferahtai-

N te.

B
Cerkov ima te suje
pastyrie; sami vmei
sebo lubyti, vučytí,
troštati, eden za dru-
giga molyti.
Pro. 17,
Rom. 12,
1. Pet. 3,
Eccl. 18.

Luc. 18,
Col. 4.

I. LYST H TESSALON.

te. [21] Probiraite vse riči, kar bo dobru, tu
ohranite. [22] Od sledne riči, kir se huda vidi, proč
se deržite. [23] Bug tiga myru pag, ta vas sturi skuzi
povsod svetee, de ta vaš duh, duša inu tellu cilu,
prez tadla, bo ohranenu do prihoda našiga Go-
spudi Jezusa Cristusa. [24] Ta, kir ie vas poklycal, ie
zveist, ta bo tu sturil. [25] Lubi bratje, molyte za
nas. [26] Poveite službo vsem brato[m] s teim sve-
tim pušovanem. [27] Iest vas zaklinam per tim
Gospudi, de vi le-ta lyst vsem svetim bratom
pustite brati. [28] Ta gnada našiga Gospudi
Jezusa Cristusa bodi z vami,
amen.

459| S stavkom »Ta
pervi tim Tessalonicheriem ie piſan iz
Atene.« Trubar sledi
L1545: »An die Thes-
salonicher die Erste
/ geschrieben von
Athene.« V takega
zaključka poglavja
ne pozna.

Ta pervi tim Tessalonicheriem ie
piſan iz Atene.⁴⁵⁹

TA

TA DRUGI

LYST H TIM TES-
saloniheriem.

ARGUMENT INU SUMMA le-tiga lystu.

Veti Paul nei utegnil sam vpryčo te Tes-salonicherie obiskati, potroštati inu še bule od v mnogeterih ryči podvižati inu zuseb od anticrista inu od sodniga dne. Obtu nim le-ta drugi lyst piše inu v tim pervim capituli nee trošta s teim večnim lonom v nebessih, kateri bodo zavolo nih vere inu ter-plena pryeli, ampag ty nih, tiga s. evangelia souvražniki bodo vekoma v pekli goreli.

V tim drugim spet od sodniga dne piše inu pravi, sodni dan ia na naglim inu hytru pryde, oli še ne taku skorai, koker eni menio, govore, pridiguo inu pišeio. Zakai pred sodnim dnem mora poprei tu Rymsku kralevstvu doli iemati, manše perhaiati inu ta anticrišt v ta te[m]pel seisti, tu ie, v ti cerqvi re-girati inu gospodovati; ta isti se bo čez Boga inu čez Božyo oblast vzdigoval, bo te Jezuseve postave, za-puvidi inu navuke prestavlal, obrač/a/ inu nazai met-al. Inu tiga anticrišta ime/n/uie tu zgublenu deite,

N ii človeka

II. LYST H TESSALON.

človeka tiga greha, zubpernika, hudobniga, kriviga. Inu pravi od nega caihnov inu de bo pred sodnim dnem rezodiven, vsem ludem na znane dan. Zakai Cristus s teim duhum nega vust ga bo umuril, tu ie, Cristus bo pustil spet ta sui eva[n]geli povsod pridigati, skuzi ta isti se bo papežova, turška inu iudovska vera spoznala, de ie anticrištova, obtu taká turška inu papeška vera bo doli ie-mala, ampag na sodni dan bo cilu zaveržena inu končana. V le-tim capituli s. Paul zastopnu, očytu to papeško vero inu papeže mala inu vsem ludem daie na znane. Inu per tim pravi, za čes volo ie Bug timu papežu, anticrištu tulikain ludi zepelati dopustil, zatu, kir ty ludie to risnico, tu ie, ta s. evangeli, neso hoteli poslušati.

V tim tretym se poroča nih molytvom inu ostru vely te nemarne, linee, nedelovne kersčenike svaryti, kir se ne hote z lastnim suim delom živiti, sui kruh vsem prez škode dobivati, inuaku se ne hote popraviti, se imao od gmaine odločiti, tu ie, v pan položiti. Le-tu ie zupber te sadašne šcoffe, papeže, farye inu menihe, kir ništer ne delaio, ne bero, ne pridiguo, sylnu govorienu.

TA I. CAPITUL.

A. Še pag koker v tim pervim, taku v le-tim drugim lystei raven sebe suie tovariše ie podpissal, zakai pravi pridigary povsod glih veruio, vuče inu pišo. Za teim bvali Boga, de so se s to vero, z dianem inu s terplenem prov deržali, inu nee trošta,

ta, de Cristus na sodni dan bodo to suo pravdo izkažoval, tedai oni bodo žavolo nih stonovite vere inu terplena velik lon, nih souvražniki pag inu vsi neverniki večnu zlu inu terplene pryeli. Per tim pravi, v kakovi viži inu štalti Ježus iz nebes na sodni dan prude. Inu de ty, kir ne znaio prov Boga, so neverni inu s. evangeliu zubper, bodo z večnim ognem straiffani, ampag v tih vernih bode Ježus tu suie čudu, suo muč, čast inu glorio izkažoval, kir bode ta nih tellessa suimu glih sturil inu v nebessa sebo pelal. Phil. 3.⁴⁶⁰ B. Moli, de Bug žavolo nega dobrute s to nega močyo te verne, kir so skuzi evangeli poklycani, vsi pravi veri poterdi inu do konca obderži, de skuzi nih terdno vero bo Cristus čestčen tar hvalen inu oni spet nazai tudi skuzi Cristusa. Le-tu ima vsakiga volniga inu luštniga sturiti h pravim Božym službom, h pokuri, h brumi inu h terplenu.

460| Flp 3,20.

PAulus inu Silvanus inu Timoteus tei cerqvi v Tessaloniki, v Bugi, našim Očetu, inu v tim Gospudi Jezusu Cristusu. [2] Gnado inu myr od Buga, našiga Očeta, inu od Gospudi Jezusa Cristusa. [3] Mi bi imeili vselei, lubi bratie, za vas, koker se spodobi, zahvaliti Boga, ker ta vaša vera sylnu raste inu kir ta lubezan vmei vsemi vami pruti enimu drugimu gori iemle, [4] taku de se mi hvalimo v tih Božyh cerqvah od tiga vašiga volniga terplena inu od te vaše vere, kir vi terpite v tih vseh vaših nadlu-

^A
hvali nih vero, lubezan, terplene inu nee trošta v nih nadlughah, de na sodni dan bodo v veliki časti.
1. Thes. 1.

N ij gah

II. LYST H TESSALON.

gah inu revah, ^[5]kateru ie enu izkazane, de Bug bode prov sodil, inu vi vredni bote h timu Božymu kralevstvu, za kateriga volo vi terpite. ^[6]Zakai tu ie prov per Bugi, de se poverne nadluga tim, kir vas z nadlugami oblagao, ^[7]vom pag, kir nadlugo terpyte, de z nami red imate pokoi tedai, kadar ta Gospud Jezus se bo iz nebes s teimi angeli te nega močy rezodil ^[8]inu s teim plamenim ognem se bo mesčoval na tih, kir Boga ne znaio, inu na tih, kir neso timu evangeliu našiga Gospudi Jezusa Cristusa pokorni, ^[9]kateri bodo to peno plačovali, tu večnu terplene pred teim obličiem tiga Gospudi inu pred to nega gosposko močyo, ^[10] kadar on pride, de se gosposku izkaže v tih nega svetnikih inu de bo čudnoviten v vseh vernih na ta isti dan, potehmal se ie verovalu timu našimu prýčovanu pruti vom.

B
Za stonovitost, po-
bulšane v ti veri se
ima veden molyti.
Luc. 17.

^[11]Inu za tiga volo mi tudi veden molimo za vas, de vas naš Bug vredne sturi le-tiga poklycane inu dopolni vse dobru dopadene te nega dobrute inu tu dellu te vere ^[12]s to močyo, de tu ime našiga Gospudi Jezusa Cristusa bode skuzi vas čestčenu inu vi skuzinega po tei gnadi

gnadi Božy inu našiga Gospudi Jezusa Cristusa.

TA II. CAP.

A. Vissoku per sodnim dnevi inu per tim, kir bomo na sodni dan vkupe zbrani, opomina, de od prave misli inu vere ne odstopio, de vsakimu klafaryu inu pysmu od sodniga dne, koker de bi ta isti čas, enu oli dvei leitu, imel prytí, ne veruio. Za teim začne prerokovati, kai se bo pred sodnim dnem godylu, inu on skorai glib tu istu, kar ie sam Ježus, Matth. 12, Luc. 21, Mar. 13, prerokoval, prerokuie, de bo velika žalost, reva, zepelane, zmešnave, padane od te vere, anticrišt bo z veliko oblastio koker en bug v tim templi, tu ie, po vsim kersčanstvi, regiral, ty preprosti kersčeniki se ga bodo več bali, slušali koker samiga Boga. Le-tu prerokovane ie cilu obilnu pod papeži dokonanu, zakai ty ludi so bili tim papeškim postavom, naisi so Cristusevim bile zubper, več pokorni koker tim Božym, tu zdai vsaki vei. B. S. Paul ie čestu od anticrišta pridigal inu pissal, de gvensnu pred sodnim dnem pride. Inu kir pravi tukai »On bo gori deržan etc.« Tu eni zastopio, de ta anticrišt ne bo cilu očytu inu z oblastio gospodoval, dotle tu Rymsku kralevstvu ne bode doli iemalu. Inu tu ie risnica, zdaici, koker ie tu Rymsku kralevstvu začelu manše perhaiati, tukai sta začela Turk inu papeži gospodovati. Eni pag zastopio, de kadar ty iogri inu ty pervi zveisti vučeniki pomerio, tedai bo ta anticrišt začel z oblastio gospodovati inu regirati. Tu ie tudi risnica. Ty stari pervi gerski šcoffi inu vučeniki inu sam s. Gregor so sylnu zubper papeža pissali zavolo, kir so hoteli čez vse druge šcoffe po vsem sveitu biti. Ty anticrištovi so bili že per iogrovih

II. LYST H TESSALON.

461| 1 Jn 2,18–27.

iogrovih časih, 1. Ioh. 2.⁴⁶¹ Oli nekar taku oblastni koker tedai, kadar so papeži gori vstali. Inu per tim anticrištu se ima zastopiti tu nega cilu kralevstvu, kateru so papeži inu Turki posseli. Papež neče, de bi nas Cristus že nega marstro izveličal, Turk neče, de bi Cristus bug inu Božy syn bil, s teim sta obba Cristusu zubper, obo sta ta prava anticrišta; anticrišt ie hudyčev hlapec inu berkzeug. Berite ta argument odspreda tiga drugiga capitula. Za teim pravi, zakai Bug dopusti timu anticrištu taku te ludi zepelovati. Za tiga volo, kir neso tei Božy risnici, timu s. evangeliu hoteli verovati, te ie Bug skuzi take lažee s falš caihni štraiffal. C. Trošta te verne, de so izvoleni, kir so timu evangeliu verovali, obtu bodo v nebessih per Cristusu, nee ta anticrišt ne zepela. Potle vely, de se, koker ie nee vučil inu nim pissal, derže. Za teim moli, de nee Bug Oča inu Ježus v vseh nih nadlugah trošta.

^A
Verni imajo per pravi veri ostati, na anticrišta, kir s. evangeliu, catehismu zubper vuči, merkati, pred nim se varovati. Ephes. 5.

NAtu vas, lubi bratie, prossimo skuzi ta prihod našiga Gospudi Jezusa Cristusa inu skuzi tu naše vkupezbrane v nim, [2]ne pustite se zdaici premekniti od te misli inu ne prestrašite se ne skuzi duha, ne skuzi bessedo, ne skuzi lysty, koker de bi bili od nas poslani, de bi ta dan Cristusev pred rokami bil. [3] Ne pustite se nikomer v obeni viži zepelati, zakai on ne pride, temuč de poprei bo to dolipadene inu bo rezodiven ta človik tiga greha, tu deite tiga pogublena, [4]kir ie en zupernik inu se vzdiguie čez

vse

vse tu, kar se pravi Bug oli kar se moli, taku, de bo v
tim templi koker Bug sidil inu se bo vunkai daial, de
ie on Bug.

[5] Ne spumnite li, de že tedai, kadar sem per vas bil,
sem vom le-te ryči pravil? [6] Inu kai ga gori derži, tu
vi veiste, tu ie, de on bo rezodiven per nega čassu. [7]
Zakai on vže zdai della to skrivnust te hudobe inu on
se gori derži, dotle on bo proč iz srede vzet, [8] inu te-
dai bo ta hudobni rezodiven, kateriga bo ta Gospud
umuril s teim Duhum nega vust inu ga bo k ničemer
sturil s to svitlobo nega prihoda. [9] Kateriga prihod bo
po tim dianu tiga hudyča zo vso žlaht močio, s caihni
inu z ležnivimi čudesi [10] inu zo vsem žlaht zepelanem
na krivico vmei teimi, kir bodo zgubleni, zavolo kir
te lubezni h ti risnici neso gori vzeli, de bi izveličani
bili. [11] Obtu Bug bode nim sylne zablode poslal, de
bodo lažom verovali, [12] de bodo obsoyeni vsi ty, kir
neso tei risnici verovali, temuč so na tei krivini sui lu-
št imeili.

[13] Mi pag, bratje, od tiga Gospudi lubleni,
imamo vsag čas za vas zahvaliti Boga, kir ie vas
Bug od začetka izvolil h timu izveličanu v ti

O svetusti

B
Papež, Turk bota
pred sodnim dnem
na znane dana, de
sta anticrišta, stu-
prov na sodni dan
bota cilu končana.
Esa. II.

Zab. 5.

C
Ty verni so izvoleni,
posvičeni, z risnico
obdileni, nim se

II. LYST H TESSALON.

evangeli pridiguie.

svetusti tiga Duha inu v ti veri te risnice,^[14]V kateru ie vas poklycal skuzi ta naš evangeli, de vi bote posseli to vissoko čast našiga Gospudi Jezusa Cristusa.^[15]Obtu, lubi bratje, stuite tedai terdnu inu deržite se postave, katere ste se vi navučili bodi skuzi to bessedoli skuzi te naše lysty.^[16]On pag, naš Gospud Jezus Cristus inu Bug inu naš Oča, kir ie nas lubil inu ie dal ta večni trošt inu enu dobru vupane skuzi gnado,^[17]ta troštai vaša serca inu terdi vas v sledni bessedi inu v dobrim dellu.

TA III. CAP.

A. Opomina, de molio, de ta evangeli se povsod rezglassi inu de Bug pridigarie pred budimi ludi brani, zakai nekar vsi, kir se za verne pe-laio, so verni. Per tim nee trošta, de Jezus bo per nih v nih nadlugah, inu prossi za nee, de bi lubili Boga, suiga bližniga inu de bi pernaredni čakali na sodni dan. B. Zapoveda na Cristusevin meistu, de s teimi ludi, kir so liny, ne delaio, veden praznuio, ne sluzjo ne ludem ne cerqvi, obeniga tovarištva ne derže, zakai on sam, naisi ie pridigal, ie sui kruh sujemi rokami dobival. Le-te bessede se imajo tim petlerskim bozzim menihom inu fariem, kir ništer ne delalio,⁴⁶² naprei deržati inu spryčati, de neso kersčeniki, temuč hudyčevi brattie. C. Vely dobra della dellati, te hude z leipimi inu ostrimi bessedami na dobru vižati. Na koncu od nih slovu iemle inu nim noterni inu vunani myr, tu ie, vse dobru v nebi inu na zemli, prossi. Sice

462| Delaio.

SIce kar ie več, lubi bratie, molyte za nas, de ta bessedna tiga Gospudi teče naprei inu de bo česčena koker per vas [2]inu de bomo odrešeni od tih divyh inu hudobnih ludi, zakai ta vera nei vseh. [3] Ampag ta Gospud ie zveist, kateri vas bo poterdlil inu obaroval pred hudim. [4] Inu mi vupane imamo pruti vom v tim Gospudi, de kar mi vom zapoveimo, de vi tu istu sturite inu bote sturili. [5] Inu ta Gospud oberni vaša serca h ti lubezni Božy inu na tu čakane na Cristusa.

[6] Inu mi vom, lubi bratie, zapovemo v tim imeni našiga Gospudi Jezusa Cristusa, de se zderžite od sledniga brata, kir se nespodobnu derži inu nekar po našim navuku, kateri ie od nas pryel. [7] Zakai vi veiste, koku imate po naših stopinah hoditi, zakai mi nesmo nespodobnu hodili vmei vami [8]inu nesmo od nikogar zabston ta kruh vzeli, temuč smo nuč inu dan z dello[m] inu s putom delali, de bi komu vmei vami težki ne bili. [9] Nekar za tiga volo, de bi se no[m] tu istu ne bilu spodobilu, temuč de smo sami sebe vom k animu exemplu naprei postavili za nami hoditi. [10] Inu že tedai, kadar smo per vas bili,

O ij smo

A
Cerkov ima molyti
za pridigarje inu po-
muči od Buga se tro-
štati.
Ephes. 5,
Col. 4.

B
Kersčeniki imajo od
suiga perdelane biti
živi.
1. Cor. 11,
1. Thes. 4.

Act. 20,
1. Cor. 4,
1. The. 2.

II. LYST H TESSALON.

463| Eni.

smo mi vom le-tu zapovedovali,aku kei du ne hoče delati, ta isti tudi nema ieisti. [11]Zakai mi slišimo, de oni⁴⁶³ vmei vami se nespodobnu derže, ništer ne delaio, temuč nepridne marine reznašaioč okuli hodio. [12] Le-takim pag mi zapoveimo inu nee opominamo skuzi našiga Gospudi Jezusa Cristusa, de oni s pokoiem delaioč sui lastni kruh ieido.

C
Grehe, nekar tiga
človeka imamo so-
vražiti.
Gal. 6.

[13]Vi, bratie, pag ne bodite trudni sturiti dobru. [14]Inu aku kei du ne hoče biti pokoren tei naši besedi, tiga istiga zaznaminuite skuzi en lyst inu ne imeiti ž nim obeniga tovarištva, de ga bo sram. [15] Oli vsai ne imeite ga koker eniga sovražnika, temuč opominaite ga koker eniga brata. [16]On pag, ta Gospud tiga myru, vo[m] dai myr vselei po vseh vižah. Ta Gospud bodi z vami zo vsemi. [17]Ta spovedana muia služba so muie Pavlove roke, kir ie tu znamine v vseh lysteh, le-taku iest pišem, [18]ta gnada našiga Gospudi Jezusa Cristusa bodi z vami vsemi, amen.

464| S stavkom »Le-ta Drugi lyst tim Tessalonicheriem ie pissan iz Atene.« Trubar sledi L1545: »Geschrieben von Athene.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

Le-ta Drugi lyst tim Tessalonicheriem
ie pissan iz Atene.⁴⁶⁴

Predgu-

PREDGUVOR

ČEZ TA LYSTU⁴⁶⁵ SVE-
tiga Paula h Timoteu.

465| Lyst.

Du inu kai ie Timoteus bil.

U ime Timoteus ie enu iudovsku ime, latin-ski se pravi beneficus oli benefaciens, tu ie, dobrotliv oli dober delovec. Inu s. Lucas, Act. 16,⁴⁶⁶ piše, de ie bil v tim meistu Lystra v ti Lacaoniski deželi, kir v ti Odspreda Azii leži, royen. Nega mati ie bila ena vduva inu Iudina Eunika ime, nega oča ie bil en ayd inu nega babi ie Lois bilu ime, oli nega mati inu baba ste skuzi to pridigo s. Paula na pravo kersčansko vero bile preobernene. Inu obej ste nyu synu inu vnuka tudi kersčansko vero od mladiju naučile inu on ie nyu vuk gori vzel inu se ie prov brumsku v ti kersčanski veri deržal. De ie od vseh kersčenikov hvalen bil, Act. 16, 2. Thi. 1.⁴⁶⁷ O, Bug, de bi se povsod te materje, babe, synuvi inu vnučeta taku deržali.

466| Apd 16,1.

Inu kadar ie s. Paul druguč v to Lysno te verne obiskati, potroštati inu v ti veri poterediti bil prišal, potehmal on nee ossem leit nei vidil, zakaj ty Iudi so bili poprei v ti Lysni čez nega en punt obudili, de so ga bili s kamenem possuli inu so ga za mertviga
O iii vunkai

467| Apd 16,2;
2 Tim 1,5.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

468| Apd 14,19.

vunkai iz meista žlaifali, od tiga berite Acto. 14.⁴⁶⁸ Inu kadar on druguč v tim 50. leitu po Cristusevim roystvu spet v to Lystro prude inu kadar ie od tih vernih zastopil, de ta Timoteus ie en brumen, zveist, zastopen hlapčič bil, ga ie začel lubiti inu ga ie k suimu tovarišu gori vzel.

Kadar se ie pag veliku Iudov na tu kersčanstvu bilu preobernilu inu vmei nimi ie nih dosti v ti veri šibkov bilu, ty so se blaznili inu motyli, kir ie s. Paul eniga ayda synu, kir nei bil obrezan, k animu tovarišu vzel. Obtu za tih šibkih Iudov, kir so dobriga serca bili, ie tiga Timotea nim k službi obrezal. Ampag poprei tiga Tita nei hotel obrezati zavolo, kir ty eni Iudi več iz hudobe koker iz šibkote so hoteli, de bi se Titus obrezal,aku bi hotel biti izvelyčan. Tiga s. Paul kratku nei hotel dopustiti. S teim ie hotel izkazati inu spryčati, de ta obreza, ne te druge Moizeseve vunane postave inu ceremonie ništer h timu izvelyčanu ne pomagaio. De le skuzi to vero v Jezusa samo bomo vsi ludi izvelyčani, berite Gal. 2.⁴⁶⁹

469| Gal 2,16.
470| 1 Tes 3,2.
471| 1 Kor 16,10–11;
Flp 2,19–22.
472| Evzebij, *Historia ecclesiastica* 3,4.6.
473| Trubar je imel v mislih beneškega hagiografa in škofa Pietra Ungarella di Marca de' Natalija († 1400 oz. 1406). Njegova knjiga *Catalogus sanctorum gestorum eorum ex diversis voluminibus collectus* je kot tiskano delo prvič izšla leta 1493 v Vicenzi, zadnja izdaja pa leta 1616 v Benetkah. V Srednji Evropi so bile v Trubarjevem času običajne izdaje iz 1513, 1514, 1516, 1521, 1542 in 1543.

Le-tiga Timotea ie s. Paul sylnu imel za lubu, koker ste v tim 1. lystei h tim Tessalon./., v tretym cap.⁴⁷⁰ brali, kir ga imenuie suiga brata, služabnika Božyga inu po-močnika v ti službi Cristusevi. Berite, kai od nega piše 1. Cor. 16 inu Phil. 2.⁴⁷¹ Nega ie bil v tim meistu Efēzi k animu farmoštru postavil inu Euseb., lib. 3, cap. 4⁴⁷² piše, de ie s. Ianža iogra inu evangelista poslušal pridigujoč inu ie veliku tovarištvu ž nim imel.

Inu Petrus de Natalibus⁴⁷³ piše, de ie Timoteus tudi tedi, kadar ie Nero cessar bil, od tih nevernih aydov v tim

v tim Efezu zavolo, kir ie nih malikovske službe tei bogini Diani štraiffal, s kamenem possut inu ie od tiga ma ta 24. dan tiga mesca prossinca umerl. Tulikain od Timotea.

ARGUMENT, SUMMA INU KRA-

tig zapopadik vsiga Perviga lys-
tu h Timoteu.

LE-ta pervi lyst s. Paula h timu Timoteu ie bogat inu lep. Zakai on skorai vse kersčanske articule inu potrebne nauke, kir se imao v ti cerqvi veiditi inu vučiti, v sebi derži. Inu on nekai nei če zavolo samiga Timotea pissan, temuč zavolo vseh pravih šcoffov, pridigariev inu podružnikov, kir so bili inu bodo na tim sveitu. Zakai on v le-tim lystei piše, koku se ima po vsim kersčanstvi prov pridigati, ta postava inu evangeli izlagati inu narazen ločyti, s čim inu koku se ima služiti Bogu, molyti inu vsag sui stan deržati. On zapoveda, de se nerveč ima vučiti ta vera inu ta lubezan, v le-teyu dveyu štuku vus pravi kersčanski navuk stoy, skuzi le-ta navuk dobimo enu čystu serce inu eno dobro veist pruti Bogu; per tim pravi, komu inu za čes volo ie ta postava dana. Za teim hvali Boga, kir ga ie h pridigarsvi poklical, iz eniga velikiga grešnika eniga svetnika sturil. Inu poleg tiga kratku od vsiga Cristuseviga opravila inu prida pravi. Na koncu piše, de ie dva zupernika te prave vere inu hynavca v pan polužil, hudyču

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

hudýču izročil, ta bo nyu na veisti na tim sveitu, potle na duši inu na životu notri v peklu vekoma,aku se ne pokorita, martral././Tu govorí v tim pervim cap.

V tim drugim velj molyti za vse ludi, nerveč za vissoko inu mallo gospoščino. Inu pravi: Potehmal ie nom Bug dal ta evangeli inu suiga Synu k nom poslal, de ie naš odvetnik inu spravljavec, inu hoče, de vsi ludi bodo izvelenčani, obtu velj vsem vernim molyti, zakai tih vernih molytve so Bogu perietne. Per tim vuči, koku ty možje imaio molyti, oni inu te žene z oblačilom v cerqvi se deržati.

V hudýču tretem pravi, kakovi šcoffi, farmoštři, pridigary, podružniki, nih žene inu otroci imaio biti inu h taki cerkovni službi staviti. Za teim pravi, kai ie ta cerkov, hyša Božya, v nei sama risnica Božya, v tih drugih vseh laža prebiva. Inu kir ie Bug človik ratal, de ie tu ena velika, čudna skrivnust, tiga se s. Paul začuduie.

V tim četertim prerokuije od tih poslednih časov; v tih no ta anticrišt s falš vukum regiral, kar nei greh, za greh hotel imeiti inu kar ie Bug tim vernim, koker vso žlaht zdravo špendio inu zakon, dopustil, tu on bo prepovedal. Potle velj Timoteu, de on le z Božymi ričmi inu z Božjo bessedo veden okuli hodi, tu istu nemu na tim sveitu inu v nebessih h dobrimu pride. Per tim tudi pravi, de ty verni od tih nevernikov le za tiga volo, kir nih cilu vupane inu trošt v Buga stavio, moraio veliku preslišati inu terpeti.

V tim petim vuči Timotea inu vse pridigarie,
koku,

koku, s kakovimi bessedami oni imaio te stare, mlade ludi, možye inu žene, dečle inu babe vučyti. Inu kate-re vduve se imaio v špital vzeti inu od gmain almožne redyti, katere pag se imaio spet omožyti. Potle pravi, de tim pridigariem, kir prov, s flissom vuče, cerqvi služio, se ima nih potreba obilnu dati. Vely Timoteu vynu pyti zavolo nega bolezni inu de nekar s teim panom se ne prenagli.

V tim šestim pravi, koku se imaio ty verni hlapci, gospudi, ty bogati deržati; on tukai Zubper lakomnost ostru piše. Za teim še pag prepoveda z ličkakimi basnami, s teim nepridnim dišputiranem okuli hoditi. In summa: le-ta lyst ie lep, priden inu lagag.

TA I. CAPITUL.

A. S teim začetkom, kir pravi, de ie on do Buga inu nega Synu odločen inu postavljen k animu iogru, on ta sui vuk inu pismu terdi, de od Buga prido, obtu se ima nemu verovati, človeiski navuk v Božyh rycéh ie kriv, zepelan inu zgul lažee. Inu de Cristus ie tu sa-mu vseh vernih zevupane, zakai on sam nas brani pred peklom inu nas v nebessa perpravi. Potle pravi, de ie tiga Timotea v tim mei-stu Efezju pustil, de ima na falš vučenike gledati. Per tim vely, de se varuio pred vnučnim dišputiranem inu basnami, pred štivenem inu raitanem, od kakove žlahte ie roye[n], inu od iudovskih vuna-nih Božyh službi, kir le kreg inu zdražbo obude, človeka ništer v ti veri ne pobulšaio. Za teim pravi, kai ie vseh Božyh zapuvid inu vsiga Božyga navuka ta summa, de imamo lubiti Boga inu našiga

P bližniga.

I. LYST H TIMOTEU.

bližniga. Pravi tudi, komu ie ta postava dana. S teim odgovarie tim, kir veliku od dobrih dell, od Božyh službi inu postav žubper to vero govore, oli ty isti sami obeniga praviga dobriga della ne sture, obene Božye žapuvidi, temuč le človeiske derže koker zdau ty papežniki. B. Zahvaluie Cristusa, kir ga ie h pridigarstvu iž milosti izvolil inu postavil; pravi sam, kakov ie poprei bil. Za teim s kratkimi, zastopnimi bessedami vus ta celi evangeli žapopade, kai ie Cristus ž nega prihodom na ta sveit vsem ludem dobriga sturil. Te bessede vsaki človik v serce žapiši inu na nee zmisli inu verui, kadar bo merl. S teimi on vse žlaht velike grešnike trošta. C. Zapovedda Timoteu, de od Cristuseviga opravila inu zaslužena prov vuči, ta evangeli od postave loči, Timotea hvali, de ie brumen, zveist v nega službi, de ie od nega prerokovanu, de bo en dober Božy pridigar, obtu ga niče žavolo mladusti za špot nema imeiti. Na koncu pravi od dveyu, kir sta od prave vere pala. Od nyu berite več 2. Thim. I.⁴⁷⁴

474| 2 Tim 1,16–18.

^A
Sledni pridigar ima
od postave, od evan-
gelia prov govoriti,
narazen ločiti, nekar
nezastopnu okupe
zmešati.
Col. 1,
Act. 16,
I. Thij. 4, 6,
Tit. 1,
Rom. 13.

P Aulus, en ioger Jezusev Cristusev, po tim Božym poročenu našiga ohranenika inu Gospudi Jezusa Cristusa, kateri ie tu naše zevupane, [2] timu Timoteu, muimu pravimu synu v ty veri, gnada, milost, myr od Buga, našiga Očeta, inu od Jezusa Cristusa, našiga Gospudi. [3] Koker sem iest tebe prossil, kadar sem v to Macedonia vlekal, de ti ostaneš v tim Efezu (taku sturi)⁴⁷⁵ inu de ti tim enim daš na znanje,

475| Prevodne rešitve »(taku sturi)« L1545 in V ne poznata.

ne, de drigači ne vuče ^[4]inu de ne rodio za basne
inu za žlahtove regištre, kir nigdar konca nemaio
inu več vprašane koker pobulšane v Bugi v ti veri
gori perpravio. ^[5]Zakai ta konec te zapuvidi ie ta
lubezan, kir gre iz čistega serca inu iz dobre visty
inu iz vere, kir hinavska nei. ^[6]Od katerih riči, po-
tehmal so ty eni zašli, so se obernili h tim nepri-
dnim marinem, ^[7]hote biti vučeniki te postave, ne
zastopio, kai govore inu kai terdio. ^[8]Inu mi veimo,
de ta postava ie dobra, aku du no prov uživa. ^[9]Ka-
dar se tu vei, de ta postava nei postavlena tim pra-
vičnim temuč tim krivim inu nepokornim, tim ne-
vernikom inu grešnikom, tim, kir neso svety inu
kir so prez Duha, tim, kir očeta inu mater ubyaio,
tim, kir ludi moree, ^[10]curbariem, kir se z moškim
spolum zmešaio, martolozzom, lažnikom inu kir
falš perseguio, inu ie li kakova druga reč, kir ie ti-
mu zdravimu vuku Zubper, ^[11]kir ie po tim vissoku-
čestnim evangeliu izvelyčanskiga Boga, kateri ie
meni zevupan.

^[12]Inu iest zahvalim našiga Gospudi Jezusa
Cristusa, kir ie mene močniga sturil inu za
P ij zveistiga

Rom. 7.

B
Za redle pridigarie,
za pokurne grešnike,

I. LYST H TIMOTEU.

za Cristusevo marstro
se ima Bug zahvaliti.

Matth. 9, 18, 20,
Luc. 18.

zveistiga sodil inu postavil v le-to službo, ^[13]kir sem poprei bil en šentovavec inu preganavec inu kir sem sylo obhaial. Ampag meni se ie milost izkazala, zakai iest sem tu iz nezastopnosti sturil skuzi to nevero. ^[14]Ampag ta gnada našiga Gospudi ie teim vegši bila sred s to vero inu lubezno, katera ie v Jezusu Cristusu. ^[15]Inu tu ie ena gvišna bessedna inu vredna, de se zo vsemi ričmi gori vzame, de Cristus Jezus ie prišal na ta sveit te grešnike izvelyčati, vmei katerimi sem iest ta pervi. ^[16]Ampag za tiga volo sem iest milost dobil, de ie Jezus Cristus nerpervič na meni izkazal vse zanessene k animu exemplu tim, kir bo do na nega verovali h timu večnimu lebnu. ^[17]Inu timu večnimu kralu, vselei živimu, nevidečimu, samimu modrimu Bogu bodi čast inu gloria vekoma, amen.

C
Pridigary imajo biti
vučeni, zveisti inu
brumni.

2. Th. 2,
1. Cor. 5.

^[18]Le-to zapuvid iest tebi poročim, mui syn Timotee, po tim prerokovanu, kir ie poprei od tebe vunkaie šlu, de voiskuieš eno dobro voisko ^[19]inu de imaš to vero inu eno dobro veist, katero so ty eni od sebe pehnili, so na tei veri ta čoln rezbyli, ^[20]vmei katerimi sta Imenus

neus inu Aleksander, katera sem iest timu zludiu izdal, de se vučyta nekar šentovati.

TA II. CAP.

A. Vuči, kai se ima raven inu poleg pridige v ti cerqvi diati. Vsi kersčeniki so dolžni nerpoprei molyti, de tu Božye ime bo povsod, per vseh ludeh znanu, posvičenu, de Bug sam per nih kraluie, po nega voli deio. Potle za odpuščane tih grehov inu de Bug nim pomaga inu odresi od vsiga zlega. H tretimu de prossio za pravo vero, za S. Duha, za večno inu tellesno potrebo. H četertimu de za druge ludi, za periatile inu souvražnike, de nim Bug nih krivu diane pruti Bogu inu ludem odpusti. H petimu. De zahvalio Boga za nega vse žlaht dobrute, tellesne inu večne. Per tim de molyo za dobro inu hudo gospoščino, ta dobra de bo dolgu živa, ta huda de se b Budi⁴⁷⁶ preoberne, de pod nih brambo ta cerkov myr ima inu s pokoiom služi Bogu. S takim molenem se per Bugi veliku opravi. B. S. Paula inu s. Ianža, 1. Ioh. 2,⁴⁷⁷ bessede se imajo dobru zamerkati, kir obba pravita, de le eniga samiga srednika, spravlavca, odvetnika inu bessednika per Bugi v nebessih imamo, kateri ie Cristus Ježus. Obtu ty, kir svetnike, Divico Mario b timu stavio, z lažami okuli hodio, Cristusa inu vse svetnike zašpotuio. Zakai Cristus sam ie ž nega marstro za naše grehe sturil žadosti, koker tukai s. Paul prycuie inu tim aydom pridigui. C. Vuči lipu, kei, koku se ima molyti; gdi kuli verni, bodi doma, v cerqvi, na puli, molio, so uslišani,aku ž vero, prez cbivila, prez nyda, prez offerti ž dobro, čisto vistio molio. Inu de v ti cerqvi možje inu žene ž gwantom inu drugo ričio se imajo poštenu deržati. Ženom

476| Bugi.

477| 1 Jn 2,1–2.

P ij očytu

I. LYST H TIMOTEU.

očtu v cerqvi prepoveda pridigati, ampag doma družin/o/ mogo vu-čiti. Na koncu zakonice lipu trošta, aku prov veruio, lubio Boga, su-iga moža inu bližniga inuaku so čyste, sui zakon derže, taku bodo izvelyčane. Take oblube od Buga obena nuna ne menih nemaio.

^A
Vseh cerqrah se ima
molyti za vse ludi, za
gosposcino, za myr
etc.

/2./ Pet. 3.

NAtu iest vas opominam, de pred vsemi ričmi se
sture molytve, prošne, zaprošne, zahvale za
vse ludi, ^[2]za krale inu za vso gosposcino, de mi en
pokoin inu tyh leben po Božy voli inu v poštenu pe-
lamo. ^[3]Zakai le-tu ie dobru inu perietnu pred Bu-
gom, našim ohranenikom, ^[4]kateri hoče, de vsi ludi
bodo izvelyčani inu de prido h timu spoznanu te ri-
snice.

^B
S. Troyca ie le eniga
bessednika, srednika,
spravljaca vmei sebo
inu vmei ludmi po-
stavila.

1. Joh. 2,
Col. 1,
2. Thi. 1.

^[5]Zakai ie le en sam Bug inu en sam srednik vmei
Bugom inu vmei ludmi, ta človik Cristus Jezus, ^[6]ka-
teri ie sam sebe dal za nas vseh k animu odrešitvu, de
se tu istu per nega čassu ima pridigati; ^[7]k le-timu
sem iest postavljen en pridigar inu ioger (iest govorim
risnico v Cristusu inu ne lažem), ^[478] en vučenik tih ay-
dov v ti veri inu v ti risnici.

^[8]Inu iest hočo, de ty možie molio po vseh
kraih, de vzdigno gori čiste roke prez serda inu
krega.

^C
Povsod, vsakim mei-
stu Bug tih

478| Prevodna re-
šitev sledi L1545:
»⁷Dazu ich gesetzt
bin ein Prediger vnd
Apostel (Jch sage
die warheit in Chri-
sto / vnd liege nicht)
ein Lerer der Hei-
den / im glauben
vnd in der warheit.«
Podobno tudi V: »⁷
in quo positus sum
ego prædicator, et
Apostolus (verita-
tem dico, non men-
tor) doctor gentium
in fide, et veritate.«

krega. [9] Glih taku tudi te žene, v poštenim gwantu, s to sramotlivostio inu čistostio se lipe narede, nekar s crišpanimi kitami oli zlatom oli s perlami oli z gwantom, kir dragu stoy, [10] temuč koker se spodobi tim ženom, kir očitu služio prov Bogu skuzi dobra della. [11] Ena žena se vuči v tihoti zo vso pokorsčino. [12] Sice eni ženi ne dopustim vučiti, ne gospodovati čez moža, temuč de v tihoti bode. [13] Zakai Adam ie bil poprei storien, potle Eva. [14] Inu Adam nei bil zepelan, temuč ta žena ie bila zepelana inu ie tu pergrešene noter perpelala. [15] Oli ona bo izvelyčana, kadar otroke rody,aku ostane v ty veri inu v ti lubezni inu v ti svetusti sred s to čystostio.

vernih molytve usliši. S. Paul tukai tim ženom eno lipo regulo naprej piše, nee vuči im trošta.
Joh. 4,
1. Pet. 3,
1. Cor. 14,
Gen. 1, 2, 3.

TA III. CAP.

A. Vuči inu pravi zastopnu, kakovi ludi se imaio h tim šcoffom, tu ie, h tim farmoštrom, pridigariem inu h tim služabnikom te cerque izvoliti inu postaviti. Nekar norci, pynaci, curbary etc. Temuč brumni, pošteni inu vučeni ludi. Ta gerska besseda episcopos, katero mi tolmačuiemo šcoff, ie tulikain koker en ogledavec oli merkavec oli en vahtar, kir ima gledati, merkati inu vahtati s flissom čez nega ovčice. S. Paul tudi hoče, de en pridigar ima biti en dober gospodar, zakonik

I. LYST H TIMOTEU.

nik inu en bogaboeči oča suih otruk; tiga papeži, nečisti fary inu menihi ne hote, zatu so ty pravi anticrišti, koker od nih za teim 4. capituli prerokuie. B. Per tei bessedi služabniki, katerim gerski pravio diaconi, se mogo tih farmoštrov inu pridigariev pomočniki, katerim Crainci podružniki pravio, oli špitalmoštri oli šulmoistri, mežnary oli studenti, kir hote fary biti, zastopiti. Le-ty vsi, kir cerqvi, tu ie, tei kersčanski gmaini služio, imao brumni, risnični, vučeni inu prave terdne vere biti inu nih žene poštene, molčeče inu zveiste, nekar klaparice. C. Vely Timoteu inu vsem pridigariem, de vuče, te prave Božye službe s teimi molytvami v cerqvi narede, nih stan inu leben pelaio, koker ie nee zdai navučil. Inu per tim kratku, oli zastopnu pravi, kei, per kom ie ta cerkov, tu ie, ta prava gmaina Božya, drugdi nekar, samuč gdi se ta Božye⁴⁷⁹ risnica, tu ie, ta s. evangeli čistu pridigue inu se po Božy bessedi služi Bogu. Obtu papeška cerkov oli gmaina nei Božya, temuč hudyčeva, zakai v ni se lažee pridigue inu se malykuie. Za teim lipu od Cristusevih obeyu natur gouri, de ie bug inu človik, de se ie ta pravi Bug, ta večna Božya besseda v tim našeji messei rezodela, od tiga se v ti cerqvi pridigue, S. Duh, angeli prycuo inu timu se od ludi veruie. Le-te riči vse so zgul velika čudessa Božya.

479| Božya.

480| Šcofflo.

A
Kakovi imao biti ty
pravi přídní šcoffy
inu pridigary inu nih
družina.
Tit. 1.

TU ie ena gvišna besseda, aku kei du to skcofflo⁴⁸⁰ službo žely, ta želi enu dobru dellu. [2] En šcoff pag more biti prez tadla, ene žene mož, treziv, zmassen, poštěn, de rad erperguie, umetallen vučiti, [3] nekar en pyanec, nekar

nekar en boinik, nepošteniga dobitka nema želeti,
temuč de ie krotak, prez zdražbe, prez lakomnosti,^[4]
kir sui lastni hyši dobru naprei stoy, kir pokorne
otroke ima zo vsem spoštovanem^[5] (Aku pag kei eden
sui lastni hyši ne zna naprei stati, koku on bo to gmai-
no Božyo oskerbil?),^[6] nekar en novuveric, de se ne
napuši od offerti inu v to hudyčeve pravdo ne pade.^[7]
On mora tudi enu dobru pryčovane od tih vunanih
imeiti, de on ne pade v tu zašpotovane inu v ta štrik
tiga hudyča.

^[8]Glih taki ty služabniki imaio pošteni biti, nekar
duyiezični, nekar vinski požrehi, nekar želeti ne-
pošteniga dobitka,^[9] de imaio to skrivnust te vere s
čistio vistio. ^[10]Inu ty isti se imaio poprei izkusiti,
potle de služio inu de bodo prez tadla. ^[11]Glih taku
nih žene imaio poštene biti, nekar opravljave, tre-
zive, zveiste vseh ričeh. ^[12]Podružniki, de bodo mo-
žye ene žene, kir nih otrokom inu suim lastnim
hyšom prov naprei stoye. ^[13]Zakai kateri dobru slu-
žio, ty isti sebi dobe eno dobro štablo inu veliko
fraydikost v ti veri, katera ie v Cristusu Jezusu.

Q ^[14]Le-te

481 | Prevodna re-
šitev sledi L1545:
»⁵(So aber jemand
seinem eigen Hause
nicht weis furzuste-
hen / wie wird er die
gemeine Gottes ver-
sorgen?)«

B
Kakovi ty podružni-
ki, mežuary,⁴⁸² špi-
talmastry, studenti,
šulmoštri inu nih že-
ne, družina imaio bi-
ti.

482 | Mežnary.

I. LYST H TIMOTEU.

c
Sdi se risnica pridi-
guie inu rezodeva,
zakai ie Bug človik
ratal, evangelju ve-
ruie, prov se služi
Bogu, tukai ie ta
prava cerkow Božya.

[14]Le-te riči iest tebi pišem inu iest imam vupane,
de skorai h tebi pridem. [15]Aku pag pozneiši pridem,
de boš veidil, koku ti se imaš deržati v ti Božy hyši,
katera ie ta gmaina tiga živiga Boga, en stebar inu
podpurna te risnice. [16]Inu prez vsiga cbivla ie tu ena
velika skrvnust te vere, de Bug se ie rezodil v tim
messei, ie pravičen sturien v tim Duhei, se ie izkazal
tim angelom, ie pridigan tim aydom, nemu se ie ve-
rovalu na sveitu inu ie vzet v to glorio.

TA IIII. CAP.

*A. Pridiguie zastopnu še pag od kriviga papežoviga inu meni-
škiga zepelaniga vuka inu od falš Božjih službi, koker ie Cristus,
Matth. 24, poprei inu s. Peter raven nega, 2. Pet. 2, inu on sam,
2. Thi. 3,⁴⁸³ potle prerokoval. Nu, vsaki vei, de iz papežoviga na-
vuka inu službi nišče nei mogel imeiti ene dobre, veselle visty pru-
ti Bogu. Zakai ty papežovi vučeniki neso koker mi zdai na samiga
Cristusa kažali, de se per nim samim gnada, odpustig vseh grehov
skuzi vero v nega naide, temuč na nih krive, izpačene maše, na
nih odpuske inu ordne. Inu oni so zakon tim fariem, nunom, me-
nihom, vso zdravo špendio v petig, v soboto inu druge dni ieisti
prepovedali. Iz tiga vsaki vidi, de papeži inu kir ž nim derže, so
ty pravi anticrištovi hlapci. B. Kateri prov vuči to postavo inu*

ta

483| Mt 24,11.24;
2 Pet 2,1–3;
2 Tim 3,1–7.

ta evangeli, molyti, koku se imaio pridigary ž nih ženami, otruki deržati, de ie Bug Syn človik postal, de nom od večniga zlega poma- gal, od zakona inu de usa špendia, kir ie zdrava, se more usag čas prez greha z maso inu s to hvalo ieisti. Ia, kir tu vuči, ta isti ie en pravi služabnik Cristusev. Tiga papež ne dopusti, obtu ie ta anticrišt. Per tim pravi, de tu tellesnu vunane dellu inu zderžane, koker praznova- ne, posti, offrovane, čuvane, pred Bugom mallu vela, ampag pietas, tu ie, kir človik prov veruie, klyče na Buga, v Božym strahu prebiva, v pokuri, v poštenim lebni prebiva, se z grehi krega, bližnimu dobru dei, le-tu ie Bogu perietnu. C. Terdi inu zagvišuie, de ty pij, tu ie, kir po Božy bessedi zo vsem se derže, nih vupane v Buga stavio, aku nim na tim sveitu čassu hudu gre, taku vsai h puslednimu nim bo dobru. Za teim Timotea inu vse pridigarie opomina, de se z miselio, z bessedo inu z lebnom brumsku derže, veden bero, s teim darum, kir so od Buga prieli, prov okuli hodio, de ž nim te ludi na pravo vero obračaio. S teim oni sebe inu druge v nebessa perpravio.

TA Duh pag očitu pravi, de v tih puslednih čassih bodo eni od te vere odstopili inu bodo deržali s teimi golufskimi duhi inu navuki tih zludiev, ^[2]kir bodo v ti hynavsčini lažee govurili inu eno z rezbele- nim železom znaminovano veist imeili ^[3]inu bodo ta zakon prepovedovali inu zderžati se od špendie, ka- tero ie Bug stvaril vzeti s to zahvalo tim vernim inu tim, kir so to risnico spoznali. ^[4]Zakai sled-

^A
Kateri iz le-tih bes- sed ne spozna, de papež ie ta pravi an- ticrišt, ta ie cilu slep inu drevan.

2. Thi. 3,
2. Pet. 3,
Jude. 1/.

Q ij na

I. LYST H TIMOTEU.

na stvar Božya ie dobra inu se ne nema ništer zavreči,
kar se s to zahvalo vzame, ^[5]zakai onu bo posvičenu
skuzi to bessedo Božyo inu molitov.

B
Tim, kir prov vuče,
veruio, služio Bogu,
bode v tim inu v
drugim lebnu dobru.
2. Thi. 3,
Tit. 3.

484| Voli.

^[6]Kadar ti boš le-te riči tim bratom naprei stavil,
taku ti boš en dober služabnik Jezusev Cristusev,
zreien v tih bessedah te vere inu tiga dobriga navu-
ka, per katerim si ti veden bil. ^[7]Varui se pred
neduhovskimi inu babskimi basnami, ampag flissai
se po Božy voli živeti. ^[8]Zakai tu tellesnu flisnu dellu
ima mallu pryda, ampag po Božy volo⁴⁸⁴ živeti ie k
vusimu prydnu inu ima oblubo le-tiga inu prihodni-
ga lebna.

C
Znamina inu gvat
praviga pridigarie so
terplene, vera, zveist
vuk, poštene, lube-
zan, čistost etc.

^[9]Inu tu ie ena gvišna risnična bessedna inu vredna,
de se zo vsem gori vzame. ^[10]Zakai mi zatu delamo
inu smo zašmaani, kir trdnu vupane imamo na tiga
živiga Boga, kateri ie ohranenik vseh ludi, nerveč
tih vernih. ^[11]Le-te ryči ti zapovedai inu vuči. ^[12]Ni-
sče ne ferahtai tuie mladusti, temuč bodi en napre-
istavnik tim vernim s to bessedo, s teim lebnom, s
to lubezno, s teim duhum, s to vero, s to čistostio. ^[13]
Veden s flissom beri, opominai, vuči, dotle iest pri-
dem. ^[14]Ne derži za mahinu ta dar, kir ie v te-
bi,

bi, kateri ie tebi dan skuzi tu prerokovane s teim rok goripolaganem tih starišev. [15] Imei v serci le-te riči, s teim okuli hodi, de tu tuie goriiemlene bode očytu vsem. [16] Merkai sam nase inu na ta vuk, ostani v le-tih stukih. Zakai aku ti tu sturiš, taku ti sam sebe in te, kir tebe poslušaio, ohraniš.

TA V. CAP.

A. Vuči, koku pridigary starimi, mladimi, z možmi, ženami imajo se deržati, katere vduve se imajo v špital vzeti inu od cerqve redyti. Inu koku se vsaka vduva, boga oli bogata, stara oli mlada, ima deržati. Le-ta navuk bi se imel dobru zamerkati inu slušati, taku bi v špitali bule stalu, petleriev mane bilu, ludie bi raisi bugaime daiali. Per tih mladih vduvah se ima sledna mlada žena, dečla, nuna, kir ie prez moža, zastopiti. Le-timu s. Paula vuku papež cilu žubper dei, kir mlade dečle v clostre zapyra, permoruie, de se zaratuio inu zablubio prez mož biti. S. Paul ne hoče obeni ženi zakona prepovedati. Ne hoče obene v špital prez moža vzeti, samuč ona ie šestdesset leit stara. Truye dellu s. Paul mladim ženom tukai nalaga: 1. de se omožyo, 2. de otroke rodee, 3. de domače riči rovnaio. Sledni kersčenik, pravi tukai tudi s. Paul, ie dolžan sui žlahti pomagati inu nekar od sebe v špital pehniti. B. Vely vsem kersčenikom, de nib pastyrie, kir vuče, pridiguio, nekar, kir španciraio, pyančuio, curbaio ništer n/e/delaio, katere on t/u/kai stariš imenuie, imajo obilnu s teles-

Q iiij no

I. LYST H TIMOTEU.

485| 1 Kor 9,9–14.

no potrebo oskerbeti. (Od tiga berite 1. Cor. 9.)⁴⁸⁵ Inu de se zdai/ci/ ne veriame, kar se zubper pridigarie govor. Aku gardu očtu gresio, se imaio tudi očtu svariti inu straifati. C. Ostru vse farmoštare, pridigarie zaklina inu opomina, de nekar, koker nim času od tih ludi bo povedanu oli koker oni enimu dobru oli hudu hote po nib voli inu misli, temuč po risnici inu po pravdi sodio. De nevrednih inu neu-metalnih koker ty papeški šcoffi, kir osle za denariev volo cronaio, h timu pridigarstvu ne stavio. Zveisti pridigary so radi gostu bolni, ty mogo zdravo ieit iesti, vinu pyti prez greha. D. Govori od tih novih pridigariev, kir so eni hudi, eni brumni iznotra, ty eni se znaio hyniti, dobri, zveisti delati, ty eni dobrí pag od dostih moraio hudu slišati, oli eniga vsakiga serce inu diane se počasu spozna inu na so-dni dan bodo vseh serca rezdivena.

^A
Pridigary imaio ž
nih ovčicami peria-
znivu govoriti, vdu-
ve, božce oskerbiti;
vduve inu božcy se
imaio tudi brumsku
deržati.

ENIGA stariga ne svari ostru, temuč ga opomi-nai koker eniga očeta, te mlade koker te bra-te, ^[2]te stare žene koker te matere, te mlade koker sestre zo vso čistostio. ^[3]Poštui te vduve, katere so prave vduve. ^[4]Aku pag kei ena vduva ima otroke oli vnučeta, taku te iste pusti poprei vučiti nih lastne hyše po Božy voli rovnati inu de nih starišem spet glich poverno, zakai le-tu ie poštenu inu perietnu pred Bugom. ^[5]Sice, katera ie ena prava vduva inu zapuščena, ta vupai na Buga inu prebivai v molytvah inu v prošnah nuč tar dan. ^[6]Kate-ra

ra pag v tih luštih prebiva, ta ie živa mertva. [7] Le-te riči nim zapovei, de bodo prez tadla. [8] Aku pag kei du te suie, nerveč te domače ne omisli, ta ie to vero zatail inu ie huši koker en neovernik. [9] Ne pu-ste obene vduve izvolyti, kir ie pod šestdesset leit stara, kir ie bila eniga moža žena [10] inu kir ima prycovane od nee dobrih deill: ie li otroke koyla, ie li rada erpergovala, ie li tih svetnikov noge umivala, ie li tim revnim h pomočan prišla, ie li veden v slednim dobrim dellu bila. [11] Te mlade vduve pag odverzi, zakai kadar začno poiati se Zubper Cristusa, taku hote se omožyti [12] inu imaio nih sodbo, kir so to pervo vero zavergle. [13] Per tim so tudi linee inu se vuče okuli tekati po hyšah inu nekar samuč so linee, temuč so tudi klaffarice inu vse izvprašujo inu govore, kar se ne spodobi. [14] Obtu iest hočo, de se te mlade omožyo, otroke rode, pohištvo rovnaio, de timu zuperniku obeniga uržaha ne dado hudu govoriti. [15] Zakaj, so se vže ene dole obernile, gredo za zludie[m]. [16] Aku pag en verni oli ena verna ima vduve, ta te iste omisli, de se ta cerkov ne obloži inu de tim, kir so te prave vduve, pomaga.

[17] Ty

I. LYST H TIMOTEU.

B
Pridigovane ie težku
dellu, zasluzi sui
kruh, mora veliku
preslišati.
Deut. 25,
2. Cor. 9,
Matth. 10.

C
Pridigary imao
prov sodyti, vredne h
pridigarstvi staviti,
pred bolezni se varo-
vati.
1. Thi. 6.

D
Kar ie človeku hudu-
o/i dobru, se poča-
su zvei.

[17] Ty stariši, kir dobru naprei stoye, se imaio z duyo
čestio deržati, zuseb ty, kir delaio v ti bessedu inu na-
vuki. [18] Zakai tu pismu pravi: »Ti nemaš timu vollu,
kir mlati, vust zavezati,« inu: »En delovec ie vreden
suiga lona.« [19] Zubper eniga stariga ne vzami tožbe
mumu dveyu oli tryeh prič. [20] Te, kir grešio, te svari
pred vsemi, de tudi ty drugi bodo strah imeili.

[21] Iest spryčuiem pred Bugom inu pred Jezusom
Cristusom inu pred izvolenimi angeli, de ti le-te riči
ohraniš prez vsiga nagliga soyena inu de ništer ne
deiš eni party k službi. [22] Ne polagai tih rok na nikog-
gar prenaglu inu ne sturi sse ptuih grehov diležen.
Sam sebe čistiga ohrani. [23] Od le-tiga časa naprei ne
py več vodo, temuč uživai mallu vina zavolo tuiga ža-
lotca inu kir si gostu bolan.

[24] Tih enih ludi grehi so očyti poprei, de se mogo
sodyti, tih enih pag bodo potle rezodiveni. Glih taku
ta dobra della tudi so očyta poprei inu katera pag so
drigači, ta ista se tudi ne mogo skryti.

TA VI. CAP.

*A. Ty verni hlapci so dolžni tim nevernim, budim, inu
tim*

*tim vernim, dobrim gospodariem zveisti inu pokorni biti. B. Vely, de
vsi pridigary le tu, kar ie Cristus zapovedal, vuče. Per tim ostru zubper
falš vučenike gorovi, de so offertni, ništer ne umeio, so kunſtni, tu ie,
norci, od nepridnih riči pridiguo, od nih vuka se niſče ne pobulša, le
zdražbe gori obude. Zakai oni le z lažami zavolo dobitka okuli hodio;
papeške Božye službe so le na denarie nareiene. Pred takimi se ima sle-
dни varovati. Za teim trošta te boge; kadar pravo vero, kruh, oblačilu
imamo, smo preveč bogati. Inu ostru zubper lakomnost gorovi inu pra-
vi, kakovo škodo inu revo tim ludem pernesse. C. Še pag vsem pridiga-
riem vissoku inu trošlivu v Božym imeni, kir te mertve žive dela, za-
poveda, de do konca ostano per veri, to isto koker sam Cristus pred
vsemi ludi spoznaio, prov vuče inu de se brumsku v nih stanu derže
inu de v nih nadlugah zmislio na ta veliki čestni dan tiga sodniga
dne, na kateri dan se bo stuprov Cristus sujemi vernimi izkazal, koku
velik, mogoč ie on Bug inu Gospud sred z nega večnim nevidečim Oče-
tom. D. Poprei ie pravil, v kakovo revo se ty, kir hote bogati biti, per-
pravio. Zdai pag pravi, koku se ty kersčeniki, kir po pravici, po erbih,
srečo, z nih zveistim dellom so bogati ratali, pruti Bogu s teim terdnim
zvezupanem na nega inu s teim podilenem s teimi božimi imaio derža-
ti, s teim sebi en žiber šac v nebessih bodo zbrali. E. Vely, de ty pridi-
garyl nih daruve inu funt prov h pridu nucaio, koker Cristus sam,
Matth. 25, Luc. 19, 12,⁴⁸⁶ gorovi, inu de vuče tu, kar so od Cristusa,
iogrov sli/ša/li inu de se pred vnucnim vprašanem, disputiranem va-
ruio, s katerimi se offertuo inu daleč od te prave vere zaido.*

486| Mt 25,14–30;
Lk 19,11–27; 12.

VSi ty hlapci, kir so pod iarmom, imaio nih
gospudi za vse časty vredne deržati, de
R tu ime

^A
Evangeli vsak/i/ga v
tim /ne/ga stanu inu
pokly-

I. LYST H TIMOTEU.

canu, kir Bogu nei
zubper, pusti.

487] Prevodna rešitev sledi L1545:
»²Welche aber gie-
ubige Herrn haben
/ sollen die selbigen
nicht verachten
(mit dem schein)
das sie brüder sind /
sondern sollen viel
mehr dienstbar sein
/ dieweil sie gleu-
big vnd geliebt /
vnd der wolthat teil-
hafftig sind. Solches
lere vnd ermane.«

B
ſalſ dučeniki vſelei
več na offert, na de-
narie gledaio koker
na pobulſane tih lu-
di.
I. Thī. 1.

Job 1,
Pro. 27,
Eccl. 5.

tu ime Božye inu ta nega vuk ne bo hudu slišal. ^[2]Kateri pag verne gospudi imao, te iste oni ne imao zašmaati (s teim naprei daianem), ⁴⁸⁷ de so brati, temuč veliku več, de nim služio, kadar so verni inu lubi koker tim, kir so diležni te dobrute. Le-tu ti vuči inu opominai.

^[3]Aku pag kei du drigači vuči inu ne ostane per tih zdravih bessedah našiga Gospudi Jezusa Cristusa inu per tim navuku, kir ie po Bugi, ^[4]ta isti ie napušen, ništer ne vei, temuč on ie kušan v tim prašanu, v bessednim kregom, iz katerih zraste nyd, zdražba, šentovane, hudu obdolgovane, ^[5]nepridnu dišputirane tih ludi, kir neso per pameti, katerim ie odvzeta ta risnica, kir menio, dobitag ie ena Božya služba. Loči se od nih, kir so taki. ^[6]Ampag tu ie en velik dobitag, prov verovati inu služiti Bogu inu na tim suim imeiti zadosti. ^[7]Zakai mi nesmo ništer pernesli na ta sveit inu gvišnu ie, mi tudi ništer ne moremo vunkai nesti. ^[8]Obtu, kadar užitag inu s čim se odenemo, imamo, na tim imeimo zadosti. ^[9]Sice ty, kir hote bogati biti, pado v to izkušnavo inu vverni inu v velike, norske inu škodlive žele, katere te ludi

ludi v tu pogublene inu ferdamnane potope. [10] Zakai ta lakomnost ie en koren vsiga zlega, katero so ty eni želeti, so zašli od te vere inu so sami sebe zapleli v mnogetere beteže. [11] Ti pag, mož Božy, beži pred le-teimi ričmi, hodi po pravici, po Božy službi, po veri, po lubezni, po volnim terplenu, po krotkoti. [12] Voiskui tu dobru voiskovane, popadi ta večni leben, h katerimu si ti poklican inu si očitu spoznal enu dobru spoznane poleg dosti pryc.

[13] Iest tebi zapoveim pred Bugo[m], kir vse riči žive della, inu pred Jezuso[m] Cristuso[m], kir ie pryočoval pod Ponciom Pilato[m] enu dobru spoznane, [14] de ti deržiš le-to zapuvid prez madeža inu prez tadla do te prikazni našiga Gospudi Jezusa Cristusa, [15] katero on bo izkazal per suih čassih, ta, kir ie izve-lyčan inu sam vyuda, en kral vseh kralev inu en gospud vseh gospudov, [16] kateri ie ta sami, kir nigdar ne umerie, kir prebiva v eni luči, h kateri nisče ne more priti, kateriga oben človik nei vidil inu ne more vidi-ti, timu bodi čast inu tu večnu kralevstvu, amen.

[17] Tim, kir so bogati na le-tim sveitu, zapovei, de ne bodo offertni inu de vupane ne stavio na

R ij tu

C
Verni v nih težkih
revah se imajo le s
Cristusevin pri-
/h/odo[m]inu s teim
večnim lebnom tro-
štati.
1. Thi. 5, 1,
Matth. 27,
Joh. 18, 1,
Apoc. 17, 19.

D
Vi bogati ne offer-
/tuite/, stavite vupa-
ne v Bu-

I. LYST H TIMOTEU.

ga, podilite z bozimi.
Mar. 4,
Luc. 12,
Matth. 6.

E
Pridigary imajo
zveistu, zastopnu,
pričnu pridigati.
1. Thi. 1, 4.

tu negvišnu blagu, temuč na tiga živiga Boga, kateri nom od vseh riči da obilnu uživati, [18]de dobru sture, de bodo bogati v dobrih delih, de volnu podile, radi pomagaio, [19]de sami sebi en šac zbiraio, polagaioč en dober grunt naprei, de dosežo ta večni leben.

[20]O, Timotee, ohrani tu, kar se ie tebi dallu hranit, derži se proč od tiga neduhovskiga ličkakiga klafana inu zubpergovoriena, te falš hvaležne kunšti, [21]katero ty eni napreidaio inu so zašli od te vere. Ta gnada bodi s tebo, amen.

Le-ta lyst ie pissan iz Laodicea, kir ie tu po-
glavitu meistu te dežele Frigie
Pacaciane.⁴⁸⁸

Argument,

488 S stavkom »Le-ta lyst ie pissan iz Laodicea, kir ie tu poglavitu meistu te dežele Frigie Pacaciane.« Trubar sledi L1545: »Geschrieben von Laodicea / die da ist ein Heubtstadt des Landes Phrygia Pacatiana.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

ARGUMENT,

SUMMA, KRATIG ZAPOPADIG⁹

tiga Brugiga lystu svetiga Paula
h Timoteu.

Le-tim lystei s. Paul slovu iemle pred nega marstro inu smertio, kadar ie v Rymi v yeči sidil inu druguč pred cessaria Nerona bil pelan. Inu on tukai Timotea inu ž nim red vse pridigarie vissoku opomina, de se tiga evangelia ne sramuio inu ne strašio očytu pridigati, zakai nih dosti tudi tedai neso prav pridigali inu ty eni so spet od te prave vere, kir so se tiga cryža bali inu sramovali, odstopovali. Obtu on tukai sebe inu vse verne trošta, aku do konca vseh žlaht revah per Cristusu, kir ie tei smerti nee muč vzel, ostano, bodo vekoma izvelyčani. Inu de timu taku bode, hoče on to suio vero inu sui vuk s to nega marstro inn⁴⁸⁹ smertio spryčati inu poterdit.

489|Inu.

V tim drugim capituli vely Timoteu, de pridiguie tu, kar se ie od nega navučil, inu de taku vsi pridigary vuče. Inu da serčniga dela v nadlugah, vely, de zmisli na kmetiče inu žolnerie, ty moraio tudi poprei veliku terpeti, preden prid vzamo inu dobriga uživaio. Per tim še pag prepoveda od nepridnih riči dišputirati.

V tim tretym inu v četertim še pag prerokuiie, koku v tih puslednih čassih, v katerih smo mi zdai, do

R iii do

II. LYST H TIMOTEU.

do ludi cilu hudi, ne bodo hoteli risnico, temuč lažee poslušati. Inu de ty hynavci bodo ž nih falš vukum ludi noryli, per nih se bo velika lotrya dopernašala. Sice ie en lep, pride[n], potreban inu lagag lyst.

TA I. CAPITUL.

A. Suie poklycane veliku della, de se nega pismu koker Božye veruie. Inu pravi, de ta večni leben v Cristusu ie od začetka od Buga vsem ludem oblublen, obtu,aku na tim sveitu umeriemo, taku per Cristusu v nebi ta pravi večni leben naidemo. Inu kir pravi, de za Timotea veden moli, v misli ima, žely ga viditi, iz tiga se pridigary imaio vučit, de tudi te suie ovčice, mlaiše taku lubio, za nee molio etc. Inu kir pravi, de služi Bogu od suih rodovnikov oli starisev semkai, daie na zjane, de ta kersčanska vera nei nova, to so tudi ty očaki Adam, Noe, Abraam, Mozes, David, vsi preroki imeili. Mijzdai tudi, kir bomo za luterske, te nove vere klycani, smo te vere, kir so iogri, Divica Maria, vsi marterniki inu svetniki bili. Timoteovo babo inu mater za vere volo hvali, s teim vuči, kadar nom Bug verne starise da, da za tu imamo Boga zahvaliti. B. Opomina Timotea koker odspreda, de ta dar, kir ie od Buga skuzi nega navuk inu žegnovane (kadar so pridigarie iogri žegnovali, tu ie, stavili, nih neso s teim cuperskim olem mazali, v mašne gvante oblačili, brili, strigli, temuč čez nee molili inu roke polagali), prov nuca, ž nim Bogu dosti dušic dobiva inu de se pred crižom ne strasi, tu nemu Bug ho⁴⁹⁰ obilnu lonal. Tu on opomina zavolo tih, kir so od vere zavolo preganene, martre padali, iz le-tih sta bila tudi Figellus inu Ermogenes. V le-tih bessedah vsaki slisi, de prez nadlug na

tim

tim sveitu se ne more ta evangeli pridigati, ne nemu verovati. Oli te verne v takih nadlugah sam Bug gori derži. Za teim vso summo tiga evangelia pravi, de iz gnade zavolo Cristusa smo izvelyčani, de skuzi Cristusov prihod ie ta gnada vsem ludem na znane dana, ta smert zatrena, ta večni leben rezodiven, h timu ie on postavlen en pridigar, tiga pridigarstva se on ne sramuie, zakai ie gvišen, de ie on pravi Božy sal inu de Bug bo nemu del ta večni leben. C. Vely, de pridigary lipu, zastopnu, po redi, po formi nih pridige stavio, de nih labku ty preprosti mogo zastopyti. Inu de le na vero inu na lubezan pruti Bogu inu pruti ludem nih pridige gredo. De vuče, kei se milost per Bugi naide inu koku, s čim imaio služiti Bogu. S to bessedo depo situm, katero Luther beylag tolmačuie, iest pag polago inu hrani lu, s. Paul drugiga ne meni, temuč ta dar h timu pridiganu, kateri ie Timoteus imel, ima prov nucati. Zakai ty daruvi, kir ty ludy imaio, so Božy, neso tih, kir nee imaio, morao od nih Bogu raitingo dati. Be rite, kai od tiga sam Cristus govorí, Math. 25, Mar. 13, Luc. 12, 19.⁴⁹¹ Za teim toži čez falš neobstoyeče brate, kir so zavolo cryža od vere pali, ampag tiga Onežifora vissoku hvali inu vsi nega družini dobru prossi; kar se pravim pridigariem dobriga sturi, tu istu Bug bogatu plačuie, Matth. 10.⁴⁹²

491| Mt 25,14–30;
Mr 13; Lk 19,11–27.

492| Mt 10,40–42.

PAulus, en ioger Jezusov Cristusev, skuzi to volo Božyo, po tei oblubi tiga lebna, kir ie v Jezusu Cristusu. [2] Muimu lubimu synuvi Timoteu gnada, mylost, myr od Buga Očeta inu od Jezusa Cristusa, Gospudi našiga. [3] Iest zahvalim Boga, katerimu iest služim od muih

rodov-

^A
Tih brumnih, zve stih iuu⁵⁰⁷ stonovitih pridigariem inu vernih v naših molytvah nemamo pozabiti, ty se tudi imaio povsod hvaliti.
Act. 22.

493| Inu.

II. LYST H TIMOTEU.

rodovnikov semkai s to čisto vystio, de iest veden,
nuč inu dan v tih muh molytvah tebe v misli imam
[4]inu želim tebe viditi (kadar zmislim na tuie sel-
ze),⁴⁹⁴ de bi iest z veseliem bil napolnen, [5]inu iest
zmišlavam na to tuio vero, kir ie prez hynena v te-
bi, katera ie poprei prebivala v tui babi Loidi inu v
tui materi Euniki, inu iest sem zagvišan, de tudi v
tebi.

[6]Za tiga volo iest tebe opominam, de ti obudiš ta
dar Božy, kir ie v tebi skuzi tu goripolagane muh
rok. [7]Zakai Bug nom nei dal tiga duha tiga strahu,
temuč te močy inu te lubezni inu te trezivosti. [8]Obtu
nekar se ti ne sramui tiga prýčovana našiga Gospudi,
ne mene, kir sem nega iednik, temuč terpi ti s teim
evangeliem koker iest po tei moči Božy, [9]kir ie nas
izvelyčal inu poklycal z anem svetim poklycanem,
nekar po naših dellih, temuč po tim nega napreivze-
tiu inu gnadi, katera ie no[m] dana v Cristusu Jezusu
že pred teimi večnimi časi. [10]Zdai pag ie rezodivena
skuzi to prikazno našiga ohranenika Jezusa Cristusa,
kir ie tei smerti no muč vzel inu ie ta leben inu tu, kir
nigdar ne umerie, na to svitlobo naprei
postavil

494] Prevodna re-
šitev z oklepajem
in kontekst sledita
L1545: »⁴vnd mich
verlanget dich zu
sehen (wenn ich
dencke an deine
threnen) auff das
ich mit freuden er-
fülltet würde ...«

B
Pridigary moraio bi-
ti zweisti, serčni,
vsem dobrí, očytu
prýčovati od Cristu-
sa. S takimi Bug
derži.
1. Cor. 1,
Ephes. 1, 3,
Tit. 3, 1,
Rom. 6,
Col. 1,
1. Pet. 1,
1. Thji. 1, 2.

postavil skuzi ta evangeli, ^[11]h katerimu sem iest postavljen en pridigar inu en ioger inu en vučenik tih aydov, ^[12]za tiga volo iest le-tu terpim. Oli iest se ne sramuiem, zakai iest veim, komu sem veroval, inu sem gvišen, de ie on mogoč ohraniti to muio polago do uniga dne.

^[13]Imei to formo od tih zdravih bessed, katere si ti od mene slišal od te vere inu od lubezni, kir ie v Cristusu Jezusu. ^[14]Tu dobru hranilu ohrani skuzi S. Duha, kir v nas prebiva. ^[15]Ti veiš, de vsi ty, kir so v ti Azy, so se od mene odvelkli, vmei katerimi sta Figellus inu Ermogenes. ^[16]Ta Gospud dai milost tiga Onezifora družini, zakai on ie mene čestu ohladil inu se muih ketin nei sramoval. ^[17]Temuč kadar ie v Rymibil, ie mene zo vsem flissom iskal inu ie mene nešil. ^[18]Ta Gospud dai nemu, de naide to milost per tim Gospudi na uni dan. Inu kuliku ie on meni v tim Efezu služil, ti nerbule veiš.

^c
Kateri na Cristusa
inu na lubezan ludi
viža, ta prov vuči.

TA II. CAP.

A. Še pag Timotea inu vse pridigarie opomina, de bodo v tim pridigarstvi serčni, zveisti, de druge na pridigarstvu od mladiu vižao, de v nadlugah bodo volni, terpežlivi koker ty
S z/v/eisti

II. LYST H TIMOTEU.

zveisti, redli žolnery Božy. De zmislio na žolnerie, na kmetiče: ty vsi moraio poprei dolgu veden terpeti, preden žold, sad primo, taku ty verni, preden v nebu prido. V nadlugah imaio tudi zmisiliti na Cristusevu inu tih iogrov terplene, ty vsi so stuprov po terpleni tu dobru v nebi pryceli. B. Vely, de on inu vsi pridigary taku vuče, de ie Cristus žavolo naših grehov umerl inu de mi imamo tudi ž nim umreti, zatu bomo tudi ž nim živeli. De vredne pridigarie stavio, de se pred nepridnim vprašanem inu dišputiranem varuio, de to bessedo Božyo prov narazen dile inu secaio, ž no te nepokurne štraifaio, te žalostne bogaboeče troštaio. C. Trošta te verne, de se v ti veri ne zmotio, kadar vidio inu slisio, de ty eni, ia, tudi oblastni, vučeni, velikiga imena, spet od te prave vere padeio, zatu ta kersčanska vera inu cerkov ne pogine. Te cerque grunt, kateri ie Cristus, Matth. 16, 1. Cor. 3.⁴⁹⁵ Inu ty, kir na nega do konca veruio, bodo vini obstali, tu mahinu kardelce, Luc. 12,⁴⁹⁶ te ovčice, kir so izvolene, Cristusu dane, te bodo ohranene, Ioh. 6, 10.⁴⁹⁷ Gospud sam na nee gleda inu varuie, so vse v te buqve tiga lebna zapissane inu ž Božym pečatom znamenovane, Dan. 12. Phil. 4. Apoc. 21.⁴⁹⁸ Obtu le gledai en usag nase inu hoče li en pravi obstoyeći kersčenik biti, ta se pred grehi, pred vso lotryo varri inu se te iste izvabi. V ti cerqvi se godi koker v enim velik/ i/m pohyštvi, v tim so vse žlaht possode. Vsaki se flissai, de bo ena čestna, čista possoda, tu ie, dei pravo pokuro, izvabi se grehov, verui v Cristusa, derži se naprei do smerti brumsku. D. Vuči lipu, zastopnu, kakov en pridigar ima biti inu deržati se ž vučenimi inu preprostimi ludmi inu s teimi souvražniki inu zuperniki te prave vere.

A
Pridigary mo-

kir ie v Cristusu Jezusu. [2] Inu kar si ti od mene slišal skuzi dosti pryč, tu istu ti poroči zveistim ludem, kir so h timu umeitalni, de tudi druge vuče. [3] Terpi koker en dober vitez Jezusov Cristusov. [4] Oben, kir voiskuie, se ne vplete v ta della tiga života, de timu, kir ga ie gori vzel v ta žolt, dopade. [5] Inu aku kei du v ti voiski bye, taku on ne bo crongan, samuč on prov bye. [6] Ta kmetič mora poprei delati, preden sad prime. [7] Merkai, kai pravim. Inu ta Gospud dai tebi vseh ričeh zastopnost. [8] Spumni, de ie Jezus Cristus od smerti vstal, ie royen od Davidoviga semena, po muim evangeliu, [9] v katerim iest terpim koker en hud loter noter do te zvezane, oli ta bessedna Božya nei zvezana. [10] Obtu le-tu vse iest terpim zavolo tih izvolenih, de tudi oni tu izvelyčane, kateru ie v Cristusu Jezusu, sred s to večno čestio dosego. [11] Le-tu ie ena gvišna bessedna, aku mi ž nimi red umeriemo, taku mi tudi ž nim red bomo živel, [12] aku mi terpymo, taku mi tudi ž nim red bomo kralovali, aku pag mi zataymo, taku on bo nas tudi zatayl, [13] aku bomo mi neverni, taku on zveist ostane, on sam sebe ne more zatayti.

S ii

Le-te

roj,⁴⁹⁹ veden s teim svitom inu zludem se voiskovati, obtu morao biti redli, serčni, volni v terplenu, zatu pr/i/mo to večno glorio.

499|Moraio.

II. LYST H TIMOTEU.

B
S pravim navukom
se dosti dobriga, s
krivim dosti ludiga
sturi.

[14]Le-te riči nim derži naprei inu spryčui pred teim Gospudom, de zavolo bessed se ne kregao, kir nei k ničemer pridnu, temuč kar se ty, kir poslušaio, pre-vračaio. [15]Flissai se, de se boš izkazal Bogu za eniga praviga delovca, kir ga ne bo sram, kir prov narazen seca to bessedo te risnice. [16]Te neduhovske inu prazne zguvori zapusti, zakai oni veliku h tim ričem, kir so Bogu zubper, pomagaio [17]inu nih besseda okuli gryze koker ta rak, vmei katerimi sta ta Imeneus inu Filetus, [18]katera sta od te risnice zešla, kir pravita, tu gorivstanene ie vže sturieno, inu tih enih vero prevračuio.

C
Ty, kir se pred /gre-bi/ varuio, v /pošte-nu/ prebivaio, Bug ohrani per veri do konca.

[19]Oli ništer mane ta terdni grunt Božy stoy inu ima le-ta pečat, ta Gospud zna te suie inu sledni, kir tu ime Cristusevu imenuie, ta stopi proč od krivine. [20]Sice v eni veliki hyši neso possode le samuč od zlata inu od srebra, temuč tudi lessene inu perstene, inu te ene h ti časti, te ene h ti sramoti. [21]Aku se pag kei du sam sebe očisti od le-tih riči, ta isti bo ena posvičena possoda h ti časti, pridna timu Gospudi inu perpravlena vsakimu dobrimu dellu.

D
/Vseh/ pridigar-

[22]Pred želami te mladusti beži, hodi pag po pravici,

pravici, po veri, po lubezni, po myru zo vsemi teimi, kir klyčeio na tiga Gospudi iz čistiga serca. [23] Varui se p[re]d norskim inu navučeni[m] vprašane[m], zakati veiš, de onu le zdražbo rodi. [24] En hlapec tiga Gospudi pag se nema boyovati, temuč de ie krotak pruti vsem, umeteln vučiti, zanesse tim hudim, [25] de te, kir so zubper, z leipimi bessedami podvuči, aku bi kei Bug nim dal, de bi pokuro sturili inu bi to risnico spoznali [26] inu de bi spet se izvlekli iz te hudyčeve vervi, od kateriga so uyeti v ti nega voli.

iev prava regula inu
canon.

TA III. CAP.

A. Zastopnu od sadašnih ludi, šcoffov, fariev, menihov, zuseb od tih bossih coklatib obrivenih golih batyc, kir so polni hynavscíne inu vse lotrye, prerokuie inu nih hynavscina, lotrya, golufia se zdai tudi, hvala Bogu, skuži to čysto pridigo inu pismu s. evangelia, koker tutkai s. Paul pravi, povsod daie na znane inu rezodeva. Otroci, kir catehismus znaio, vidio inu zastopio, de so nas fary inu menihi deleč od prave vere zapelali. B. Sebe k animu exemplu inu navuku, koku se vsi pridigary inu kersčeniki imajo deržati, vučiti inu terpeti, stvari. Per tim pravi, de vsi, kir hote pie vivere,⁵⁰⁰ tu ie, po Bugi, po Božy bessedri verovati, služiti Bogu inu sui stan tar leben pelati, ty isti moraio na tim sveitu preganene, vse žlaht nadluge inu reve terpeti. Na koncu tu S. pismu vissoku hvali, de le iz nega prov

500| Pobožno živeti.

S iij vučeni

II. LYST H TIMOTEU.

vučeni h timu večnimu lebnu ratamo. Zakai tu S. pismu ie pridnu inu dobru h timu navuku, iz tiga se navučimo tu, kar od sami sebe ne veimo, de to S. Troyco ž nee stanum inu opravilom, zuseb Ježusa inu vse tu, kar sliši h timu izvelyčanu, spoznamo inu navučimo. Tu S. pismu ie tudi nucnu, de se tu, kar nei prov inu z Bugom, de svary, žaverže, prov ne da. Ž nim se imaio tudi ty ludi inu Božje službe pobulšati, ponoviti. Ž nim se tudi imaio ludie podvižati, koku imaio živeti inu brmni biti.

^A
Le-tu prerokovane
se zdai očytu doper-
naša.
1. Thi. 4,
2. Pet. 3,
Jude.

Exod. 7.

Le-tu imaš pag veiditi, de v tih puslednih dneh bo-
do grozoviti čassi. [2] Zakai bodo ludi, kir bodo sa-
mi sebe lubili, lakomni, prehvalni, offertni, šentavci,
starišem nepokorni, nehvaležni, neverniki, [3] prez na-
turske lubezni, kar oblubio, ne bodo deržali, oprav-
lavci, nezmasni, divy, prez dobrute, [4]fratary, nedomi-
silni, nepušeni, bodo več lubili te lušte koker Boga, [5]se
bodo za bogaboieče vunkai daiali, oli to nega muč bo-
do zatayli, pred takimi ti beži. [6]Zakai iz le-tih so ty,
kir sem tar tam po hyšah hodio inu v yeči vodio te že-
ne, kir so z grehi obložene inu bodo pelane od mno-
geterih luštov, [7]se vselei vuče inu nigdar ne mogo priti
h timu spoznanu te risnice. [8]Inu koker Iannez inu
Iambrez sta Moizesu zubper stala, taku le-ty stoye
zubper tei risnici. To so ludi, kir nemaio prave pame-
ti,

ti, ne zastopnosti v ti veri. [9] Oli nih reč naprei ne puide, zakai nih norrost bo vsem rezodivena, koker ie v nih tudi bila.

[10] Ty si pag prov dossegal ta mui navuk, koku imaš živeti, muio vižo, muio vero, niu ie zenesenne, [11] muie perganene, muie nadluge, katere so se meni pergudile v ti Antiochij, Iconij, Listrij, kakovu preganene sem iest sterpil, oli iz tih vseh ie mene ta Gospud odrešil. [12] Inu vsi ty, kir hote po Božy voli živeti v Cristusu Jezusu, moraio preganene terpeti. [13] Sice s teimi hudimi ludi inu s temi goluffi bode le čedale huše, oni zepelavaio inu sami bodo zepelani. [14] Ti pag ostani v tih ričeh, kateri si se navučil inu kir so tebi zavupane, potehmal ti veiš, od koga si se navučil, [15] inu kir si imel od mladusti tu spoznane tiga svetiga pisma, kateru more tebe vučeniga h timu izvelyčanu skuzi to vero na Jezusa Cristusa sturiti. [16] Zakai sledne pismu, kir ie od Buga vdahnenu, ie pridnu k timu navuku, h timu svaru, h timu pobulšanu, h timu podvižanu v ti pravici, [17] de ta človik Božy bo popolnom, perpravlen k vsakimu dobrimu dellu.

Ta

B
Vsaki, kir hoče biti izvelyčan, ta gledai inu slušai s. Paula vuk, lebe[n]inu tu S. pismu.
Act. 14.

II. LYST H TIMOTEU.

TA IIII. CAP.

A. Vissoku ostru per Božym mesčovanu inu per Cristusevi prihodni sodbi opomina inu žaklina vse pridigarie, de v tib hudih čassih veden zveistu povsod pridiguo, te hude svare, te preproste vuče, te linee opominaio, te žalostne troštaio. Zakai ty ludie vselei raiši laže koker risnico gori vzamo inu tib falš pridigariev, nepridnih fariev inu menihov ie vselei več koker tib risničnih. B. Še pag te pridigarie vissoku opomina, de v nih službi, naisi per tib hudih malu opravio, imao veden zveisti biti inu terpeti. Per tim pravi od nega pribodne martre inu smerti inu kai bo po smerti od Buga pryemal inu kai vsi verni po le-tim lebni v nebessih bodo imeili, gvišnu to crono inu šapel tiga večniga lebna. C. Vely, de iz Candie k nemu v Rym hitru gre, de se ž nim pred nega smeratio zgovori, podvući inu potrošta, de se ne zmoti v ti veri zavolo, kir ga eni zapuščio, eni pag to vero zataiuio, oli vsai ty brumni so stonoviti. Vely tudi eno skrinico ž buqvami sebo pernesti, de bo v yeči bral. Potle toži čez te, kir so nemu zlu sturili inu ga zapustili, oli tiga se trošta, de ga Bug nei zapustil, temuč bo nemu gvišnu,aku nekar telesnu inu videče, na tim sveitu, taku vsai duhovsku, nevideče, v ti smerti pomagal, skuži to smert v ta večni vesseli leben pelal, amen.

^A
Božya bessedu se
ima pridigati, ne kar
mašovati, kadyti,
kropytí, lugente, la-
žee praviti.

NAtu iest spryčuiem pred Bugom inu pred Gospudom Jezusom Cristusom, kir bo sodil te žive inu te mertve v ti nega prikazni inu kralevstvi, ^[2]pridigui to bessedo, imei dober flis, kadar ie pravi čas inu kadar nei pravi čas, svari,

svari, preti, opominai zo vso krotkoto inu navukom. [3]
 Zakai en čas pride, de ta zdravi vuk ne bodo terpeli,
 temuč oni bodo sami sebi po serbenu nih vušes inu po
 nih luštih te vučenike kmalu gori iemali [4]inu bodo
 nih vušesa od te risnice obernili inu obernili se h tim
 basnom.

[5]Ampag ti čui vseh ričeh, terpi volnu nadluge, stu-
 ri tu dellu eniga evangeliska pridigaria, opravi tuio
 službo prov popolnoma. [6]Zakai iest vže bom offran
 inu ta čas muiga ločitka ie blizi. [7]Iest sem eno dobro
 voisko dovoiskoval, iest sem ta teck dokonal, iest
 sem to vero ohranil. [8]Naprei vže ie meni položena ta
 crona te pravice, katero ta Gospud, kir ie ta pravi
 rihtar, bode meni na uni dan povernil, inu nekar sa-
 muč meni, temuč vsem teim, kir lubio nega pryhod.

[9]Imei flis, de skorai k meni prideš, [10]zakai De-
 mas ie mene zapustil, lubi le-ta sveit inu ie vlekal
 v to Tessaloniko, Crescens v to Galacio, Titus v
 to Dalmacio, [11]Lucas ie sam per meni. Marcota
 vzemi k sebi inu ga sebo perpelai, zakai on ie
 meni priden h ti službi. [12]Tyhica sem v to Efezo
 poslal. [13]Ta plasčič, kateri sem v Troadi per

T Carpu

B
 Verni, kadar merio
 inu se ločio od teles-
 sa, gredo nih vere
 lon pryemat.
 2. Pet. 1.

C
 Ty, kir spet od prave
 vere padlo, so
 nervegši inu huši so-
 vražniki te cerqve,
 koker tukai ta kovač.
 Col. 4,
 1. Tži. 1.

II. LYST H TIMOTEU.

Carpu pustil, kadar prideš, pernessi sebo inu te buqve, zuseb pag ta pergamen. [14] Alexander, ta kovač, ie meni veliku zlega sturil, ta Gospud poverni nemu po nega dellih, [15] pred katerim varui se ti tudi, zakai on ie sylnu tim našim bessedom zubper stal. [16] V ti mui pervi odguvori meni nisče nei poleg stal, temuč vsi so bili mene zapustili, tu nim ne bodi persoienu. [17] Am-pag ta Gospud ie poleg mene stal inu ie mene močniga delal, de skuzi mene tu pridigarstvu ie poterienu inu de so vsi aydi slišali inu iest sem izdert iz tiga lev-skiga garla [18] inu ta Gospud bo mene odrešil od vsaki-ga hudiga della inu me bo ohranil v tim suim nebeskim kralevstvi, katerimu bodi čast od vekoma do vekoma, ame[n]. [19] Povei službo tei Priški inu timu Aqvilu inu tiga Onezifora družini. [20] Erastus ie ostal v tim Corintu, Trofima pag sem pustil v tim Miletu bolniga. [21] Imei flis, de prideš p[re]d zymo. Tebi službo spovedaio Eubulus inu Pudens⁵⁰¹ inu Claudia inu vsi bratje. [22] Ta Gospud Jezus Cristus bodi s tuiem Duhum. Ta gnada bodi z vami, amen.

Ta drugi lyst h Timoteu ie pissan iz Ryma, ka-
dar ie Paulus druguč pred tiga ces-
saria Nerona bil postavljen.⁵⁰²

501| Na tem mestu je Trubar izpustil ime Lin.

502| S stavkom »Ta drugi lyst h Timoteu ie pissan iz Ryma, kadar ie Paulus druguč pred tiga cessaria Nerona bil postavljen.« Trubar sledi L1545: »Geschrieben von Rom die ander Epistel an Timotheum / Da Paulus zum andern mal fur dem Keiser Nero ward dargestellet.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

PREDGUVOR

ČEZ TA LYST SVETIGA

Paula, h Titu pissan.

Du ie Titus bil, koku se ie deržal, kadai ie umerl

Itus ie bil en ayd, od aydovskih starišev rojen inu v ti iudovski veri skoyen. Oli skuzi to pridigo s. Paula v tim meistu Antiohii na keršansko vero preobernen. V ti se ie prov, stonovitu deržal, zatu ga ie s. Paul sylnu lubil, sem ter tam po velikih meistih pridigati, almožno zbyrati inu diliti pošylal; od nega berite Gal. 2 inu 2. Cor. 7, 8, 9, 12 inu 2. Thim. 4.⁵⁰³ V le-tih cap. vseh Tita vissoku hvali. Inu kir ie taku povsod zveist inu vuče[n] bil, ga ie čez to veliko insulo Creto, kateri zdai Candia pravio (v ti ie bilu stu velikih meist, v ni tu dobru vinu malvažia⁵⁰⁴ raste), k animu šcoffu inu višimu postavil. Inu v taki nega službi ie dolgu prebival. S. Paula v Rymi v yeči obiskal, nemu stregal inu kadar ie 94 leit bil star, ie v Cristusu zaspal inu umerl.

*KAI IE S. PAULA PERGNALU, DE
ie le-ta lyst Titu pissal.*

SVeti Paul ie mahin čas v ti insuli Creti pridigal,
T ii za

503| Gal 2,10;
2 Kor 7,6–7; 8,1–6;
9,2–5; 12,14;
2 Tim 4.

504| Prva pisna
omemba tega vina v
slovenskem jeziku.

PREDGUVOR ČEZ TA LYST

za sebo inu na nega meistu ie Tita pustil, on ie v to Cesario, potle v Ierusalem inu spet v to Antiohio vlekal ter kersčenike v ti veri terdil inu v nih nadlugah, kir so za vere volo terpeli, troštal. Oli v tim, kadar ie Titus v Creti bil, nei pred zludem inu pred hudimi ludmi obeniga myru ne pokoia imel. Zakai ta hudič ie štyri žlaht zupernike v ti cretinski cerqui, kir so tudi hoteli biti pravi kersčeniki, obudil. Ty eni so bili samohvalci, so za prazne hvale od sami sebe začeli pridigati. Tiga Titus nei dopustil, zatu ie od nih povsod bil reznešen. Ty drugi so bili Iudi, ty so hoteli te iudovske ceremonie, službe od praznikov, obrezovane, od špendie tudi v to kersčansko vero perpraviti inu zmešati, koker de bi tudi potrebne bile h timu izveľičanu, tiga Titus nei hotel terpeti, zatu so ga souvražili, dolžili, on Božye postave, zapuvidi inu službe doli tarre. Ty trety so bili ty špotlivci, kir so iz vsiga, kar ie Titus od Buga, od sodniga dne, od vstanena, od smerti, od večniga lebna govuril inu pridigal, špot delali. Ty četerti so ga dolžili, on sam hoče vse riči po sui voli rovnati, nikomer raven sebe pustiti v ti cerqvi kai velati etc. Le-te riči, kadar ie s. Paul zaslišal, ie Titu le-ta lyst pissal, v nim ga troštal, vučil, koku se ima pruti takim inu že nega stanum deržati. Inu de le-ta nega lyst tim zupernikom more naprei položiti inu že nim nih Zubpergovorenemu inu reznašanu se braniti. Tulikain, kai ie s. Paula naredilu, de ie le-ta lyst pissal, druga reč nekar, samuč ta velika lubezan inu skerb, kir ie on imel pruti Titu inu vsem kersčenikom v ti insuli Creti inu po vsim sveitu.

Argument,

Samohvalci,
po/nalav/ci/
h pridigovanu.

ludi.

Spotlivci vseh ver.

Zamerkavci.

ARGUMENT, SUMMA INU

kratig zapopadig le-tiga vsi-
ga lystu.

Le-ta lyst ie kratik, oli vissok, velik, priden inu bogat od mnogeteriga potrebniga navuka, v nim ie vse tu, kar ie enimu kersčeniku potreba veiditi, verovati inu koku ima na tim svetu živeti, zapopadenu.

V tim pervim capituli pravi, de ta evangeli inu ta vera kersčanska neso nove ryči, temuč od začetka od Buga oblublene, oli stuprov v tih puslednih čassih rezodivene skusi Cristusa. Potle vuči, kakov mož se ima k animu pastyriu čez te verne ovčice postaviti. Per tim pravi, koku, s čim imaio ta falš krivi vuk od postave Moizeseve, od špendie inu od drugih vunanih ryči zavreči. Za teim tudi te epicuriske, Cretenzerie, nerveč te Iude redle štraiffa.

V tim drugim vuči, koku se vsi žlaht stanuvi, stari, mladi, žene, možye, gospudi inu hlapci, inu ty pridigary imaio deržati. Na koncu s kratkimi, lepimi, zastopnimi bessedami ta celi evangeli zapopade; pravi, de Cristus ie nom suiem prihodom na ta sveit tu izvlečane pernessel, zatu se imamo brumsku deržati inu z vesselem na sodni dan čakati.

V tim tretym velj tim vernim gosposčini biti pokorni, de nikogar ne opravleio, ne hudu govore, inu nim naprei derži, kai so poprei, prede[n] so verni ratali, bili polni vse hudobe inu lotrye. Za teim nim to veliko gnado, milost Božyo derži naprei, kir ie nas iz mi-

T 3 losti,

H TIMU TITU

losti, prez našiga zaslužena izvelyčal, v tim kerstu od grehov oppral inu S. Duhum ponuvil. Potle vely, de se pred vnučnim dišputiranem inu pred kecary varuio. Na koncu vely, de k nemu pride, oli poprei nekar, temuč kadar druge pridigarie na nega meisti v to Creto pošle. Le-ta lyst ie skorai timu pervimu h Timoteu povsod glih, ie lep inu priden.

TA I. CAPITUL.

A. Vissoku suie poklycane, suo vero inu vupane vzdiguie, de ie samiga Boga inu nega Synu, nekar človeiski hlapec inu sel. Inu de nega vera ie ta praua, stara, katero so vsi izvoleni od začetka tiga svita imeili. Inu nega vera ie risnična, samiga Cristusa, skuzj katero on inu vsi ty, kir taku koker on veruio, bodo gvišnu posseli ta večni leben, žakai tu ie Bug oblubil od večnusti, tiga neso vsi ludy veidili, ždai pag on tu ž nega pridigo resodeva. S teimi bessedami hoče vse ludi napelati, de nega vuku veruio. B. Vely, de povsod po meistih inu po tergih starisi, tu ie, zastopni, modri, brumni pridigary, se postauio žavolo, kir ty ludy,aku hote biti izvelyčani, moraio ta evangeliski navuk slišati inu slušati, de te preproste vuče, te nepokurne svare, tim župernikom, falš vučenikom nih vusta zamaše inu na meistu tib laž inu basni to risnico pridiguo inu žasade. Na konzu prau, de tim vernim so vse zdrave špendie čyste, mogo iesti usag dan prez greha, inu ty, kir prepovedaio messu, iaica, maslu v petig, v soboto ieisti, so veliki hynavci, se ž Bugom, ž vero hualio, oli nih diane pričujo, de od Buga, ne od nega bessede inu zapuvid ništer ne derže.

Paulus,

PAulus, en hlapec Božy inu en sel Jezusov Cristusev, po tei veri tih Božyh izvolenih inu spoznanu te risnice, kir ie po Božy voli [2] v tim vupanu tiga večniga lebna, kateri ie Bug, kir ne lažee, oblubil pred večnimi časi, [3]ampag on ie rezodil v tih nega lastnih čassih to suio bessedo skuzi to pridigo, kir ie meni zevupana po tim poročenu Božym našega ohranenika, [4]timu Titu, muimu pravimi synuvi, po nayu obeyu gmain veri, gnada, milost, myr od Buga Očeta inu od Gospudi Jezusa Cristusa, našiga ohranenika.

[5] Za tiga volo sem iest tebe v ti Creti pustil, de te riči, kir mankaio, imaš popraviti inu de ti sem tam po meistih te stariše postaviš, koker sem tebi bil poročil. [6] Kir ie eden prez tadla, ene same žene mož, kir ima verne otroke, kir neso obdolženi, de bi bili nezmasni, prossary inu nepokorni. [7] Zakai en šcoff mora biti prez tadla, koker en šaffar Božy, nekar suie terde misli, nekar serdit, nekar en vinski požreh, nekar en boynik, nema nespodobniga dobitka želeteiti, [8]temuč de rad erperguie, de so⁵⁰⁶ dobrih riči flissa, de ie treziv, pravičin,

A
Pridigary imajo suisga ruka, snie⁵⁰⁵ vere,
tiga večniga lebna
goščni biti.

Rom. 16,
Ephes. 3,
Col. 1,
1. Thi. 1,
1. Pet. 1,
Gal. 1.

505|Suie.

B
Porsod ludi veden
potribuo zvečistih
pridigariev, de vuče,
opominaio, svare,
troštaio inu zepelavcem,
lažnikom stoye
zubper.
Act. 14,
1. Thi. 3,
Ephes. 5.

506|Se.

H TIMU TITU

Epimenides.

čin, bogaboieč, zmassen, [9] kir se terdnu derži te bes-sede, kir ie gvišna, kir zna vučiti inu kir more tudi opominati s teim zdravim navuko[m] inu premoči te, kir zubpergovore. [10] Zakai nih ie dosti, kir se ne puste vižati, so vnucni klaffary inu zepelavci, nerveč ty, kir so iz te obreze, [11] katerim se morao ta vusta zamašiti, kir cyle hyše prevračaio inu vuče riči, kir se ne spodo-bio, zavolo gardiga dobitka. [12] Eden iz nih, nih lastni prerok ie dial: »Ty Cretery so vselei lažniki, hude be-štie, lymi trebuhi,« [13] le-tu pryčovane ie risničnu. Za tiga volo svari ti nee ostru, de bodo zdravi v ti veri, [14] de ne rodio za te iudovske basni inu za človeiske za-puvidi, kir se obračaio od te risnice. [15] Tim čistim ie vse čistu, ampag tim nečistim inu nevernim nei ništer čistu, temuč nečista ie nih missal inu veist. [16] Oni pra-vio, de znaio Boga, oli s teim dianem ga zataie, po-tehmal so taki, na katerih Bug ima eno grozo, inu ne slušaio inu so k vusakimu dobrimu dellu odverženi.

TA II. CAP.

A. Vely, de zdrav navuk vuči, tu ie, de od nega bodo lu-di

di zdravi na dusi inu na životu, de bode gnado, odpustig vseh grehov inu eno dobro veist pruti Bogu. De vsakimu človeku, mladimu inu starimu, povei, koku se oni v ti veri stoyeč imao v nih stanu po Božy voli deržati. V le-tim navuki se ima vsaki pustiti vsag čas naiti inu te mlade žene imao koker v en špegal gledati, ta bo vsakiga, kir ga sluša, leipiga, lubezniviga pruti Bogu inu ludem sturil. Inu de se on tudi zo vsem taku derži, de od nega vsi ludi bodo en dober exempl inu navuk vseh ričeh vzeli. B. Hvali inu vzdiguio⁵⁰⁷ vissoku to gnado inu milost Božyo, v Cristusu vsem ludem, malim, velikim, hlapco[m] inu deklom izkažano, kir ie nas skuži nega odrešil od grehov, od hudyča inu pekla. Natu opomina, de vsi ludi pruti Bogu žavolo take dobrute se hvaležni izkažio, en brumen, pošten, svet leben de pelao inu de z vesellem, s terdnim vupanem čakaio na ta čestni prihod Cristusov. Potle vely Titu inu vsem pridigariem, de oni od take gnade v Cristusu vsem ludem zveistu inu veden pridiguo, vse ludy h ti prauj pokuri vabio inu de se perpraujo h timu sodnimu dnevu.

507|Vzdiguie.

TI pag govori te riči, kir se spodobio h timu zdravimu nauku. [2] De ty stari bodo trezivi, pošteni, zmasni, zdravi v ti veri, v ti lubezni, v tim volnim terplenu. [3] Tim starim ženo[m] glih taku, de se izkažo z gvanto[m], kir se tim svetniko[m] spodobi, de ludy ne opravlaio, de se timu vinu ne vdado, de vuče, kar ie poštenu, [4] de te mlade žene vuče, de bodo poštene, nih može lubio, de otroke imao za lubu, [5] de bodo trezive,

V čiste,

^A
Z le-takimi delli vsaku služi prov Bogu, nekar z mašami, svičami, s kađilo[m], s kropilom, z rumarnem. Tu vsaki zamerkai inu rezmisli, kai tukai S. Duh vučy.
Ephes. 5, 6,
Col. 3, 1,
1. Pet. 2,
1. Cor. 1.

H TIMU TITU

čiste, hyšne varišice, dobrotlive, pokorne nih možem,
de ta besseda Božya ne bo hudu slišala. [6] Te mlade
možye glih taku opominai, de bodo modri. [7] Povsod
pag vseh ričeh se ti izkaži en exemplel tih dobrih dell s
teim celim pravim vukum, s poštenem, [8]zdravo inu
prez tadla bessedo, de ta, kir bo zubper, bo zasromo-
van inu ne bo imel, de bi kai hudiga od vas govuril. [9]
Te hlapce opominai, de nih gospudo[m] bodo po-
korni, de se flissaio nim vseh ričeh dopasti, de ne od-
govarieio, [10]de ne kradeio, temuč vso dobro zveisčino
izkažo, de oni ta navuk Božy našiga ohranenika vseh
ričeh čestniga delaio.

B
Milost Božya, Cri-
stusevu zaslužene,
sodni dan, ta večni
leben vse ludy opo-
minaio h brumi inu
h dobruti.

[11]Zakai ta gnada Božya, kir izvelyča, se ie izkaza-
la vsem ludem, [12]ta nas vuči, de se imamo odpove-
dati vsimu, kar ie Bogu zubper, inu tim posvitnim
luštom, inu de trezivu inu pravičnu inu po Božy vo-
li živimo na tim sveitu [13]inu de čakamo na tu izve-
lyčansku vupane inu izkazane te česty tiga velikiga
Boga inu ohranenika našiga Jezusa Cristusa, [14]kate-
ri ie sam sebe dal za nas, de ie nas odrešil od vsake
krivice, inu ie očystil sam sebi en folk h ty sui lasty-
ni,

ni, kir se bo flissal dobrih dell. [15] Le-te riči ti govor
inu opominai inu svari zo vso oblastio inu nišče nema
tebe ferahtati.

TA III. CAP.

*A. Vely, de kersčeniki povsod, pod kakersno gosposčino, pod verno,
tursko oli aydovsko, prebivaio, de tei isti bodo v tih ričeh, kir neso
Bogu žubper,aku nim glib krivu, sylo na blagi oli na životu deio,
pokorni, od nee inu od drugih ludi, naisi neso verni, ničter budiga
ne govore, temuč de se poštena flissaio inu vsem ludem dobruto iz-
kažo, de več tiga ne deio, kar so poprei, preden so kersčeniki ratali,
diali. B. Zastopnu pravi, de vsi ludy le iz gnade, milosti, dobrute
Božje, zavolo Cristusa bodo izvvelyčani, skuzi ta kerst inu S. Duha
druguč rojeni inu ponovleni, de taku rataio erbiči tiga večniga leb-
na. Inu le-ta leben ždaici na tim sveitu ne primo, temuč čakaio s
terdnim vupanem na nega po le-tim lebnu. Ta nim gvišnu duide.
C. Vely, de pridigary vse verne ostru veden opominaio, de se dobriga
flissaio, nih vero ž dobrimi delli izkažo inu spryčaio, dober saad
pernesso, de ne bodo koker lyppe inu druga drivessa, kir lipu cveto
inu se zeleno, oli obeniga sadu ne pernesso. Inu de se pred vnucnim
dišputiranem inu kregom od tih iudovskih žapuvid, od špendie,
praznikov inu ličkakih vunanih Božyh slusbi varuio. De s teimi ne-
verniki, kecary, budimi papežniki, kadar sebi ne puste dopoveidati,
obeniga tovarištva ne derže, žakai taki suo lastno volo gresio inu se
podvergo timu ferdamnenu; kar za teim piše, se lahku žastopi.*

V ij Opomi-

H TIMU TITU

A
Pravi kersčeniki se
pruti gospoščini inu
drugini dobrim inu
hudim ludem pošte-
nu, myrnu inu do-
brutlivu derže.
Rom. 13,
1. Cor. 6.

B
Summa vsiga evan-
geliskiga navuka od
našiga prihodniga
izvolyčana v nebes-
sih.
Ephes. 2,
2. Thi. 1.

C
Pridigary imajo le te
rizhi, kir

OPominai nee, de tim vyudom inu gospoščini bodo podverženi inu de tim oblastnikom bodo pokorni inu de bodo perpravleni k vsakimu dobrimu dellu. [2] De od obeniga hudu ne govore, de se ne kregaio, temuč de vse na bulše obero inu de vso krotkoto izkažo pruti vsem ludem// [3] Zakai mi smo tudi nekadai bili norci, nepokorni, zahai- avci, smo služili tim luštom inu mnogeterim želam, smo prebivali v ti hudobi inu v nydu inu smo nydali inu souvvražili eden drugiga.

[4] Kadar se ie pag ta dobruta inu periazen Božya našiga ohranenika izkazala pruti tim ludem, [5] nekar zavolo tih dell te pravice, kir smo mi sturili, temuč po tei sui milosti ie nas izvolyčane sturil skuzi to kopel tiga drugučroystva inu ponovlena tiga Svetiga Duha, [6] kateriga ie čez nas vyl obilnu skuzi Jezusa Cristusa, našiga ohranenika, [7] de skuzi tiga istiga gnado smo mi pravični inu erbiči sturieni tiga večniga lebna po tim zevupani, [8] timu ie gvišnu taku.

Le-te riči iest hočo, de ti terdnu vučiš, de ty, kir so verovali Bogu, de skerbe, de bodo v tim

v tim stanu tih dobrih dell naideni. Le-te riči so dobre inu pridne tim ludem. [9] Tu norsku vprašane pag inu te regištre od tih žlaht, to zdražbo inu kregane zavolo te postave zepusti, zakai one so nepridne inu ličake. [10] Pred enim kecarskim človekom po enim inu drugim opominanu beži [11] inu imaš veiditi, de, kir ie tak, ie prevernen inu greši inu sam suio sodbo se ferdamnuie; [12] kadar iest h tebi pošlem tiga Artemana oli Tyhica, taku skorai k meni v to Nikopolin prydi, zakai iest sem si naprei vzel undukai čez zymo biti; [13] Zena, tiga doctaria tih pravd, inu Apolla odpravi s flissom, de nim ništer doli ne puide. [14] Inu de ty naši se navuče, de se v tim stanu tih dobrih dell puste naiti h ti potrebi, de ne bodo prez saadu. [15] Tebi vsi ty, kir so z meno, službo spovedaio. Povei službo tim, kir

nas lubio v ti veri. Gnada zo vsemi vami,

AMEN.

slišio h timu izve-
lyčanu inu s čim se
Bogu prov služi, pri-
digati. Pred neprid-
nim disputiranem,
kecarmi se varovati.
1. Thi. 1, 4,
2. Thi. 2.

Pissan od Nicopoli iz Macedonie.⁵⁰⁸

V iiij Predgu-

508 S stavkom »Pis-
san od Nicopoli iz
Macedonie.« Trubar
sledi L1545: »Ge-
schrieben von Nico-
poli in Macedonia.«
V takega zaključka
poglavlja ne pozna.

PREDGUVOR INU ARGUMENT, KRATIG zapopadig svetiga Paula lystu, kir ie ti- mu Filemonu pissal.

Ilemon ie en bogat mož bil, ty eni menio, de ie v tim meistu Colossi, ty eni pag v ti Lao-dicei prebival. Ta isti se ie skuzi s. Paula pridigo na keersčansko vero preobernil. Inu ie k animu šcoffu oli farmoštru potle bil postavljen. Inu ie imel eniga hlapca (hlapci so tedai lastni, koker zdai ty uyeti kersčeniki od Turkov, bili), timu ie bilu Onezimus ime, ta isti hlapec ie bil timu Filemonu ubežaloli utekal inu ga ie k nemu okral. Oli kadar le-ta hlapec v Rym perbeži, ie slišal undu s. Paula pridiguioč inu ie veren postal, ga ie zgrevalu, kar ie suimu gospudu sturil, ie to pravo pokuro nase vzel, de se ie spet v to suio službo inu kar ie bil ukral, povernil, inu ie s. Paula prossil, de ie za nega timu Filemonu pissal inu zain prossil, de ga spet gori vzame inu kar ie zubper nega sturil, odpusti. Na tu s. Paul le-ta lyst piše. Ie en kratig lyst, oli lipy, potrebni navuki so v nim. Iz nega se vučimo, de se bozih velikih grešnikov, kir pokuro deio, nemamo odpoveidati, temuč zveistu v nih nadlugah, v potrebi pomagati. Inu tukai se vidi na s. Paulu velika pohlevsčina inu lubezan, kir za tiga utečeniga tatu taku /zv/eistu piše, porok za nega postane inu se ga lo-ti,

ti, koker bi nega lastni syn bil. Taku se imamo mi tudi pruti vsem našim bližnim deržati, hočmo li ty vsem našim bližnim deržati, hočmo li ty pravi otroci Božy biti. Inu od Onezima se vučimo, de to Božyo bessedo slušamo, pravo pokuro deimo, tim svetnikom, tu ie, vsem vernim, koker Onezimus s. Paulu v yeči, služimo.

TA I. CAPITUL.

A. Suio iečo, Timotea, to Appio, Filemonovo ženo, inu Arhippa pridigaria imenuie, de s teim Filemona bule h ti milosti inu uslišanu, za kar ga prossi, nakloni. Filemon ie vso družino verno inu brumuo⁵⁰⁹ imel, to tukai inu drugdi cerkov, tu ie eno gmaino Božyo imenuie. Zakai gdi se pridigie ta evangeli inu se nemu veruie, bodi nih malu oli veliku, vundukai ie ta prava živa cerkov Božya, kir veden moli, huali nega vero, lubezan inu dobruto, tu vse dei zavolo Onezima, de ga v milost perprau. B. Cilu kunštnu inu pohlevnu s teim Filemonom zavolo nega hlapca okuli hodi, ga hvali, opomina, de ie nemu dolžan biti pokoren koker timu, kir ga ie h prau i veri perpravil inu ie en ioger Cristusev, kir ima voliko⁵¹⁰ oblast čez nega. Za teim ga očitu prossi, tu on vse dei, de ga pregovori, de Onezima gori spet vzame. Onezimus se prau nučen oli priden, obtu on tukai pravi, nekadai, poprei, kadar ie kradel, ie bil nepriden, zdai pag ie ta pravi Onezimus, tebi inu meni priden. C. Kir tukai pravi, on ie en čas od tebe bil utekal, de ga vekoma boš imel, se vučimo, kadar se nom kaka škoda pergodi, nemamo žubper Boga mermrati, zakai za malo škodo Bug bo pag veši⁵¹¹ prid dal. Kar potle govorи inu piše, so zgul zastopne, goreče, lubeznive bessedede; iztih

509| Brumno.

510| Veliko.

511| Vegši.

H TIMU FILEMONU

iz tih se imamo vučiti našiga bližniga, zuseb te prave pokurne ker-senike, iz serca lubiti, nim vso dobruto izkažati.

^A
Prava lubezan iz ve-re dosti riči inu ur-žahov naide, de bliž-nimu pomaga.
1. Thes. 1,
2. Thes. 1,
Col. 4.

PAulus, ietnik Cristusov Jezusov, inu Timoteus, naš brat, Filemonu, timu lubimu inu našimu ravenpomočniku, ^[2]inu tei Appij lubeznivi inu Arhipu, našimu ravenvitezu, inu tei cerqvi, kir ie v tui hyši. ^[3] Gnada inu myr bodi vom od Buga, našiga Očeta, inu od Gospudi Jezusa Cristusa. ^[4]Iest zahvalim mu-iga Boga inu zmislim vselei nate v tih muih molytvah, ^[5]potehmal ie slišim od te tuie lubezni inu vere, katero ti imaš pruti Gospudi Jezusu inu pruti vsem svetnikom, ^[6]de ta vera, katero vkupe imamo, v tebi bo močna skuzi to spoznane vsiga dobriga, kir vi imate v Cristusu Jezusu. ^[7]Inu mi imamo veliku veselle inu velik trošt na tui lubezni, zakai ta serca tih svetnikov so skuzi tebe, brat, spet q veku perpravlena.

^B
Čukai vsaki zamer-kai, kakova prična reč ie ta pridiga inu pokura, kir ēloveka premine iz hudo-be na sve-

^[8]Za tiga volo, naisi imam veliku zevupane v Cristusu tebi zapovedati tu, kar se tebi spodobi, ^[9]taku vsai iest hočo zavolo lubezni le prossiti, kir sem tag, tu ie, iest, Paul, sem star inu zdai tudi ietnik Jezusev Cristusev. ^[10]Prossim tedai tebe za muiga

muiga synu Onezima, kateriga sem iest rodył v tih muih zvezah, ^[11]kateri ie bil nekadai tebi nepriden, zdai pag tebi inu meni veliku priden, ^[12]kateriga iest tebi nazai pošlem, ti pag nega koker muie serce vza- mi ga gori. ^[13]Iest sem ga hotel per sebi obderžati, de bi on bil na tuim meistu meni v tih zvezah tiga evan- gelia služil, ^[14]oli iest nesem prez tuie vole hotel ništer diati, de bi ta tuia dobruta ne bila permorana, temuč volna.

^[15]On ie lohkei za tiga volo en čas od tebe šal, de ga vekoma spet gori vzameš, ^[16]nekar vže več koker eniga hlapca, temuč več koker eniga hlapca, eniga lubiga brata, zuseb meni, koku veliku več tebi po teim messei inu v tim Gospudi. ^[17]Aku tedai ti mene imaš za tovariša, taku ga vzemi gori koker mene. ^[18]Ie li tebi kako škodo sturil oli ie li te- bi kai dolžan, tu istu meni raitai. ^[19]Iest, Paul, sem pissal z muio roko, iest hočo plačati. Iest molčim, kir si ti meni sam sebe dolžan. ^[20]Ia, lubi brat, sturi, de tebe bom užival v tim Gospudi, ohladi tu muie serce v tim Gospudi. ^[21]Iest sem na tu zevupane te tu- ie pokorsčine tebi pissal, zakai iest veim, de boš več,

tust, Božy synuvi
delaio.
Col. 4.

^c
Veliko pohlevscino,
zveisčino inu lube-
zan s. Paul tukai na
tim hlapcu izkažuie.

H TIMU FILEMONU

2. Th. 4.

kar iest pravim, sturil. [22] Inu per tim tudi perpravi
meni erperge, zakai iest vupam, de skuzi
vaše prošne bom vom šenkan. [23] Tebi službo spo-
vedaio Epafras, mui ravenietnik v Cristusu
Jezusu, [24] Marcus, Aristarhus, Demas, Lucas,
muy pomočniki. [25] Ta gnada našiga
Gospudi Jezusa Cristusa bodi
z vašim duhom,
amen.

Pissan iz Ryma skuzi Onezima.⁵⁰⁸

512 S stavkom »Pisan iz Ryma skuzi Onezima.« Trubar sledi L1545: »Geschrieben von Rom / Durch Onesimum.« V takega zaključka poglavja ne pozna.

Dosehmal vi, lubi Crainci inu Slovenci, imate u tim našim ieziku vse lystuve inu pysmu s. P aula, kakov pag šac inu blagu tukai imate, gvišnu samiga Jezusa zo vsem nega nebeskim blagum, tu smo vom v ti pred-guuori čez ta perut lyst h tim R ymlanom poveidalici. Onu ie še en lyst, pissan h tim Iudom, kateri tudi ty eni menio, de ie s. P aula, oli kadar ie nakuliku težak inu potreben, de se prov zastopi. Iest hočo ta isti zuseb s obilno izlago,aku Bug muimu životu odlog inu pamet da, drukati. Inu kir te listuve s. Paula inu tih iogrov taku dolgu, kasnu inu zuseb nekar kmalu vkupe ne pustim drukat, tu della muie težku dolgovane, preganene, sem ter tam vlečene, de nesem nigdar tulikain pokojia imel, de bi le-tu Božje pridnu inu potrebnu dellu h timu izvelyčanu bil dokonal. Inu tudi nesem, koker zdai nemam tulikain denariev, kir bi tiga drukaria plačal. Iest nesem tudi tih lystov, kir sem tolmačil, hotel pustiti zaležati, de bi vsi kmalu drukani bili, zakai iest sem se bal inu še zdai, de bi poprei ne umerl, preden bi vse tomačil, inu ty, kir so tolmačeni, bi tudi po mui smerti ne bili tolmačeni etc. Per tim ima tudi vsaki veiditi, de sam s. Paul suih lystov nei kmalu pissal, temuč počasu inu poredu, s. Ieronim tudi nei to Biblio kmalu tolmačil inu izlagal, glib taku ty drugi stari inu novi vučeniki, tolmačary inu P issary neso kmalu, temuč zuseb poredi tu S. pismu izlagali. Obtu le-tu muie zuseb drukane meni oben brumen, zastopen kersčenik ne bo na budu izlagal. Potehmal raven le-tih svetih lystov smo inu bomo tudi druge pridne buqvice drukali. Prossite Boga za me, koker iest veden za vas, de vas zavolo suiga

Synu obaruie pred papeškim anticrištovim
vukum inu pred to tyransko turško
voisko inu oblastio,
amen.

Jonatan Vinkler
Trubarjeva biblija
– med prevajanjem in pisanjem

Leta 1986 se je del srednjeveške učene *societas* sodobni zahodni kulturi razkril na filmskem platnu. V gibljivih podobah filma Jeana-Jacquesa Annauda, ki je bil posnet po istoimenskem kultnem zgodovinskem romanu Umberta Eca – *Ime rože*. Misteriozna zgodba s snovjo iz 14. stoletja in Seanom Conneryjem v glavni vlogi. O umorih, meniškem življenju, ki bi mu komajda mogli pridati epitet svetostnega, toda tudi o iskanju resnice s teološkega, filozofskega, filološkega in zgodovinskega stališča. V enem od prizorov se tako na prižnico povzpne slepi menih Jorge – upodobil ga je Fjodor Šaljapin ml., sin znamenitega ruskega basista z enakim imenom –, ki svoje samostanske sobrate nagovori z naslednjimi besedami:

Po tej skupnosti /.../ se že dolgo plazi greh prevzetnosti. Toda kakšne prevzetnosti? Prevzetnosti oblasti v samostanu, ki je ločen od sveta? Gotovo ne. Prevzetnosti bogastva? Bratje moji, preden je svet odmeval od dolgih prepirov o uboštvu in lastnini, vse od časov našega ustanovitelja, tudi tedaj, ko smo imeli vse, nismo imeli ničesar, zakaj naše edino bogastvo je bilo vedno naše pravilo, naša molitev in naše delo. Naše delo, delo našega reda in še posebej delo tega samostana pa je med drugim – je v resnici predvsem – študij in varovanje znanja. Pravim varovanje, ne iskanje, zakaj znanju, ki je božanska stvar, je lastno, da je popolno in ločeno od samega začetka, v popolnosti besede, ki govori sebi sami. Pravim varovanje, ne iskanje, zakaj znanju, ki je človeška stvar, je lastno, da se je dopolnilo in določilo v loku stoletij, ki sega od naukov prerokov do tolmačenj cerkvenih očetov. V znanju ni napredka, ni obračanja obdobjij, marveč z golj nenehno in vzvišeno posnemanje. Človeška zgodovina koraka z neuničljivim gibanjem stvarjenja prek odrešenja proti triumfalni

vrnitvi Kristusa, ki bo prišel obdan z nimbom, da sodi živim in mrtvim, toda božansko in človeško znanje ne sledi temu toku: nepremično je kot gora, ki se nikdar ne zruši, in omogoča nam, če ponižno prisluhnemo njegovemu glasu, da sledimo temu toku in ga napovemo, nikdar pa ne, da ga spremenimo.¹

Komaj katero sodobno literarno delo sugestivneje poustvarja mentaliteto dobe, ki bi jo bilo mogoče poimenovati tudi »biblična«. Kajti prav okoli Svetega pisma in z njim v prvih stoletjih krščanstva tesneje, nato pa vse ohlapneje spete teologije se je od začetka srednjega veka v Evropi zgradil kompleksen in za človeka tedanjosti vse do zgodnjega novega veka edini celoviti interpretacijski sistem. Ta je kot vse-prisotni razlagalni okvir sleherniku pojasnejeval, in tako osmišljal, celoten *orbis terrarum*, toda tudi vse onstran. Nič, kar je bilo, je ali bo tod ali onkraj, tako človeku ni ostalo skrito.

Družba se je razumevala kot ključni del pozemske *civitatis Dei*, razdeljene na troje ljudstvo – »ovce, pse in pastirje«. Vsakemu brezimnemu, neindividualiziranemu, zamenljivemu, toda singularnemu členu tega velikanskega mravljišča je bila že v zibel položena vnaprej določena in nezamenljiva vloga pri realizaciji Božjega zgodovinskega načrta z lastnimi kreaturami ter tako tudi eshatološka točka na daljici zmagovitega pohoda od izgubljenega do zopet pridobljenega Paradiža. Iz takega pojmovanja srednjeveške družbe, ki se je zaradi pogojenosti s trdimi življenjskimi razmerami jasno zavedala lastne navezanosti na oni del človeškega življenja, ki je za srednjeveškega človeka zaradi svoje *kračine, minljivosti in efemernosti* štel kot manj pomemben, je izšla tudi precejšnja vertikalna delovanjska statika srednjeveškega slehernika. V orjaškem panju, kjer vsaka delavka, trot in celo matica izpolnjuje le za vsakogar predestinirano voljo Najvišjega, kajpak povečini ni bilo prav dosti prostora za družbeno napredovanje. Slehernik je svoje popotovanje od tod on-stran večinoma dojemal kot kvantitativno spremembo (večanje ali manjšanje iste kvalitete), ne pa kot evolucijo v neko drugo kvaliteto.

Tovrstno percepcijo človekovega bitja in nehanja vsaj deloma odraža tudi srednjeveška prevodna praksa na področju Svetega pisma, kjer so bili prevodi svete knjige krščanstva v vernakularne jezike prej izjema kot pravilo. Poudariti velja, da se je v srednjem veku v rimski latinski cerkvi dokončno utrdilo pojmovanje, da Najvišjemu pritiče slavljenje zgolj v treh izbranih, »svetih« jezikih – *hebrejskem, grškem in latinskem* –, prevajalci, ki so kot npr. Konstantin Filozof in njegov brat Met-

¹ Umberto Eco, *Ime rože*, prevedel Srečko Fišer, Ljubljana 2004, 367–368.

dij v 9. stoletju poskušali prestaviti Sveti pismo v katerega ljudskih jezikov, pa so pogosto postali predmet teološke sumničavosti, strogega cerkvenega nadzora in prevpraševanja.² Kot ključna verzija svetopisemskega prevoda je v srednjem veku (ob)veljala Hieronimova *Vulgata* (končana okoli l. 405), ki pa se v nasprotju z izhodiščno željo svojega prevajalca v srednjeveški Evropi še zdaleč ni mogla več poнаšati z recepcionsko razsežnostjo »ljudska«. Zaradi latinskega jezikovnega koda in bibličnega izraza je postala namreč zlagoma tako recepcionska kot interpretacijska izključna domena maloštevilnih članov učene latinske kulture, predvsem stanu »pastirjev«. Toda čeprav si je dala srednjeveška učena kultura opraviti predvsem s prepisovanjem, ohranjanjem, arhiviranjem, komentiranjem in rekapituliranjem svete knjige krščanstva, so nastali posamezni prevodi, katerih struktturna analiza pokaže prevajalske pristope v srednjem veku, ki so se morali z nastopom renesanse, humanizma in najprej husitske (15. stoletje) ter nazadnje luteranske reformacije v 16. stoletju temeljito »osvežiti«.

Ubi incipit philosophus, ibi definit theologus

Mogoče je reči, da je bila srednjeveška slovstvena usmeritev pretežno biblijsko-literarna. Človeka je usmerjala zlasti v kontemplativno sprejemanje svetopisemskih moralnih in etičnih, toda tudi tekstovno-estetskih vrednot ter v spoznavanje do nadrobnosti izdelanih načel antičnih »svobodnih umetnosti«. Vrata takšnega pогleda je na široko odpril Avrelij Avguštin, ki je v svojem delu *De doctrina Christiana* znanosti nekrščanskega antičnega sveta brez preostanka vključil v izobrazbeni ideal, kot se je tedaj oblikoval znotraj rimske cerkve. Tako so našle antične svobodne umetnosti gramatika, retorika, aritmetika ... svoje mesto znotraj cerkve: v njej so postale pomožne discipline – *ancillae theologiae* –, intelektualni preparandij za prakticiranje prvenstvenega miselnega podviga srednjega veka, *teologije*. Ta si za svoj predmet preučevanja kajpak ni jemala neujemljive bežnosti, (s)pomenljivosti in zato efemernosti sveta ter svetnega, temveč Božje kot miselno *materio primo*. Pomagale naj bi pri razlagi Svetega pisma, intelektualna pot posameznika v učeni kulturi pa je vodila od partikularij h generalijam, od materije k duhu – od »filozofa« k teologu. Takšna je bila tudi statusna hierarhija fakultet na srednjeveških univerzah: na vrhu je bila teološka fakulteta, pod njo sta se zvrstili medicinska in pravna, na najnižjem mestu po družbeni specifični teži pa je bila artistična.³ Na

² Žitje Konstantina XVI, v: *Sveta brata Ciril in Metod v zgodovinskih virih. Ob 1100-letnici Metodove smrti*, Ljubljana 1985, 154–156.

³ Jacques Le Goff, *Intelektualci v srednjem veku*, Ljubljana 1998, 89.

isto družbeno konvencijo in razumevanje intelektualnih »razmerij moči«, kot se zdi, namiguje tudi Primož Trubar. Ko namreč v *Svetiga Pavla dveh lystih* (1561) z robno opombo komentira 1 Kor 2,1,⁴ zapiše:

»*Ubi incipit philosophus, ibi definit theologus.*« *En kersčenik nema po človeški zastopnosti inu modrusti, temuč po Božy bessedi verovati.*

Trubar je kajpak želel poudariti samonasebni pomen Božje besede, »skrivnosti« Kristusove žrtve na križu za posamičnikovo vero in opravičenje, katere moč da ni zapopadena z družbeno imenitnostjo in učenostjo izrekovalca, sicer pa je navedeno latinsko reklo mogoče prevesti tudi: Ni mogoče, da bi kdo brez podpore filozofije razumel teologijo. In, zaradi rabe besede »filozofija« v širšem, tudi: Ni mogoče, da bi kdo postal dostenjen teolog brez poznavanja humanističnih disciplin, ki jih je v tedanji družbi zaobsegala intelektualna kategorija »filozofija« (sedem svobodnih umetnosti: gramatika, retorika, dialektika; aritmetika, geometrija, astronomija, glasba; od začetka humanizma še zgodovina in tekstologija).

Avguštin je v svojem zgoraj omenjenem delu poudaril zlasti težo jezikovnega in zgodovinskega znanja ter tozadenvno posebej izpostavil gramatiko in logiko kot temeljni spoznavni orodji. Sveti pismo je namreč veljalo za razodeto Božjo modrost, za temeljno krščansko resnico in tako za središče vse (neislamske) srednjeveške kulture, toda ta resnica ni bila razkrita na vsem jasen in sprotno razviden način. Bralec jo je moral namreč razbirati, dekodirati iz obilice tropov in figur, ki jih je najti v bibličnem besedilu. Tako je latinska Biblia že zaradi svoje jezikovne strukture pozivala in izzivala k razlagi⁵ ter tako med sebe kot besedilo in bralca postavila pomemben vmesni člen, ki pa je nato odločilno oblikoval tudi srednjeveške poglede na prevajanje; le-to je bilo tedaj v osnovi in na začetku povečini prevajanje Biblike ali vsaj njenih delov.

-
- 4 *Bratje, tudi ko sem jaz prišel k vam, nisem prišel zato, da bi vam z vzvišenostjo besede ali modrosti oznanjal Božjo skrivnost* (navedeno po Slovenskem standardnem prevodu, <https://www.biblija.net>). Trubar: *INu iest, mui bratje, kadar sem q vom bil prišal, nesem bil prišal z vissokimi bessedami oli z veliko modrustio vom oznanovati tu pryočovane Božye.*
- 5 Ravno semantična odprtost biblične strukture in neobhodnost njene interpretacije sta evropsko intelektualno zgodovino srednjega veka do znatne mere naredili za intelektualno zgodovino sporov o primernosti eksegeze, in sicer tako metod kot rezultatov, in s tem utemeljili samo reformacijo v 15. in 16. stoletju, ki jo je mogoče s stališča biblične interpretacije brez preostanka svesti na ponovno kritično branje Pisma oz. na interpretiranje Pisma onstran zaukazane dogmatične tradicije rimske cerkve in družbene konvencije Božje države »trojih ljudi«.

Ta vmesni člen sta bila *interpretacija* in njen nosilec, izobraženi razlagalec, ponavadi duhovnik, ki je moral biti za tovrstno opravilo dobro podkovan v svobodnih umetnostih na eni ter v teološki eksegezi na drugi strani. In tako je bil poudarek srednjega veka tudi pri prevajanju predvsem na jezikovnem in literarnem razumevanju in na z njim povezani interpretaciji besedil.

Enega najbolj sporočilno bogatih odgovorov, kako so izhodiščno razmerje *bessedilo – razumevanje(– prevajanje)* ugledovali v srednjem veku, je najti v obdobju karolinške renesanse. Karel je namreč po prevzemu oblasti ugotovil, da je treba za reformo frankovske cerkve precej postoriti. Soočal se je z neukostjo klera, z neredom v cerkveni pokrajni in celo z neenotno pisno podobo svoje države. Zato je bilo treba preuredb, vendar v Franciji ni bilo najti primernega kadra za tak podvig. Tako je Karel na svoj dvor pripeljal gramatike iz Italije (Pavel Diakon, Peter iz Pise, Pavlin Oglejski). V Parmi je za tem spoznal izobraženega Anglosasa Alkuina iz Yorka (Flaccus Albinus Alcuinus, 735–804), ki ga je leta 782 pritegnil na svoj dvor. Alkuin, ki je umrl kot opat samostana sv. Martina v Toursu, je pred tem postal organizator kulturnega življenja v frankovskem imperiju in glavni snovalec študijske reforme ter reforme pisave, ki ju je vladar zaukazal skozi svoje kapitularje (reformo pisave npr. skozi kapitular *Admonitio generalis* leta 789).⁶ Alkuin je v odredbi opatu Baugulfa iz Fulde, ki je bila sestavljena med 780 in 800, o razmerju *biblična literarna struktura – slovstvena izobrazba* zapisal tole:

*Cum autem in sacris paginis schemata, tropi et cetera his similia inserta inveniantur; nulli dubium est quod ea unusquisque legens tanto citius spiritualiter intellegit, quanto prius in litterarum magisterio plenius instructus fuerit.*⁷

Učeni menih je torej izpostavil biblično literarno strukturo in poudaril, da predstavlja prvi pogoj za njeno eksegezo ustrezna slovstvena podkovanost. Argument, da je nauk o literarnih figurah neobhoden za preučevanje Svetega pisma, pa tako postane temeljni podporni steber literarnega izobraževanja (*litterarum magisterium*) in, v končni izpeljavi, tudi glavnega miselnega početja takratne dobe – teološkega razmišljanja. In tudi: prevajanja, ki je teologijo in filozofijo jemalo za svoj mentalni motor. Z omenjenim je Karel Veliki za temelj svoje državne in duhovne

⁶ Ernst Robert Curtius, *Evropska literatura in latinski srednji vek*, Ljubljana 2002, 51.

⁷ Ker je na straneh svetih spisov moč najti figure, trope in druge njim podobne prijeme, nihče ne dvomi, da jih vsak bralec doume v duhovnem smislu toliko hitreje, kolikor prej je deležen temeljite slovstvene izobrazbe.

izgradnje ponovne veličine tako države kot cerkve postavil patristično vrednotenje *artes*.⁸

Enak pogled – ni razumevanja Svetega pisma in ne teologije brez dobre humnične izobrazbe – so imeli tako Luther kot tudi slovenski protestanti. Wittenberški reformator je tako stališče izpostavil npr. v dialogu z izvirno reformirano cerkvijo českých bratov, in sicer v letih 1522–1524. Na češke brate je tedaj kot najvišji škof-sodnik vplival predvsem njihov ugledni teolog, brat Lukáš Pražský, ki pa ni imel nobenega razumevanja za nujno potrebo duhovnikov, da bi obvladali biblične jezike. Češki bratje tako svojih dušnih pastirjev niso pošiljali na univerzo in tako ti niso znali ne hebrejsko ne grško, še latinsko ponavadi ne. Luther jim je zato očital pomanjkanje višje izobrazbe, češki bratje pa so šele po Lukáševi smrti začeli sistematično gojiti humanistično in teološko izobrazbo lastne duhovščine, kajti spoznali so, da slednja ni v mentalni opreki s pobožnim življenjem posameznega vernika, niti z Božjo besedo skladnim življenjem českobratrskih gmajn.⁹

Primož Trubar in Sebastijan Krelj sta isti pogled izpričala v pismu Adamu Bohoriču, v katerem sta 1. avgusta 1565 zapisala:

Veleomikani mož! Ne dvomimo, da dobro poznaš in neredko obžaluješ nesrečno kulturno zaostalost naše ožje domovine, saj je prava sramota, kako se vsepovod šopiri zaničevanje do lepih umetnosti in zanemarjanje duhovne izobrazbe. Toda ko bi le vsi, ki to bedno rovtarstvo v resnici občutijo, hoteli združiti z nami svoje želje in gorečnost, svoje misli in delo ter z nami vred napeti vse sile, da mu napravijo konec. Zakaj mi, ki nam je posebno jasno, da so šole cerkvi potrebne kakor leva roka, smo tej stvari že od kraja posvečali največjo skrb in prizadevnost in smo naposled z mnogimi prošnjami in moledovanjem pripravili prvake naše dežele do tega, da so dobrohotno in širokosrčno obljudibili in določili denarno pomoč za ustanovitev javne šole tu v Ljubljani.¹⁰

Poleg omenjenega zavedanja pa je bila prevajalska refleksija srednjega veka stoljetja definirana še z dvema izjemno pomembnima določnicama. Prva je prevajanje iz grščine v latinščino, ki izpostavlja razmerija med zahodnim in vzhodnim delom

⁸ E. R. Curtius, n. d., 51.

⁹ Rudolf Říčan, »Dějiny Jednoty v přehledu«, v: *Jednota bratrská, 1457–1957: Sborník k pětistému výročí založení*, Praha 1956, 30.

¹⁰ Primož Trubar, *Pisma, Zbrana dela Primoža Trubarja 10*, ur. Edvard Vrečko in Fanika Krajnc-Vrečko, Ljubljana 2015, 229 (celotno pismo v transkripciji in prevodu je najti na straneh 228–229).

(do shizme l. 1054 še enotnega) krščanskega sveta.¹¹ Razmerja med vzhodom in zahodom so bila zelo pomembna, ker so ustvarjala pogoje za literarni stik med grško-bizantinsko literarno tradicijo na eni in rimsко-latinsko na drugi. Druga določnica pa je prevajanje iz grščine in/ali latinščine v vernakularne jezike¹² in o slednjem je najti tri pomembne predgovore, ki razovedajo obseg razumevanja in način ugledovanja prevajalske problematike pri prevajanju Svetega pisma v srednjem veku.

Prvi predgovor, ki je ohranjen zgolj kot fragment večjega spisa (traktata), je prispev Konstantinu Filozofu – Cirilu in se v izdajah ponavadi naslavlja s *Sv. Konstantina – Cirila predgovor k slovanskemu prevodu evangeliarja*. Spis naj bi nastal med 863 in 14. februarjem 869, ko je Konstantin v Rimu umrl. Če je besedilo prišlo izpod peresa koga iz kroga okoli Metodijevih učencev Klementa in Nauma, tedaj je moč njegov nastanek datirati okoli leta 895. V približno istem času je nastal tudi predgovor, ki ga je Otfried von Weissenburg (800–875) napisal k verzificiranemu prevodu evangelijev, imenovanem *Evangelienbuch*.¹³ Slednji je napisan v frankovskem narečju, na podlagi predgovorov pa ga je mogoče postaviti v čas med 863 in 871. Ima štiri predgovore, med katerimi sta z vidika srednjeveškega razmišljaja-

¹¹ Omeniti velja kardinala Anastazija Bibliotekarja (800–880) in teologa ter prevajalca Johna Scoti Erigeno († 883). Prvi je bil vzgojen pri grških menihih in je v Rimu veljal za najboljšega tedanjega poznavalca grščine in razmer v grški cerkvi. Med drugim je odločilno posegel v spor s carigraskim patriarhom Fotijem in v latinščino prevedel skele obeh carigraskih sinod, in sicer sinode (l. 867), ki ji je predsedoval Fotij (slednji je na njej izobčil papeža Nikolaja I.), in druge v letih 869–870. Erigena pa je bil znamenit zaradi svojega odličnega znanja grščine in latinščine (Alfred Veliki ga je povabil na novoustanovljeno univerzo v Oxfordu), zaradi temeljitega poznavanja Platona, Aristotela in predvsem grške patristike. Prevedel je spise Psevdodionizija Areopagita, Gregorja iz Nise in drugih ter bil tako prvi, ki je te grške cerkvene očete naredil dostopne zahodnemu kulturnemu krogu, poleg tega pa je bil Erigena prvi, ki je v srednjem veku izdelal celovit filozofski sistem, ki je temeljil na neoplatonizmu.

¹² Ker ne gre za prevajanje v določen »narodni« jezik v današnjem pomenu niti za prevajanje v »materinščino« določenega naroda, menim, da je najustreznejše uporabljati pridevnik *vernacularis*.

¹³ Heidelberški rokopis je v digitalni podobi dostopen na:
<https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl52>.

Digitalna podoba freisinškega kodeksa BSB Cgm 14 je dostopna na:
<http://daten.digitale-sammlungen.de/~db/0009/bsb00094618/images/>
Velja omeniti, da je Otfriedov *Evangelienbuch* izdal tudi Matija Vlačić, in sicer pod naslovom *Otfredi Evangeliorum liber: veterum Germanorum grammaticae, poeseos, theologiae, praeclarum monumentum*, Basileae 1571:
<https://books.google.si/books?id=TnWAWKYhs1IC&dq=Otfridus%20Evangeliorum%20liber&hl=sl&pg=PP4#v=onepage&q=Otfridus%20Evangeliorum%20liber&f=false>

nja o prevodnih problemih pomembna četrti, zlasti pa prvi, ki je sicer napisan v frankovskem dialektu, toda naslovljen je z latinskim naslovom *Cur scriptor hunc librum theotisce dictaverit.*¹⁴ Kot oznako jezika, v katerega prevaja, uporablja Otfried več izrazov: *unsere Zunge, frankovski jezik* ali celo samo *naš jezik*. Drugi predgovor je naslovljen z *Invocatio scriptoris ad Deum*, njegova vsebina pa je avtorjeva invokacija na Boga in prošnja za njegovo pomoč. Tretji predgovor je posvetilo nemškemu cesarju Ludviku II. (822–875) in je s stališča prevodnih problemov še najmanj pomemben. Povsem drugače je s četrtim predgovorom, ki je posvečen škofu Liutbertu iz Mainza († 889). Omenjeni predgovor je zanimiv zaradi piševe avtorske perspektive: Otfried ga je namreč napisal v latinščini, kar mu omogoča, da se o jeziku prevoda izrazi še kako drugače, kot je o njem govoril v prvem predgovoru – predpostavljal je najbrž namreč, da njegovega latinskega predgovora ne bo bral prav vsak bralec prevoda.

Evangelienbuch ni celovit prevod evangelijev ali perikop iz njih, temveč je nekakšna verzificirana summa, ki jemlje snov iz evangelijskih besedil. Tako je pravzaprav avtorska transformacija izvirnega besedila v drugo obliko – v verze. Če ga primerjamo s tedaj obstoječimi tipi prevodov, pa se pokaže tudi njegova izvirnost, novost na področju same prevodne teorije in koncepta. Otfried namreč svoj prevod razume kot prenos misli iz ene oblike v drugo, zato v predgovoru na več mestih povsem nezaznamovano uporablja frankovski termin »*scribit*« in tako ne govori (več samo) o »prevajanju«, temveč o »*pisanju*«, njegov prevod pa tako ni več (samo) *prestava*, temveč tudi bolj ali manj izvirna *pisava*. Isti pristop – izvirnik kot predloga za predelavo in izvirno pisanje – zaznamuje tudi Trubarjevo prevajanje, in to celo bibličnih ter temeljnih simboličnih besedil vsaj do deželnoknežjega izgona iz notranjevstrijskih dežel l. 1565.

Če se na posamezne Otfriedove zamisli in pristope ozremo s stališča današnje, pravzaprav že nekaj desetletij bolj ali manj (ne)problematično sprejete koncepcije prevajanja (Roman Jakobson), lahko kaj hitro ugotovimo, da so Otfriedovi pogledi deloma še vedno precej aktualni. Glede na vprašanje, kako interpretirati besedni znak, Jakobson razlikuje: a) *intrajezikovni prevod ali preubeseditev* (*rewording*: interpretacija s pomočjo drugih znakov istega jezika), b) *interjezikovni prevod* (*translation*, ki predstavlja interpretacijo jezikovnih znakov s pomočjo znakov drugega jezika) in c) *intersemiotični prevod ali transmutacijo* (*transmutation*: interpretacija jezikovnih

¹⁴ Zakaj je avtor to knjige napisal v frankovskem jeziku.

znakov z uporabo znakov nejezikovnih znakovnih sistemov, npr. filma, gledališke ali glasbene obdelave dela ...).¹⁵

Otfriedovo prevajalsko delo določa kombinacija prvih dveh pristopov – intra- in interjezikovnega prevoda. Kajti prevajalec prestavlja v jezik, ki ni izvirni jezik evangelijskih knjig, toda pri tem ves čas ohranja tesen stik z izvirnikom, ki pa ga preubeseduje in oblikovno spreminja. S tega stališča je svoje delo lahko štel za določeno vrsto prevoda, le da je pri tem izbral drugačno obliko, in sicer kako literarno vrednost prevajanega dela približati bralcu svojega časa, kot je bila tista, v kateri se (je) evangelijski tekst izvirno nahaja(l). Pri Otfriedu je pomembno tudi razmerje *izvirnik*¹⁶ – *bralec (kristjan)*, kajti gre za prevajanje, ki se poslužuje krepke pomoči teološke eksegeze izvirnega evangelijskega besedila, v moderni teoriji prevajanja pa je precejšen poudarek ravno na interpretativni (kognitivni) fazi, ki je predhodnica jezikovne izrazitve prevodnega besedila. Z istim načinom – *interpretacija izvirnika > izrazitev prevoda* – se srečamo tudi pri Konstantinu Filozofu in Alfredu Velikemu, toda tudi pri Trubarjevem slovenjenju bibličnih knjig in tudi teološko tako pomenljivega besedila, kot je Augsburška veroizpoved.

Nekoliko mlajši od omenjenega Konstantinovega in Otfriedovih je predgovor k prevodu *Pastoralnega vodila*¹⁷ papeža Gregorja Velikega (590–604). Prevajalec in avtor predgovora je anglosaški kralj Alfred Veliki (849–899/901) iz Wessexa, ki je med 871 in 899 prevedel več različnih del, med katerimi je v zvezi s srednjeveško teorijo prevajanja gotovo najpomembnejši njegov predgovor k *Pastoralnemu vodilu*.¹⁸

15 Roman Jakobson, O lingvističnih vidikih prevajanja, v: *Lingvistični in drugi spisi*, Ljubljana 1989, 204.

16 Za le-tega pogosto uporablja kar izraz »zakon«.

17 Naslov izvirnika glasi *Sancti Gregorii Magni, Romani Pontificis, Regulae pastoralis liber. Ad Joannem Episcopum Civitatis Ravennae*, v: J.-P. Migne, *Patrologia latina* 77, Parisiis 1896, 0013–0128A, <https://archive.org/details/patrologiacurso6goog>. Slovenski prevod: Gregorij Veliki, *Pastoralno vodilo*, prev. Franc Ksaver Lukman, Celje 1984.

18 Med vojnama z Danci je Alfred ugotovil, da je duhovščina, ki naj bi bila intelektualni duhovni svetnik naroda, zdrsnila v črno nevednost. Zato se je na različne načine trudil, da bi jim priskrbel sredstva za njihov napredok, in je tako postal glavni predstavnik anglosaške proze. Poleg omenjenega prevoda *Pastoralnega vodila*, čigar nekaj kopij je sam pripravil in razposlal škofom svoje države (okoli l. 890), je prevedel še latinsko cerkveno in politično historiografsko delo anglosaškega meniha, filozofa in zgodovinarja Bede Častitljivega (672–735) *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*, splošnozgodovinsko delo Pavla Orozija (375–po 418) *Historiarum adversum paganos libri VII*, proti koncu svojega življenja pa še Boecijev (477–524) spis *De consolatione philosophiae* ter Avrelija Avguština (354–430) deli *Soliloquia in De videndo Deo*. V zvezi z Alfredom Velikim in nje-

V tem predgovoru se kaže drugačen pristop k prevajanju, kot je razviden iz Otfriedovih in Konstantinovih besedil. Gre namreč za vladarja, ki je bil pri svojem prevajalskem početju ves čas v stiku z izobraženci. Zaradi tega je treba upoštevati, da je med prevajanim delom in prevodom poleg prevajalca zopet dodatni člen – teologji in drugi izobraženci, tj. interpreti, s katerimi prevajalec razpravlja o problemih, ki jih predenj postavlja prevajano besedilo.

Translatio: prevajanje v srednjem veku in civitas Christiana

Prevajanje v vernakularne jezike je v vseh treh primerih tesno povezano z ravojem in utrjevanjem *civitas Christiana*, torej s kristjanizacijo srednje in zahodne Evrope. Pri tem je treba upoštevati tudi sam pomen termina *translatio*. Poleg prenosa/posredovanja (izvorno in v osnovi najbrž res bibličnega oz. evangelijskega) verskega sporočila ljudstvom, ki dotele še niso (v celoti) sprejela nove vere, se v obdobju, o katerem teče beseda (čas po Karlu Velikem, tj. po letu 814), govori tudi o *translatio imperii*, torej tudi o širjenju cesarstva, ki se je dogajalo z roko v roki s širjenjem nove vere.¹⁹ Poleg *translatio fidei*, za kar je bilo treba prevoda pretežno latin-

govimi državniškimi dejavnostmi, ki še zdaleč niso bile samo vojaške, gospodarske in upravne, je pomembni angleški zgodovinar George Macaulay Trevelyan v svoji *Zgodovini Anglie* (Ljubljana 1960, 105) zapisal: »Alfreda Velikega seveda lahko primerjamo s Karlom Velikim in je prav mogoče, da se je v marsičem ravnal po njem. Oba sta se borila za Kristusa in proti paganom ... Oba sta imela raznovrstne darove: bila sta vojščaka, vladarja in učenjaka, kar je bilo prav primerno dobi, ko poklicnih izobražencev še ni bilo dovolj, dobi, v kateri je bil kralj sam hkrati učitelj svojih podložnikov; njihov vladar in voditelj v miru in v vojni.« Karel Veliki je bil brža prav toliko učenjak kot kakšen njegovih generalov, saj se je znal skoraj nepismeni vladar komaj podpisati (zato tudi reform karolinške renesanse najbrž ne kaže imeti za delo enega samega, genialnega in zelo izobraženega vladarja), vendar se je znal obdati z vrhunskimi izobraženci tedanjega časa (Alkuin in drugi), ki pa so bili zmožni izvesti reforme, ki so kasneje močno vplivale na razvoj srednjeveškega krščanskega zahoda. Tak primer je Karlov kapitular *Admonitio generalis* s 23. marca 789, ki govori o skribi za pisanje. Z njim je namreč Karel učenjakom iz različnih velikih, tedaj že delujočih skriptorijev (Tours, Lyon, Sankt Gallen, Reichenau, Fulda idr.) naložil skrib za vesoljni cerkvi ustrezno enotno pisanje. Tako je postopoma prišlo do poenotenja črk, ki jih poznamo pod imenom karolina ali karolinška minuskula. Glej Igor Grdina, Paleografska in historična problematika, v: *Brižinski spomeniki. Znanstvenokritična izdaja*, Ljubljana 1993, 17. Alfred je bil seveda neprimerno bolj izobražen od Karla, kar nenazadnje dokazujejo tudi njegovi prevodi, podobnost med njima pa je najbrž v nastajanju t. i. palatinskih šol, kjer se je vladar obdajal z učenimi podložniki, ki so mu krepko pomagali pri njegovih učenih podvigih.

¹⁹ V kontekstu *translatio fidei* – *translatio imperii* je mogoče postaviti tudi nastanek treh najstarejših ohranjenih besedil v slovanskih jezikih – *Brižinskih spomenikov* (glej I. Grdina, n. d., 18, 19). Koncepht renesančnega *translatio* je razvideti tudi v zvezi s Primožem Trubarjem in knjigami »cerkve slovenskega jezika«. Würtemberška evangeličanska deželna cerkev, ki je imela

skih in/ali grških besedil v vernakularne jezike, pa je termin *translatio* zajemal še nadaljnji pomembni vidik – *translatio studii* v najširšem: prenos oz. širjenje ustanov, znanja, šolanja, kulturnih vzorcev. Slednje pa je bilo tedaj mogoče zgolj ob širjenju mreže samostanskih središč in škofijskih dvorov ter z njimi povezanih institucij, kot so bili npr. skriptoriji. *Translatio studii* je v praksi pomenilo nastanek in/ali večanje moči cerkvenih institucij, ki so bile v srednjem veku glavne nosilke izobrazbe. Poleg tega je treba upoštevati, da tedaj pri prevodnem stiku med jezikom izvirnika in idiomom prevoda niso veljala povsem enaka razmerja, kot veljajo danes. Kajti ko danes nekdo prevaja iz angleščine, nemščine, ruščine, španščine ali iz katerega koli drugega polnofunkcijskega jezika, se stikata v osnovi dva razvita, izdelana, funkcionalno razčlenjena in skozi zgodovinski razvoj (o)plemenitena jezika, ki imata sicer različni strukturi, stilistične razsežnosti itd., vendar oba v različnih jezikovnih položajih premoreta izrazno in funkcionalno celovitost. Toda ko so v srednjem veku prevajali v vernakularne jezike, je bilo to razmerje izrazito drugačno: razvita, funkcionalno razčlenjena, slovnično in stilistično utrjena grščina se je tako srečala npr. s staroslovanskim jezikom, ki tedaj ni imel niti svojega ustaljenega črkopisa, ki ga je bilo treba na začetku misije solunskih bratov med Slovani šele iznajti, kaj šele kontinuirane slovstvene tradicije.²⁰ Tako je pomenilo tovrstno prevajanje v vernakularne jezike hkrati tudi *kvalitativno in kvantitativno besedilno transformacijo vernakularnih jezikov samih in s tem mentalnih svetov njihovih nosilcev* (pojav novih entitet in poimenovanj zanje > širjenje spoznavnega sveta!), kar pa je gotovo eden najbolj vznemirljivih trenutkov srednjeveške duhovne zgodovine. V vernakularne jezike prevedena besedila namreč vzpostavljajo nove mentalne horizonte in tako počasi,

poglavitnega posvetnega protektorja v vojvodi Krištofu, je evangeličansko cerkev na Kranjskem dojemala kot svojo misijonsko izpostavo: bila je pokrovitelj sestankov med teologi (1555), preko Jacoba Andreeae je skrbela za »pravovernost«, preko slednjega je vplivala celo na imenovanja superintendenta/škofa po smrti Sebastijana Krelja (Jonatan Vinkler, Hišna postila Primoža Trubarja: Prvi veliki pripovedni tekst slovenske književnosti in njegovi konteksti, *Stati inu obstati XII, št. 22–23* (2016), 54–56), v kontekstu slovenske in južnoslovenske evangeličanske knjige je podpirala Petra Pavla Vergerija, znotraj nje so najdevali izobrazbo (npr. preko *Stypendum Tyfferni*) in službo poglavitin slovenski evangeličanski duhovniki ...

²⁰ O tem tudi traktat meniga Hrabra *O pismenkah*, v katerem Hrabar na začetku pripoveduje o tem, kako »Slovani v začetku niso imeli knjig, temveč so s črtami in zarezami pisali in čarali, kajti bili so pogani. Ko pa so se pokristjanili, so začeli z grškimi in latinskimi črkami pisati slovansko besedo brez sistema.« Menih Hrabar, *O pismenkah*, v: Josef Vašica, *Literární památky epochy velkomoravské*, Praha 1996, 24.

toda kljub temu še zdaleč ne brezuspešno spreminja vedenjske vzorce svojih uporabnikov.²¹

Konstantin Filozof – začetek prevajanja Svetega pisma v slovanske jezike

Traktat, v katerem je Konstantin Filozof pojasnil načela, po katerih je postopal pri prevajanju evangelijev v starocerkveno slovanščino, naj bi bil tudi apologija tega početja in obramba pred velikim nelagodjem, ki je zavoljo trojezičniške herezije zraslo znotraj rimske cerkve, spremljalo Konstantinovo početje in dobilo tudi formalni izraz v zaslišanju, ki mu je bil prevajalec podvržen na svoji poti v Rim. Od slovanskega prevoda tega, izvorno grško pisanega traktata se je ohranil le skromen fragment na enem pergamentnem listu, t. i. *Hilferdingov makedonski cirilski list*,²² ki naj bi po ugotovitvah paleografske stroke nastal v času do 11. stoletja. Toda kljub dejству, da je spomenik v zelo slabem stanju (je ves raztrgan in zmečkan, na njem pa ni najti niti ene vrstice, ki ne bi bila poškodovana) in je zato potreboval vrsto emendacij, vseeno omogoča prodreti do jedra Konstantinove paradigm, pri

²¹ Tak primer je uveljavitev pravnega reda med Slovani na Velikomoravskem. O (čeških) Slovanih in njihovem bitju ter nehanju pred sprejetjem krščanstva in s slednjim povezanim sprejetjem bizantinskega pravnega reda za laike poroča Christianova legenda takole: »Toda češki Slovani, naseljeni po samim Arkturjem in predani čaščenju malikov, so živeli kakor neobrzdani konji: brez zakona, brez kneza ali vladarja in brez mesta: klatili so se vsak zase kakor neumna žival, v tako prostrani deželi so prebivali. Ko jih je nazadnje doletela pogubna kuga, so se, kot pripoveduje zgodba, s prošnjo za dober nasvet in preroški izrek obrnili k neki vedeževalki. In ko so ga dobili, so ustanovali mesto in mu dali ime Praga. Potem so našli nekega zelo bistroumnega in iznajdljivega moža, ki se je le z oranjem ukvarjal, po imenu Přemysla, in si ga po izreku vedeževalke postavili za kneza ali vladarja ter mu dali za ženo zgoraj imenovano devico vedeževalko.

Ko so bili tako končno rešeni raznih kužnih nesreč, so si za zgoraj imenovanim knezom stavili na celo vladarje ali vojvode iz njegovega potomstva, služeč podobam in malikom ter veselo darajoč po poganskih običajih, dokler ni nazadnje vlada nad to deželo pripadla enemu iz rodu teh knezov, Bořivoju po imenu.« (Christianova legenda 2, v: *Středověké legendy o českých světcích*, Praha 1998, 83; prim. tudi Janez Zor, Anonimna ali Metodova homilija v Clozovem glagolitu, v *Sveta brata Cyril in Metod v zgodovinskih virih – ob 1100-letnici Metodove smrti*, Ljubljana 1985, 255–277.)

Toda Slovani so skupaj z organizacijo cerkvene pokrajine v Velikomoravski in na Češkem (gl. Christianova legenda 1, 2) dobili tudi *Zakon sudnij ljudem* (tj. sodni zakonik za laike), ki velja za najstarejši pisani pravni vir v slovanskih jezikih. Gre za prevod in priredbo t. i. *Ekloge*, zakonika bizantinskih inkonoborskih cesarjev Leva III. (675–741) in Konstantina V. Kopronymosa (718–775). Ta zakonik je bil izdan najpozneje leta 726, Slovani pa so bili z njegovo priredbo včlenjeni v krog pravno razvite bizantske kulture.

²² Prevod je objavljen in Jonatan Vinkler, *Prevajanje v srednjem veku – med translatio fidei, imperii et studii*, v: *Prevajanje srednjeveških in renesančnih besedil*, ur. Martina Ožbot, Ljubljana 2002, 30, 31.

čemer pa je treba upoštevati tekstološko dejstvo, da ni znano, kaj se je nahajalo v besedilu pred ohranjenim odlomkom in za njim oz. kako se je traktat zaključil. Ohranjeni fragment priča predvsem o tem, da je temeljna določnica, ki je po Konstantinovem mnenju konstituirala (izvorno) besedilo in naj bi zato na povsem enak način (kot enaka struktura) določala tudi prevod, pomenska struktura s svojo, za vsako besedilo specifično koherenco in kohezijo pojmov ter njihovih medsebojnih povezav.

Tozadenvno zavzema Konstantin naslednje stališče, ki je ključni izrek celega *Predgovora* in, kot se zdi, tudi Konstantinovega prevajalskega pristopa:

Kajti besede in izrazi ne veljajo nič, temveč njega /evangelija/ pomen. /.../

Kajti prevajamo zato, da bi bila razumljiva /evangeliska/ razлага, ne pa zato, da bi bila dosežena dobesedna doslednost izraza ...

Iz tega je razumeti: glavni določnici bibličnih prevodov naj bi bili njihovo ujemanje z izhodiščnim pomenom bibličnega besedila in jasnost oz. razumljivost za bralca, zato je mogoče prizadevanje za razumljivost evangelijskih prevodov, ki je vključevalo tudi večjo ali manjšo svobodo pri izbiri samega bibličnega izraza, šteti za Konstantinovo zavestno početje. Slednje je temeljilo na naslednji metodi: prvi korak pri prevajanju je a) *razлага, eksegeza* (Konstantin uporablja starocerkvenoslovanski termin *skazanie*), torej interpretacija besedila, ki implicira natančno preiskovanje teološkega pomena bibličnega teksta, ki bo prevajan (teolog je namreč prevajal zato, da bi pomen izvirnega sporočila prenesel v drug jezik, kar pa bi bilo komaj mogoče, če se ne bi pred ponovno ustvaritvijo v jeziku prevoda dokopal do pomena izvirnika v najširšem; Konstantinu Filozofu se je moral najprej odkriti teološki pomen in domet – »smisel« – bibličnega besedila, ki ga bo prevajal), drugi korak pa b) *študij posameznih izrazov*, kjer se izrazni ravni obeh jezikov pri prenosu izvirnik > prevod razlikujeta. Konstantinova delovna metoda se je torej vrtela okoli interpretativnega ugotavljanja pomenske strukture izvirnika, kar je bilo mogoče s pomočjo teološke hermenevtike, eksegeze in ponovnega narejanja te strukture z jezikovnimi sredstvi slovanskega jezika. Tozadenvno je bilo prevajalcem seveda treba temeljitega teološkega znanja, eksegetične spretnosti pa tudi natančnega primerjanja pomenskih razsežnosti besedila v grščini z ono v slovanščini. Slednje pa bi bilo povsem nepredstavljivo, če bi bila Konstantinova jezikovna kompetenca v grškem in starocerkvenoslovanskem jeziku kaj manj kot dovršena.

Zato je bil za Konstantina pomemben problem slovanskega slovničnega spola, ki se razlikuje od grškega.

Na tej točki se ponuja perspektiva na latinsko prevajalsko tradicijo, kjer je od Cicerona obstajala dihotomija *verbum ex verbo* proti *sensum ex senso*. Torej vprašanje, ali je pri prevajanju poudarek na poustvaritvi izraza ali pomena. Za prevajanje v starocerkveno slovanščino je ta dihotomija precej pomembna, kajti v teoriji, ki je povezana s cirilmetodijskim književnim izročilom, je bil akcent predvsem (ali celo samo) na pomenu, smislu kot tisti edinstveni konstitutivni strukturi, ki je temelj in sklepnik vsakega posameznega besedila posebej. V starobolgarski literaturi pa sta obstajala oba pristopa – na eni strani tradicija dobesednih prevodov iz grščine, na drugi pa starejša kontinuiteta interpretativnega prevajanja, ki je nosila pečat Metodijevih učencev. Le-ti so iz Velikomoravske prinesli prevajalsko paradigmato, o kateri razpravlja Konstantin Filozof v zgoraj omenjanem traktatu.

Treba je omeniti še neko posebnost, ki vsekakor priča o teološkem in filološkem dometu pisca obravnavanega traktata: Konstantin se v opravičilo prevajalskega pristopa, ki ga je uresničeval pri bibličnih besedilih, sklicuje na starejše prevode, celo na nepravoverne, npr. na nestorijanski prevod v sirijščino.²³ Ko govorí o problemu slovničnega spola in navaja primer gr. *potamos*, slov. *rěka*, najbrž ni spregledal niti globljega, v tem primeru simboličnega pomena, ki ga je lahko imel gramatični spol v določenem kontekstu.²⁴ Poleg tega svojo paradigmato prenosa smisla potrjuje tudi izreki sv. Pavla in Dionizija Areopagita, vse omenjeno pa kaže, da je Konstantin dobro poznal zgodovino prevajanja evangelijskih tekstov iz grščine, da je temeljito obvladal teološke eksegetične prijeme in, nenazadnje, da je bil izurjen in spreten filolog.

Alfred Veliki in Otfried von Weissenburg:

knjiga za »mlade samske može« in verzificirana biblična summa

Otfried in Alfred Veliki pri prevajanju nista imela enakih namenov kot Konstantin Filozof. To kaže že sam izbor tekstov, ki sta jih prevajala. Nobeden od njiju

²³ Pešita, Novi testament je bil preveden na začetku 5. stoletja.

²⁴ Npr. v Mt 7,25–27, gr. *hoi potamoi*, slov. *rěky*: »In usula se je ploha in pridrle so reke in zapihali so vetrovi in se zagnali v tisto hišo, a ni padla, kajti postavljena je bila na skalou.« V tem kontekstu so bile reke tedaj pogosto razlagane kot metafora za demone, ki napadajo človeka.

Ali kontekst iz Mr 2,9, gr. *astér*, slov. *zvězda*: »In glej, zvezda, ki so jo bili videli na Jutrovem, gre pred njimi, dokler se ne ustavi nad mestom, kjer je bilo dete.« Zvezda more v tem kontekstu pomeniti tudi angela.

se ni ukvarjal neposredno s prevajanjem Svetega pisma, zaradi česar sta lahko že izhodiščno zavzela drugačno stališče do teološke eksegeze, ki jo je Konstantin razvideval kot nujni pogoj za jasnost in tako tudi veljavnost prevoda. Otfriedu so bili evangelijski teksti zgolj izhodišče, ki ga je potem bolj ali manj svobodno obdelal po svoji avtorski nameri, Alfred Veliki pa se je ukvarjal z besedili, ki razen intertekstualnih in širše kulturnih povezav niso imela prav dosti zveze s samim Svetim pismom, precej pa seveda s kulturo, ki jo je zaznamovalo pretežno Sveto pismo. Zaradi teh vzrokov se njun pogled na prevajanje in s tem povezano problematiko že izhodiščno razlikuje od slovanskega prevajanja Konstantina Filozofa. Alfred se je osredotočil predvsem na tista besedila, ki bi lahko njegovi državi po razdiralnih vojnah z Danci ponudila dovolj visoko stopnjo omike – verske, toda tudi družbenе –, kajti angleški kralj svojih prevodov ni namenil samo (čeprav predvsem) kleru, temveč tudi posvetnim izobražencem. Ni se namenil prevajati samo za one, ki se ukvarjajo z versko dejavnostjo, temveč tudi za tiste, ki jih sam poimenuje z besedno zvezo »*mladi samski može*«. Torej za ljudi plemiškega stanu, ki se takrat ravno niso lasali s sovražnikom na bojišču in so se lahko posvetili (tudi) študiju. Alfred je imel tako v mislih dve skupini potencialnih bralcev. Prva skupina so bili tisti, ki jim je bil prevod edini posredovalec konkretnega tujejezičnega besedila; to si bili angleško enojezični bralci. Prevod je bil zanje zelo pomemben, kajti izvirnik jim je bil zaradi neznanja latinskega jezika nerazumljiv. Druga vrsta bralcev pa je bil duhovniški podmladek, ki je mogel spričo rasti lastnega znanja sčasoma preklopiti v latinski in/ali grški jezikovni kod, toda angleški prevod je bil njihov prvi stik z zadavnim besedilom. Alfred tudi kot prevajalec ni mogel povsem zatajiti izrazitega vladarskega in upravnega talenta, pa se je pri svojih prevodih krepko oziral na njihovo spoznavno in z njo povezano apelativno, vzgojno funkcijo. Zanj je bila pomembna potencialna možnost pragmatične uporabe besedil, v zvezi s posameznimi teksti pa je celo nakazal njihovo rabo v državni administraciji. Seveda so bila besedila upravne narave prevajana tudi v velikomoravskem obdobju starocerkvenoslovanskega slovstva, na čigar nastanek se nanaša zgoraj obravnavani Konstantinov traktat o prevajanju, toda za razliko od Alfreda se pri njih upravna in vzgojna funkcija besedil ni prepletala. Poudarjanje vloge vladarja, ki naj ustanovi šolsko-vzgojno dejavnost in z njo podpre tradicijo izobraženosti, kaže na razmerje med *translatio studii* in *translatio regni*. Alfred piše, da so mir, moral in avtoriteta v državi odvisni od izobrazbe, ki temelji na poznavanju besedil. Razmerje je torej: besedila > prevajanje > prevodi > izobrazba/omika > trajnost

(države). *Translatio regni*, razširitev države in mirno (ter tako kolikor moči dolgo) vladanje je znotraj Alfredovih razmišljaj posredni, toda najpomembnejši domet izobrazbe, ki izvira iz pisane besede, ta pa je večinoma prevodne narave. Prevodi torej posredno prispevajo k izboljšanju države in njeni trajnosti.

V Alfredovem besedilu najdemo tudi opis razmerja med bogastvom in znanjem. Bogastvo je za Alfreda idealno stanje države, toda pri angleškem vladarju ni zvezzano s pomenskim poljem *želje po imetu*, temveč z namero *imetи bogato državo*, slednje pa je posledica znanja, ki si ga človek pridobi iz pisanih besedil – iz knjig, le-te pa so bile vsaj na začetku večinoma prevodi. Naslednje razmerje, ki ga Alfred obravnava, je odnos med bogastvom in knjigo kot njenim simboliom. Kajti knjiga je nadaljnji izraz bogate države in ker hoče Alfred iz svoje kraljevine narediti bogato državo, jo mora voditi k stanju, ki bo ugodno za tovrstni izraz bogastva. V zaključku predgovora se pojavi temeljna ideja, da Alfred ni prevajal dobesedno, temveč tako, da je ohranil smisel besedila. Na koncu imenuje vladar tudi (v latinskom jeziku in kulturi očitno izobražene) klerike, ki so mu z nasveti pomagali pri prevajalskih opravilih. Zato se je smiseln vprašati, ali se ni morda od njih sezna nil z v latinski prevajalski praksi splošnim premislekom *sensus ex sensu*. Predgovor obsega še naslednjo, za prevajalsko teorijo zanimivo informacijo. Alfred namreč pripoveduje o poteku svojega prevajalskega dela in tako določi svoj delovni postopek. Pripoveduje, da se je najprej vztrajno trudil usvojiti izvirnik (za oznako tega svojega početja uporablja izraza *master in learn*). Usvojiti izvirnik pa pomeni, da ga je dotični zmožen najprej a) brez težav (pre)brati, in sicer, dokler ni b) razumljen njegov pomen (Alfred v tem kontekstu uporablja izraz, ki tudi v sodobni teoriji prevajanja še zdaleč ni brez pomena – *understand*). Šele ko je dobro razumel besedilo, ga je lahko ustrezno interpretiral in ga šele nato prevedel. Tako je Alfred v popisu svojega prevajalskega pristopa pravzaprav zajel štiri temeljne faze v postopku prevajanja: *branje, razumevanje, interpretacio in prevajanje (prestavo)*. S tem je predgovor zaključen, kajti proznemu delu sledi zgolj še srednjeveški slovstveni topos, kratek verzificirani predgovor, v katerem knjiga nagovarja bralca.

Podobna načela kot v obravnnavnem predgovoru *Pastoralnega vodila* se pojavljajo tudi v drugih Alfredovih predgovorih, v perspektivi pa je mogoče ugotoviti, da je imela Alfredova paradigma velik vpliv na mlajše teorije prevajanja, njen mejni izraz pa je popularni prevod oz. prevod z namenom populariziranja.

Otfriedov prevod/predelava evangelijev *Evangelienbuch* je verzificirano besedilo, vprašanjem verza in proze pa je namenjen tudi obsežen del predgovora. V njem

Otfried pojasnjuje, zakaj prevaja v verzih in kako se verz razlikuje od proze. Funkcijo verza primerja s funkcijo, ki jo je le-ta imel v starejši latinski literaturi. V zvezi s tem izpostavlja statusno pomembnost verzificiranega besedila za (vernacularni) frankovski jezik, v katerega prevaja: namreč šele v verzni podobi se lahko postavi krščanska literatura v frankovskem jeziku ob bok latinski literaturi. V nadaljevanju predgovora se Otfried ukvarja z vprašanji žanrov in nazadnje z metriko. S sociolingvističnega stališča je zanimivo tudi Otfriedovo razpravljanje o frankovskem jeziku, v katerem je predgovor tudi napisan. Avtor poudarja, da gre za jezik preprostih ljudi, kmetov, v latinskem predgovoru, ki je bil namenjen izobražencem, pa frankovskemu (pogovornemu) jeziku očita razne pomanjkljivosti, vendar vseeno prevaja vanj. V predgovoru se pojavi tudi *topos*, ki anticipira od 16. stoletja naprej pomembno funkcijo slovstva v narodnem jeziku, in sicer slovstva kot enega od opornih stebrov občestvene identifikacije in identitete. Literatura je razumljena kot del narodne identifikacije – po načelu »*drugi narodi že imajo knjige v svojem jeziku*«, zato jih potrebujemo tudi mi. Ta premislek je skupen Alfredu Velikemu in Otfriedu, drugače pa gre za model kulturnega prenosa, ki se vedno znova konkretizira v vsakem vernakularnem jeziku, v katerem slovstvo šele nastaja. Prevajanje je bilo v srednjem veku tako vpreženo v voz splošnega kulturnega koncepta zahodne ekumene *translatio*. Le-ta je pomenil prenašanje vrednot ter ustanov duhovne in posvetne oblasti, vse to pa ni bilo mogoče le – ali morda celo predvsem ne – s surovo silo vojaškega zavojevanja, temveč pretežno s prestavljanjem tekstov iz grškega, latinskega in deloma tudi arabskega jezika v vernakularne idiome.

Srednjeveški prevajalci so v »prototranslatoloških« uvodih v svoje prevode pogosto govorili ne o *prevajanju*, temveč o *pisanju*, njihov prevod pa še zdaleč ni bil le *prestava*, temveč tudi bolj ali manj izvirna avtorska *pisava*. Slednje se je ohranilo vsaj do razmaha racionalistične (biblične) tekstne kritike z Johannom Jacobom Griesbachom (1745–1812) v zadnji tretjini 18. stoletja, prevodna adaptacija pa se je gibala med doslednim prevodom, parafrazo v prevodnem jeziku (prepesnitvijo pri pesemskih besedilih) in skoraj povsem samostojnim novim avtorskim besedilom, kjer je predloga v izvirnem jeziku služila predvsem kot noetova barka za *loci communes* (besedilne motive). Tak pristop je, kot bo prikazano, odločilno znamoval prevajalsko prakso Primoža Trubarja, in to celo ob slovenjenju tolikanj »normativnih« besedil, kot so svetopisemska ali artikuli Ausburške veroizpovedi.

Bog je Španec in govorí špansko ter prva novela v slovenskem jeziku

Šestnajsto stoletje je na rovaš prevajalske misli in prakse zastran Svetega pisma vgraviralo dva ključna pristopa. Erazem Rotterdamski, »lux mundi« svoje dobe, je s svojim znamenitim *Novum instrumentum omne* (1516) dal v mentalni obtok prvo tekstnokritično edicijo in novi latinski prevod *Nove zaveze* ter tako postavil temelje znanstvenega bibličnega študija in prevajanja, od koder se je pristop v naslednjih stoletjih širil tudi na prevajanje nenabožnega/neteološkega slovstva. Martin Luther pa je z epohalno knjigo *Das Neue Testament Deutzsch* (Wittenberg 1522) pospološil načelo, ki ga je mnogo pozneje španski filozof, pesnik in pisatelj Miguel de Unamuno ubesedil v slikovito rečenico: *Bog je Španec in govorí špansko*.

Nemški reformator je namreč v svojem nemškem Novem testamentu posebil prevajanje svete knjige krščanstva v ljudske jezike za vse in vsakogar. Za Luthra je bil Bog kajpak Nemec, ki se je šele v *Septemberskem testamentu* odločil, v katerem nemškem narečju bo trajno spregovoril za reformatorjeve rojake, toda učeni wittenberški profesor je v svoji *Poslanici o prevajanju* (1530) zapisal, da se mora prevajati skladno z naravo (*Art*) (nemškega) jezika in tako, da bodo razumeli tudi ljudje na ulici. Skladno s konceptom *sola fide* (na podlagi *sola scriptura*) je izpostavil pragmatično besedilno funkcijo prevoda in zapisal:

Zakaj ni treba črk v latinskom jeziku spraševati, kako naj govorimo nemško /.../, temveč je treba o tem vprašati mater v hiši, otroke na ulici, preprostega moža na trgu in tam gledati na goflio [Maul], kako govore, in po tem prevajati, in tedaj bodo oni razumeli in opazili, da se z njimi govorí po nemško.²⁵

Srž *Poslanice o prevajanju* je namreč Luthrova argumentacija o naravi jezika bibličnega izvirnika in prevoda (nemščine) ter o vzroku, zakaj se je v njegovem prevodu v sv. Pavla *Pismu Rimljanim* 3,28 pojavila zagonetna beseda *allein* (»So halten wir nun dafür, dass der Mensch gerecht werde ohne des Gesetzes Werke, allein durch den Glauben.«); te v grškem izvirniku sicer ni zapisane, vendar na njej kljub temu stavi celotna protestantska teologija o opravičenju (zgolj) po veri. Znotraj podobnih premislekov o prevajanju so se zagotovo gibali tudi slovenski protestanti na čelu s svojim prvim superintendentom (škofom) Trubarjem, ki je o prevajalskem postopku pri pripravi zahtevne simbolične knjige *Articuli* (1562), kjer je kombiniral besedilne predloge več veroizpovedi, v *Predgovori* zapisal:

²⁵ Martin Luther, Poslanica o prevajanju, v: Martin Luther, *Teološko-politični spisi*, Ljubljana 2002, 50–51

*Obtu inu za tiga volo sem iest le-te buqvice, kir se imenuio AUGUSTANA CONFESSIO, TU IE TA VERA INU ARTICULI, KIR SO TY ENI NEMBŠKI VYUDI INU MEISTA V TIM AUŠPURGI PRED CESSARIEM INU PRED VSEM RAYHOM Z VUSTI INU S PISMOM OČITU SPOZNALI, iz latinskiga inu nemškiga iezyka v ta naš crainski zveistu preobernil inu iztomačil. Inu kadar so ty eni articuli, navuki inu bessede v le-tih buqvicah v ti bukovščini nemščini kratku inu časi temnu izrečeni inu postavleni, de ty preprosti inu kir neso v tim S. pismu vučeni težku oli cilu ništer ne zastopio. Obtu sem te iste articule inu bessede z drugimi inu z obilnešimi bessedami, exempli inu perglighami iztomačil, izgovuril inu izlužil, katere bessede inu exemple sem vzel iz čistiga, zastopniga S. pysma inu iz le-tih buqvic *Apologiae* oli *Zagovariane* inu iz tih dveyu buqvic, v katerih ty saxoniski inu wirtemberski pridigarii nih vero inu vuk spoznaio, katero so oni pred desset leiti pred ta co[n]ciliu v Trienti polužili, od katerih smo od/s/preda tudi pravili.²⁶*

Trubar je torej pojasnil, da je izvirno besedilo v slovenskem jeziku (po)ustvaril še enkrat, da je izdelal tekst, ki avtentično reprezentira pomen izvirnika (»zveistu«), toda zavoljo besedilne jasnosti/razumljivosti za predpostavljanega bralca, nevajenega nemškega teološkega sloga, z drugačnimi in številnejšimi izrazili, kot jih mogoč razvideti v izvirniku. Pri prevajanju se je zato posluževal besedilnih transformacij izvirnika – opisovanja, preubesedovanja, parafraze in razlage s parabolo –, v zvezi z besedjem pa se je zelo natančno zavedal dvojnici germanizem – slovenska beseda, vendar se germanizmom očitno namenoma ni želel odpovedati zaradi splošne jezikovne rabe, tozadevne pragmatične funkcije njegovih prevodnih besedil in dobrega razumevanja. Kajti tudi on je podobno kot Luther stavljal na razumevanju Božje besede pri vernikih, saj da le iz razumljjenega moreta priti vera in spoznanje. O rabi germanizmov je tako ljubljanskemu cerkvenemu odboru napisal:

Lahko bi prevedel in postavil za uržah vzrok, za gnada milost, za milost po-milosardiju, za ferdamnene pogublene ali zgublene, za trošt utisanje, za nuc prid, za leben život, za erbščina dedina, za lon plačja, za štima glas itd., ka-kor sem nekatere teh besed tudi rabil. Vendar sem hotel ostati pri preprostem kranjskem jeziku.²⁷

²⁶ Primož Trubar, *Articuli* oli deili te prave, stare vere kersčanske (1562), v: Primož Trubar, *Zbrana dela Primoža Trubarja III*, ur. Jonatan Vinkler, Ljubljana 2005, 49

²⁷ Primož Trubar ljubljanskemu cerkvenemu odboru, Kempten, 19. marec 1560, v: Primož Trubar, *Zbrana dela Primoža Trubarja 10*, 63 (celotno pismo v transkripciji in prevodu je najti na straneh

Rezultat takega prevajalskega pristopa je pomenljiv, ne pa nepričakovani. Zlasti opazno se razkrije, če Trubarjeve *Articule* pomerimo ob latinski *Confessio augustana*.²⁸ Posebej indikativen je člen *De votis monachorum*, kjer Trubar objavi tudi spodnje pasaže, ki jih ni najti ne v latinskom ne v nemškem izvirniku. Ko slovenskega bralca, ki ni imel ne sintaktičnega, ne poimenovalnega in ne žanrskega »predteka« na področju teologije v slovenskem jeziku, seznanja z abstraktno teološko artikulacijo, da redovno življenje ni oblika dobrih del, ki bi človeka posebej opravičevala pred Bogom, bralca prepusti naslednji pripovedi, ki se razteza čez dve in pol strani, toda znotraj istega odstavka knjige *Articuli*:

Mi beremo vu enih buqvah od eniga anžigla, tu ie od eniga, kir ie sam vu eni pusčavi oli v gozdu (ta ie en pravi menih, en samoveč bil) prebival, timu ie Anton bilu ime. Ta isti ie želil inu Boga veden prossil, de bi nemu Bug pustil veiditi, kai inu kuliku bi on bil v tim nega menihštvu v ti pusčavi na samim ž nega Božymi službami, s postmi y molytvami per Bugi zaslužil inu v kakovi časti inu vrednusti ie on per Bugi /zasnova pripovedi, ki omogoča in temeljuje vse nadaljnji razvoj, op. J. V./. Na tako nega prošno ie bilu nemu odgovorienu, de nega Božye službe, diane inu vse rovnane so v taki vrednusti koker tiga šusteria, kir blizi tih vrat tiga alexandriska meista nega hyšo ima /zaplet pripovedi: Bog Antonu ne odgovori neposredno, temveč ga napoti k iskanju; od tod naprej so vse razvojne možnosti zgodbe še vedno mogoče, op. J. V./. Natu ta menih Anton zdaici gre iz te pusčave v tu meistu Alexandrio v tiga šustarie hyšo inu začne tiga šustarie samiga vprašati od nega vuka, kai veruie, koku inu s čim Bogu služi, kai ie nega inu nega družine dellu inu rovnane. Natu ta šustar h timu menihu odgovori inu nemu začne praviti, de ie v ti veri kersčanski prov navučen, zakai on veruie v Buga Očeta, Synu inu Svetiga Duha. On veruie, de ta Syn Božii ie pravi bug inu pravi človik, de ie s to nega marstro, smertio inu gorivstanenem za nega grehe sturil zadostí inu z Bugom spravil, de ie nega od večne smerti, od hudiča inu od pekla odrešil inu nemu zaslužil inu dobil ta večni leben. Inu raven le-te vere iest vsaku iutru kratku, oli iz serca molim /na tem mestu se zgodi menjava tretjeosebnega pripovedovalca s prvoosebno perspektivo literarne osebe čevljarja, op. J. V./, zahvalim Gospudi Boga, kir ie suiga Synu na ta svet poslal inu pustil martrati za našo volo inu kir ie nom dal vso žlaht dobruto inu potrebo. Potle prosim za odpusčane vseh muh grehov v tim imenu inu zavolo Jezusa Cristusa inu molim, de ohrani inu obaruie tu kersčanstvu inu tudi to muio družino; prossim tudi tiga Božya

61–64).

²⁸ Primerjava je bila opravljena z upoštevanjem latinskega besedila v: *Bekanntnisschriften der evangelisch-luterischen Kirche*, Göttingen 1930, 52–135.

Synu Jezusa Cristusa, de za nas suiga Očeta prossi. Inu per taki veri imam mui pokoi inu z vesselem te muie dellu dellam inu opravim inu skerbim, de tudi ta muia družina inu mui otroci tudi v taki veri inu pokorsčini pruti Bogu bodo vučeni inu zreieni /zaostritev zapleta, op. J. V./. Natu ta menih Anton več vpraša tiga šustarie inu pravi k nemu /literarni osebi spregovorita v dialogu, op. J. V./: »Ništer drugiga, težešiga inu vegšiga, ne delaš pruti Bogu[?] Inu drigači nemu ne služiš[?]« /vrh pripovedi, op. J. V./ Natu pag ta šustar nemu odgovori inu pravi: »Kai se tebi bi zdii, de ie tu eni mahinu dellu oli ena lahka Božya služba, kadar en gospodar oli hyšni oča ta kruh inu potrebo za se inu za suo družino suiem dellom, suiemi lastnimi rokami, poštenu, po pravici, vsem ludem prez škode isče inu dobiva[?] Inu tu vsagdanu zlu, vse žlaht nesreče, kir veden timu človeku od ludi, od hude gospoščine, od sosedov, od družine, od sveita, od hudiča gredo naprei inu se nalagaio, take riči s to vero volnu, pohlevnu nesti inu terpeti, nei li tu enu težku voiskovane inu enu veliku terplene na tim sveitu[?]« Natu ta menih gre proc od tiga šustarie inu ie zastopil, de ie on od Buga skuzi le-tiga šustarie podvižan inu prov podvučen, de on te nega Božye službe, čistost inu menihštvu nema čez druga kersčanska gmain della staviti inu se ž nimi offertovati pred Bugom /razplet in razsnova/.²⁹

Kaj je lahko že v Trubarjevem času opazil v italijanski, francoski, španski, angleški, nemški in tudi češki³⁰ literaturi podkovani humanist? Kaj lahko ugotovi s temeljnimi kategorijami literarne vede opremljeni današnji bralec?

Da ima pred seboj stilizirano pripoved z začetkom, jedrom in zaključkom in da ta narativ izkazuje naslednje lastnosti: 1) konciznost pripovedovanja, 2) skop dogajalni prostor brez scenskih ali ikoničnih popisov (o mestu puščavnikovega prebivanja in o Aleksandriji bralec ne izve nič, takisto ne o čevljarjevem domu, kjer dialog poteka), 3) dogajanje, skrčeno pravzaprav le na en sam pripovedni priporočnik, 4) le dve literarni osebi, 5) strukturo, v kateri si glede na intenzivnost začetne pripovedne teme stopnjivo sledijo eksposicija (zasnova), prva gradacija (zaplet), vrh, razplet in razsnova, 6) dialog med literarnima osebama.

Vse opisano pa se, kot je misliti, skorajda »kataloško« prekriva s temeljnimi nartološkimi razsežnostmi renesančne novele. In torej pomeni, da Trubar za pojasnjevanje teoloških dimenzijs odrešitve po veri (ne po delih) uporablja preverjeno retorično sredstvo *logosa*, speto z induktivnim sklepanjem – literarno sfabulirani

²⁹ P. Trubar, Articuli, 172–174.

³⁰ Mogoče je omeniti vsaj sina husitskega kralja Jiříja s Poděbrad (1420–1471), Hynka s Poděbrad (1452–1492). Ta je prevedel dvanajst novel Boccacciovega *Dekamerona*. Edicijo je najti v: Hynek s Poděbrad, *Boccacciovské rozprávky*, ur. Antonín Grund, Praha 1950.

primer, pripovedno razvit do stopnje (stilizirane) *novele*. O navedeni pasaži *Articulov* je glede na sedanjo polno dostopnost vseh slovenskih besedil Primoža Trubarja mogoče zatrdiriti, da gre za prvi tovrstni literarni zapis v slovenski književnosti, za *prvo slovensko novelo*, ki pa, kajpak, ni imela primarne estetske, temveč retorično argumentativno, tj. informativno funkcijo.

Ob zapisanem ni odveč poudariti konteksta: Trubar se je take prevodne transformacije izvirnika podstopil v besedilu, ki v Evangeličanski cerkvi sodi med posebne veroizpovedne spise oziroma simbolične knjige, h katerim so v 16. stoletju in vse odtlej njihovi prevajalci ter interpreti pristopali s »tresočo roko«. Status simbolične knjige je namreč na določenem nivoju primerljiv s položajem Svetega pisma: meni se, da posameznik zavoljo razodetja, zapadenega v enem in/ali drugem, naj ne bi samovoljno spremenjal ne prvega in ne slednjega – ne z branjem ne z drugačnim interpretiranjem.

Pa se je Trubar tega držal vsaj zastran Svetega pisma? Je imel vsaj kot biblični prevajalec manj voljno roko pri avtorski preinterpretaciji tujejezičnih besedil za okoli 5 % pismenega slovenskega etnika?

Podobno indikativne kot zgornja pasaža iz *Articulov* so naslednja mesta iz Trubarjevih prevodov Pavlovih pisem.

Rim 9,21–22:

^[21]*En lončar, kir lonce dela, ne ima li oblasti iz ene illove keppe sturiti eno possodo h timu poštenu, to drugo pag h ti sramoti[?] ^[22]Kai ie tedai[?]*

»Kai ie tedai?« je Trubarjev dodatek; Luthrova biblična »zadnja roka«, tj. izdaja iz leta 1545 (L1545) in Vulgata (V) – na obe se je Trubar pri prevajanju dokazljivo opiral – te povedi nimata.

2 Kor 8,22–23

^[22]*Mi smo tudi ž nima red poslali našiga brata (kateriga smo čestu v dostih ričeh izkusili, de ie flissig inu zdai ie še več flissig) na tu veliku zevupane, kir imam pruti vom, ^[23]bodi zavolo tiga Tita, kir ie mui tovariš inu pomagavec pruti vom, oli zavolo drugih, kir so naši brati, iogri tih gmain inu ena čast Cristuseva.*

Prevodna rešitev v oklepajih je Trubarjevo delo; L1545 in V takega zapisa na poznata.

1 Kor 13,12:

^[12]*Zakai mi zdai vidimo skuzi en špegal v eni temni bessedi, tedai pag (bomo vidili) od obličia do obličia.*

Prevodna rešitev »(bomo vidili)« je Trubarjev prevodni interpretativni dostavek za lažje razumevanje bibličnega besedila, ki ga L1545 in V nimata. L1545: »¹²Wir sehen jtzt durch einen Spiegel in einem tunckeln wort / Denn aber von angesicht zu angesichte.«³¹ V: »¹²Videmus nunc per speculum in ænigmate : tunc autem facie ad faciem.«

1 Kor 14,10:

^[10]*Na tim sveitu (vom eno pergliho dam) so mnogetere štyme inu od nih obe-na nei brez suiga lastniga glassa.*

Pasaža »(vom eno pergliho dam)« je Trubarjev prevodni interpretativni dostavek za lažje razumevanje bibličnega besedila, ki ga L1545 in V nimata. L1545: »¹⁰ZWar es ist mancherley art der stimme in der Welt / vnd der selbigen ist doch keine vndeutlich.« V: »¹⁰Tam multa, ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo : et nihil sine voce est.« V označeni pasaži sovpadeta prvoosebni pripovedovalec izvirnega bibličnega besedila in prvoosebni izrekovalec prevoda, prevajalec (Trubar), kar razkriva prevajalčev prevodni pristop: gre za humanistično hermenevtiko ponovnega tvorjenja izvirnega pomena in novega besedila s sredstvi jezika prevoda (*sensus de sensu*).

Na vprašanje, kaj takšno postopanje pomeni, kakšen je bil njegov namen in domet ter ali se Trubarjev prevajalski pristop skozi njegovo tvorno življenje kaj spreminja (morda v razmerju do življenjske poti reformatorja in prelomnic na nej), pa more biti ob upoštevanju številnih Trubarjevih predgovornih besedil, zlasti tistih, ki jih je kot bolj ali manj izvirno biblično hermenevtiko in teologijo pisal od *Prvega dela Novega testamenta* (1557) do *Poslednega dela Novega testamenta* (1577), razpravljanju na drugem mestu.

³¹ Vsi iz L1545 so citirani iz Martin Luther, *Die Luther-Bibel*, II. izdaja, Digitale Bibliothek Band 29, Berlin 2000.

Izbrana literatura

- Alfred the Great, *King Alfred's West-Saxon Version of Gregory's Pastoral Care*. Ur. Henry Sweet. – London 1871.
- Bekanntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche*. – Göttingen 1930.
- Ernst Robert Curtius, *Evropska literatura in latinski srednji vek*. – Ljubljana 2002.
- Václav Černý, *Soustavný přehled obecných dějin literatury naši vzdělanosti. I: Středověk*. – Praha 1996.
- , *Soustavný přehled obecných dějin literatury naši vzdělanosti. II: Podzim středověku a renesance*. – Praha 1998.
- Christianova legenda. V: *Středověké legendy o českých svetcích*. Ur. Jaroslav Kolar. – Praha 1998, 78–128.
- Igor Grdina, Paleografska in historična problematika. V: *Brižinski spomeniki. Znanstvenokritična izdaja*. Ljubljana 1993, 16–27.
- Roman Jakobson, O lingvističnih vidikih prevajanja. V: *Lingvistični in drugi spisi*. – Ljubljana 1989.
- Hans Robert Jauss, *Estetsko izkustvo in literarna hermenevtika*. – Ljubljana 1998.
- Jacques Le Goff, *L'Imaginaire médiéval*. – Paris 1991.
- , *Intelektualci v srednjem veku*. – Ljubljana 1998
- , Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, *Dictionnaire raisonné de l'Occident médiéval*. – Pariz 1999.
- Jiri Levý, *Umění překladu*. Tretja, popravljena in razširjena izdaja. – Praha 1996.
- Jurij M. Lotman, *Text a kultura*. – Bratislava 1994.
- Martin Luther, *Die Luther-Bibel*. II. izdaja. – Berlin 2000, Digitale Bibliothek Band 29.
- , *Gesammelte Werke*. Hrsg. Kurt Aland. – Berlin 2002, Digitale Bibliothek Band 63.
- , *Tukaj stojim. Teološkopolitični spisi*. – Ljubljana 2002.
- Menih Hrabar, O pismenkah. V: Josef Vašica, *Literární památky epochy velkomoravské 863–885*. – Praha 1996, 24–29.
- Georges Mounin, *Teoretické problémy překladu*. – Praha 1999.
- Gregorij Veliki, *Pastoralno vodilo*. Prevedel Franc Ksaver Lukman. – Celje 1984.
- Otfrids Evangelienbuch*. Hrsg. Oskar Erdman. – Halle 1882. <https://ia800308.us.archive.org/22/items/otfridsevangelio5erdmgoog/otfridsevangelio5erdmgoog.pdf>

- Otfried von Weissenburg, Evangelienbuch I,1: Cur scriptor hunc librum theotische dictaverit. V: *Älteste deutsche Dichtung und Prosa. Ausgewählte Texte althochdeutsch-neuhochdeutsch*. Ur. Heinz Mettke. – Leipzig 1976.
- Jiří Pechar, *Otzáky literárního překladu*. – Praha 1986.
- Anton Popovič, *Teória umeleckého prekladu. Áspekty textu a literárnej metakomunikácie*. – Bratislava 1975.
- Prevajanje srednjeveških in renesančnih besedil*. Ur. Martina Ožbot. – Ljubljana 2002.
- František Svejkovský, Počátky teorie překladu do národních jazyku ve středověku. V: *Speculum medii aevii – Zrcadlo středověku*. Ur. Lenka Jiroušková. – Praha 1998, 114–123.
- Sv. Konstantina-Cyrilla Předmluva k slovanskému překladu evangeliáře. V: Josef Vašica, *Literární památky epochy velkomoravské 863–885*. – Praha 1996, 137–139.
- Sweta brata Cirila in Metoda v zgodovinskih virih – ob 1100-letnici Metodove smrti*. Ur. France Martin Dolinar. – Ljubljana 1985.
- George Macaulay Trevelyan, *Zgodovina Anglije*. – Ljubljana 1960.
- Josef Vašica, *Literární památky epochy velkomoravské 863–885*. – Praha 1996
- Jonatan Vinkler, Prevajanje v srednjem veku – med translatio fidei, imperii er studii. V: *Prevajanje srednjeveških in renesančnih besedil*. Ur. Martina Ožbot. – Ljubljana 2002, 26–40.
- , *Uporniki, »hudi farji« in Hudičevi soldatje*. – Ljubljana 2011.
- , »Hišna postila Primoža Trubarja: Prvi veliki pripovedni tekst slovenske književnosti in njegovi konteksti«. *Stati inu obstati XII*, št. 22–23 (2016), 49–75.
- Zbrana dela Primoža Trubarja III*. Ur. Jonatan Vinkler. – Ljubljana 2005.
- Zbrana dela Primoža Trubarja X*. Ur. Edvard Vrečko in Franika Krajnc-Vrečko – Ljubljana 2015.

Jonatan Vinkler
K 13. knjigi Zbranih del Primoža Trubarja
Uredniško poročilo

Z *Zbranimi deli Primoža Trubarja* XIII dobiva bralec predse znanstvenokritično izdajo treh Trubarjevih bibličnih prevodnih del. To so:

- 1) *Ta drugi deil tiga Noviga testamenta* (1560),
- 2) *Svetiga Paula ta dva listy h tim Corintariem inu ta h tim Galatariem* (1561),
- 3) *Svetiga Paula lystuvi* (1567).

Vsa tri dela so po prvi objavi v 16. stoletju doživela ponovni natis, in sicer zgolj biblična besedila brez predgovorov in uvodov že v Trubarjevem *Tem celem Novem testamentu* (1582),¹ reprint in/ali faksimilno izdajo pa v sodobnosti. V pričujoči ediciji gre za četrto oz. v primeru dela besedilja iz *Tega drugiga deila tiga Noviga testamenta* (1560) za peto objavo le-teh besedil, od tega prvo znanstveno in komentirano.

Transkripcija izvirnikov se podobno kot v dosedanjih knjigah *Zbranih del Primoža Trubarja* ravna po prepisovalnih načelih, ki vodijo osnovni namen edicije: reformatorjev slovstveni opus predstaviti v izvirniku kar najzvestejši podobi, hkrati pa ga narediti v čim večji meri dostopnega sodobnemu bralcu,²

¹ To izdajo naslavljata *Zbrana dela Primoža Trubarja VI* (ur. Fanika Krajnc-Vrečko in Jonatan Vinkler, Ljubljana 2010) in *Zbrana dela Primoža Trubarja VII* (ur. Fanika Krajnc-Vrečko, Ljubljana 2014):

<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-292-2/index.html>,
<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-213-7/index.html>.

² Igor Grdina, Splošna prepisovalna načela, v: *Zbrana dela Primoža Trubarja I*, ur. Fanika Krajnc-Vrečko, Ljubljana 2002, 542.

kakor jih je za celotno zbirkovo predvidel prvi glavni urednik *Zbranih del Primoža Trubarja*, prof. ddr. Igor Grdina, in kot so upoštevana v vseh doslej izdanih knjigah *Zbranih del Primoža Trubarja* ter deloma modificirana glede na posebnosti v izdanih besedilih.

Distribucija črk ostaja pretežno enaka. Grafem *η* je dosledno transkribiran kot *ii*. Pri fonemu *j* je dosledno ohranjen izvirni zapis z i ali *y*; grafem *j* je zapisan izrecno samo v besedi *Jezus* in tam, kjer se grafično pojavlja tudi v izvirniku. Podvojitev grafemov *f*, *l*, *r*, *s* in *t* so dosledno ohranjene. Ohranjeni so tudi grafemi *q*, *x* in *c*, ki zaznamuje glas *k*. Zapis fonemov *u* in *v* je v nezadnjem zlogu načeloma sodoben, tudi v primerih, ko je na začetku besede, kjer danes uporabljam *u*, zapisan *v*; zapis *u* ostaja enak izvirnemu pri osebnem lastnem imenu Pavel (*Paul*). V primeru, da je v izvirniku predlog pisan z veliko začetnico in skupaj s samostalnikom, je v transkripciji pisan narazen in z malo, samostalnik pa je, če gre za osebno ime, pisan z veliko. Predlog *zavoljo* je povsod zapisan kot ena beseda (ne *za volo*). Enako velja za zapis 3. os. množine glagola *biti*, in sicer v nikalni obliki: torej *neso* oz. *neiso* (ne *ne so*, *nei so*). Lastno ime Kristus je povsod transkribirano v izvirni podobi (torej *Cristus* ali *Christus*, ne *Kristus*). Pri transkripciji nemških izposojenk je bila dosledno upoštevana tako transkripcijska podoba, kot je zabeležena in z jezikovno analizo podkrepljena v znanstveni monografiji Helene Jazbec *Nemške izposojenke pri Trubarju* (Ljubljana 2007) ter kot je podobo razbrati v *Besedu slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* (www.fran.si).

Pri uvedbi sodobne interpunkcije, ki je v rabi v *Zbranih delih*, je v pričujoči knjigi uresničeno vodilo, da naj se sodobni pravopisni uzus vzpostavi čim manj nasilno napram izvirnemu besedilu. Tako so meje izvirnih period ohranjene, in sicer povsod. Izjemo predstavlja raba *posameznih končnih ločil* (vprašaj in klicaj) v bibličnem besedilu: interpunkcija je interpretativna, in sicer v toliko, da upošteva takšno segmentacijo besedila in pravopis, kot sta običajna v sodobnem prevodu svete knjige krščanstva v slovenski jezik, toda Trubarjevo členitev povedi znotraj odstavka.³

Zbrana dela poskušajo tudi s knjižnim stavkom dosledno reprezentirati izvirne Trubarjeve tiske ter tako na neki ravni celo nadomestiti faksimile. Zato velja tudi v pričujoči knjigi načelo, da transkripcija nikjer ne odpravlja nobene tiskarske

³ *Sveti pismo Stare in Nove zaveze. Slovenski standardni prevod iz izvirnih jezikov*. Drugi, pregledani natis. Ljubljana 2002.

napake, izpusta črk ipd., vse tovrstne besed(il)ne posebnosti pa so dokumentirane in razrešene v opombah ob izvirnem tekstu.

Trinajsta knjiga *Zbranij del Primoža Trubarja* upošteva izdajateljsko-uredniško načelo *zadnje roke*. Za vsa tri tod objavljena Trubarjevi deli to pomeni, da transkripcija upošteva zadnje korektorske spremembe (popravke), kot jih je mogoče razvideti v izvirniku. Le-te so v zaznamovane z nad- ali podvrstičnim znamenjem (~), ki se nahaja nad/pod grafemom tik pred mestom, na katerega se nanaša popravek (npr. ludē > lude[m]). Vsako mesto avtorske korekture, naj je v izvirnem tisku označeno z nadvrstičnim ali podvrstičnim znamenjem, šteje za spremembo *zadnje roke* in je topogledno upoštevano; v transkripciji je dosledno označeno z oglatim oklepajem. V oklepaju se nahaja emendacija manjkajočega; nadvrstično/podvrstično znamenje zanj se je v izvirniku nahajalo na prvem grafemu pred zadevnim mestom (v transkripciji gre za prvo pozicijo črke pred oglatim ali pokončnim oklepajem).

Da bi bili uredniški posegi v transkripciji izvirnika jasno razvidni, sta v pričujoči izdaji v rabi dve vrste oklepajev, ki jih v Trubarjevem izvirniku ni najti, in sicer oglati [] ter poševni //. Tako se tovrstna raba povsem jasno loči od Trubarjevih okroglih oklepajev (), ki so skupaj s svojo vsebino del integralnega izvirnega besedila. Oglati in pokončni oklepaji za emendacijo so v rabi samo na tistih mestih, na katera se v izvirniku nanaša korekturno znamenje. Na mestih, kjer so zaradi izpada, umanjanja črke v besedilu evidentne praznine, in tam, kjer je izvirno besedilo poškodovano do nečitljivosti, se uporablajo poševni oklepaji, v katerih se nahaja emendacija poškodovanega mesta (npr. *D vidu* > *D/a/vidu*).

Emendacije so bile določene s pomočjo tekstnokritičnih metod in lingvostilistične analize ter opravljene glede na besedila slovenskih protestantov v prepisu na: *Korpus slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja* (neobjavljen, za dovoljenje za uporabo se zahvaljujem prof. dr. Kozmi Ahačiču, predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU).

Zaradi bolj ali manj obsežnih Trubarjevih izvirnih robnih opomb in doslednega upoštevanja lastnosti sinoptične izdaje so morala uredniška orodja zavzeti kar moči malo prostora. Zato za razliko od *Zbranij del Primoža Trubarja III* in *IV* in skladno z *Zbranimi deli Primoža Trubarja VIII* in *IX* Trubarjeve izvirne korekture besedila in uredniški posegi v tekst (emendacije) niso več označene z a) vrstilno številko ali neštevilčno oznako (npr. *) reference in b) z ob robu besedila posebej natisnjeno številčeno opombo, temveč samo z obliko oklepaja besedilne

dopolnitve (v *Zbranih delih Primoža Trubarja IV*: do ko[n]ca¹ skupaj z robno opombo *Corr.*; v pričujoči knjigi: lude[m]). Poleg omenjenega je pri razreševanju svetopisemskih navedkov uporabljenoj njihovo »gnezdenje«: skupina citiranih mest ima poslej samo eno referenco in ne po eno referenco za vsako mesto posebej, kot je bilo doslej. Ta način se zgolj grafično razlikuje od postopka, ki je bil uporabljen v *Zbranih delih Primoža Trubarja III* in *IV*, in sicer, da zaradi gostote tekstnokritičnega aparata na posameznih mestih tiska in skopo odmerjenega prostora na marginah ne bi bila prizadeta celostna podoba sinoptične izdaje. Mesta, kjer je prišlo do razvidnih izpadov posamezne črke/črk, pa le-ti niso niti korigirani po načelu zadnje roke niti ne gre za poškodbe v tekstu, so emendirana kot navadna interpolacija v izvirno besedilo (npr. *Božy oli* > *Božy /v/oli*). Besede, kjer je razviden napačen vrstni red črk, napačen rez ali napačna postavitev črke (*q*, *b* ali *d* namesto *p*), so v integralnem besedilu transkripcije puščene v izvirni podobi; napake so razrešene v obrobeni opombi. Poleg oglatih in poševnih oklepajev sta pomembni uredniški orodji trinajste knjige *Zbranih del Primoža Trubarja* ločili dvopičje in narekovaji. Njuna kombinacija, ki spremni stavek ločuje od dobesednega navedka (citata), se v pričujoči izdaji uporablja dosledno, in to povsod tam, kjer je bilo mogoče ugotoviti, da gre za navajanje ali na mestih, kjer k temu navaja sodobna interpunkcija v *Slovenskem standardnem prevodu*. Trubarjeva humanistična interpunkcija, ki je sicer tudi poznala dvopičje, vendar z drugačno funkcijo, kot jo ima to ločilo danes, je na takih mestih nadomeščena s sodobno, segmentacija besedila pa je posledično ustrezno spremenjena. Velika začetnica se načeloma ravna po današnji pravopisni rabi. Pri tem je treba ob pravilih, ki tozadenvno veljajo za celotra *Zbrana dela*,⁴ opozoriti, da pravopis v pričujoči knjigi ločuje občno poimenovanje pripadnikov judovske religije (*judi*), kar je dosledno zaznamovano z malimi črkami, od lastnega imena za člane bibličnega ljudstva (*Judi*), ki je povsod zapisano z veliko začetnico.⁵ V kolikor se ista tujejezična (npr. latinska) pasaža pojavlja večkrat, je v opombi prevedena samo enkrat, in sicer načeloma ob svoji prvi pojavitvi v pričujoči knjigi. Številčenje opomb s prevodno, razlagalno in/ali tekstnokritično vsebino je načeloma urejeno enako kot v *Zbranih delih I–XII*.

⁴ Igor Grdina, Splošna prepisovalska načela, v: *Zbrana dela Primoža Trubarja I*, Ljubljana 2002, 542–545.

⁵ Fanika Krajnc – Vrečko, K drugi knjigi Zbranih del Primoža Trubarja, v: *Zbrana dela Primoža Trubarja II*, Ljubljana 2003, 416, 417.

Razrešitve Trubarjevih bibličnih referenc so izvedene tako, da je najprej posodobljena okrajšava svetopisemske knjige. Nato je razrešen Trubarjev sklic na sorodno mesto (Trubar se je v referencah skliceval zgolj na poglavja svetopisemskih knjig, kajti izvirnik ni bil številčen), vrstice v razrešenih referencah pa so popolnoma nov donesek k izdaji in razumevanju Trubarjevega besedila; gostota tekstnokritičnega aparata je botrovala tudi odločitvi, da se vse biblične reference ne razrešujejo (še enkrat), upoštevajoč zlasti dejstvo, da so Trubarjeve biblične robne opombe že bile razrešene pri pripravi *Zbranih del Primoža Trubarja VI* in *VII*. V pričujoči knjigi Zbranih del so razrešena samo biblična mesta v Trubarjevih razlagalnih besedilih, bralca pa napotevamo k razvezavam v *Zbranih delih Primoža VI* in *VII*. Spodaj podajamo seznam krajšav imen svetopisemskih knjig, ki jih Trubar navaja v treh v tej knjigi Zbranih del Primoža Trubarja izdanih delih.

Seznam krajšav svetopisemskih knjig

Trubarjeva krajšava	Ime biblične knjige	Krajšava v SSP
<i>Stara zaveza</i>		
Genes.	Geneza / 1. Mojzesova	1 Mz
Exod.	Eksodus / 2. Mojzesova	2 Mz
Levit.	Levitik / 3. Mojzesova	3 Mz
Num.	Numeri / 4. Mojzesova	4 Mz
Deut.	Devteronomij / 5. Mojzesova	5 Mz
Reg.	Sodniki	Sod
1. Reg.	1. Samuelova	1 Sam
2. Reg.	2. Samuelova	2 Sam
3. Reg.	1. knjiga kraljev	1 Kr
4. Reg.	2. knjiga kraljev	2 Kr
Esa.	Izaija	Iz
Iere.	Jeremija	Jer
Ezech.	Ezekiel	Ezk
Mich.	Mihej	Mih

Trubarjeva krajšava	Ime biblične knjige	Krajšava v SSP
Psal.	Psalmi	Ps (navajanje vrstic po SSP)
Iob	Job	Job
Pro. / Prov.	Pregovori	Prg
Dan.	Daniel	Dan
1. Paral.	1. kronička knjiga	1 Krn
2. Paral.	2. kronička knjiga	2 Krn
Devterokanonične knjige		
Iud.	Judita	Jdt
Sap.	Knjiga modrosti	Mdr
Eccle. / Eccles.	Sirah	Sir
Nova zaveza		
Math. / Matth.	Evangelij po Mateju	Mt
Marc.	Evangelij po Marku	Mr
Luc.	Evangelij po Luku	Lk
Ioh.	Evangelij po Janezu	Jn
Act.	Apostolska dela	Apd
Rom.	Rimljanom	Rim
1. Cor.	1. pismo Korinčanom	1 Kor
2. Cor.	2. pismo Korinčanom	2 Kor
Gal.	Galačanom	Gal
Ephe.	Efežanom	Ef
Phil.	Filipljanom	Flp
Col.	Kološanom	Kol
1. Thes.	1. pismo Tesaloničanom	1 Tes
2. Thes.	2. pismo Tesaloničanom	2 Tes
1. Thim.	1. pismo Timoteju	1 Tim

Trubarjeva krajšava	Ime biblične knjige	Krajšava v SSP
2. Thim.	2. pismo Timoteju	2 Tim
Tit.	Titu	Tit
Heb.	Hebrejcem	Heb
Jac.	Jakobovo pismo	Jak
1. Pet.	1. Petrovo pismo	1 Pt
2. Pet.	2. Petrovo pismo	2 Pt
1. Joh. / 1. Johan.	1. Janezovo pismo	1 Jn
Apoc.	Razodetje	Raz

Bibliografski opis

Transkripcija je bila izdelana na podlagi:

- 1) *Ta drugi deil tiga Noviga testamenta* (1560) po digitalizirani verziji izvoda iz Österreichische Nationalbibliothek (BE.9.Q.33*(2), mikrofilm: MF 6343 NEU MIK), spletno mesto: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ206151305>;
- 2) *Svetiga Paula ta dva listy h tim Corintariem inu ta h tim Galatariem* (1561) po digitalizirani verziji izvoda iz Narodne in univerzitetne knjižnice, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-30HX1RC1>;
- 3) *Svetiga Paula lystuvi* (1567) po *Biblia Slavica. IV: Südslawische Bibeln*, Bd. 3, Paderborn 2006, 216–303.

Natančen bibliografski opis izvirnikov je opravil Branko Berčič, objavljen pa je v 9., 10. in 19. enoti bibliografije slovenskih protestantskih tiskov. Kot v predhodnih zvezkih *Zbranih del Primoža Trubarja* tudi tukaj povzemamo Berčičev opis z ohranjeno metodologijo.⁶

I

TA DRVGI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, VTIM BOSH IMEL VSE
LISTY INV PISma tih logrou, Skratkimi inu Sastopnimi Islagami, Sdai Peruizh

⁶ B. Berčič, Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts, v: *Abhandlungen über die slowenische Reformation*, München 1968, 179, 181, 192–193 (mesta, kjer se je Berčič opiral na poškodovane izvode izvirnikov, so primerno dopolnjena oz. popravljena).

is mnogeterih Iefikou, vta Slouenski, skufi Primosha Truberia Crainza, sueiftu preobemen. Der ander halb Theil des neuen Windischen Testament, darinn werden sein alle Episteln und Geschriften des H. Aposteln, mit Summarien und kurtzen Aufzlegungen. RO. 10. PSAL. 19. Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum, et in fines orbis terrarum uerba illorum. [Lesorez.] VTIBINGI. [Ulrich Morhart.] Vtim Leitu po Criftouim Royftuu. [Črta.] M. D. LX.

8°. 30 vrstic (glej stran 2^a), 46 listov, signature a⁴, b², c⁴–e⁴, A⁴–G⁴. Fol. 1 (A^{1a}) do 27 (G^{3a}). Kustode. Robne opombe. Slovensko in latinsko besedilo v latinici, nemško in robne opombe v frakturi. Lesorez z okroglim okvirjem in Agnus Dei v sredini kot tiskarski signet Ulricha Morharta iz Tübingena (str. a^{1a}, G^{4a}). Inicialke (str. c^{1a}, 1^a). Verzalke visoke 2–5 vrstic.

Str. a^{1a}: [naslovna stran].

Str. a^{1b}, vrstici 1–2: VLETIH BVQVAH BOTE leta Pisma porodu imeili

Str. a^{2a}, vrstice 1–3: Dem Durchleüchtigsten Fürsten unnd Herren, Herren Maximiliano, Künig zu Böheim, ...

Str. b^{1a}, vrstice 23–26: Undertheinigister Caplan. Primus Truber Creiner, der Christlichen Kirchen zu Kempten Pastor.

Str. b^{1b}, vrstice 2–4: LVbi Slouenci, Vi imate v letim lyfstei, kateri ie S. Paul tim Kerszhenikom, Aydom inu Iudō, kir so tedai Vrymi bili, piſſal, ...

Str. b^{2a}, vrstica 29: Amen.

Str. b^{2b}, vrstice 1–3: Volgt hernacher die Windische Vorred über alle Epistel des S. Pauli.

Str. c^{1a}, vrstice 1–3: PREDGVVOR ZHES VSE LYSTVVE S. Paula.

Str. 1^a, vrstice 1–3: SVETIGA PAVLA EPISTOLA OLI LYST HTIM Rymlanom.

Str. 27^a, vrstica 12: Tiga lyftu htim Rymlanom konez.

Str. 27^b: SA TEIM BOTE IMEILI (aku Bug hozhe skorai) te druge lysti S. Paula inu tih drugih logrou vfe, Neroprei ta Dua htim Corintariem.

Str. G^{4a}: [Lesorez z obrobnim napisom:] VICTORIA. [Sledi:] VTIBINGI.

Na Nouiga Leita Dan, le leta Lyst dokonan. Vtim Leitu po Criftouim Royftuu.

[Črta.] M. D. LX.

Str. G^{4b}: [prazna].

Po evropskih knjižnicah so evidentirani naslednji izvodi *Tiga drugiga deila tiga Noviga testamenta* (1560):

- Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica (R I 10064, R I 85345, R I 97946/2/1);
- Ljubljana: The British Museum (C. 110. e. 6)⁷
- München: Universitätsbibliothek der LMU München (0014/W 4 Bibl. 999a)
- Ptuj: Minoritski samostan;
- Dunaj: Österreichische Nationalbibliothek (BE.9.Q.33*.2), mikrofilm: MF 6343 NEU MIK), spletno mesto: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ206151305>.

Reprint

Brief an die Römer. V: *Biblia Slavica. IV: Südslawische Bibeln*, Bd. 3. – Paderborn 2006, 101–146.

Faksimile

Primož Trubar, *Ta drugi deil tiga Noviga testamenta*, ur. in spremno študijo napisal Mihael Glavan. – Ljubljana 1998.

Digitalni kopiji izvirovnika

<http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ206151305>

<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-CA4THIKL>

II

SVETIGA PAVLA TA DVA LISTY HTIM CORINTARIEM, INV TA HTIM GALAtariem, Sdai peruizh is mnogeterih Iefikou vta Slouenski sueiftu tolmazheni, Inu kratku tar saftopnu Islofzheni. SKVSI PRIMOSHA Truberia Crainza. Des heiligen Apostels Pauli, zwu Epistelen an die Corinthiern, und die zun Galatern. Jetzt erst in die gemeine Windische Sprach trewlich verdolmetschet, sampt zugethonen kurtzen vnd verständigen Aufzlegungen. [Lesorez.] VTIBINGI. [Ulrich Morhart.] Vtim Leitu po Cristuseuim Royftuu. M. D. LXI.

8°. 30 vrstic (glej stran 69^a), 66 listov, signature A⁴–P⁴, R². Fol. 28 (B^{1a}) do 89 (R^{2b}). Kustode. Robne opombe. Slovensko besedilo v latinici, nemško in robne opombe v frakturi. Lesorez z okroglim okvirjem in Agnus Dei v sredini kot tiskarski signet Ulricha Morharta iz Tübingena (naslovna stran). Inicialke (str. A^{2a}, 28^b, 54^b, 55^b, 73^b, 79^a). Verzalke visoke 2 vrstici.

7 Pod zadevno signaturo, ki jo navaja B. Berčič, n. d., 180, Trubarjevega dela ni najti.

Str. A^{1a}: [naslovna stran].

Str. A^{1b}: [prazna].

Str. A^{2a}, vrstice 1–3: PREDGVVOR ZHES TA PERVI LYST Suetiga Paula htim Corintariem.

Str. 28^a, vrstice 1–3: SVETIGA PAVLA PERVI LYST HTIM Corintariem.

Str. 54^b, vrstice 1–4: SVETIGA PAVLA TA DRVGI LYST HTIM CORINTARIEM.

Predguor.

Str. 55^b, vrstice 1–3: TA DRVGA EPISTOLA HTIM COrintariem.

Str. 73^b, vrstice 1–4: SVETIGA PAVLA LYST HTIM GALATARIEM.

PREDGVVOR.

Str. 79^a, vrstice 1–4: SVETIGA PAVLA LYST, PISSAN HTIM GALAtariem, skratkimi fastopnimi Islagami.

Str. 89^b, vrstici 23–24: Htim Galatariem ie is Ryma bil pisan.

Po evropskih knjižnicah so evidentirani naslednji izvodi *Svetiga Paula tih dveyu listuv h tim Corintariem inu tiga h tim Galatariem* (1561):

- Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica (R 97946/II/2);
- London: The British Museum (C. 110. e. 6)⁸
- Ptuj: Minoritski samostan;
- Dunaj: Institut für slavische Philologie und Altertumskunde der Universität (A Dr 1⁹).

Reprint

Paulus: Brief an die Korinther; and die Galater. V: *Biblia Slavica. IV: Südslawische Bibeln*, Bd. 3. – Paderborn 2006, 147–215.

Digitalna kopija izvirnika

<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-30HX1RC1>

III

SVETIGA PAVLA LYSTVVI, HTIM EFESERIEM, FILIPERIEM,
COLOSSERIEM, TESSALONIHERIEM, TImoteu, Titu inu Filemonu, piffani,
fdai peruizh vta Slouenski Iefyk tolmazheni, inu kratku fastopnu iflosheni, skufi
Primosha Truberia Crainza. **Des Heiligen Pauli Episteln, die er an die Epheser,**

8 Pod zadevno signaturo, ki jo navaja B. Berčič, n. d., 180, Trubarjevega dela ni najti.

9 Pod to signaturo, ki jo navaja B. Berčič, n. d., 180, v skupnem katalogu Universitätsbibliothek Wien zadevnega Trubarjeva dela ni najti

Philipper, Colosser, Theffalonicher, Timotheum, Titum vnd Philemonem geschrieben,
zum ersten mahl in die Windische Sprach verdolmetscht, vnd mit kurtzen verständigen
Argumenten vnd Scholien erklärret. Esa. 52. Rom. 15. Quibus non est annuntiatum de
eo, videbunt: Et qui non audierunt de eo, intelligent. VTIBINGI, [Ulrich Morhart]
M. D. LXVII.

8°. 32 vrstic (glej stran 4^a), 88 listov, signature A⁴, B², A⁴–V⁴, X². Fol. 1 (A^{1a}) do 83
(X^{2a}), pomanjkljivo (str. C^{2a}=10, M^{4a}=48, št. 49 izpuščena, N^{4a}=53, O^{4a}=57, T^{3a}=76).
Kustode. Robne opombe. Slovensko besedilo v latinici, nemško in robne opombe
v frakturi. Inicialke (str. B^{1a}, 1^a, 2^a, 8^b, 20^a, 33^a, 42^a, 51^a, 56^a, 68^a, 75^a, 80^b). Verzalke
visoke 2 in 7 vrstic. Vinjete (str. B^{2a}).

Str. A^{1a}: [naslovna stran].

Str. A^{1b}: [prazna].

Str. A^{2a}, vrstice 1–5: Den Hoch vnd Wolgebornen, Edlen, Ehrnuesten, Erberen vnd
Gottseligen Fräwen, Wittiben vnd Jungfräwen, in den Fürstenthumben Crein, Vntersteyr,
Kärndten, vnd in der Graueschafft Götz, rc. gesessen.

Str. A^{4b}, vrstici 32–33: Primus Truber, Pfarrherr dafselbst.

Str. B^{1a}, vrstice 1–5: VSEM CRAINZOM INV SLOVENOM myloft, prauo Vero,
inu volnu terplene, od Buga Ozheta, skufi sesufa Criftusa, proßim.

Str. B^{2a}, vrstice 7–10: Vash vseh sueisti Slushabnik. Primuž Truber Crainez.

Str. B^{3b}: [prazna].

Str. 1^a, vrstici 1–2: OD TIGA MEISTA EFESA.

Str. 2^a, vrstice 1–6: Argumentum, tu ie, SVMMA, KRATIK SAPOPADIK, KAI
INV KAKOVE RIZHY S. PAVL VLETIM LYstei htim Efeseriem po redu vuzhi.

Str. 8^a, vrstice 1–3: SVETIGA PAVLA EPISTOLA, TV IE, EN LYST, piſſan htim
Efeseriem.

Str. 20^b, vrstice 1–3: PREDGVVOR ZHES TA LYST S. PAVLA htim Filpperiem.

Str. 33^a, vrstice 1–3: SVETIGA PAVLA LYST PISSAN htim Colofferiem.

Str. 42^a, vrstice 1–3: SVETIGA PAVLA PERVI LYST PISfan htim Teſſalonikeriem.

Str. 51^a, vrstice 1–3: TA DRVGI LYST HTIM TESfalonikeriem.

Str. 56^a, vrstice 1–3: PREDGVVOR ZHES TA LYST SVEtiga Paula Htimoteu.

Str. 75^a, vrstice 1–3: PREDGVVOR ZHES TA LYST SVETIGA Paula timu Titu
piſſan.

Str. 80^b, vrstice 1–4: PREDGVVOR INV ARGMENT, KRATIG Sapopadig Suetiga Paula Lyftu, kir ie timu Filemonu piffal.

Str. 83^a, vrstici 1–2: DOsehmal, ui lubi Crainci inu Slouenci, imate utim nashim Iefiku ufe Lyftue inu Pyfmu S. Paula, ...

Str. 83^a, vrstica 28: Amen.

Str. 83^b: [prazna].

Po evropskih knjižnicah so evidentirani naslednji izvodi *Svetiga Paula tih dveyu listuv h tim Corintariem inu tiga h tim Galatariem* (1561):

- Göttingen: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek (8 BIBL II, 5217 RARA);
- Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica (R o 85295, R 97946/2/3);
- London: The British Museum (C. 110. e. 6).¹⁰

Reprint

Paulus: Briefe an die Epheser; Philipper, Kolosser, Tessalonicher; an Timotheus, Titus und Philemon. V: *Biblia Slavica. IV: Südslawische Bibeln*, Bd. 3. – Paderborn 2006, 216–303.

Zahvala

Za pomoč pri razreševanju glasbenozgodovinskega in liturgičnega ozadja razlagalne opombe 301 (str. 172) »Tu vincis in martyribus« se zahvaljujem prof. Ivanu Florjancu, prodekanu Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani. Za dovoljenje za uporabo še neobjavljenega portala *Korpus slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja* se zahvaljujem prof. dr. Kozmi Ahačiću, predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

¹⁰ Pod zadevno signaturo, ki jo navaja B. Berčič, n. d., 180, Trubarjevega dela ni najti.

